

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

4

SIRA SAYISI: 259

**Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ
Milletvekili Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekilinin Bazı
Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi
(2/3560) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3560 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4
- Katılma Yazıları.....5
- Genel Gerekçesi6
- Madde Gerekçeleri7

• Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu.....13

• Muhalefet Şerhleri.....23

• Teklif Metni.....178

• Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....179

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.
Gereğini arz ederiz.

<i>Hüseyin Altınsoy</i>	<i>Ejder Açıkkapı</i>	<i>Atay Uslu</i>
Aksaray	Elâzığ	Antalya
<i>İsa Mesih Şahin</i>	<i>Mehmet Sait Yaz</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>
İstanbul	Diyarbakır	İstanbul
<i>Yahya Çelik</i>	<i>Nazım Elmas</i>	<i>Süleyman Karaman</i>
İstanbul	Giresun	Erzincan
<i>Lütfi Bayraktar</i>	<i>Suat Pamukçu</i>	<i>Nilgün Ök</i>
Sakarya	İstanbul	Denizli
<i>Mustafa Hakan Özer</i>	<i>Sayın Bayar Özsoy</i>	<i>Osman Zabun</i>
Konya	Kayseri	Isparta
<i>Saffet Bozkurt</i>	<i>Kaan Koç</i>	<i>İbrahim Yurdunuseven</i>
Zonguldak	Ardahan	Afyonkarahisar
<i>Mustafa Arslan</i>	<i>Ferhat Nasıroğlu</i>	<i>Erol Keleş</i>
Tokat	Batman	Elâzığ
<i>Arslan Tatar</i>	<i>Zeki Korkutata</i>	<i>Muammer Avcı</i>
Şırnak	Bingöl	Zonguldak
<i>Cüneyt Aldemir</i>	<i>Ali İnci</i>	<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i>
Tokat	Sakarya	Kahramanmaraş
<i>Ömer Özmen</i>	<i>Seydi Gülsoy</i>	<i>Adem Yıldırım</i>
Aydın	Osmaniye	İstanbul
<i>Ertuğrul Kocacık</i>	<i>Murat Cahid Cıngı</i>	<i>Mehmet Baykan</i>
Sakarya	Kayseri	Konya
<i>Faruk Kılıç</i>	<i>Mustafa Yavuz</i>	<i>Hakan Aksu</i>
Mardin	Bursa	Sivas
<i>Cevahir Uzkurt</i>	<i>Mustafa Oğuz</i>	<i>Ercan Öztürk</i>
Niğde	Burdur	Düzce
<i>Ahmet Fethan Baykoç</i>	<i>Hulusi Akar</i>	<i>Cüneyt Yüksel</i>
Ankara	Kayseri	İstanbul
<i>Mustafa Savaş</i>	<i>Muhammed Adak</i>	<i>Rukiye Toy</i>
Aydın	Mardin	Sivas
<i>Ali Taylan Öztaylan</i>	<i>Yüksel Coşkunyürek</i>	<i>Osman Sağlam</i>
Balıkesir	Bolu	Karaman

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

02.03.2026 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulan 2/3560 Esas Numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne” imzamı koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

03.03.2026

Adem Korkmaz

Burdur

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2-3560 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

02.03.2026

Abdürrahim Dusak

Şanlıurfa

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3560 Esas Numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne katılıyorum.

Gereğini arz ederim.

03.03.2026

Mestan Özcan

Tekirdağ

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3560)	
ESAS	Plan ve Bütçe Komisyonu
TALİ	Milli Savunma Komisyonu Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Hazırlanan Kanun Teklifinde;

- ✓ Vergi adaletinin güçlendirilmesi,
- ✓ Vergi dışında kalan alanların kapsama alınması,
- ✓ İndirim ve istisnaların sınırlandırılması,
- ✓ Vergilemede kolaylık sağlanması,
- ✓ İhtilafların önlenmesi hedeflerine hizmet etmek üzere vergi mevzuatı ile ilgili kanunlarda

düzenleme yapılmaktadır.

Bu kapsamda, şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen reklam giderlerinin, kurumlar ve gelir vergisi mükellefleri açısından vergi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Ayrıca vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyette bulunan hastane ve benzeri sağlık kurumlarının kurumlar vergisi muafiyetinin kaldırılması suretiyle diğer mükellefler ile arasındaki vergi adaleti tesis edilmektedir.

Diğer taraftan bazı kıymetli taşlar özel tüketim vergisinin kapsamına alınmaktadır.

Yine vergilemede belirliliği ve vergi güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmek üzere, uluslararası uygulamalar da dikkate alınmak suretiyle kripto varlıkların gelir vergisi kanununda tanımlaması yapılmakta, vergilendirilmesi bakımından belirlilik sağlanmaktadır.

Bu kapsamda ayrıca kripto varlıkların alım ve satımı üzerinden işlem vergisi alınması ve bu kapsamdaki kripto varlıkların katma değer vergisinden istisna edilmesi öngörülmektedir. Böylece bu alanda faaliyette bulunacak veya aracılık edecekler bakımından belirlilik sağlanmaktadır.

Yine Teklifte, bazı katma değer vergisi istisnalarının tam istisnadan kısmi istisnaya dönüştürülmesi suretiyle iadelerin azaltılması, ayrıca konut sektöründeki arz yönlü sıkıntının bertaraf edilebilmesine katkı mahiyetinde iktisadi işletmelerin konut kiralamaalarında, gerçek kişilerin konut kiralamaalarında olduğu gibi katma değer vergisi istisnası öngörülmektedir.

Ayrıca 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin KDV’den istisna edilmesi sağlanmaktadır.

Söz konusu düzenlemeler, vergilemede kolaylığın ve adaletin sağlanması, vergi konusuna girmeyen alanların kapsanması ve bazı vergi indirim ve istisnaların daraltılması hedeflerine hizmet etmektedir.

Ayrıca Teklifte, Defterdarların görev yetki ve sorumluluklarının 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunda açıkça düzenlenmesi öngörülmektedir.

Vergi düzenlemeleri dışında Teklifte ayrıca;

- İşsizlik Sigortası Fonuna yapılan Devlet katkısının artırılması veya indirilmesi hususunda Cumhurbaşkanına yetki verilmesi,
 - Kamu kurumlarının ihtiyaç fazlası taşınmazlarının Özelleştirme İdaresi tarafından satılması,
 - Bedelli askerlik için belirlenen tutarın artırılması ve artırılan kısmının Savunma Sanayi Fonuna aktarılması,
 - 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin hak sahiplerine talep etmeleri durumunda defaten ödenmesi şartıyla önemli miktarda indirim yapılması
- hususlarına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Kripto varlıklar, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar olarak tanımlanmaktadır.

Kripto varlık piyasası hem çeşitli ülkelerde hem de ülkemizde günden güne yaygınlaşmakta, buna bağlı olarak piyasanın işlem hacmi sürekli genişlemektedir. Birçok ülkede kripto varlıkların niteliğinin belirlenmesi, kontrol ve denetim mekanizmalarının oluşturulması ve vergilendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizde de piyasanın daha etkin, kontrollü ve güvenilir bir şekilde işleyebilmesini teminen bir takım düzenlenmelere ihtiyaç duyulmuştur.

Bu amaçla ülkemizde bu alanı vergilendirmeye yönelik olarak, vergilendirme tekniği bakımından uygulanabilir bir model geliştirilmiştir.

Bu kapsamda, maddeyle; genel bütçe geliri olarak tahsil edilmek üzere kripto varlık işlem vergisi ihdas edilmekte olup kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan veya aracılık edilen kripto varlık satış ve transfer işlemlerinin vergiye tabi tutulması öngörülmektedir.

Verginin mükellefi kripto varlık hizmet sağlayıcılarıdır. Vergilendirme dönemi ise takvim yılının birer aylık dönemleridir.

Maddeyle ayrıca, kripto varlık işlem vergisi oranının tespiti bakımından Cumhurbaşkanına, verginin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi bakımından ise Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir.

Madde 2- Gelir Vergisi Kanununun 41 inci maddesine eklenen bent ile her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen ilan ve reklam giderlerinin, gelir vergisi mükelleflerinin ticari kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 3- Kripto varlıklar, 6362 sayılı Kanunda dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar olarak tanımlanmaktadır.

Maddeyle kripto varlıklardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi amacıyla Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesine kripto varlıklar eklenmekte ve maddede bazı ibare değişiklikleri yapılmaktadır.

Madde 4- Kripto varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artışı kazancı kapsamına alınması ve ticari işletmeye dahil kripto varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançların ticari kazanç sayılması yönünde, ihtiyaç duyulan ibare değişiklikleri yapılmaktadır.

Madde 5- Kripto varlıklar, 6362 sayılı Kanunda dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar olarak tanımlanmakta olup bu Kanunla 193 sayılı Kanunun 70 inci maddesinde yapılan değişiklik ile kripto varlıklar Gelir Vergisi Kanununa eklenmektedir.

Madde ile Sermaye Piyasası Kurulunca yetkilendirilmiş platformlar bünyesinde elde edilen kripto varlıkların alım satım kazançları ile kira, faiz ve benzeri diğer kripto varlık gelirlerinin nihai olarak tevkif yoluyla vergilendirilmesine, Sermaye Piyasası Kurulunca yetkilendirilmiş platformlar dışında gerçekleşen işlemlerden elde edilen kripto varlık gelirlerinin ise beyan yoluyla vergilendirilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Ayrıca, madde ile platformlarca yapılan tevkifatın ticari kazanç mükellefleri hariç tam ve dar mükellef gerçek kişiler ile dar mükellef kurumlar için nihai vergileme olması sağlanmakta, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olmasının, vergi mükellefiyetinin bulunup bulunmamasının, vergiden muaf olup olmamasının yapılacak tevkifatı etkilemeyeceği hususu düzenlenmektedir.

Öte yandan, maddede tevkifat kapsamında vergilendirilecek kripto varlık gelirleri için matrah tespiti, zarar mahsubu ve platformlarca tevkif edilecek vergilerin beyanına ilişkin düzenlemelere yer verilmekte, ayrıca tevkifat oranını belirleme hususunda Cumhurbaşkanına, usul ve esasları belirleme ve vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutma hususlarında Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir.

Madde 6- Mevcut durumda, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 56 ncı maddesi ile ek 7 nci maddesi uyarınca vakıf üniversiteleri, genel bütçeye dahil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyet ve istisnalardan aynen yararlanmakta; bu kapsamda, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde düzenlenen, kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen ve genel insan ve hayvan sağlığının korunması ile tedavisi amacıyla faaliyet gösteren hastane, klinik, dispanser, sanatoryum, huzurevi, çocuk bakımevi, hayvan hastanesi ve dispanseri, hayvan bakımevi, veteriner bakteriyoloji, seroloji ve distofajin kuruluşları ile benzeri kuruluşlara tanınan kurumlar vergisi muafiyetinden vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kurumları da faydalanmaktadır.

Ancak, vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumlarının; fiilen ticari işletme niteliği taşıdığı, sağlık hizmetlerini bedel karşılığında ve piyasa koşulları çerçevesinde sunduğu, bu durumun aynı sektörde faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükellefleri aleyhine sonuç doğurduğu görülmekte olup, bu yönüyle söz konusu sağlık kuruluşlarının faaliyeti, kamu idare ve kuruluşları tarafından sunulan kamusal nitelikteki sağlık hizmetlerinden farklı bir mahiyet arz etmektedir.

Yapılan düzenleme ile vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşları söz konusu muafiyet kapsamı dışına çıkarılmaktadır.

Madde 7- Maddeyle 3065 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) ve (g) bentlerinde yapılan düzenlemeler ile, iktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemlerinin kısmi istisna kapsamına alınması ve kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıkların tesliminin katma değer vergisinden istisna edilmesi sağlanmaktadır.

Ayrıca 3065 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasına eklenen (ğ) bendi ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin KDV’den istisna edilmesi sağlanmaktadır.

Madde 8- 3065 sayılı Kanunda yer alan;

- Türkiye Kızılay Derneğine yapılan teslim ve hizmetler (13/h),
- Yabancılarla konut teslimi (13/i),
- Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan tesislerin inşası (13/k),
- Yabancılarla verilen sağlık hizmeti (13/l)
- Basılı kitap ve süreli yayınların teslimi (13/n)

için uygulanan tam istisna mahiyetindeki düzenlemelerin indirim ve iade hakkı kaldırılmak suretiyle kısmi istisnaya dönüştürülmesi, böylece esasında nihai tüketiciye doğrudan yansımayan bu işlemler nedeniyle devreden KDV tutarlarının iade alınmak yerine doğrudan gider yazılmasına ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Madde 9- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesi uyarınca işsizlik sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere tüm sigortalılar, işverenler ve Devlet, işsizlik sigortası primi ödemektedir. İşsizlik sigortası primi, sigortalının 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 ve 82 nci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 1 sigortalı, % 2 işveren ve %1 Devlet payı olarak alınmaktadır. Teklif ile %1 olan Devlet payı oranının, ihtiyaç duyulması halinde yarısına kadar artırılmasına, İşsizlik Sigortası Fonunun gelirlerinin ve varlıklarının ödeme yükümlülüklerini karşılamaya yeterli olduğu dönemlerde ise bütçe imkanları göz önünde bulundurularak yarısına kadar düşürülmesine Cumhurbaşkanının yetkili olduğu düzenlenmektedir.

Madde 10- Enerji alanında net ithalatçı pozisyonunda bulunan ülkemizin, doğal gaz gibi birincil enerji fiyatları uluslararası piyasalarda belirlenmektedir. Geçmiş dönemlerde doğal gaz fiyatlarında, dünya genelindeki makroekonomik gelişmeler ve bölgesel sebeplerden dolayı öngörülemeyen artışların ortaya çıkmış olması Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi'nin (BOTAŞ), doğal gaz arz güvenliği misyonu çerçevesinde sürdürülebilir finansman yapısını zorlaştırmıştır. Doğal gazın yurt içi satış fiyatı seviyesi, alım maliyetlerinin yanı sıra piyasa koşulları, başta hane halkı (konut) olmak üzere tüketicilerin korunması, fiyat istikrarı ile hizmeti veren kamu işletmesinin finansal görünümü de dikkate alınarak mümkün olan en makul seviyede belirlenmiştir.

Maddenin birinci fıkrası ile Devlet tarafından üstlenilerek vatandaşa yansıtılmayan doğal gaz fiyatlarındaki artışın yarattığı maliyet sebebiyle nakit yönetimi zorlaşan BOTAŞ'ın doğal gaz ithalatından kaynaklanan her türlü vergi, fon ve paylar ile idari para cezaları, bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizlerinden oluşan borçlarının Hazineden görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık mahsup edilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca, BOTAŞ'ın Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geldiği halde ödenmemiş olan her türlü vergi ve ferilerine ilişkin borçlarına düzenlemenin yürürlük tarihi itibarıyla ferî alacak hesaplanmaması öngörülmektedir.

Bu çerçevede, birinci fıkra hükmü ile 2021 ve sonraki yıllarda çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararları doğrultusunda hesaplanan görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık ilgili borçların mahsuplaşarak terkin işlemi ile BOTAŞ'ın birikmiş borçlarının ve Hazine'den olan görevlendirme bedeli alacaklarının karşılıklı olarak kapanması amaçlanmaktadır.

BOTAŞ'ın yapmış olduğu doğal gaz ithalatı kapsamında KDV ödememesi ve görevlendirme bedelinden mahsup edilmek suretiyle terkin işlemi gerçekleşene kadar geçen süre zarfında ödenmemiş olan KDV'ye yönelik gecikme zammı tahakkuk ettirilmesi BOTAŞ'ın mali durumunu olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, maddenin ikinci fıkrası ile Kuruluşun aylık olarak doğal gaz ithalatı kapsamında ödemesi gereken KDV'nin ilgili tüketici gruplarına uygulanan sübvansiyon sonrasında oluşmuş ve/veya oluşacak görevlendirme alacaklarına karşılık mahsup edilmesi amaçlanmaktadır.

Maddenin dördüncü fıkrası ile, daha önce çıkarılan terkin uygulamalarıyla uyumlu olarak; terkin kararı alınmasının mahsup kapsamı dışında kalan görevlendirme bedellerinin ödenmesine engel teşkil etmeyeceğinin ve idarenin söz konusu bedellere ilişkin ödeme ve ödeme zamanlaması yetkisinin devam ettiğinin açıkça belirtilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 11- Madde kapsamında kalan kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan ihtiyaç fazlası taşınmazların özelleştirilerek elde edilen gelirlerin giderler düşüldükten sonra ilgili kamu kurumu/kuruluşuna aktarılması, böylece de gerek hizmet binası ihtiyaçlarının temini gerekse kanunlarla kendilerine tanınan görevlerin yerine getirilmesinde oluşan giderlerin sağlanmasına imkân tanınması amaçlanmaktadır.

Madde 12- Maddeyle, 4760 sayılı Kanuna ekli (IV) sayılı listeye bazı kıymetli taşlar eklenerek ÖTV kapsamına alınmaktadır.

Madde 13- Gelir idaresi Başkanlığının taşra örgütlenmesi 2/7/2024 tarihli ve 161 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiş, vergi dairesi başkanlıklarının unvanı defterdarlık olarak değiştirilmiştir.

Anılan Kararname ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde de değişiklik yapılmış, Bakanlık taşra teşkilatı olan Defterdarlık kaldırılmıştır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 239 uncu maddesinde yapılan değişiklik ile maddeye “(1) Bakanlığın taşra teşkilatı, muhasebat ve muhakemat birimlerinden oluşur. Bu birimler görevlerini, Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatı amiri olan defterdara bağlı çalışarak yürütür. Defterdar, bulunduğu ilde Bakanlığın en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haizdir.” hükmü eklenmiştir.

Ancak, 161 sayılı Kararnamenin bazı hükümlerinin iptali ve yürütmesinin durdurulmasına ilişkin davada; Anayasa Mahkemesinin 10/07/2025 tarihli ve E.No: 2024/148 K.No: 2025/148 sayılı Kararı ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 239 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Defterdar, bulunduğu ilde Bakanlığın en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haizdir.” ibaresi, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda Bakanlığın ildeki en büyük mülki idari amiri ve buna ilişkin diğer hususlar düzenlenmişken, bu ibarenin 161 sayılı Kararname ile yeniden düzenlenmesinin Anayasa’nın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine aykırı olduğu belirtilerek iptaline hükmedilmiştir.

İptale konu olan hükmün düzenlenme gerekçesi, Hazine ve Maliye Bakanlığının taşra teşkilatı olan Defterdarlığın 161 sayılı Kararname ile ilga edilmesi sonucunda Bakanlık birimlerinin amiri sıfatı konusunda herhangi bir tereddüde mahal vermemektir.

Söz konusu maddede, Bakanlığın taşra teşkilatını oluşturan muhasebat ve muhakemat birimlerinin görevlerini Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatı amiri olan defterdara bağlı olarak yürütecekleri belirtilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığının Bakanlığın bağlı kuruluşu olması nedeniyle de Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı defterdarın Bakanlığın ildeki en büyük memuru sıfatını taşıdığı hususu netleştirilerek iptal gerekçesinin tam aksine 5442 sayılı Kanundan doğan il idare şube başkanlarına verilen görev ve sorumlulukların yeni kurulan defterdarlığın amiri olan defterdar tarafından yerine getirileceği hususundaki muhtemel tereddütler giderilmiştir.

161 sayılı Kararname ile yapılan düzenlemelerin mevcut defterdarlık müessesesini kaldırdığı ve yeni kurulan defterdarlığın İl İdaresi Kanunu ile ilişkilendirilmeden doğrudan Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı olduğu hususu dikkate alındığında, Yüksek Mahkemenin 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda gerekli düzenleme olduğu gerekçesiyle verdiği iptal hükmü üzerine belirsizlik doğmuş, Bakanlığın ildeki en büyük memuru sıfatını taşıyan memurun belirlenmesi amacıyla yasal düzenleme yapılması zaruri hale gelmiştir.

Hazırlanan maddeyle, Anayasa Mahkemesinin anılan kararı sonrasında, Gelir İdaresi Başkanlığı defterdarının bulunduğu ilde Bakanlığın en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haiz olduğu hususundaki muhtemel tereddütlerin ortadan kaldırılması amacıyla düzenleme yapılmaktadır. Bu düzenleme vali ve kaymakamların yetkisini ortadan kaldıran bir nitelik taşımamakta olup, düzenlemeyle birlikte Gelir İdaresi Defterdarının Bakanlık temsilcisi olduğu hususu netleştirilmekte ve 5442 sayılı Kanun kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı il idare şube başkanı üzerinde doğan görev ve sorumlulukların icrasına yasal dayanak sağlanmaktadır.

Diğer taraftan, anılan Anayasa Mahkemesi Kararıyla; 161 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 16 ncı maddesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 154 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen “Defterdar aynı zamanda, bulunduğu ilde Bakanlığın taşra teşkilatındaki işlemlerin mevzuat hükümlerine göre yürütülmesi, denetlenmesi, merkez ve taşradan sorulan soruların cevaplandırılması, kanuna aykırı hareketi görülenler hakkında takibatta bulunulmasından görevli ve sorumludur.” hükmü, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarının Anayasa’nın 128 inci maddesi uyarınca münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği ve kamu görevlisi olduğunda tereddüt bulunmayan Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı defterdarın, görev ve sorumluluklarının Kararname ile düzenlenemeyecek olması sebebiyle Anayasa’nın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Anılan iptal kararı dikkate alınarak, Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatının amiri olan defterdarın iptale konu görev ve sorumlulukları 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer aldığı şekilde madde metnine taşınarak düzenleme yapılmaktadır.

Madde 14- Prime esas kazançtan istisna edilen menfaat ve yardımların kapsamına açıklık getirilmektedir. Yemek bedelinin aynı yardımla aynı bentte sayılmasından kaynaklı ortaya çıkan, dava konusu edilen yemek bedelinden istisna edilen tutara ilişkin düzenlemenin Kanun’da açık, net ve ihtilafa yer bırakmayacak şekilde ve vergi mevzuatıyla uyumlu olacak şekilde yeniden düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 15- Kurumlar Vergisi Kanununun 11 inci maddesine eklenen bent ile her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen ilan ve reklam giderlerinin, kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 16- Madde ile bedelli askerlik yapmak üzere başvuranlardan tahsil edilecek tutarların % 25 oranında artırılması ve belirlenen yeni gösterge tutarının 240.000 gösterge rakamının memur aylık katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak kısmının genel bütçeye gelir kaydedilmesi, kalan kısmın ise Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılmasına yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 17- 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve başta Kahramanmaraş merkezli olmak üzere geniş bir coğrafyada yıkıma yol açan depremler, ülkemiz tarihinde eşi benzeri görülmemiş ölçekte can ve mal kaybına sebebiyet vermiş; yıkım nedeniyle birçok vatandaşımızın barınma ihtiyacı doğmuş ve çok sayıda yerleşim yeri genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilerek ilk günden bu yana devlet ve millet el ele vererek afetin yaralarının en hızlı bir şekilde sarılması amaçlanmıştır.

Afet sonrası süreçte, devletimiz tarafından yürütülen ulusal ve uluslararası projeler kapsamında kalıcı konutların inşasına hız verilerek hak sahibi olarak kabul edilen vatandaşlarımızın güvenli ve sağlıklı konutlara erişimi öncelikli kamu politikası haline getirilmiştir. Bu kapsamda 7269 sayılı Kanun ile 6306 sayılı Kanun çerçevesinde hak sahipliği belirlenen vatandaşlara borçlandırma yoluyla konut tahsisi yapılmaktadır.

Ancak deprem nedeniyle bölge ekonomisinde ciddi daralma meydana gelmiş; üretim, ticaret ve istihdam önemli ölçüde zarar görmüştür. Hane gelirlerinde azalma yaşanmış, vatandaşlarımızın ödeme gücü olumsuz etkilenmiştir. Mevcut ekonomik koşullar da dikkate alındığında, borçlandırma bedellerinin mevcut haliyle tahsili, hak sahipleri açısından önemli bir mali yük oluşturmaktadır. Bu nedenle, hak sahiplerinin borç yükünün hafifletilmesi, kamu alacaklarının kısa sürede tahsil edilebilmesi ve bölgedeki ekonomik toparlanmanın hızlandırılması amacıyla 31/12/2026 tarihine kadar borcun defaten ödenmesi halinde borçlandırma bedeline %74 oranında indirim uygulanması öngörülmektedir. Bu düzenleme ile;

- Afetzedelerin barınma hakkının sosyal devlet ilkesi gereğince desteklenmesi,
- Hane halklarının ödeme kapasitesinin artırılması,
- Afet sonrası iyileşme sürecinin toplumsal dayanışma anlayışıyla güçlendirilmesi ve kamu-vatandaş işbirliğinin pekiştirilmesi,
- Kamu alacaklarının süratle ve tek seferde tahsil edilerek bütçe dengesine katkı sağlanması,
- Bölgesel ekonomik canlanmanın teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

İş yerleri bakımından ise indirim oranı %48 olarak belirlenmiştir. Böylece sosyal konut niteliğindeki bağımsız bölümler ile iş yerleri arasında ölçülülük ve hakkaniyet ilkelerine uygun bir farklılaştırma yapılmıştır.

Düzenleme, afetin yol açtığı olağanüstü koşulların etkilerini hafifletmeye yönelik geçici ve istisnai bir mali kolaylık niteliği taşımakta olup sosyal devlet ilkesi ile kamu yararı amacı doğrultusunda hazırlanmıştır.

Madde 18- Yürürlük maddesidir.

Madde 19- Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

9/3/2026

Esas No: 2/3560

Karar No: 6

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3560 esas numaralı “*Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*” Komisyonumuzun 4/3/2026 tarihinde yaptığı 27’nci birleşiminde görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

1. GİRİŞ

Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY ve Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI ile 46 Milletvekili tarafından 2/3/2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/3560 esas numaralı; “*Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*”, Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Milli Savunma Komisyonuna havale edilmiştir.

Komisyonumuzun 4/3/2026 tarihinde yaptığı 27’nci birleşiminde 2/3560 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin imza sahiplerinden Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY, Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI ve İstanbul Milletvekili İsa Mesih ŞAHİN ile Hazine ve Maliye Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Savunma Sanayii Başkanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Spor Toto Teşkilat Başkanlığı, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAS), Türkiye Kızılay Derneği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB), Mücevher İhracatçıları Birliği ve Blockchain Türkiye Platformu temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Komisyonumuz tarafından 27’nci birleşimde tamamlanan 2/3560 esas numaralı Kanun Teklifinin görüşmeleri; toplam 9 saat 11 dakika sürmüş ve görüşmelerde 81 sayfa tam tutanak tutulmuştur ¹.

2. 2/3560 ESAS NUMARALI KANUN TEKLİFİNDE ÖNGÖRÜLEN DÜZENLEMELER

2/3560 esas numaralı Teklifin metni ve gerekçesi incelendiğinde, Teklifte;

- Kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından gerçekleştirilen veya aracılık edilen satış ve transfer işlemleri üzerinden on binde üç oranında kripto varlık işlem vergisi alınmasına, vergi oranının tespiti bakımından Cumhurbaşkanına, verginin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi bakımından ise Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmesine,

- Her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen ilan ve reklam giderlerinin, kurum kazancının tespiti ile gelir vergisi mükelleflerinin ticari kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine,

- Kripto varlıklardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine ve kripto varlıkların elden çıkarılmasından sağlanan kazançların değer artışı kazancı kapsamına alınmasına,

- Sermaye Piyasası Kurulunca yetkilendirilmiş platformlar bünyesinde elde edilen kripto varlıkların alım satım kazançları ile kira, faiz ve benzeri diğer kripto varlık gelirlerinin nihai olarak tevkif yoluyla vergilendirilmesine, Sermaye Piyasası Kurulunca yetkilendirilmiş platformlar dışında gerçekleşen işlemlerden elde edilen kripto varlık gelirlerinin ise beyan yoluyla vergilendirilmesine, aynı zamanda tevkifat oranını belirleme hususunda Cumhurbaşkanına, usul ve esasları belirleme ve vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutma hususlarında Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmesine,

¹ Plan ve Bütçe Komisyonunun 4/3/2026 tarihli 27’nci birleşiminin tutanaklarına aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir:

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/5375>

- Vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastane, klinik ve benzeri sağlık kuruluşlarının sahip olduğu kurumlar vergisi muafiyetinin sonlandırılmasına,

- İktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemlerinin kısmi istisna kapsamına alınmasına, kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıkların tesliminin KDV’den istisna edilmesine ve Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin KDV’den istisna edilmesine,

- Türkiye Kızılay Derneğine yapılan teslim ve hizmetler, yabancılara konut teslimi, genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere bağışlanan tesislerin inşası, yabancılara verilen sağlık hizmetleri ile basılı kitap ve süreli yayınların teslimi için uygulanan tam istisna mahiyetindeki düzenlemelerin indirim ve iade hakkı kaldırılmak suretiyle kısmi istisnaya dönüştürülmesine,

- İşsizlik Sigortası Kanunu uyarınca ödenen %1 oranındaki Devlet payının, fonun mali dengesi ve bütçe imkanları gözetilerek yarısına kadar artırılması veya indirilmesi hususunda Cumhurbaşkanına yetki verilmesine,

- BOTAS’ın doğal gaz ithalatından kaynaklanan vergi, fon, idari para cezası ve bunlara bağlı faiz borçlarının, Hazine denetim ve gövvelendirme bedeli alacaklarına karşılık mahsup edilerek terkinine,

- Kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan ihtiyaç fazlası taşınmazların, ilgili idarenin talebi üzerine Özelleştirme İdaresi tarafından satılmasına, elde edilen gelirlerin, giderler düşüldükten sonra ilgili kamu kurumu/kuruluşuna aktarılmasına,

- İnci, elmas, kıymetli ve yarı kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış eşyaların ithali veya tesliminde %20 oranında ÖTV uygulanmasına,

- İş yerinde ve müştemilatında yemek verilen durumların dışında sigortalıya verilen yemek hizmetleri için çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 300 Türk Lirasına kadar olan kısmının prime esas kazançtan istisna tutulmasına, bu tutarı aşan kısmından ise prim alınmasına,

- Bedelli askerlik tutarının hesaplanmasında kullanılan gösterge rakamının 240.000’den 300.000’e çıkarılmasına, mevcut katsayı üzerinden hesaplanan tutarın fazlasının Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılmasına,

- 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde yürütülen ulusal ve uluslararası projeler kapsamında üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin borçlandırma bedellerinin defaten ödenmesi halinde bu bedele ilk konutlar için %74, ilk iş yerleri için % 48 oranında indirim uygulanmasına,

yönelik hükümlerin yer aldığı görülmektedir.

3. KOMİSYONDA KANUN TEKLİFİ ÜZERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Kanun Teklifi üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Kanun Teklifi ile emeklilerin bayram ikramiyelerinin artırılacağı yönünde toplumda bir beklenti olduğu, halihazırda günümüz ekonomik koşullarında emekli maaşlarının yanı sıra bayram ikramiyelerinin de enflasyon karşısında ciddi oranda eridiği, bu kapsamda bütçeden gerekli kaynak ayrılarak ve her seferinde bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç duyulmadan belli bir göstergeye bağlanarak bayram ikramiyelerinin artırılmasının ve emeklilerin bu yöndeki beklentilerinin karşılanmasının sosyal devletin sorumluluğu olduğu,

- Kripto varlıklardan elde edilen kazancın vergilendirilmesinin önemli olduğu, ancak kripto varlıklar soyut ve karmaşık bir yapıya sahip olduğundan yapılacak düzenlemelerin son derece hassasiyetle ve bu alanda uzman kişilerin desteği ile hazırlanması gerektiği, bunun yanı sıra kripto varlık piyasasının ciddi anlamda uluslararası boyutu olan ve halen büyümeye müsait bir alanı oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de bu alanın ancak sağlıklı vergilendirilmesi ile söz konusu piyasanın küresel gelişimine paralel olarak ülkemizde de büyümeye devam edebileceği,

- Kripto yatırımcıları işlem başına aracı kurumlara ücret ödediğinden devlet tarafından da işlem vergisi alınmasının ayrıca işlem vergisi ile net kazanç vergisinin aynı anda uygulanmasının doğru olmayacağına düşünüldüğü, diğer taraftan yurt içi kripto varlık piyasasında vergilendirme işleminin tevkifat yoluyla yapılacak olması bunun yanında yurt dışı kripto varlık piyasasında ise vergilendirmenin yalnızca beyana dayalı olmasından dolayı kripto para piyasası kullanıcılarının yurt dışı platformları tercih edebileceği, öte yandan düzenlemeden kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıkların tesliminin katma değer vergisinden istisna edilmesi ancak işlem vergisi kapsamında olmayan kripto varlık teslimlerinin tamamının katma değer vergisine tabi olduğu sonucunun çıkarıldığı, bu kapsamda yurt dışı platformlardan yapılan işlemlerde katma değer vergisi uygulamasının nasıl yapılacağına açıklığa kavuşturulması gerektiği,

- Ülkemizde sanal kumarın tüm bağımlılıkların önüne geçtiğinin resmi kurumlar tarafından ifade edildiği, bu kapsamda sadece yasa dışı bahisle değil kumarın bütünü ile mücadele edilmesinin toplumun tamamı için önemli olduğu, bu itibarla kanun yapıcıdan toplumun beklentisinin Teklif ile getirilen şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklamların 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında indirim ve gider olarak kabul edilmemesi değil her türlü alkollü içecekte uygulandığı gibi bu alanda yapılacak tüm ilan ve reklamların yasaklanması olduğu,

- Vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumları ticari kuruluşlar olduğundan ciddi kâr elde ettikleri, bu nedenle bahsi geçen kuruluşlara yönelik halihazırda uygulanan kurumlar vergisi muafiyetinin sona erdirilmesinin yerinde bir uygulama olacağı, ancak ilgili kurumlardan tahsil edilmesi düşünülen vergi tutarının yine bu kuruluşlar marifetiyle vatandaşlara sunulan hizmetlerin bedellerine yansıtılmaması gerektiği, öte yandan vakıf üniversitelerinin tıp fakültelerinin ve hastanelerinin kalite eksikliği çektiği, dolayısıyla her vakıf üniversitesine tıp fakültesi açma izninin verilmemesi ve mevcuttakilerin de kalitelerinin denetlenmesi gerektiği,

- Ülkemizdeki işsizler için kullanılması gereken İşsizlik Sigortası Fonunun çoğunlukla işverenlere yönelik kullanıldığının değerlendirildiği, bunun yanı sıra Teklif ile İşsizlik Sigortası Fonuna aktarılan işsizlik sigortası primindeki Devletin ödediği %1’lik payın yarısına kadar artırılmasına veya indirilmesine yönelik Cumhurbaşkanına yetki verilmesinin öngörüldüğü, bu kapsamda verilen bu yetkinin Devletin payının indirilmesi yönünde kullanılması durumunda herhangi bir gelire sahip olmayan ve halihazırda Fondan olması gerekenden daha az destek alanları olumsuz etkileyebileceğinin düşünüldüğü, öte yandan Fonda yer alan tutarın ihtiyaçları karşılama noktasında yeterli olduğu gerekçesiyle Devletin prim ödeme oranını düşürmesi yerine işsizlerin Fondan yararlanabilme şartlarının hafifletilerek Fondaki kaynağın daha fazla kişinin kullanımına sunulması ya da ihtiyaç sahiplerinin daha yüksek tutarlarda yararlanabilmelerine imkan sağlanmasının vatandaşların lehine bir uygulama olacağı,

- BOTAŞ’ın, Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geldiği halde ödenmemiş olan her türlü vergi, fon ve paylar, idari para cezaları ile bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizi borçlarının BOTAŞ’ın Hazine’den görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık mahsup suretiyle terkin edilmesine yönelik düzenlemenin daha önce de birkaç kez yasalaştırıldığı, bu kapsamda BOTAŞ’ın

görev giderlerinin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda söz konusu mahsuplaşma işleminin bütçe rakamlarını olumsuz etkileyebileceği, dolayısıyla uygulamanın bütçe disiplini açısından doğru olmadığı ve bütçenin şeffaflığını bozabileceği endişesinin var olduğu, ayrıca mahsuplaşma işleminde bütçenin gelir ve giderlerinin ayrı ayrı yazılmasını ifade eden gayrisafilik ilkesine nasıl uyulacağının ve muhasebeleştirilmenin nasıl yapılacağının anlaşılamadığı, öte yandan Şirketin görev zararları doğmadan ya da en azından görev zararlarını azaltarak faaliyetlerini sürdürebilmesi için politikalar geliştirilmesi gerektiği, bu kapsamda sübvansiyon uygulamasında değişikliğe gidilerek dar gelirli vatandaşlara yönelik ücretsiz doğal gaz verilir orta ve üst gelirliye yönelik ise herhangi bir sübvansiyon uygulanmamasının daha doğru olacağının düşünüldüğü,

- 5018 sayılı Kanuna ekli (II), (III) ve (IV) sayılı cetveller kapsamındaki kamu idareleri ve bu idarelere bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olup özelleştirme kapsam ve programında bulunmayan kamu iktisadi teşebbüslerinin mülkiyetinde bulunan ihtiyaç fazlası taşınmazların özelleştirilmesine yönelik düzenlemede ihtiyaç fazlalığının hangi kriterlere göre belirleneceğine, bu taşınmazları satın alabilecek kişilerin sahip olması gereken özelliklere ve satış sonrası bunların kullanım alanlarına ilişkin belirsizliklerin olduğu, ayrıca özelleştirme kapsamına alınan taşınmazların hangi kamu kurum ve kuruluşlarına ait olduğunun belirtilmesi gerektiği, diğer taraftan Özelleştirme İdaresi Başkanlığının bahsi geçen taşınmazların değerlemesinde anlaşmaya vardığı şirketlerin isimlerinin de kamuoyuna açıklanması gerektiği,

- Bedelli askerlik için ödenmesi gereken rakamın her yıl memur maaş aylık katsayısı ile çarpılarak güncellendiği, bu kapsamda bedelli askerlik tutarının hesaplanmasında kullanılan gösterge rakamının 240 binden 300 bine çıkarılmasının günümüz ekonomik koşulları göz önüne alındığında vatandaşlar üzerinde ciddi bir mali yük oluşturacağının düşünüldüğü, bu nedenle bahsi geçen gösterge artışı nedeniyle bedelli askerlik uygulamasından yalnızca üst gelir grubunun yararlanabileceği, öte yandan Savunma Sanayii Başkanlığının kaynak yetersizliği söz konusu ise ihtiyaç duyulan kaynağın bedelli askerlik tutarını artırıp vatandaşlardan sağlamak yerine bütçeden karşılanması gerektiği,

- Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası ilgili kamu kurumlarının bölgenin yeniden inşasına odaklanmalarının memnuniyetle karşılandığı, ancak bu boyutta ciddi bir yıkımın sebeplerinin de araştırılması gerektiği, bu itibarla deprem dolayısıyla ülkemizde toplanan vergilerin deprem ile ilgili alanlarda kullanılıp kullanılmadığının titizlikle incelenmesinin ve mevcut kaynakların yapıların güçlendirilmesinde kullanılmasının tekrar bu derecede büyük bir yıkımla karşılaşılması için oldukça önemli görüldüğü, ayrıca Teklif ile vatandaşlara sunulan defaten ödeme imkanından deprem dolayısıyla konutlarının yanı sıra işlerini de kaybeden ve bu sebeple ekonomik anlamda halen yeterli güce sahip olmayan insanların yararlanabilmelerinin mümkün olmayacağının düşünüldüğü,

- Türkiye'nin temel probleminin inşaata dayalı ekonomi modeli olduğu, bu kapsamda düzenleme ile iktisadi işletmelere dahil olan konut niteliği haiz taşınmazların kiralanması işlemlerinin kısmi istisna kapsamına alınması sağlanarak söz konusu işletmelerin gelir elde etmek amacıyla teknoloji yatırımı yapmak yerine konuta yatırım yapmalarının teşvik edildiği, bu nedenle iktisadi işletmelere sağlanan kısmi vergi istisnasının doğru bir uygulama olmayacağını düşünüldüğü, öte yandan kıymetli taşlara yönelik uygulanan katma değer vergisinin yanı sıra uygulanması öngörülen özel tüketim vergisinin yerinde bir düzenleme olduğu, ancak bu yeni verginin kayıt dışılığa sebep olmaması açısından detaylı takibinin yapılması gerektiği,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Teklifin imza sahiplerinden Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY, Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI ve İstanbul Milletvekili İsa Mesih ŞAHİN ile ilgili kamu idarelerinin temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Kripto işlem vergisinin, üzerinde uzun süredir çalışılan bir konu olduğu, ancak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından lisans verilen saklamacılar ile hizmet sağlayıcılara yeterli güvenin sağlanmasıyla birlikte, kripto varlıklar üzerinden hem işlem vergisi hem kazanç vergisi alınmasının bu varlıkların taşıdığı risklerin engellenmesi bakımından son derece önemli olduğu, bu bakımdan kripto işlem vergisi alınması yönünde sektör tarafından da bir talep olduğu, ayrıca işlem vergisine tabi olan kripto varlık işlemlerine KDV istisnası uygulanacağı, böylece yurt içindeki platformlarda daha çok işlem yapılmasının teşvik edileceği, uygulanacak verginin kripto hizmet sağlayıcıları için ise herhangi bir risk teşkil etmediği, bunun yanı sıra yurt dışı kripto varlık hizmet sağlayıcılardan ya da hizmet sağlayıcılar harici yerlerden elde edilen gelirler ile ilgili ise beyanname alınacağı ve uluslararası alanda bilgi alışverişini temin etmek amacıyla 1/1/2027 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olan bilgi alışverişini anlaşması ile vergilendirmenin daha sağlıklı bir şekilde yürütülme imkanının bulunduğu, ayrıca kripto varlık hizmet sağlayıcıları ile saklamacı kuruluşlar arasındaki transfer işlemlerinin kripto işlem vergisinin kapsamına girmediği, bu hususun ikincil mevzuatla açıklığa kavuşturulacağı,

- Şans ve bahis oyunlarına ait olan ilan ve reklam giderlerinin Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında indirim veya gider olarak kabul edilmemesinin, bu oyunların özendirilmemesi açısından son derece önemli ve gerekli bir uygulama olduğu,

- Vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyette bulunan hastane ve benzeri sağlık kurumlarının sağlık hizmetlerini bedel karşılığında ve piyasa koşulları çerçevesinde sunduğu ve bu açıdan fiilen ticari işletme niteliği taşıdığı, bu durumun aynı sektörde faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükellefleri aleyhine sonuç doğurduğu, yapılan düzenleme ile birlikte vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarının kurumlar vergisi muafiyetinin kaldırılması suretiyle diğer mükelleflerle arasında vergi adaletinin ve eşitliğin tesis edilmesinin amaçlandığı,

- İktisadi işletmelerin konut kiralama işlemlerinden dolayı vergi ödeme zorunluluğunun bulunması dolayısıyla ülkemizde konut kiralama işlemlerinin çoğunlukla iktisadi işletmeler tarafından değil gerçek kişiler tarafından gerçekleştirildiği, bu durumun rekabet açısından bir eşitsizliğe sebep olduğu, bu sebeple iktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemlerinin katma değer vergisinde kısmi istisna kapsamına alınmasına dair düzenlemenin adaletsizliğin giderilmesi açısından önem teşkil ettiği, diğer yandan kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırmayı yapan devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin de katma değer vergisinden istisna edildiği,

- İşsizlik sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere tüm sigortalıların, işverenlerin ve Devletin işsizlik sigortası primi ödediği, işsizlik sigortası priminin, sigortalının 5510 sayılı Kanunda belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 1 sigortalı, % 2 işveren ve %1 Devlet payı olarak alındığı, yapılan düzenleme ile %1 olan Devlet payı oranının, ihtiyaç duyulması halinde yarısına kadar artırılması, İşsizlik Sigortası Fonunun gelirlerinin ve varlıklarının ödeme yükümlülüklerini karşılamaya yeterli olduğu dönemlerde ise bütçe imkanları göz önünde bulundurularak yarısına kadar düşürülmesi hususunda Cumhurbaşkanına yetki verildiği,

- Enerji alanında net ithalatçı pozisyonunda bulunan ülkemizin, doğal gaz gibi birincil enerji fiyatlarının uluslararası piyasalarda belirlendiği, doğal gaz fiyatlarında, dünya genelindeki makroekonomik gelişmeler ve bölgesel risklerden dolayı öngörülemeyen artışların yaşandığı, bu durumun BOTAŞ'ın doğal gaz arz güvenliği misyonu çerçevesinde sürdürülebilir finansman yapısını zorlaştırdığı, ayrıca Devlet tarafından üstlenilerek, vatandaşa yansıtılmayan doğal gaz fiyatlarındaki

artışın oluşturduğu maliyet sebebiyle nakit yönetimi zorlaşan BOTAŞ'ın doğal gaz ithalatından kaynaklanan her türlü vergi, fon ve paylar ile idari para cezaları, bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizlerinden oluşan borçlarının Hazine'den görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık mahsup edilmesine yönelik düzenleme yapıldığı, bununla birlikte terkin kararı alınmasının mahsup kapsamı dışında kalan görevlendirme bedellerinin ödenmesine engel teşkil etmeyeceği ve idarenin söz konusu bedellere ilişkin ödeme ve ödeme zamanlaması yetkisinin devam ettiği,

- Ülkemizde yapılan özelleştirme uygulamalarının tamamının 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirildiği, bu Kanuna göre yapılan özelleştirmelerden elde edilen gelirlerin Özelleştirme Fonuna aktarıldıktan sonra yapılan işlemlere ilişkin giderler düşüldükten sonra Fonun nakit fazlasının genel bütçeye aktarıldığı, özelleştirme programına alınan varlıkların tamamının Resmî Gazete'de ilan edildiği, bu kapsamda bütün süreçlerin şeffaflık açısından titizlikle yürütüldüğü, Teklifte yer alan düzenleme ile kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan ihtiyaç fazlası taşınmazların özelleştirilerek elde edilen gelirlerin, giderler düşüldükten sonra ilgili kamu kurum veya kuruluşuna aktarıldığı, böylece gerek hizmet binası ihtiyaçlarının temini gerekse de kanunlarla kendilerine tanınan görevlerin yerine getirilmesinde oluşan giderlerin karşılanmasına katkı sağlamanın amaçlandığı,

- Teklif ile bedelli askerlik ücretinin %25 oranında artırılmasının hedeflendiği, belirlenen yeni gösterge tutarının, 240 bin gösterge rakamının memur aylık katsayısıyla çarpımı sonucu bulunacak kısmının genel bütçeye gelir kaydedileceği, kalan kısmının ise Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılmasının amaçlandığı,

- Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası devletin ilgili kurumlarının büyük bir özveriyle bölgenin yeniden inşası için çaba sarf ettiği, bu kapsamda bölgede yaşayan vatandaşların hizmetine sunulan konutlara ve köy evlerine hem uygun fiyatlı hem de uzun vadeli ve sabit ödemeli imkanlarla erişebildikleri, bu kapsamda Kanun Teklifi ile bahsi geçen vatandaşlardan konut ve köy evi sahibi olanların 31/12/2026 tarihine kadar defaten ödemeyi tercih edenlere ilk konutlar için %74'lük, ilk iş yerleri için %48 oranında bir indirimin uygulanacağı ve bu sayede ödenecek rakamların son derece makul seviyelere çekilebileceği, bu itibarla hak sahiplerinin borç yükünün hafifletilmesi ve kamu alacaklarının kısa sürede tahsil edilebilmesi ile bütçe dengesine de katkı sağlanabileceği,

ifade edilmiştir.

4. KOMİSYONUN MADDELER HAKKINDA KARARI

Teklifin maddelerinin görüşmelerine geçilmesinin oylanmasından önce; Teklif metninin 9, 10 ve 14'üncü maddelerinin Anayasa'nın 2, 7, 87, 104 ve 161'inci maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle İçtüzüğü'nün 38'inci maddesi uyarınca önerge verilmiş, işleme alınan önerge oylamaya sunulmuş ve kabul edilmemiştir.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerinin görüşülmesine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Madde 1, 2, 3, 4, 5 ve 6

Teklifin çerçeve 1, 2, 3, 4, 5 ve 6'ncı maddeleri; aynen kabul edilmiştir.

Madde 7

Teklifin çerçeve 7'nci maddesi; madde ile 3065 sayılı Kanunun 17'nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) bendine eklenmesi öngörülen "iktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemleri," ibaresinin kabul edilen önerge doğrultusunda madde metninden çıkarılması suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 8

Teklifin çerçeve 8’inci maddesi; kabul edilen önerge doğrultusunda Teklif metninden çıkarılmıştır.

Yeni Madde

Serbest bölgelerde ihracatın desteklenmesi ve mükelleflerin uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamalarını teşvik etmek amacıyla mükelleflerin aynı veya diğer serbest bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere yaptıkları ürün satışlarından elde ettikleri kazançlarının gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesine yönelik 3218 sayılı Kanunun geçici 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “yurt dışına” ibaresinin “yurt dışına, serbest bölge içine veya diğer serbest bölgelere” şeklinde değiştirilmesine ilişkin düzenleme; yeni çerçeve 8’inci madde olarak Teklif metnine eklenmiştir.

Madde 9 ve 10

Teklifin çerçeve 9 ve 10’uncu maddeleri; aynen kabul edilmiştir.

Madde 11

Teklifin çerçeve 11’inci maddesi;

- Maddeye eklenen fıkranın yerinin yasama tekniğine uygun olarak belirlenmesi açısından çerçeve hükmüne “maddesine” ibaresinden sonra gelmek üzere “dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere” ibaresinin eklenmesi,

- Yapılacak özelleştirmelerde hangi kanunun uygulanacağına dair tereddüdün ortadan kaldırılması açısından çerçeve maddeye bağlı olarak 4706 sayılı Kanunun 2’nci maddesine eklenen fıkranın birinci cümlesinde yer alan “bu Kanun” ibaresinin “24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun” şeklinde; ayrıca idareler açısından ödenek ekleme yetkisinin netleştirilmesi amaçlandığından üçüncü cümlesinin “Özel bütçeli idarelere kaydedilen gelirler karşılığı ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.” şeklinde kabul edilen önerge doğrultusunda değiştirilmesi suretiyle,

kabul edilmiştir.

Madde 12

Teklifin çerçeve 12’nci maddesi; aynen kabul edilmiştir. Ayrıca, Komisyondan alınan redaksiyon yetkisi kapsamında mevzuatta ifade ve tanımlama bütünlüğünün sağlanması amacıyla maddenin çerçeve hükmünde yer alan “7013.91.90.00.00 (Kurşun kristalden tuvalet, yazıhane ve ev tezyinatı ve benzeri işler için diğer cam eşya) Makina imali olanlar” ibaresinden sonra gelmek üzere “20” ibaresi eklenerek ve “mallar” ibaresi “satırlar” şeklinde değiştirilerek redaksiyona tabi tutulmuştur.

Madde 13

Teklifin çerçeve 13’üncü maddesi; aynen kabul edilmiştir.

Madde 14

Teklifin çerçeve 14’üncü maddesi, “Kurum Yönetim Kurulu yeniden değerlendirme oranı esas alınarak belirlenen tutarı düşürmeye ya da artırmaya yetkilidir.” cümlesinin kabul edilen önerge doğrultusunda madde metninden çıkarılması suretiyle kabul edilmiştir.

Madde 15, 16 ve 17

Teklifin çerçeve 15, 16 ve 17’nci maddeleri; aynen kabul edilmiştir.

Madde 18

Teklifin yürürlüğe ilişkin 18’inci maddesi;

- 3065 sayılı Kanunun 32’nci maddesinde değişiklik öngören çerçeve 8’inci maddenin kabul edilen önerge doğrultusunda Teklif metninden çıkarılması nedeniyle maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “, 8 inci” ibaresinin çıkarılması,

- Yeni çerçeve madde ile 3218 sayılı Kanunun geçici 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yapılan değişikliğin 1/1/2026 tarihinden itibaren elde edilen kazançlara uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmesini teminen kabul edilen önerge doğrultusunda, maddenin (b) bendinden sonra gelmek üzere (c) bendinin eklenmesi,

- Mevcut (c) bendinin (ç) bendi olarak teselsül ettirilmesi suretiyle,
kabul edilmiştir.

Madde 19

Teklifin yürütmeye ilişkin 19’uncu maddesi; aynen kabul edilmiştir.

Teklifin; maddelerinin kabul edilmesinin ardından tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Ayrıca, Komisyondan alınan yetki çerçevesinde Teklif metninin tümü; kanun dili ve tekniği, anlatıma açıklık kazandırılması ile kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar doğrultusunda gözden geçirilmiş, bu çerçevede metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

5. GENEL KURULDA TEMSİL

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere;

- Adıyaman Milletvekili Resul KURT,
- Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY,
- Ankara Milletvekili Orhan YEGİN,
- Bursa Milletvekili Ahmet KILIÇ,
- Denizli Milletvekili Nilgün ÖK,
- Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI,
- İzmir Milletvekili Yaşar KIRKPINAR,
- Kayseri Milletvekili Mustafa Baki ERSOY,
- Kırşehir Milletvekili Necmettin ERKAN,
- Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI,
- Konya Milletvekili Orhan ERDEM,
- Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY,
- Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK,
- Samsun Milletvekili Ersan AKSU,
- Uşak Milletvekili İsmail GÜNEŞ,
- Yozgat Milletvekili Süleyman ŞAHAN

özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan
Mehmet Muş
Samsun

Başkanvekili
İsmail Faruk Aksu
İstanbul

Sözcü
Orhan Erdem
Konya

(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Kâtip	Üye	Üye
<i>Nilgün Ök</i>	<i>Ayyüce Türkeş Taş</i>	<i>Sadullah Kısacık</i>
Denizli	Adana	Adana
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Resul Kurt</i>	<i>Hüseyin Altınsoy</i>	<i>Orhan Yegin</i>
Adıyaman	Aksaray	Ankara
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
<i>Cavit Arı</i>	<i>Hakkı Saruhan Oluç</i>	<i>Mustafa Erdem</i>
Antalya	Antalya	Antalya
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Ahmet Kılıç</i>	<i>Adalet Kaya</i>	<i>Ejder Açıkkapı</i>
Bursa	Diyarbakır	Elâzığ
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
<i>Ümit Özlale</i>	<i>Yaşar Kırkpınar</i>	<i>Cevdet Akay</i>
İzmir	İzmir	Karabük
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Baki Ersoy</i>	<i>Necmettin Erkan</i>	<i>Mustafa Kalaycı</i>
Kayseri	Kırşehir	Konya
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
<i>Veli Ağbaba</i>	<i>Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu</i>	<i>Seydi Gülsoy</i>
Malatya	Manisa	Osmaniye
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye	Üye	Üye
<i>Tahsin Ocaklı</i>	<i>Ertuğrul Kocacık</i>	<i>Erhan Usta</i>
Rize	Sakarya	Samsun
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Ersan Aksu</i>	<i>İsmail Güneş</i>	<i>Süleyman Şahan</i>
Samsun	Uşak	Yozgat
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)

MUHALEFET ŞERHİ

2/3560 esas numaralı “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**”ne Cumhuriyet Halk Partisi Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeleri olarak karşı olmamızın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

I. USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen 2/3560 esas numaralı “**Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**” genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde hazırlanan 14 ayrı Kanunda değişiklik yapan 19 maddeden oluşan bir mini torba kanun teklifidir.

Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında “13 farklı Kanunda değişiklik yapan 19 maddeden oluşmaktaydı. Komisyondaki görüşmeleri sırasında verilen önergelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine eklendiğinden dolayı madde sayısı değişmemiştir.

Yürürlük ve yürütme dahil 19 maddeden oluşan 14 Kanunda değişiklik yapmakta olan söz konusu kanun teklif metninin hem hazırlanma ve tedvininin hem de TBMM’de yasalaştırılma sürecinin usul yönünden önemli zaafıları bulunmaktadır.

Cumhuriyet Türkiye’sine Osmanlı’dan aktarılan en önemli kurumların başında Meclis gelmektedir. Millî mücadelele yöneten bu meclisin hafızasında parlamento hukukumuzun kurucu metinleri olan 1877 tarihli Heyeti Ayan Nizamname-i Dahilisi, 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi ve halen meri olan 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü bulunmaktadır. Ayrıca, yazılı hukuk kaynakları dışında Meclis teamülleri parlamentonun çalışmalarında başvurduğu diğer çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, 2002’den günümüze Meclisin çoğunluğunu oluşturan AKP iktidarı parlamento hukukunun en temel kurum ve kurallarını ihlal ederek ve aşındırarak bu alandaki tarihsel birikimi ortadan kaldırmaktadır.

Konu bu çerçevede ele alındığında;

1.1 Söz Konusu Kanun Teklifi Torba Kanun Formatında Getirilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 1 maddesi 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda, 4 maddesi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda, 1 maddesi 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda, 1 maddesi 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununda, 1 maddesi 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda, 1 maddesi 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununda, 1 maddesi 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda, 1 maddesi 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununda, 1 maddesi 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda, 1 maddesi Özel Tüketim Vergisi Kanununda, 1 maddesi 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunda, 1 maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, 1 maddesi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda, 1 maddesi 7179 sayılı Askeralma Kanununda, 1 maddesi 7452 sayılı 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanunda değişiklik ve ilaveler yapmakta yapılan düzenlemeleri içermektedir.

AKP iktidarı döneminde kanun yapma usul ve yöntemlerinin etkin ve verimli olmayan bir çerçevede oluşturulduğu ve uygulandığı görülmektedir. Nitekim kamuoyunda 'torba kanun' olarak adlandırılan ve istisnai hallerde kullanılmasının uygun olduğu düşünülen bazı kanunlarda ve kanun hükmünde karnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun tekliflerinin son dönemlerde adeta hâkim norm haline geldiği gözlenmektedir. Bu kapsamda, birbiriyle hiç ilgisi ve ilişkisi olmayan konular söz konusu 'torba kanun' yöntemi kullanılarak yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bununla birlikte, bu tür kanun hazırlama ve yapma teknikleri, hem torba kanunda ele alınan konuların ilgili ana mevzuatıyla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de uygulama aşamasında öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bazen aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmakta ve bu kapsamda düzenlemelerden doğudan veya dolaylı olarak etkilenen vatandaşlar mağdur olmaktadır.

Öte yandan, torba kanun tekliflerinin **TBMM Genel Kurulunda 'Temel Kanun' olarak görüşülmesi de ciddi sakıncalar içermektedir.** TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve

maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması” hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü’ne aykırıdır.

Görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde de birbiri ile ilintisiz konulardaki kanunlarda ve kanun hükmünde karamamelerde yapılan düzenlemeleri görmekteyiz. Bu çerçevede, konu bütünlüğü ve iç tutarlılığı olmayan torba kanun düzenlemesi ile Meclis çalışmalarında komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım süreci ortaya çıkmakta ve bu durum parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

1.2 Kanun Teklifi Tali Komisyonlarda Görüşülmemiştir

Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ Milletvekili Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 02.03..2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu’na, tali komisyon olarak da Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Milli Savunma Komisyonlarına sevk edilmiştir.

19 maddelik kanun teklifi¹Plan ve Bütçe Komisyonu’nun 04.03.2026 Çarşamba günü saat 16.00’da başlayan ve yaklaşık olarak 9 saat süren birleşiminde kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji; Milli Savunma; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İçtüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir İçtüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konu İçtüzüğün 23, 34 ve 37. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBMM İçtüzüğünün 23’üncü

¹ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında 13 Kanunda değişiklik yapan 19 maddeden oluşmaktaydı. Komisyonadaki görüşmeleri sırasında verilen önergelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine eklendiğinden dolayı madde sayısı değişmemiştir

maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, İktüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. İktüzüğün 34'üncü maddesinin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık alanları göz önüne alınmaktadır. Bu çerçevede, özel uzmanlık alanı ve değerlendirme ve tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonu'nun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonu'nda karara bağlanması hem İktüzüğe uygun olacak hem de yasama faaliyetinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle de yasama kalitesi güçlenecektir.

Ancak bu kanun teklifi ile bu perspektiften yoksun olduğu görülmektedir. Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, **TBMM'nde ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı** ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu

kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenecek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul'da ise müzakere süreci işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Konuya bu çerçevede bakıldığında ihtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkân sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde tali Komisyonların kendi görev alanındaki sorumluluğu yerine getirmekten kaçınması ciddi sakıncalar içermektedir.

1.3 Etki Analizi Raporu Ciddi Eksiklikler İçermektedir

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak sunulan Etki Analiz Raporunun özenle hazırlanmadığı, yetersiz olduğu ve bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Örneğin; kanun teklifinde yer alan her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin reklam giderlerinin, kurumlar/gelir vergisi mükellefleri açısından vergi matrahının tespitinde indirim/gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenlemeleri içeren 2 ve 15. madde ilgili olarak gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 3, 4 ve 5. madde ile kripto varlıkların vergilendirilmesi konusunda 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 70 inci, mükerrer 80. maddesinde ve 94. Maddesinde değişiklik yapan düzenlemelerle ilgili olarak gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 6. madde ile Vakıf üniversitelerinin bünyelerinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumlarının kurumlar vergisi muafiyeti kapsamı dışında bırakılmasına yönelik düzenleme konusunda da gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 7. madde ile getirilen bazı işlemlerin Katma Değer Vergisinden istisna edilmesine yönelik düzenlemenin gelir azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 14. madde ile getirilen İşyerinde ve müştemilatında yemek verilen durumların dışında sigortalıya verilen yemek hizmetleri için çalışan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 300 Türk lirasına kadar olan kısmının prime esas kazançtan istisna olması, bu tutarı aşan kısımdan ise prim alınmasını öngören düzenlemenin gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

14 adet kod kanun hükümlerinde ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması gerekmekteydi. 5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanması, yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

1.4 AKP iktidarı kendisinin hazırlanmasına ve yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

21.01. 2017 tarih ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17.maddesi ile 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sına eklenen Geçici 21. maddenin B fıkrası;

“B) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Kanunla yapılan değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğü değişikliği ile diğer kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir.”

hükümünü içermektedir.

Söz konusu hüküm gereği referandum ile Anayasa’da yapılan değişikliklerin kabulünü müteakiben yasalarda yapılması gereken değişikliklerin en geç altı ay içerisinde yapılması gerekmekte idi.

Söz konusu değişiklikler TBMM tarafından gerçekleştirilmediği için 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Anayasa’nın değiştirilen madde hükümleri gereğince altı ay içerisinde gerçekleştirilmesi gereken yasa değişiklikleri seçimlerin öne alınması gerekçe gösterilerek yasalaştırılan 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu’nun verdiği yetkiye dayanarak Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılmıştır.

Bunlardan 233 maddelik 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK 09.07.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Söz konusu 703 sayılı KHK ile birçok kurumla ilgili teşkilat ve diğer konulardaki kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin birçok maddesinde değişiklik yapılmış veya birçok madde veya kanun ve kanun hükmünde kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Tek adam rejimine geçiş için o dönemde hükümetin son gününde çıkardığı 703 sayılı KHK ile devletin teşkilatlanması ile ilgili çok sayıda düzenleme, bilahare Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yeniden düzenlenebilsin diye yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu çerçevede, Anayasadaki “kanunlarla düzenlenmiş bir alanda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme yapılmasına yönelik engeli ve Anayasanın çizdiği sınırları aşmak için çıkarılan 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına bütün alanlarda kimseye hesap vermeden düzenleme yapma yolu açılmış ve rejimin otoriterleştirilmesinin ilk adımı atılmıştır.

2017 yılında yapılan referandumla değiştirilen 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 104. maddesinin 17. fıkrası;

“Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.”

Yine Anayasa'nın 106.maddesinin son fıkrası;

“Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.”

hükmünü içermektedir.

Söz konusu Anayasa maddelerine dayanılarak çıkarılan çok sayıda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile birçok kurumla ilgili teşkilat ve diğer konulardaki kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin birçok maddesinde değişiklik yapılmış veya birçok madde veya kanun ve kanun hükmünde kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Anayasa değişikliğinin verdiği yeni yetkilere dayandırılarak çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile devletin yapısı baştan aşağı değiştirilmiştir. Devlet örgütlenmesi ve bürokratik yapı, tek adamın belirleyici olacağı, kurumların bir kişiden ve onun dar çevresinden emir alacağı, bir kişiye karşı sorumlu olacağı biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Bütün bir devlet geleneği yıkılarak, oturmuş gelenekler bozularak yeni bir yürütme yapısı hayata geçirilmiştir.

Bu kararnamelerle Türkiye'nin idari yapısında kalıcı ve hızlı değişiklikler yapılmış, birçok kamu daire, kurum, kuruluş, kurulu ya kapatılmış veya bazı kamu kurumları aynı çatı altında yeniden teşkilatlandırılmış ya başka kurumlara devredilmiş ya da direkt olarak Cumhurbaşkanlığı ile ilişkilendirilmiştir. Cumhurbaşkanlığında mevcut kamu

yönetiminde işlevleri bulunan kamu kurum ve kuruluşlara paralel yeni kurul, başkanlık veya ofisler oluşturulmuştur.²

Bazı kamu kurumları da işlevsizleştirilmiş, bu yöntemle kamu yönetiminde mevcut bellek silinmiştir. Kamu personelinin mevcut kazanılmış haklarını ortadan kaldıran düzenlemeler yapılmış, kapatılan veya işlevi değiştirilen bakanlık ve kamu kuruluşlarındaki deneyimli kamu personeli kendi eğitim, görev ve birikimleri ile ilgili olmayan bakanlıklarda veya kamu kurumlarına tayin edilmiş veya kamu personeli için oluşturulan havuzlara (?) alınmış, oradan da kendi öz deneyim ve birikimleri ile ilgili bulunmayan diğer kamu kurumlarına tayin edilmişlerdir.

Bu işlemler çok sayıda ve art arda gelen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile gerçekleştiği için bu kararnamelerin gerekliliğinin, içeriğinin tartışması kamuoyunda yapılmamıştır.

Bu kararnameler TBMM'nin de denetimi dışındadır. Bu nedenle T.B.M.M.'nin gündemine alınıp tartışılmamaktadır. Bu kararnameler eski sistemdeki KHK'ların statüsünde bulunmayıp sadece Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi bulunmaktadır.

Kurumların yapısının plansızca ve radikal bir biçimde değiştirilmesi devlet içindeki uyumu ve kamu uygulamalarındaki tutarlılığı da yok etmiştir. Bu çarpık ve hesapsız dönüşüm sürecinin ülkemizin demokratikleşme serüvenine kurumsal birikimimize ve kamu vicdanına verdiği zararlar ne yazık ki muhtemelen kalıcı ve uzun vadeli olacaktır.

2018 yılı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra yürürlüğe konulan özellikle 1, 2, 3, 4 sayılı ve onları izleyen çok sayıda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi³ çıkarılmış bunlarla birçok kamu kurumunu, bakanlıkların, bağlı, ilgili kuruluşlarının teşkilat görev yetki ve sorumlukları ile ilgili konularda düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde yer alan çok sayıda düzenleme ya Anayasa'nın 104/17. Maddesinde yer alan Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen

² 28 Mart 2025 tarih ve 32855 sayılı Resmi Gazete yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bu ofislerden Dijital Dönüşüm, Finans ve İnsan Kaynakları Ofisleri kapatılırken Yatırım Ofisinin adı "Finans ve Yatırım Ofisi" olarak değiştirilmiştir. Aynı kararname ile bazı politika kurallarının isimleri değiştirilmiş ve yeni kurullar oluşturulmuştur.

³ Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 04.03.2026 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 194 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

hükümün kapsamı dışında bulunmakta veya kanunla düzenlenmesi gereken konulardan oluşmaktadır.

Söz konusu düzenlemelerle ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine yapmış bulunduğu iptal başvuruları uzun bir süreç geçtikten sonra karara bağlanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, 2017 Anayasa değişikliğinin yurttaşlık, temel hak ve özgürlükler, kamu hizmetleri, kamu yararı ve yasama yetkisinin kullanımı ve devredilmezliği açılarından büyük tahribata yol açan bir norm alanıdır. Bu durum Anayasanın usul ve esasları açısından çok ciddi bir tutarsızlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anayasamızda İdarenin Örgütlenmesi 2017 değişikliğine kadar Anayasanın 2, 7 ve 123 üncü maddeleri kapsamında gerçekleştirilirdi. Demokratik bir hukuk devleti olma gereği (md.2), yasama yetkisinin Türk Milleti adına Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve devredilemezlik ilkesi (md.7) ve idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenlenmesinin gerekliliği (md.123) hükümleri mevcuttu. Bugün de bu hükümler meridir, yürürlüktedir.

Ancak, temel bir fark bulunmaktadır. Bu fark Anayasanın 106.maddesinin son fıkrasından kaynaklanmaktadır. Bu hükme göre; “Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.”

Bu hüküm doğrultusunda Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle çok sayıda kurumun teşkilat esasları düzenlenmiştir. Yürütmenin bu tasarruflarına karşı neyse ki Anayasa Mahkemesi verdiği iptal kararlarıyla kuruluş, bazı görevler ve mali hükümler gibi konuların kanunla düzenlenmesinin zorunlu olduğunu hükme bağlamıştır. Bu durumda teşkilat kanununun bazı hükümleri kanunda, bazı hükümleri ise Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde yürürlük kazanmış, hukuk devletinin normlar hiyerarşisi prensibini tartışmalı kılan, kaotik, parçalı, dağınık bir tabloya yol açılmıştır.

Yurttaşların temel hak ve özgürlükleri çoğu zaman kamu hizmetleriyle somutlaşmaktadır. Eğitim, sağlık, kamu düzeni, güvenlik gibi kamu hizmetleri ile

idarenin görev, yetki ve sorumlulukları iç içe, bütüncül bir yapıya sahiptir. AKP iktidarı teşkilat kanunlarının Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile düzenlenmesine cevaz veren Anayasa değişikliği ile hak ve özgürlük alanına yürütmenin müdahalede bulunmasına yol açmış, hukuki güvenceleri zayıflatmış, Cumhuriyetin demokratik devlet olma niteliğine de hukuki-felsefi bir darbe vurmuştur.

Kanun teklifinde yer alan 13. maddedeki düzenlemeler daha önce aynı konuda Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda yetki aşımına gidilerek yapılan düzenlemelerin Cumhuriyet Halk Partisinin yaptığı başvuru üzerine Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ilgilidir.

II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM'Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişiklikler ve “atanmış bakan” müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemekte, bu durum ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe giren Anayasa'nın “Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi” başlıklı 88. maddesine göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkili kılınmıştır. Ancak T.B.M.M.'nin yasama faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda altı buçuk yıldan beri yaşanan problemler güncelliğini korumaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilen Temmuz 2018 ortalarından bu yana 194⁴ adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değışiklerinin, “atanmış bakan” müessesesinin kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilediğı, ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.’ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olduğu gözlemlenmektedir.

“İstismarcı anayasa değışikliğinin istismarcı uygulanması”, Türkiye devletini, Anayasal devlet özelliğinden uzaklaştırmış bulunmaktadır.

2018 seçimlerinden sonra geçen doksandir aylık süreç sonunda yasama sürecinde, kanun tekliflerinin, erkler ayrılığı ilkesine aykırı olarak yürütme tarafından TBMM’de en fazla üyeye sahip bulunan parti grubu üyeleri aracılığıyla “torba yasa” biçimiyle muvazaalı bir biçimde parlamentoya sunulduğu, kanun tekliflerinin komisyonlarda ve genel kurulda görüşülmesi aşamasında tam bir belirsizlik ve kargaşa yaşandığı, kanun teklifini hazırlayıp (!) komisyona sunan milletvekili veya milletvekillerinin teklif metnine hakim olamadıkları, teklif metninde yer alan hükümlerin komisyonlara anlatım ve sunumunda çoğu kez güç duruma düştükleri, konuya ilişkin olarak bürokrasiden ve yürütmenin diğer kademelerinden kendilerine sağlıklı bir bilgi akımının sağlanamadığı müşahade edilmektedir.

24 Haziran 2018 seçiminden sonra Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen tekliflerin nerdeyse tümü torba yasa teklifi niteliğinde bulunmaktadır.

Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak anılan sistem yasama-yürütme ilişkisi tarzına da uygun düşmemektedir. Yasama sürecinde tekliflerin yürütme tarafından çoğunluk partisi milletvekilleri aracılığıyla veriliyor olmasına rağmen, bu tekliflerde yer alan bazı düzenlemelerin kendi içerisinde ve daha yeni sayılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de çeliştiğı açıktır.

9 Temmuz 2018’de yürürlüğe giren 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değışikliğinin doksandir aylık uygulaması, “tek adam yönetiminin” sürdürülemez özelliğini teyit etmiş bulunmaktadır.

⁴ 120,121,122,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136, 137,18,139,140,141,142,143,145,146 sayılı Kararnameler Deprem gerekçe gösterilerek çıkarılan OHAL Kararnameleridir

Söz konusu Anayasa değişikliği ile hükümet ve bakanlar kurulu kaldırılmış, “Cumhurbaşkanı’nın yürütme ile özdeşleşmiş olması”, nedeniyle yürütme “tek kişi” yönetimine indirgenmiştir.

Yasama bakımından da; parti başkanı olması nedeniyle TBMM’de Cumhurbaşkanı’nın ön onay vermediği yasa önerisi kabul görmemektedir. Bu tutum yasa tekliflerinin yasalaşma sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir.

6771 sayılı Kanun ile Anayasa’da yapılan değişiklikle bütçe kanunu dışında bütün yasa önerilerini hazırlama yetkisi, TBMM’ üyelerine aittir. Ne var ki, şu ana kadar ki uygulama, değinilen anayasal düzenlemeye rağmen, TBMM’nin yasama yetkisini özerk bir biçimde kullanmadığını teyit etmiş bulunmaktadır. Öncelikle, genellikle TBMM’de birinci parti konumunda olan AK Partili vekillerin imzasını taşıyan yasa önerileri, aslında Saray ve/veya bakanlık bürokratları tarafından hazırlanmakta; bu durum, yasama sürecini inisiyatif aşamasında muvazaalı kılmaktadır. Yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise, müzakere süreci işletilememekte; genellikle AKP-MHP (Cumhur ittifakı) üyesi vekillerin oyu belirleyici olmaktadır.

Çoğunluk dayatması nedeniyle müzakere sürecinin işletilemediği TBMM’de oylan kanunların çoğunluğu, Anayasa’ya aykırı bir biçimde hazırlanan “torba yasa” tarzına göre çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda da yasanın ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik ve öngörülebilirlik özellikleri zedelenmekte veya ortadan kalkmaktadır.

Özet olarak, yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM’yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Burada bahsedilmesi gereken önemli bir husus; bütün demokratik ülkelerde temel kuralın, parlamentoların yasama yetkisi konusunda ortaksız olduğu, yasama yetkisinin sadece parlamentolar tarafından kullanıldığıdır.

Yeni sistemde bir nevi Meclisin yasama yetkisi elinden alınmıştır. Cumhurbaşkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri⁵ vasıtasıyla Meclisin yasama yetkisinin bir kısmını kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda dahi yetki aşımına gidilerek Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bunların çoğunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından başvurularımız üzerine bilahare iptal edilmektedir.

Örneğin teklif metninin 13. maddesinde yer alan 5/5/2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun mülga 26 ncı maddesinde yer alan “Defterdarın görev ve sorumlulukları” başlıklı düzenleme 2/7/2024 tarihli ve 161 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ilgili yapılan düzenlemelerin Anayasa’nın 104. Maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü ve dördüncü cümlesine, ayrıca Anayasa’nın 128. Maddesine aykırı bulunarak iptal edilmesi ile ilişkilidir.

Mevcut AKP iktidarı kendisinin yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa’nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

2018 yılı Temmuz ayından itibaren doksan bir ayı aşan bir süre geçmesine karşın TBMM’nin yasa yapma işlevinde gözlemlenen aksaklıkların çözümü konusunda henüz bir mesafe alınamamıştır.

Aksaray Milletvekili Hüseyin Altunsoy ve Elazığ Milletvekili Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifinin T.B.M.M.’ne sunulması ve Plan ve Bütçe komisyonunda görüşmesi sırasında gözlemlenen tablo da maalesef yukarıdaki tespitlerimizi bir kez daha doğrular niteliktedir.

Bu tespitler Ak Parti iktidarının 28. Yasama Döneminde de bu tutumunu ısrarla sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Kanun Teklifinin genel değerlendirilmesi

⁵ Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 15.01.2026 tarihine kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından 25’i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 194 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

Kanun teklifinin gerekçesinde;

“Hazırlanan Kanun Teklifinde; Vergi adaletinin güçlendirilmesi, Vergi dışında kalan alanların kapsama alınması, İndirim ve istisnaların sınırlandırılması, Vergilemede kolaylık sağlanması, İhtilafların önlenmesi hedeflerine hizmet etmek üzere vergi mevzuatı ile ilgili kanunlarda düzenleme yapılmaktadır.

Bu kapsamda, şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen reklam giderlerinin, kurumlar ve gelir vergisi mükellefleri açısından vergi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Ayrıca vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyette bulunan hastane ve benzeri sağlık kurumlarının kurumlar vergisi muafiyetinin kaldırılması suretiyle diğer mükellefler ile arasındaki vergi adaleti tesis edilmektedir.

Diğer taraftan bazı kıymetli taşlar özel tüketim vergisinin kapsamına alınmaktadır.

Yine vergilemede belirliliği ve vergi güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmek üzere, uluslararası uygulamalar da dikkate alınmak suretiyle kripto varlıkların gelir vergisi kanununda tanımlaması yapılmakta, vergilendirilmesi bakımından belirlilik sağlanmaktadır.

Bu kapsamda ayrıca kripto varlıkların alım ve satımı üzerinden işlem vergisi alınması ve bu kapsamdaki kripto varlıkların katma değer vergisinden istisna edilmesi öngörülmektedir. Böylece bu alanda faaliyette bulunacak veya aracılık edecekler bakımından belirlilik sağlanmaktadır.

Yine Teklifte, bazı katma değer vergisi istisnalarının tam istisnadan kısmi istisnaya dönüştürülmesi suretiyle iadelerin azaltılması, ayrıca konut sektöründeki arz yönlü sıkıntının bertaraf edilebilmesine katkı mahiyetinde iktisadi işletmelerin konut kiralamalarında, gerçek kişilerin konut kiralamalarında olduğu gibi katma değer vergisi istisnası öngörülmektedir.

Ayrıca 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin KDV'den istisna edilmesi sağlanmaktadır.

Söz konusu düzenlemeler, vergilemede kolaylığın ve adaletin sağlanması, vergi konusuna girmeyen alanların kapsanması ve bazı vergi indirim ve istisnaların daraltılması hedeflerine hizmet etmektedir.

Ayrıca Teklifte, Defterdarların görev yetki ve sorumluluklarının 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunda açıkça düzenlenmesi öngörülmektedir.

Vergi düzenlemeleri dışında Teklifte ayrıca; o İşsizlik Sigortası Fonuna yapılan Devlet katkısının artırılması veya indirilmesi hususunda Cumhurbaşkanına yetki verilmesi, o Kamu kurumlarının ihtiyaç fazlası taşınmazlarının Özelleştirme İdaresi tarafından satılması, o Bedelli askerlik için belirlenen tutarın artırılması ve artırılan kısmının Savunma Sanayi Fonuna aktarılması,

0 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin hak sahiplerine talep etmeleri durumunda defaten ödenmesi şartıyla önemli miktarda indirim yapılması hususlarına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.”

açıklamalarına yer verilmiştir.

19 maddeden oluşan söz konusu mini torba kanun teklifinin 1 maddesi 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda, 4 maddesi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda, 1 maddesi 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda, 1 maddesi 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununda, 1 maddesi 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda, 1 maddesi 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununda, 1 maddesi 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda, 1 maddesi 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununda, 1 maddesi 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda, 1 maddesi Özel Tüketim Vergisi Kanununda, 1 maddesi 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunda, 1 maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, 1 maddesi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda, 1 maddesi 7179 sayılı Askeralma Kanununda, 1 maddesi 7452 sayılı 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanunun bazı maddelerinde ilave değişiklik veya eklemeler yapmaktadır.

Söz konusu kanun teklifi ile emeklilere dini bayramlarda ödenmekte olan 4.000 TL. tutarındaki bayram ikramiyesinin artırılması ile ilgili beklentiler karşılanmamıştır.

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında tarafımızca verilen, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda yer alan Ek Madde 18'in birinci fıkrasında değişiklik yapılarak, Kurumca bu Kanun ve ilgili mevzuat uyarınca gelir ve aylık ödemesi yapılanlara, bayramın içinde bulunduğu ayda gelir ve aylık alma şartıyla, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramında yürürlükte bulunan net asgari ücret tutarında bayram ikramiyesi ödenmesi ile ilgili önerge iktidar partisinin milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

2018 Haziranda ödenmeye başlanan 1000 lira bayram ikramiyesi tüm ekonomik parametreler karşısında sürekli erimektedir.

Yıllar içinde eriyerek sembolik bir hale gelen “Emekli Bayram İkramiyesi” nin tekrar eski alım gücüne kavuşturulması gerekmektedir. CHP olarak önerimiz ise “en düşük emekli maaşının ve bayram ikramiyesinin asgari ücrete eşitlenmesi” dir.

Ülkenin sınırlı kaynakları Kur Korumalı Mevduat, dövize endeksli KÖİ projeleri nedeniyle bir avuç mutlu azınlığa aktarılırken AKP iktidarlarının Türkiye'yi yönettiği süre içinde bölüşüm ilişkileri gittikçe bozulmuştur; fakirin daha fakir olduğu, zenginin daha zengin olduğu bir sistem yaratılmıştır.

Bugün sabit gelirliler kesimin, ücretle, maaşla geçinen kesimin enflasyona karşı bir savunma mekanizması, uyum yeteneği yoktur. Ücret ve gelir artışlarının hedef enflasyona göre belirlenmesi, böyle yüksek bir enflasyon ortamında asgari ücretin yılda birden fazla kez gözden geçirilmeyeceğinin açıklanması AKP iktidarının bu konudaki yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Yoksulluk sınırının 98.188 TL'ye, açlık sınırının 30.143 TL'ye çıktığı, sansürlü TÜİK verilerine göre enflasyonun %30.89 civarında gerçekleştiği, küçük esnaf, çiftçi, memur-emekli ve tüm dar gelirli olanların durumlarının gittikçe kötüleştiği bir ortamda, emeklilere ödenen tarafımızca yetersiz bulunan bayram ikramiyesinin mutlak suretle yükseltilmesi gerekmektedir.

Bu torba yasa teklifi, yoksulluk sınırının 105.425 TL'ye, açlık sınırının 32.365 TL'ye çıktığı, sansürlü TÜİK verilerine göre enflasyonun %33.89 civarında gerçekleştiği, net asgari ücretin 28.075TL' olarak tespit edildiği, küçük esnaf, çiftçi, memur-emekli ve tüm dar gelirlilerin durumlarının gittikçe kötüleştiği bir ortamda emeklilere verilen 4.000 TL tutarındaki bayram ikramiyesinin yükseltilmesi ile ilgili bir düzenlemeyi ihtiva etmemektedir.

Bu kanun teklifinde ABD-İsrail-İran savaşının Türkiye ekonomisine olası etkilerinin ivedilikle değerlendirilmesi yapılmamıştır. Türkiye, krizin hem jeopolitik hem de ekonomik merkezinde yer almaktadır.

Bazı değerlendirme raporları, krizin tüm dünyada bir "stagflasyon şoku" yaratabileceği konusunda uyarıda bulunmaktadır. Avrupa için en büyük risk, Ukrayna savaşı sonrası bağımlı hale geldiği Körfez LNG'sinin kesilmesidir.

Brent petrolün 150\$ dolar bandını aşması, küresel enflasyonu "hiper" seviyelere taşıma riski barındırmaktadır. Bazı raporlar arzın ikame edilememesi durumunda sanayi üretiminde zorunlu duruşların başlayacağını öngörmektedir.

Enerji Bakanlığı verilerine göre Türkiye, 2019'dan beri İran'dan petrol almasa da, toplam ham petrol ithalatının yaklaşık %20 sini Hürmüz üzerinden yapmaktadır. Bu açığın alternatif boru hatları (Irak-Türkiye) ile kısmen kapatılabileceği ancak fiyat şokunun kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır.

Ekonomistlere göre, petrol fiyatlarındaki her 10\$ dolarlık artış Türkiye'de enflasyona yüzde 0.5 ile yüzde 1 puan arasında ek yük getirmektedir. Brent petrolün 100 dolarda kalıcı olması, akaryakıt fiyatlarının 70-75 TL bandını aşmasına neden olabileceği ifade olunmaktadır.

Krizin devam etmesi halinde Türkiye'nin lojistik birgüvenli liman ve enerji terminali (hub) olma rolü pekişebilir; ancak küresel enerji fiyatlarındaki hiper-artışın getireceği cari açık ve enflasyon baskısı, 2026 ekonomi programını, başta bütçe olmak üzere tüm ekonomik parametrelerini ciddi şekilde sarsma potansiyeli taşımaktadır.

Bu kanun teklifinde; geçen hafta sonu yanıbaşımızda başlayan yaklaşık 10 gündür bütün şiddetiyle devam eden ve yayılma eğilimi gösteren ABD-İsrail-İran

savaşının ülke ekonomisine etkilerinin ele alınıp değerlendirilip, başta enerji ürünleri kullanımına olan faturasının azaltılmasına, tarımsal ve sanayi üretim zincirinin aksamamasının önlenmesine yönelik yasal öneri ve tedbirleri içeren herhangi bir düzenleme maalesef bulunmamaktadır.

III. KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Anayasa'ya Aykırılık Savlarımız Değerlendirilmemiştir

1.1. Kanun Teklifinin Bütün Olarak Anayasa'ya Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Yapılmamıştır

Kanun Teklifinin tümünün Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde İçtüzük madde 38 uyarınca Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. Komisyon, muhalefet şerhinin devamında açıklanacağı üzere, birden çok Anayasaya aykırı madde barındıran teklifin görüşmelerinde İçtüzük kapsamında üzerine düşen yükümlülüğü tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

TBMM İçtüzüğü'nün 38'nci maddesi "*Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.*" hükmünü taşımaktadır.

İçtüzüğü'nün 38. maddesinin ilk fıkrasının komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. İçtüzüğe göre, bu ön sorun çözülmeden komisyon görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır bir yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya ret kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun bir diğer yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece ret hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Komisyondaki mevcut uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İçtüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmiş bulunmaktadır.

Plan ve Bütçe Komisyonu, bu gerekliliği yerine getirmeden yasayı, değerlendirmeye başlamış ve tartışmalar, esas itibarıyla maddelere ilişkin olarak yapılmıştır. Hatırlatmak gerekir ki, Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın madde 11/2'deki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İçtüzük madde 38'in gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

1.2. Torba Kanun uygulamasının Anayasaya uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir

Söz konusu 19 maddeden⁶ oluşan mini torba kanun teklifi ile 14 ayrı Kanunda değişiklik yapılmaktadır.

2017 Anayasa değişikliği ile kurulan ve siyasal-anayasal tarihimize yabancı olan tek kişi yönetimi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri (CBK) yoluyla bir tür "paralel yasama"ya dönüşmüştür. Bu bağlamda, yürürlükte bulunan çok sayıda Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine ilişkin Anayasa Mahkemesinin denetimindeki belirgin yavaşlık, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini askıya almak anlamına gelmektedir.

Aslen, sistematik şekilde Anayasa'ya aykırı hükümler içeren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Cumhur İttifakı dayatması ile kabul edilen antidemokratik yasalar

⁶ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında "13 Kanunda değişiklik yapan 19 maddeden oluşmaktaydı. Teklif metnin komisyonda görüşülmesi sırasında verilen önergelerle bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde teklif metnine eklenmiş, değişiklik yaptığı kanun sayısı değişmiş ancak toplam madde sayısı değişmemiştir.

üzerindeki Anayasa Mahkemesi'nin denetimi, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur.

OHAL düzenlemelerini denetlemekten kaçınan Anayasa Mahkemesinin artan iş yükünün de etkisiyle çok gecikmeli olarak verdiği kararlar içinde, özgürlükler lehine olanların sayısı sınırlı kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi buna rağmen, son yıllarda, özellikle yürütme çevrelerinin hedefi haline gelmiştir.

Torba yasa uygulaması, yasama yetkisinin asli ve genel olma özelliğine aykırı olduğu gibi, yasaların ulaşılabilir, öngörülebilir ve anlaşılabilir olma özelliklerini de zedelemektedir.

2017 Anayasa değişikliği ile yasama inisiyatifi TBMM tekeline bir yetki olarak öngörüldüğünden, milletvekilleri bu yetkiyi bizzat kullanmak durumunda bulunmaktadır.

Kuşkusuz, bakanlıklar ve kamu kuruluşlarının, öneri metninin ham malzemesini oluşturacak olan ihtiyaçları milletvekillerine ve TBMM'ye iletmeleri yerinde ve yararlıdır. Ancak, tekliflerin TBMM dışında yazılması veya yürütmenin yönlendirmesi doğrultusunda kaleme alınması, yasama inisiyatifinin münhasır yetki olma özelliği ile bağdaşmamaktadır.

Öte yandan, 2017 Anayasa değişikliği ile öngörülen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de bizatihi Anayasaya aykırılıklar ötesinde torba yasa uygulamasını yerindesiz kılmaktadır.

Dahası, torba yasa esasen Anayasa Mahkemesi'nin de denetimini çok zorlaştırdığı için, bu yönüyle de Anayasa'ya aykırılık sorunu öne çıkmaktadır.

Anayasa'nın 7. maddesine göre; *“Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez”*

Anayasa'nın 11. maddesine göre ise *“Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*

“Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”

Bu saptama, bu Kanun Teklifi için de geçerlidir.

Ne var ki, normatif düzenleme yapma faaliyeti, genellikle özensiz olduğu gibi, çoğu Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri vasıtasıyla tamamen TBMM dışında cereyan etmektedir. Ayrıca kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı ilave problemlere neden olmaktadır.

14 ayrı Kanunda değişiklik yapmakta olan 19 maddeden oluşan torba kanun teklifinin bu haliyle Anayasaya aykırı olduğu yönündeki değerlendirmemiz kabul görmemiştir.

Teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce ve maddelerin görüşülmesi sırasında; **kanun teklifinin 9, 10 ve 14. maddelerinin** Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü ileri sürülmüş, ancak bu itirazımız Komisyon Başkanlık Divanınca dikkate alınmamıştır. Ancak bilahare teklifin maddelerinin görüşülmesi sırasında iktidar partisi milletvekilleri de verilen önerge ile 14. maddedeki Anayasa'ya aykırı olan ifade teklif metninden çıkartılmıştır.⁷

1.3. Kanun Teklifinin 9. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Teklifin 9. maddesi ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesinde değişiklik yapılarak işsizlik sigortası prim oranlarında değişiklik yapılmaktadır.

İşsizlik sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere tüm sigortalılar, işverenler ve Devlet, işsizlik sigortası primi ödemektedir. İşsizlik sigortası primi, sigortalının 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 ve 82 nci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 1 sigortalı, % 2 işveren ve %1 Devlet payı olarak alınmaktadır.

⁷ **Teklifin 14. maddesi ile** 5510 sayılı Kanunun prime esas kazançlar başlıklı maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ve 4/a (işçi) kapsamındaki sigortalıların prime esas kazançların hesabında kazançta dahil edilmeyecek aynı ve nakdi ödemeler yeniden düzenlenmekte yemek yardımı prim istisna tutarı ile Gelir Vergisi yemek yardımı istisna tutarı arasındaki fark giderilmektedir. Ancak madde düzenlenmesinde yer alan “**yemek yardımı miktarının her yıl yeniden değerlendirme oranında artırılması** hususunda SGK Yönetim Kuruluna verilen yetki” düzenlemesi Anayasanın 2 ve 7. maddelerine aykırılık taşımakta idi.

Teklif ile %1 olan Devlet payı oranının, yarısına kadar artırılmasına veya yarısına kadar düşürülmesine ilişkin Cumhurbaşkanına yetki devri yapılmaktadır.

Anayasa'nın;

"Vergi Ödevi" başlıklı 73.maddesinde; "Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir "

Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi" başlıklı 167. maddesinde; *"Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Cumhurbaşkanına yetki verilebilir."*

hükümleri yer almaktadır.

Anayasa'da 73 ve 167. maddelerde Cumhurbaşkanına vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ve ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler konusunda oran artırma ve ilave mali yükümlülükler koyma konusunda yetki verilebileceğine dair özel düzenlemeler yer almaktadır.

Anayasa'nın Cumhurbaşkanın görev ve yetkilerini düzenleyen 104. maddesinde de Cumhurbaşkanına İşsizlik Sigortası Kanununda yer alan işsizlik sigortası prim oranlarında belirli sınırlar arasında değişiklik yapma yetkisini veren herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Söz konusu yetki devri, yetki devrinin sınırlarını aşmakta ve devlet prim payının miktarının düşürülmesi veya arttırılmasına yönelik özel bir yetki haline getirilmektedir.

Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ve 7. maddesinde yer alan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı bulunmaktadır.

1.4. Kanun Teklifinin 10. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Teklifin 10. maddesi ile 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununa eklenen geçici 9. Madde ile, BOTAŞ'ın devlete olan doğal gaz ithalatından kaynaklanan her türlü vergi, fon ve paylar ile idari para cezaları, bunlara bağlı gecikme zammı ve

gecikme faizlerinden oluşan borçları, Hazine'den görevlendirme bedeli alacaklarına mahsup edilmesi öngörülmüyor. Ayrıca bu mahsuplaşma işleminin 2026 yılı sonuna kadar da aylık olarak yapılması da teklif edilmektedir

Kanun teklifinin 10. maddesi ile bütçe tekniğine aykırı olarak BOTAŞ'ın görevlendirmeler nedeniyle bütçeden olan alacakları ile yaptığı ithalattan kaynaklanan KDV ve Gümrük Vergisi borçları dördüncü defa birbirinden mahsup edilmektedir.

Bu teklif için komisyona gönderilen “etki analizi” başlıklı belgede şu bilgi yer almaktadır: *“Düzenlemenin yürürlük tarihi itibarıyla 310 milyar TL BOTAŞ alacağı kapsamında aynı tutarda KDV borcu için mahsup yolu ile terkin işleminin gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2026 yılında ise terkin konu olacak yaklaşık 165 milyar TL KDV anapara borç oluşacağı hesaplanmakta olup yaklaşık 35 milyar TL gecikme zammının ise BOTAŞ'a ilave maliyet doğurmasının önüne geçileceği öngörülmektedir.”* Diğer bir ifadeyle, bu düzenleme ile yaklaşık olarak 500 milyar TL'lik vergi alacağı, BOTAŞ'ın görevlendirme alacağı karşılığında silinecektir.

Anayasa'nın 87. maddesi; Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşme ve kabul etmenin T.B.M.M.'nin görevleri arasında saymaktadır.

Bilindiği üzere Anayasamızda Bütçenin TBMM'ye sevk, görüşülmesi ve yasalaşması ile ilgili özel düzenleme yer almaktadır.

Söz konusu düzenleme Anayasa'nın bütçe ve kesin hesapla ilgili düzenlemeleri içeren 161. maddesinde bulunmaktadır.

Anayasamızda yer alan hükme göre sadece Bütçe ile ilgili kanun teklifi bizzat Cumhurbaşkanınca verilmekte, diğer kanun teklifleri ise yasama organı üyelerince TBMM'ye sunulmaktadır.

Kanun teklifindeki düzenleme

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda yer alan bütçe büyüklüklerini (hem gelir hem de giderler açısından) etkileyecek bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca bütçeleme ilkelerinden olan gayrisafilik ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir.

İlgili yıl bütçe kanununda yer alan miktarların TBMM üyesi milletvekillerince başka bir kanuna ek geçici madde eklenmesi suretiyle verilen kanun teklifi ile değiştirilmesi Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Söz konusu düzenleme ile ilgili olarak tartışılması gereken ikinci bir husus, Anayasa'nın 161. Maddesinde maddesinde yer alan *“Carî yıl bütçesindeki ödenek*

artışını öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.” şeklindeki düzenleme ile bu değişiklik teklifinin bütçeye ilave bir mali külfet getirme ihtimali olduğundan bahisle kaynak gösterilmek şartıyla “bir ek bütçe teklifi” ile yasalaştırılması gereğidir. Bu duruma ilişkin bir düzenleme 5018 sayılı Kamu Yönetimi ve Mali Kontrol Kanununun “Merkezi Yönetim Bütçesinin görüşülmesi” başlıklı 19. maddesinde yer almaktadır.

“...Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülmeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.”

Yukarıdaki açıklamalar sonucunda kanun teklifinin 4. maddesinde yer alan düzenlemenin bizzat Cumhurbaşkanınca TBMM'ye sevk olunacak “ek bütçe” teklifi ile yapılmasının zorunlu olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca teklif metninde herhangi bir tutara yer verilmemiştir. Bu sınırı belli olmayan bir yetkidir. Bu durum ayrıca Anayasa'nın 2. ve 7. maddeleri açısından da tartışmalıdır. Kanun teklifi metninde yer alan düzenleme Anayasa'nın 161. maddesi ile “bütçe hakkını” düzenleyen 87. maddesi hükümlerine aykırı bulunmaktadır.

Kanun Teklifi metninin, 9 ve 10. maddelerinin, Anayasa'nın yukarıda belirtilen hükümlerine aykırılığı açıkça ortadayken Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Grubumuzca vermiş olduğumuz Anayasa'ya aykırılık önergemizin kabul edilmemiş olmasının sebebi anlaşılamamıştır.

IV. KANUN TEKLİFİNİN YASAMA TEKNİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2018 yılından bu yana uygulanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle yasa yapma alışkanlığı genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırıdır.

T.B.M.M.'nin geçmiş yasama dönemlerinde kanun tasarıları ve tekliflerinin acele ile gündeme getirilerek kamuoyunda ve ilgili komisyonlarda yeterince tartışılmadan aceleyle yasalaştırılması yöntemi bir alışkanlık haline getirilmiş bulunmaktadır.

Bu alışkanlığın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28. Dönemin 3.Yasama döneminde de ısrarla sürdürüleceği anlaşılmaktadır. Söz konusu kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu’nun faaliyette bulunduğu sürelerde görüştüğü 18. torba kanun teklifidir.

Aksaray Milletvekili Hüseyin Altunsoy ve Elazığ Milletvekili Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekili tarafından hazırlanan söz konusu kanun teklifi; genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde birbiri ile ilişkisiz 9 ayrı kanunun bazı maddelerinde değişiklik veya ekleme yapan (yürütme ve yürürlük dahil) 19 maddeden⁸ oluşan torba kanun teklifidir.

Söz konusu kanun teklifinin ilgili kamu kuruluşlarının, meslek odalarının, sektör temsilcilerinin geniş ölçüde görüşüne başvurulmadan acele ile hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan öğrenilmiştir.

Kanun teklifi 02.03.2026 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu’na, tali komisyon olarak da Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Milli Savunma Komisyonlarına sevk edilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 04.03.2026 Çarşamba günü saat 15.00’de Plan ve Bütçe Komisyonu’nun yapacağı toplantının gündemine alındığı Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığı’nın yine 02.03.2026 tarih ve Z-13922241-130.02-1809075 sayılı yazıları ile Komisyon üyelerine bildirilmiştir. Bilahare komisyon üyelerine gönderilen telefon mesajı ile söz konusu toplantı saati 16.00’ya alınmıştır.

19 maddelik kanun teklifi⁹ Plan ve Bütçe Komisyonu’nun 04.03.2026 Çarşamba günü saat 16.00’da başlayan ve yaklaşık olarak 9 saat süren birleşiminde kabul edilmiştir.

⁸ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında “13 Kanunda değişiklik yapan 19 maddeden oluşmaktaydı. Teklif metnin komisyonda görüşülmesi sırasında verilen önergelerle bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde teklif metnine eklenmiş, değişiklik yaptığı kanun sayısı değişmiş ancak toplam madde sayısı değişmemiştir.

⁹ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında 13 Kanunda değişiklik yapan 19 maddeden oluşmaktaydı. Komisyondaki görüşmeleri sırasında verilen önergelerde teklif metninde bulunan bir madde teklif metninden çıkartılmış, bir madde de teklif metnine eklendiğinden dolayı madde sayısı değişmemiştir

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji; Milli Savunma; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Devlet yönetimini ve toplumun geniş kesimlerini yakından ilgilendiren, bazı sektörlerde iş ve işleyiş kurallarını, piyasa oluşumunu, ekonomideki kaynak dağılımını ve ekonomik tercihleri etkileyen bu nitelikteki düzenlemelerin, acele ile kamuoyunda ve komisyonlarda yeterince tartışılmadan torba kanun yöntemiyle yasalaştırılmak istenmesi demokrasimizin yerleşik teamüllerine de uygun değildir.

Bu yöntemle, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili sivil toplum örgütlerinin kanunların hazırlık ve görüşülme aşamasında görüşlerinin alınamamasına, getirilen düzenlemelerin ekonomik ve mali etkilerinin yeteri kadar anlaşılamamasına ve tartışılamamasına sebebiyet verilmektedir.

Bu durumda aynı zamanda kanun teklifleri, düzenleyici etki analizleri yapılmadan TBMM'ye sunulmuş olmakta, dolayısıyla söz konusu kanun değişikliklerinin yasal bir gereklilik olan bütçeye ve ekonomiye getireceği mali yükü tam olarak hesaplanamamaktadır. Bu çerçevede bütçe dengesinin bozulması ve dolayısıyla da ülke ekonomisinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik "Gelir ve giderleri etkileyecek kanun teklifleri" başlıklı 14'üncü maddesi, Kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak

kanun tekliflerinin getireceği malî yükün, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az üç yıllık dönem için hesaplanıp tekliflere eklenmesi ve sosyal güvenliğe yönelik kanun tekliflerinde ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi zorunluluğunu hüküm altına almıştır.

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak sunulan Etki Analiz Raporunun özenle hazırlanmadığı, yetersiz olduğu ve bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Örneğin; kanun teklifinde yer alan her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin reklam giderlerinin, kurumlar/gelir vergisi mükellefleri açısından vergi matrahının tespitinde indirim/gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenlemeleri içeren 2 ve 15. madde ilgili olarak gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 3, 4 ve 5. madde ile kripto varlıkların vergilendirilmesi konusunda 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 70 inci, mükerrer 80. maddesinde ve 94. Maddesinde değişiklik yapan düzenlemelerle ilgili olarak gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 6. madde ile Vakıf üniversitelerinin bünyelerinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumlarının kurumlar vergisi muafiyeti kapsamı dışında bırakılmasına yönelik düzenleme konusunda da gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 7. madde ile getirilen bazı işlemlerin Katma Değer Vergisinden istisna edilmesine yönelik düzenlemenin gelir azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklif metninde yer alan 14. madde ile getirilen İşyerinde ve müştemilatında yemek verilen durumların dışında sigortalıya verilen yemek hizmetleri için çalışan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 300 Türk lirasına kadar olan kısmının prime esas kazançtan istisna olması, bu tutarı aşan kısımdan ise prim alınmasını öngören düzenlemenin gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Ayrıca son dakika önergesi ile teklif metnine eklenen 8. maddelerde yer alan 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun geçici 3 üncü maddesinde yapılan düzenlemenin ne kadarlık gelir kaybına yol açacağı konusunda da komisyona herhangi bir bilgi sunulmamıştır.

5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyondaki görüşülmesine başlanması yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

Erkler ayrılığı ilkesini zedeleyen TBMM'nin denge ve denetleme mekanizmasını tamamen ortadan kaldıran Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan yeni durumda; kanun tekliflerinin bizzat milletvekilleri tarafından hazırlanmış olduğu varsayımıyla kanun teklifleri ve etki analizleri ile ilgili mekanizmanın nasıl kurulacağı, etki analizi için gereken sayısal verilerin yürütme organından ne tür bir yöntemle edinilip komisyon üyelerine sunulacağı konusunda belirsizlikler mevcut bulunmaktadır. Bu sorunun ivedilikle ele alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, farklı komisyonların görev alanlarına giren düzenlemeleri içeren torba kanun tekliflerinin ilgili komisyondaki görüşülmesi yerine esas komisyon sıfatıyla sadece Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi ve esastan ilgili oldukları halde tali komisyon olarak belirlenen diğer komisyondaki görüşülmemesi ve görüş bildirilmemesi, yasama faaliyetlerinin etkisizleştirilmesine yol açmaktadır.

Teklifte yer alan madde metinlerinden her biri ayrı ihtisas komisyonunun çalışma alanına giren, detaylarıyla uzun uzun görüşülüp tartışılması gereken düzenleme konularıdır.

19 maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin;

-1, 2, 3, 4, 5, 8, 10 ve 15. maddelerinin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda,

-6. maddesinin Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda

- 9 ve 14. maddelerinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda,

-16. maddesinin Milli Savunma Komisyonlarında,

-17. maddesinin Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda, ayrıca esas veya tali komisyon sıfatıyla görüşülmesi gerekmekte idi.

TBMM İçtüzüğü'nün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, yine İçtüzüğü'nün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. Yine, aynı maddenin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık ve ilgili alanları göz önüne alınmaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerinin her konuda yetkin birer uzman olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle özel uzmanlık alanı ve değerlendirme, tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonunun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonunda karara bağlanması hem doğru hem de İçtüzükle uygun olacaktır. Söz konusu 19 maddeden oluşan mini torba kanun teklifi toplam 14 ayrı Kanunda değişiklik yapmaktadır. Bu durumu belirtir tablo aşağıda yer almaktadır.

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ İLE
14 ADET KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMAKTADIR

Teklif Maddesi	Kanun Sıra No.	Düzenleme Yaptığı Kanun
1	1	13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu nun İkinci Kısımının İkinci Bölümünün başlığının değiştirilmesi ve mülga 35 inci maddesinin başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmesi
2		31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu nun 41 inci maddesinin birinci fıkrasına bent eklenmesi
3	2	193 sayılı Kanunun 70 inci maddesinin birinci fıkrasına, fıkranın (5) numaralı bendine, ikinci fıkrasına ve üçüncü fıkrasına ibare eklenmesi
4		193 sayılı Kanunun mükerrer 80 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde, (2) numaralı bendinde, ikinci fıkrasında ve dördüncü fıkrasında ibare değiştirilmesi
5		193 sayılı Kanuna 94 üncü maddesinden sonra gelmek üzere madde eklenmesi
6	3	4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu nun ek 7 nci maddesinin birinci fıkrasında ibare eklenmesi
7	4	25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu nun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (g) bendine ibare ve fıkraya (g) bendinden sonra gelmek üzere bent eklenmesi
8	5	6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu nun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde ibare değiştirilmesi
9	6	25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu nun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasına ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere cümle eklenmesi
10	7	18/4/2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu na geçici madde eklenmesi
11	8	29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanunu nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesine dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere fıkra eklenmesi
12	9	6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu na ekli (IV) sayılı listede yer alan “7013.91.90.00.00 (Kurşun kristalden tuvalet, yazıhane ve ev tezyinatı ve benzeri işler için diğer cam eşya) Makina imali olanlar 20” satırından sonra gelmek üzere gümrük tarife istatistik pozisyon numaraları, mal isimleri ve karşısında gösterilen vergi oranlarıyla birlikte satırlar eklenmesi
13	10	5/5/2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun un mülga 26 ncı maddesinin başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmesi

14	11	31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu nun 80 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin değiştirilmesi
15	12	13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu nun 11 inci maddesinin birinci fıkrasına bent eklenmesi
16	13	25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu nun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi ve üçüncü fıkrasının değiştirilmesi
17	14	5/4/2023 tarihli ve 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun a geçici madde eklenmesi
18	Yürürlük maddesi	
19	Yürütme maddesi	

Teklifin, 5 maddesi kripto varlıklara yatırım yapan mükellefleri ve kripto para platformlarını, 2 maddesi . Her türlü şans ve bahis oyunlarını tertipleyen mükellefleri, 1 maddesi Vakıf Üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarını, 1 maddesi 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerini, Serbest Bölgede üretim yapan kuruluşları, 1 maddesi İşsizlik Fonunu, 1 maddesi BOTAŞ'ı, 1 maddesi Özelleştirme İdaresi Başkanlığını ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (II), (III) ve (IV) sayılı cetveller kapsamındaki kamu idareleri ve bu idarelere bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları ile kurdukları birlik, müessese, şirket ve işletmeler, fonlar, döner sermayeler, 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olup özelleştirme kapsam ve programında bulunmayan kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerini, 1 maddesi kıymetli taş üreticileri ve satıcılarını, 1 maddesi Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı Defterdarlıkları, 1 maddesi Sosyal Güvenlik Kurumunu, 1 maddesi Milli Savunma Bakanlığı- Savunma Sanayi Başkanlığını ve askere alma çağına gelmiş olup bedelli askerlik yapma tercihinde bulunanları, 1 maddesi 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin olarak borçlandırılan vatandaşlarımızı, 11 maddesi ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Gelir İdaresi Başkanlığını,

ilgilendiren önemli düzenlemeler içermektedir.

19 maddelik Kanun Teklifinde;

-Kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan veya aracılık edilen *kripto varlık satış ve transfer işlemlerinin* vergiye tabi tutulması,

-Kripto varlık işlem vergisinin ihdas edilmesi,

-Kripto varlıklardan elde edilen gelirlerin Gelir Vergisi Kanunu kapsamına alınması,

-Kripto varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artış kazancı kapsamına alınması,

-Kripto varlıkların alım satım kazançları ile diğer kripto varlık gelirlerinin tevkif yoluyla %10 oranında vergilendirilmesi,

- Her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen ilan ve reklam giderlerinin, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin ticari kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmemesi,

-Vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşları, kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen sağlık kurumlarına sağlanan muafiyetin kapsamı dışına çıkarılması,

-Kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıkların tesliminin katma değer vergisinden istisna edilmesi,

-2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin KDV'den istisna edilmesi,

-Serbest Bölgede faaliyette bulunan mükelleflerin aynı veya diğer serbest bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere yaptıkları ürün satışından elde ettiği kazançlarının da gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesi,

-Devletin işsizlik sigortasına ödediği yüzde 1'lik payın yarısına kadar azaltılması ya da artırılması için Cumhurbaşkanına yetki verilmesi,

-BOTAŞ'ın doğal gaz ithalatından kaynaklanan KDV ve Gümrük vergisi borçları, hazineden olan görevlendirme kaynaklı alacaklarına mahsup edilmesi,

- Tüm kamu kuruluşlarının ihtiyaç fazlası bina, arsa ve benzeri gayrimenkullerinin özelleştirme idaresi tarafından satılmasına olanak sağlanması,

-Bazı kıymetli taşların Özel Tüketim Vergisi kapsamına alınması,

-Defterdarın görev ve sorumluluklarının Anayasa Mahkemesi kararı dikkate alınarak yasal olarak tanımlanması,

-İşçilerin sigorta primine esas kazancının hesabında kazanca dahil edilmeyecek aynı ve nakdî ödemeler yeniden düzenlenmesi, işverence yapılan yemek yardımının 300 TL'ye kadar olan kısmı prime esas kazanca eklenmemesinin sağlanması,

-Bedelli askerliğin bedelinin hesaplanmasında memur aylık katsayısı ile çarpılmak üzere esas alınan gösterge rakamı yüzde 25 oranında artırılarak 240.000'den 300.000'e çıkarılması,

-Artırılan bedelin 83 bin 272 lirasının Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılmasına olanak sağlanması,

-2026 sonuna kadar peşin ödemeleri halinde, 6 Şubat 2023 depremzedelerin kamu tarafından üretilen ilk konutların bedelinde %74, ilk iş yerlerinde ise %48 indirim sağlanması,

gibi birbirinden farklı yaklaşık 19 farklı konuda, 14 ayrı kanunda ayrıntılı değişikliklerin de yer aldığı düzenlemeler bulunmaktadır.

Komisyon'a sunulduğunda yürürlük ve yürütme dahil 19 maddeden oluşan ve söz konusu teklif 13 ayrı Kanunun birçok maddesinde değişiklik veya ekleme yapmakta idi. Ancak teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında verilen önergelerle teklif metninden bir madde çıkarılmış, Serbest Bölgeler Kanunu ile ilgili bir düzenleme ise teklif metnine ilave edilmiş, teklifte yer alan madde sayısı değişmemiş ancak teklifin değiştirdiği kanun sayısı 14'e yükselmiştir.

Plan ve Bütçe Komisyonunun kendi ihtisas alanı ile ilgili olmayan konularda da bazı kanunlarda değişiklik veya ekleme yaparak mevcut sistemi değiştiren söz konusu

diğer maddelerin tali ihtisas komisyonlarında değerlendirme yapılmadan hatta en azından Plan Bütçe Komisyonu bünyesinde oluşturulan bir alt komisyonda ayrıntılı bir şekilde görüşmeye tabi tutulmadan acele ile yasalaştırılma gayretini uygun bulmuyoruz.

Hukuk literatüründe gerçek bir yasa türüne karşılık gelmeyen son dönemde Türk siyaset ve hukuk dünyasında tartışılan ve "yasama kurnazlığı" suçlamalarıyla tepki toplayan bu yasa türü hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmaktadır.

Çok sayıda Kanunda aynı anda torba yasa mantığıyla ilgili komisyonlarda detaylı olarak tartışma ve inceleme yapılmaksızın değişiklik yapılması veya yeni hükümler ihdası hem mevzuatta hem de uygulamada ciddi sorunlara neden olmaktadır.

Hızlandırılmış, vizyoner olmayan tepki temeline dayalı yasa yapma mantığı, hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmakta, yetersiz, yeni sorun doğurucu kanunların çıkmasına neden olmakta, bir sonraki "yasa"daki bazı hükümler bir önceki "yasa" ile getirilen bazı hükümlerdeki yanlışlıkların düzeltilmesi veya bazı hükümlerin uygulanmasının ertelenmesini öngören hükümlerle ilintili olmaktadır.

Torba yasalar içeriklerinin ilk bakışta ve kolayca anlaşılamaması, meclis komisyonlarında ve genel kurulda yapılan İçtüzüğe aykırı eklemelerle metinlerinin her aşamada kalabalıklaşması ve bu eklemelerin yarattığı karmaşanın da Anayasa Mahkemesinin şekil denetimi kapsamı dışında kalması gibi nedenlerle hukuk tekniği açısından eleştirilmekte, TBMM'nin yasama etkinliğinde önemli bir sınırlama ve anayasal denetimsizlik hali yarattıkları savunulmaktadır.

Bu torba kanun teklifi de birbirinden farklı Komisyonların görev alanına giren hükümleri içermektedir. Öte yandan, bu kanun teklifinin komisyona apar topar getirilmesi, hazırlanışı ve birbiriyle ilgisiz yapıların bir araya getirilmiş olması gayriciddi bir yaklaşıma işaret etmektedir.

İktidarın torba yasa teklifi hususundaki ısrarı ve aceleciliğinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır. Konu ve kapsam itibarıyla birbiriyle ilgisi bulunmayan bazı kanunların mevcut hükümlerde ve sistemde büyük boyutlu değişiklikler yapan söz

konusu maddelerin adına "torba yasa" adı verilen bir yöntemle acele ile yasalaştırılmasını doğru bulmuyoruz.

Meri mevzuatta yapılacak değişikliklerin bir torba yasa mantığıyla değil, sorunların ve yapılan düzenlemelerin tüm ayrıntısıyla değerlendirildiği, konu ile ilgili tüm ihtisas komisyonlarının devrede olduğu bir yasama çalışmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Ayrıca bu yasama döneminde de daha önceki yasama dönemlerinde diğer torba yasa görüşmelerinde gerçekleştiği üzere, torba yasaların Meclis İçtüzüğü'nün 91'nci maddesine aykırı bir biçimde "temel yasa" olarak genel kurul gündemine getirilerek görüşülmesinin yukarıda özetlenen sakıncaları daha da artıracak kanaatindeyiz.

14 kod kanunu ilgilendiren 19 maddelik mini torba kanun teklifinin ayrıca temel kanun hüviyetinde görüşülmesini de millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında oluşan parlamento hukukumuzda da uygun görmemekteyiz.

TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi “düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması” hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

-Yeni bir sisteme geçilmesine rağmen Plan ve Bütçe Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile ilgili İçtüzük değişikliklerinin yapılmaması dolayısıyla, kanun teklifinin komisyona sunulması ve komisyonda görüşülmesi sırasında, kanun tekliflerinin içeriğinin komisyonda teklif sahipleri tarafından sunulması ve savunulması, yürütmenin ve bürokratik görevlilerin söz konusu komisyon görüşmelerine katılım ve katkı düzeyinin belirsizliği nedeniyle, söz konusu kanun teklifi maddelerinin komisyonda iyice irdelenip değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

-Teklif Plan ve Bütçe Komisyonunun ihtisas konusu ile ilgisi bulunmayan bazı kanunlarda yapılan değişiklikleri ihtiva ettiği halde ilgili tali komisyonların görüşleri alınmamıştır.

-Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır. Görüşlerini belirten sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine itibar edilmemiştir.

-Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler görüşmelerden önce Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır.

-Yapılan etki analizi çalışması tarafımızca yetersiz ve özensiz bulunmuştur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM’de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı olduğu kanaatiyle "Kanun Teklifinin" bütününe karşıyız.

V. KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİ ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

14 ayrı Kanunda ayrıntılı değişiklik ve ilaveler yapan 19 maddelik mini torba yasa teklifinin bazı maddeleri üzerindeki görüş ve eleştirilerimize aşağıda yer verilmiştir.

1. Teklifin 1, 3, 4 ve 5. Maddelerinin Değerlendirilmesi:

Teklifin **1.maddesiyle**; 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun mülga 35. Maddesi yeniden düzenlenerek “Kripto Varlık İşlem Vergisi “ konusunda düzenleme yapılmaktadır.

Kripto varlıklar, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar olarak tanımlanmaktadır.

Maddeyle; genel bütçe geliri olarak tahsil edilmek üzere kripto varlık işlem vergisi ihdas edilmekte olup kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan veya aracılık edilen *kripto varlık satış ve transfer işlemlerinin* vergiye tabi tutulması öngörülmektedir.

Verginin mükellefi kripto varlık hizmet sağlayıcılarıdır.

Vergilendirme dönemi ise takvim yılının birer aylık dönemleridir.

Kripto varlık işlem vergisi, kripto varlık satış tutarı veya kripto varlığın transfer edildiği andaki rayiç değeri üzerinden **on binde üç** oranında uygulanacaktır.

Bir aya ait kripto varlık işlem vergisi, izleyen ayın on beşinci günü akşamına kadar mükellefin gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine beyan edilerek aynı süre içinde ödenecektir.

Bu maddenin uygulamasında kripto varlıklara ilişkin tanımlamalar bakımından, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri geçerli olacaktır.

6362 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre;

Cüzdan: Kripto varlıkların transfer edilebilmesini ve bu varlıkların ya da bu varlıklara ilişkin özel ve açık anahtarların çevrim içi veya çevrim dışı olarak depolanmasını sağlayan yazılım, donanım, sistem ya da uygulamaları,

Kripto varlık: Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıkları,

Kripto varlık hizmet sağlayıcı: Platformları, kripto varlık saklama hizmeti sağlayan kuruluşları ve bu Kanuna dayanarak yapılacak düzenlemelerde kripto varlıkların ilk satış ya da dağıtımı dâhil olmak üzere kripto varlıklarla ilgili olarak hizmet sağlamak üzere belirlenmiş diğer kuruluşları,

Kripto varlık saklama hizmeti: Platform müşterilerinin kripto varlıklarının veya bu varlıklara ilişkin cüzdandan transfer hakkı sağlayan özel anahtarların saklanmasını, yönetimini veya Kurulca belirlenecek diğer saklama hizmetlerini,

Platform: Kripto varlık alım satım, ilk satış ya da dağıtım, takas, transfer, bunların gerektirdiği saklama ve belirlenebilecek diğer işlemlerin bir veya daha fazlasının gerçekleştirildiği kuruluşları,

olarak tanımlanmaktadır.

6362 sayılı Kanunun;

35/B Maddesinde Kripto varlık hizmet sağlayıcıları ve kripto varlıklara ilişkin hükümler,

35/C Maddesinde Kripto varlık hizmet sağlayıcıların faaliyetlerine ve kripto varlıkların transfer ve saklanması ile ilişkin esaslar,

99/A Maddesinde Kripto varlık hizmet sağlayıcıların faaliyetlerinde uygulanacak tedbirler,

99/B Maddesinde Kripto varlık hizmet sağlayıcıların denetimi ve uygulanacak yaptırımlar,

yer almaktadır.

Maddeyle ayrıca, kripto varlık işlem vergisi oranını her bir işlem türü itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sifıra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya yönelik olarak Cumhurbaşkanına; verginin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi bakımından ise Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir.

Bu madde yayımını izleyen ikinci ay başında yürürlüğe girecektir.

Önerilen teklifle yıllık olarak 4,2 milyar lira gelir sağlanacağı tahmin edilmektedir.

Teklifin **3.maddesiyle**; kripto varlıklardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi amacıyla Gelir Vergisi Kanununun “Gayrimenkul sermaye iradının tarifi” başlıklı 70 inci maddesine kripto varlıklar eklenmekte ve maddede bazı ibare değişiklikleri yapılmaktadır.

Bu madde yayımını izleyen ikinci ay başında yürürlüğe girecektir.

Teklifin **4. maddesiyle**; Kripto varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artışı kazancı kapsamına alınması ve ticari işletmeye dahil kripto varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançların ticari kazanç sayılması yönünde ibare değişiklikleri yapılmaktadır.

Bu madde yayımını izleyen ikinci ay başında yürürlüğe girecektir.

Teklifin **5. maddesiyle**; Sermaye Piyasası Kurulunca yetkilendirilmiş platformlar bünyesinde elde edilen kripto varlıkların alım satım kazançları ile diğer kripto varlık gelirlerinin nihai olarak tevkif yoluyla vergilendirilmesine, Sermaye Piyasası Kurulunca

yetkilendirilmiş platformlar dışında gerçekleşen işlemlerden elde edilen kripto varlık gelirlerinin ise beyan yoluyla vergilendirilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Vergi tevkifatı, platformlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla %10 oranında yapılacaktır.

Ayrıca, madde ile platformlarca yapılan tevkifatın ticari kazanç mükellefleri hariç tam ve dar mükellef gerçek kişiler ile dar mükellef kurumlar için nihai vergileme olması sağlanmakta, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olmasının, vergi mükellefiyetinin bulunup bulunmamasının, vergiden muaf olup olmamasının yapılacak tevkifatı etkilemeyeceği hususu düzenlenmektedir.

Öte yandan, maddede tevkifat kapsamında vergilendirilecek kripto varlık gelirleri için matrah tespiti, zarar mahsubu ve platformlarca tevkif edilecek vergilerin beyanına ilişkin düzenlemelere yer verilmekte, ayrıca tevkifat oranını belirleme hususunda Cumhurbaşkanına, usul ve esasları belirleme ve vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutma hususlarında Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir.

Madde, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesine benzer şekilde yazılmıştır.

Bu madde yayımını izleyen ikinci ay başında yürürlüğe girecektir.

Söz konusu maddelerin görüşülmesi sırasında görüşlerine başvurulanan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği Temsilcisi:

“İşlem bazlı vergilemenin likiditeyi olumsuz etkileyeceği, işlem hacmini düşürücü etkilerinin olacağını, madde metinlerinde geçen “transfer” kelimesinin muğlak olduğunu, bu kavramın çok sayıda konuyu ihtiva ettiğini, bu kavramın madde metninden çıkartılması gerektiğini, işlem bazlı vergilemede ısrar ediliyorsa oranın çok yüksek olduğunu, yüz binde 2'ye indirilmesi gerektiğini, saklama amaçlı transferlerin, müşterinin kendi cüzdanına transferlerin, platformlardan saklamacı olan transferlerin, müşterinin yurt içi ve yurt dışındaki başka platformlara kendi adlarına yaptıkları transferlerin burada dâhil edilmemesi ve piyasa yapıcı ve likidite sağlayıcılar için istisna edilmesi gerektiğini, uygulamaya geçiş için iki aylık sürenin yeterli olmayacağını, şu anda henüz faaliyet izni almış SPK'den herhangi bir kripto varlık hizmet sağlayıcısı bulunmadığını, herhangi bir standart hesap planının da SPK tarafından yayımlanmadığını. Sistemin altyapısının kurulmasının en az altı ay süreceğini, bu

nedenle uygulamanın 1/1/2027den itibaren başlatılmasını, platformlar arası zarar mahsubu gerektiğinden, bunun gerçekleşebilmesi için müşterinin yıl sonunda ihtiyari beyanname verme imkânının tanınmasının gerektiğini”

İfade etmiştir.

Yine maddelerin komisyonda görüşmeleri sırasında değerlendirmelerine başvuru BTCT Vergi, Muhasebe ve Denetim Grubu Başkanı;

“Söz konusu kanun teklifinin kendilerinin bilgisi dışında hazırlandığını, iyi niyetli bir kanun olmasına karşın kripto varlıkların vergilendirilmesinin kolay olmadığını düşündüklerini, bu tarafların görüşlerinin mutlaka alınması gerektiğini, getirilen düzenlemenin aslında şu anda SPK'nin düzenlemeleri çerçevesinde de organize olmaya çalışan kripto varlık hizmet sağlayıcılarının alanının daraltılması ve yurt dışına ya da merkezizsiz platformlara kaçışını doğuracağı endişesi içinde olduklarını, On binde 3 oranının aslında kripto varlık hizmet sağlayıcı kesimin önemli hacmini yaratan, belki de yüzde 80'leri, yüzde 90'ları bulan arbitrajı kurum müşterilerinin on binde 2, on binde 3 gibi bir marjla çalıştıkları düşünüldüğünde onlar açısından ciddi bir maliyet olduğunu, bu konunun değerlendirilmesi gerektiğini, işlem vergisi ve stopaj uygulamasının birlikte getirilmesinin finansal araçlar açısından negatif bir ayrımcılık yarattığını, OECD'nin düzenlemeleri, bilgi değişimi anlaşmalarının da 2027'nin başında gündeme geleceğini, dolayısıyla, beyan usulündeki karşılıklı bilgi değişimi çerçevesinde kolaylaşabileceğini, Vergi kanunlarına kanuni anlamında bir milat getirilmesi gerektiğini, bu nedenle uygulama ile ilgili bir milad tespit edilmesi gerektiğini, diğer taraftan, KDV istisnasının kripto varlıklara ilişkin bir istisna olmadığını, kripto varlık işlem vergisi kapsamındaki kripto varlıklara KDV istisnasının getirildiğini, dolayısıyla, yurt dışından bir platformdan kripto varlık ithal ettiğinde bunun karşılığında bir sorumlu sıfatıyla KDV doğma ihtimalinin olduğunu, bunun da yüzde 20 oranında bir KDV anlamına geldiğini, diğer taraftan, transfer takas süreçlerinin de ayrı bir konu olduğu, transferde kripto varlık hizmet sağlayıcılarının zaten vergi ödediklerini, ayrıca bir işlem vergisine gerek olmadığını, diğer taraftan Cumhurbaşkanına ve yürütme organına çok geniş yetkiler tanındığını”

İfade etmiştir.

Komisyonda dağıtılan TÜRMOB ‘ a ait değerlendirme raporunda;

“1) Tevkifat yoluyla vergilemede bir mükellef tarafından yurtiçindek. farklı Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılar (KVHSlar) üzer.nden gerçekleştirilen işlemler sonucu oluşmuş kar ve zararların, birbirinden mahsubunun mümkün olup olmadığının kanunda açıkça belirtilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Bu mümkün değil ise mükelleflere ihtiyari olarak gelir vergisi beyanı imkanı sunulmalıdır.

2) KVHSların kendi aralarında (gerek yurtiçinde gerekse yurtdışındaki KVHS .le) yaptıkları KV satış/transfer işlemleri için KV Hizmet Vergisi açısından bir istisna öngörülmemiş olması, işlem maliyetlerinin önemli ölçüde artması sonucunu doğurabilecektir.

3) KVHSların komisyon gelirlerinin katma değer vergisinden istisna olup olmadığının açıkça belirtilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

4) Sadece yurtiçi KVHSlarda gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen kazançlarda tevkifat uygulanması, yurtdışı (SPKa tab. olmayan) platformlarda yapılan işlemlerin ise beyana tabi olması, görüntüde yurtiçi KVHSlar açısından pozitif ayrışma gibi değerlendirilse de beyan takib. ve kontrolü noktasında etkin bir denetim altyapısı oluşmadığı müddetçe, yurt.içindeki KVHSlar açısından negatif rekabet eşitsizliği ortaya çıkabilecektir.

5) Kanun değişikliğinin yürürlüğe girmesinden önce iktisap edilmiş kripto varlıklara ilişkin bir geçici madde düzenlemesinin mutlaka yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

6) KVHSlar üzerinden gerçekleştirilen işlemlerde “aynı türden kripto varlık alım satım”larına ilişkin zarar mahsubu” noktasında “aynı tür”ün tanımının Kanunda yer alması gerektiği değerlendirilmektedir.

Maddeyle ayrıca kripto varlık işlem vergisi oranının tespiti bakımından Cumhurbaşkanına, verginin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi bakımından ise Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir. Bu düzenleme ile usul ve esaslara ilişkin belirlenme ile Hazine ve Maliye Bakanlığına yetki verilmesinin Anayasanın 73’üncü maddesinde yer alan “vergilerin yasallığı” ilkesine aykırı olduğu değerlendirilmektedir.Madde, Kanunun yayımını izleyen ay başında yürürlüğe girecektir. Bu kapsamda Türkiye’nin milyonlarca kripto para yatırımcısının bir yıl içinde milyarlarca dolarlık işlem hacmine ulaşan bir ülke olmasından hareketle, bu verginin yükümlüsü olarak belirlenen kripto varlık hizmet sağlayıcılarının Resmi Gazete’te

yayımlanmasını izleyen ay başında yürürlüğe girecek bu verginin beyanı bakımından zorluk yaşayacakları öngörülmelidir.”

şeklinde görüşlere yer verilmiştir.

Maddeler üzerinde yapılan görüşmelerde, özellikle İşlem vergisi oranının yüksekliğinin, fonların yurtdışı platformlara yönelmesine, işlem hacminin düşmesine, vergi tabanının küçülmesine , likidite daralmasına neden olup olmayacağı; kanun teklifindeki diğer düzenlemelerle Türkiye’de gelişmekte olan kripto varlık piyasasının olumsuz etkileneceği, işlemlerin yabancı platformlara kayacağı, mevduat sigortacılığı gibi bir sistemin burada da uygulanıp uygulanmayacağının belli olup olmadığı, gibi eleştiri ve değerlendirmelere tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Kripto işlem vergisinin kripto varlık hizmet sağlayıcılarının aracılık ettiği kripto varlık işlemlerine uygulanması, kripto varlık satış ve transfer işlemlerine uygulanmaması, kripto varlıklar için rayiç bedel tanımlanması yapılması, kripto varlıklarla gerçekleştirilen işlem türlerinin yasal olarak tanımlanması, yurtiçinde değişik platformlarda yapılan işlemlerde meydana gelen kar ve zararın nasıl belirlenip mahsubunun yapılacağının netleştirilmesi, % 10 tevkifat yönteminde FIFO uygulamasının nasıl yapılacağının belirlenmesi, madde metinlerinde yer alan “transfer” kavramının açıklığa kavuşturulması, geçmişten gelen kazançların vergilendirilmesinin önlenmesi açısından kanunun yayımı tarihi itibarıyla elde edilecek kripto varlıklar itibarıyla vergilendirilme yapılmasının verginin kanuniliği niteliğine uygun olacağı yönünde öneriler de mevcuttur.

Maddelerin komisyonda görüşülmesi sırasında gerek sivil toplum temsilcilerini gerekse komisyon üyelerinin kaygılarını giderecek açıklamalarda bulunulmamıştır.

Söz konusu kanun maddelerinin uygulamasında ortaya çıkacak problemlerin ve bazı belirsizliklerin ikincil mevzuatta yapılacak düzenlemelerle giderileceği anlaşılmaktadır.

Kripto varlıklarla ilgili olan ilk düzenlemelerin yapıldığı 26.06.2024 tarih ve 7518 sayılı Kanunun Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri sırasında, yurt dışı örnekleri de dikkatlice incelenerek Türkiye’den herhangi bir kaynak kaçışına neden olmaksızın kripto varlıklar ile ilgili kazançların vergilendirilmesi konusunda tarafımızca yapılan öneriler iktidar tarafından yaklaşık iki yıllık gecikmeyle ancak ilgili tarafların görüş ve bilgilerine başvurulmadan uygulamaya konulmak istenilmektedir.

Söz konusu düzenlemelerin ilgili sektör temsilcilerinin görüşlerine de başvurularak, Merkez Bankası, Sermaye Piyasası Kurulu, BDDK, Bankalar Birliği vb aktörlerin katılımıyla daha geniş bir çerçevede değerlendirilerek yasalaştırılması gerektiğine inanıyoruz.

Ayrıca teklifin 1. maddesiyle yeniden düzenlenen 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun mülga 35. maddesinin son fıkrasında yer alan ” Bu maddede belirtilen vergi oranını her bir işlem türü itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sıfıra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanına yetki veren düzenleme” ile teklifin 5. maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen Mükerrer 94. maddenin son fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanı birinci fıkrafta yer alan oranı; kazanç ve irat türü, kripto varlık türleri, elde tutulma süresi, ihraç veya iktisap tarihi, bunları ihraç edenler, kazanç veya iradı elde edenler ile cüzdandan türleri itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sıfıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye.. yetkilidir” şeklindeki düzenlemeler Anayasa’nın “ Vergi Ödevi “ başlıklı 73. maddesi ve Anayasa’nın Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 104/17. maddesi ve ayrıca Anayasanın 2 ve 7. maddeleri açısından problemli bulunmaktadır.

2. Teklifin 2 ve 15. Maddelerinin Değerlendirilmesi:

Teklifin **2.maddesiyle;** Gelir Vergisi Kanununun “Gider kabul edilmeyen ödemeler” başlıklı 41 inci maddesine eklenen bent ile her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen ilan ve reklam giderlerinin, gelir vergisi mükelleflerinin ticari kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Teklifin **15.maddesiyle;** Kurumlar Vergisi Kanununun “Kabul edilmeyen indirimler” başlıklı 11 inci maddesine eklenen bent ile her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin verilen ilan ve reklam giderlerinin, kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmemesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Milli Piyango İdaresi 2024 Yılı Faaliyet Raporuna göre yasal şans ve bahis oyunlarına ilişkin esaslar;

3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun,

320 sayılı Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun,
7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları
Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve
5738 sayılı Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis
Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yaptırılması Hakkında Kanunda
düzenlenmektedir.

Söz konusu mevzuatla yetkilendirilen kurum ve kuruluşlar ve/veya bunların lisans
verdiği/yetkilendirdiği özel hukuk tüzel kişileri tarafından tertip edilen şans ve bahis
oyunları yasal şans ve bahis oyunu kapsamına girmektedir.

Komisyon üyelerine sunulan Etki Analizi Raporunda söz konusu düzenlemenin
gelir etkisinin ölçülemediği ifade olunmuştur.

Maddelerin komisyonda görüşülmesi sırasında söz konusu düzenlemelerin
yapılmasında neden gecikildiği, aslında bu tür reklam işleminin tamamen yasaklanıp
yasaklanamayacağı konusunda yöneltilen sorulara teklifi hazırlayan iktidar partisi
milletvekillerince herhangi bir yanıt verilmemiştir.

Yasal ve yasal olmayan bahis faaliyet hacimlerinin gelmiş olduğu düzey dikkate
alındığında; söz konusu düzenlemeleri oldukça gecikmiş bir adım olarak görmekteyiz.

3. Teklifin 6. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Mevcut durumda, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 56 ncı maddesi ile ek
7 nci maddesi uyarınca vakıf üniversiteleri, genel bütçeye dahil kamu kurum ve
kuruluşlarına tanınan mali muafiyet ve istisnalardan aynen yararlanmakta; bu
kapsamda, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci
fıkrasının (b) bendinde düzenlenen, kamu idare ve kuruluşları tarafından işletilen ve
genel insan ve hayvan sağlığının korunması ile tedavisi amacıyla faaliyet gösteren
hastane, klinik, dispanser, sanatoryum, huzurevi, çocuk bakımevi, hayvan hastanesi
ve dispanseri, hayvan bakımevi, veteriner bakteriyoloji, seroloji ve distofajin kuruluşları
ile benzeri kuruluşlara tanınan kurumlar vergisi muafiyetinden vakıf üniversiteleri
bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kurumları da faydalanmaktadır.

Ancak, vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumlarının; fiilen ticari işletme niteliği taşıdığı, sağlık hizmetlerini bedel karşılığında ve piyasa koşulları çerçevesinde sunduğu, bu durumun aynı sektörde faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükellefleri aleyhine sonuç doğurduğu görülmekte olup, bu yönüyle söz konusu sağlık kuruluşlarının faaliyeti, kamu idare ve kuruluşları tarafından sunulan kamusal nitelikteki sağlık hizmetlerinden farklı bir mahiyet arz etmektedir.

Yapılan düzenleme ile vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşları söz konusu muafiyet kapsamı dışına çıkarılmaktadır.

Bu madde 1/1/2027 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Maddenin gelir etkisi konusunda Etki Analizi Raporunda herhangi bir rakama yer verilmemiştir.

Maddenin görüşülmesi sırasında görüşlerini beyan eden Yüksek Öğretim Kurulu temsilcisi, *“vakıf yükseköğretim kurumlarının hastanelerinin eğitim hastanesi vasfını ve aynı zamanda sağlık uygulama araştırma merkezi niteliğini taşıdığını maliyetlerin bu açıdan da dikkate alınması gerektiğini, bu muafiyetin kaldırılmasının, vakıf yükseköğretim kurumlarının eğitim öğretime tahsis edecekleri gelirleri olumsuz etkileyeceğini”* ifade etmiştir.

Komisyonadaki görüşmeler sırasındaki açıklamalardan söz konusu düzenlemenin hazırlanması sırasında Yüksek Öğretim Kurumunun görüşüne başvurulmadığı anlaşılmaktadır.

4. Teklifin 7. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle 3065 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (g) bendinde yapılan düzenlemeler ile¹⁰, kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıkların tesliminin katma değer vergisinden istisna edilmesi sağlanmaktadır.

Ayrıca aynı fıkraya eklenen (ğ) bendi ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında kamu yararının bulunduğu hallerde kamulaştırılan taşınmazların

¹⁰ Teklifin ilk halinde yer alan iktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemlerinin istisna kapsamına alınmasına ilişkin düzenleme teklifin komisyonda görüşülmesi sırasında iktidar partisi milletvekillerince verilen önerge madde metninden çıkarılmıştır

kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devrinin KDV'den istisna edilmesi sağlanmaktadır.

Bu madde yayımını izleyen ikinci ay başında yürürlüğe girecektir.

Maddenin görüşülmesi sırasında kripto varlıklar ile ilgili muafiyet düzenlemesinin tartışmalı olduğu, KDV istisnasının kripto varlıklara ilişkin bir istisna olmadığını, kripto varlık işlem vergisi kapsamındaki kripto varlıklara KDV istisnasının getirildiği yönündeki eleştirilere tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Teklifin ilk halinde yer alan iktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemlerinin istisna kapsamına alınmasına ilişkin düzenlemenin gerekçesi ; gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarının bünyesinde çok fazla konut bulunduğu, bunları KDV olmaksızın kiraya verme taleplerinden kaynaklandığı şeklinde izah olunmuştur. Muhalefetin söz konusu düzenlemenin haksız ve yersiz olduğu yönündeki ısrarlı eleştiriler üzerine söz konusu düzenleme iktidar partisi milletvekillерince verilen önerge ile madde metninden çıkartılmıştır.

5. Teklifin 8. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin komisyonda görüşülmesi sırasında iktidar partisi milletvekillерince verilen son dakika önergesi ile teklif metnine eklenen bu maddeyle 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun geçici 3. Maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek Serbest bölgelerdeki mükelleflerin aynı veya diğer serbest bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere yaptıkları ürün satışından elde ettiği kazançlarının da gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesi yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Söz konusu değişikliğin gerekçesi; “6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun geçici 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde serbest bölgelerde üretim faaliyetinde bulunan mükelleflerin bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin yurt dışına satışından elde ettikleri kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden müstesna olduğu düzenlenmiştir. Serbest bölgelerde ihracatın desteklenmesi ve mükelleflerin uluslararası pazarlarda rekabet avantajı sağlamalarını teşvik etmek amacıyla mükelleflerin aynı veya diğer serbest bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere yaptıkları ürün satışından elde ettiği kazançlarının da gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan, serbest

bölgelerden yurt içine yapılan satışlardan elde edilen kazançlar ise istisna kapsamında olmayıp vergiye tabi olmaya devam edecektir.”

şeklinde izah olunmuştur.

Ancak maddenin görüşülmesi sırasında söz konusu düzenlemenin ne kadar gelir azaltıcı etkisi olduğu konusunda komisyon üyelerine herhangi bir bilgi sunulmamıştır.

6. Teklifin 9. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin 9. maddesi ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesinde değişiklik yapılarak işsizlik sigortası prim oranlarında değişiklik yapılmaktadır.

İşsizlik sigortasının gerektirdiği ödemeleri, hizmet ve yönetim giderlerini karşılamak üzere tüm sigortalılar, işverenler ve Devlet, işsizlik sigortası primi ödemektedir. İşsizlik sigortası primi, sigortalının 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 ve 82 nci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 1 sigortalı, % 2 işveren ve %1 Devlet payı olarak alınmaktadır.

Teklif ile %1 olan Devlet payı oranının, yarısına kadar artırılmasına veya yarısına kadar düşürülmesine ilişkin Cumhurbaşkanına yetki devri yapılmaktadır.

Sosyal güvenlik kurumları kurumsal olarak aktüeryal dengesini koruma önceliği taşımaktadırlar. Bu dengeyi bozabilecek mali bir düzenleme hususunun yürütme erkinin subjektif kararlarına bırakılması sosyal sigortacılık ilkeleriyle uyuşmamaktadır

Maddeyle ilgili olarak yapılan etki analizinde; İşsizlik Sigortası Fonu'nun 2024 yılında 162 milyar lira, 2025 yılında ise 269,5 milyar lira gelir fazlası verdiği belirtildi. 2025 yıl sonu itibarıyla Fon varlığının yaklaşık 628,5 milyar lira olduğu, Fonun 2026 yılında 151 milyar lira daha gelir fazlası vermesi beklendiği vurgulanıyor. Fonun gelir fazlası ve varlığı göz önünde bulundurulduğunda mevcut gelirleriyle giderlerini karşılayabildiği ifade edilmektedir.

Bu gerekçeden düzenlemenin devletin işsizlik sigortası için ödediği payın azaltılması amacıyla bu düzenlemenin getirildiği anlaşılmaktadır.

İşsizlik Sigortası Fonu prim gelirlerine bakıldığında 2025 yılında devletin 83,3 milyar lira prim ödediği görülmektedir.

2026 yılı ocak ayı verileri de devletin 10,6 milyar lira katkı ödediğini göstermektedir. Buna göre bu yılki toplam ödemenin 130 milyar lirayı aşacağı anlaşılmaktadır. Eğer prim oranı yüzde 50 oranında azaltılırsa bütçede 65 milyar liralık bir tasarruf sağlanmış olacaktır.

Anayasa'nın;

"Vergi Ödevi" başlıklı 73.maddesinde; "Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir "

Piyasaların denetimi ve dış ticaretin düzenlenmesi" başlıklı 167. maddesinde; *"Dış ticaretin ülke ekonomisinin yararına olmak üzere düzenlenmesi amacıyla ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler dışında ek mali yükümlülükler koymaya ve bunları kaldırmaya kanunla Cumhurbaşkanına yetki verilebilir."*

hükümleri yer almaktadır.

Anayasa'da 73 ve 167. maddelerinde Cumhurbaşkanına vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler ve ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemleri üzerine vergi ve benzeri yükümlülükler konusunda oran artırma ve ilave mali yükümlülükler koyma konusunda yetki verilebileceğine dair özel düzenlemeler yer almaktadır.

Anayasa'nın Cumhurbaşkanın görev ve yetkilerini düzenleyen 104. maddesinde de Cumhurbaşkanına İşsizlik Sigortası Kanununda yer alan işsizlik sigortası prim oranlarında belirli sınırlar arasında değişiklik yapma yetkisini veren herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Söz konusu yetki devri, yetki devrinin sınırlarını aşmakta ve devlet prim payının miktarının düşürülmesi veya arttırılmasına yönelik özel bir yetki haline getirilmektedir.

Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ve 7. maddesinde yer alan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı bulunmaktadır.

Teklifin bu maddesinin teklif metninden çıkartılması istemiyle verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla rededilmiştir.

İşsizlikle mücadelede işsizleri korumak için, 1.6.2000 tarihinde 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanun çerçevesinde, işçi-işveren ve devletin ödeyeceği sigorta primlerinden oluşturulan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan, işsiz kalan sigortalılara işsizlik ödeneği verilmesi öngörülmüştür.

Devletin prim desteği sağladığı tek sigorta kolu olan işsizlik sigortası amacına uygun kullanılmamaktadır. İşsizlik sigortasının amacı, çalışanların işsiz kalma durumunda uğradığı gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemektir. Ancak, yasa gereği fondan yapılacak olan işsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları oldukça ağır olup, işsizlik ödeneği miktarı ve ödeme süresi insanca bir yaşam için yetersizdir.

Mart 2002 tarihinden 31.01.2026 tarihine kadar işsizlik sigortası Fonuna 22.787.629 kişi başvurmuş, 12.194.227 kişi ödemeye hak kazanmış, bu durumda olanlara 181.616.546.291 TL. ödeme yapılmıştır. 2026 Ocak dönemi için önceki dönemden ödemesi devam edenlerle birlikte 553.497 kişiye 7.831.537.758 TL ödeme yapılmıştır.

İşsizlik Sigortası Fonunun Fon varlığı Aralık 2025 sonu itibarıyla 656.374.740.000 TL dir

İşsizlik Sigortası Fonundan yararlanma koşullarının iyileştirilmesi, ödeme tutarının artırılması ve ödeme sürelerinin uzatılması yerine söz konusu fonun gelir kaynaklarında kesinti yapılması sonucunu doğurabilecek düzenleme tarafımızca sosyal devlet ilkeleri açısından da uygun bulunmamaktadır.

7. Teklifin 10. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin bu maddesiyle Doğal Gaz Piyasası Kanununa eklenmesi teklif edilen geçici (9) maddeyle, BOTAŞ'ın devlete olan doğal gaz ithalatından kaynaklanan her türlü vergi, fon ve paylar ile idari para cezaları, bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizlerinden oluşan borçları, Hazine'den görevlendirme bedeli alacaklarına mahsup edilmesi öngörülmüyor. Ayrıca bu mahsuplaşma işleminin 2026 yılı sonuna kadar da aylık olarak yapılması da teklif edilmektedir.

Devlet politikası olarak maliyetlerde yaşanan artışların tamamının vatandaşa yansıtılmadığı, ancak vatandaşa yansıtılmaması adına devlet tarafından üstlenilen bu

maliyetlerin BOTAŞ'ın nakit yönetimini zorlaştırdığı gerekçesiyle BOTAŞ'ın Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine ödenmemiş olan her türlü vergi, fon ve paylar ile idari para cezaları, bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizlerinden oluşan borçlarının BOTAŞ'ın Hazinesinden görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık mahsup edilerek dördüncü defa üstü kapalı olarak terkin edilmesi öngörülmektedir.

Kanun teklifinin bu maddesi ile bütçe tekniğine aykırı olarak BOTAŞ'ın görevlendirmeler nedeniyle bütçeden olan alacakları ile yaptığı ithalattan kaynaklanan KDV ve Gümrük Vergisi borçları üçüncü defa bir birinden mahsup edilmektedir. Aynı içerikli 3 düzenleme, Aralık 2021'de, Aralık 2022'de ve Temmuz 2024'te de yapılmıştır.

Daha önceki üç düzenlemeden ilkinde BOTAŞ'ın yaklaşık 33 milyar (2021 sonu itibarıyla), ikincisinde ise yaklaşık 120 milyar (2022 sonu itibarıyla) ve üçüncüsünde (2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla) 181 milyar TL vergi vb borcu hazinesinden görevlendirme bedeli alacağı ile mahsuplaştırılmıştır.

Ayrıca, bütçe gider verilerine göre 2021 yılı için 19 milyar TL, 2022 yılı için ise 5 milyar TL, 2023 yılı için 74 milyar TL, 2024 yılı için 66 milyar TL, 2025 yılı için 150 milyar TL ve 2026 yılı başında 15 milyar TL bakiye BOTAŞ'a görevlendirme ödemesi ayrıca yapılmıştır. Yani, yapılan vergi borcu mahsuplaştırmaları BOTAŞ'a yapılması gereken görevlendirme bedeli ödemelerini tam karşılayamamıştır.

Bu teklif için komisyona gönderilen “etki analizi” başlıklı belgede şu bilgi yer almaktadır: *“Düzenlemenin yürürlük tarihi itibarıyla 310 milyar TL BOTAŞ alacağı kapsamında aynı tutarda KDV borcu için mahsup yolu ile terkin işleminin gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2026 yılında ise terkine konu olacak yaklaşık 165 milyar TL KDV anapara borç oluşacağı hesaplanmakta olup yaklaşık 35 milyar TL gecikme zammının ise BOTAŞ'a ilave maliyet doğurmasının önüne geçileceği öngörülmektedir.”* Diğer bir ifadeyle, bu düzenleme ile yaklaşık olarak 500 milyar TL'lik vergi alacağı, BOTAŞ'ın görevlendirme bedeli alacağı karşılığında silinecektir.

Yani, 2026 yılı Bütçe Kanunu'nda yaklaşık olarak 16.082.032.487.000 TL olarak tahmin edilmiş olan bütçe gelirlerinin % 3'üne yakın kısmından, Bütçe Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yapmaksızın vaz geçilmektedir.

Söz konusu görevlendirme bedelleri (görev zararları) 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında KHK'nın 35 inci maddesi gereğince çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararları çerçevesinde hazinesinden karşılanmaktadır. Resmi

Gazetede yayınlanmayan bu görevlendirmelerin içeriği; BOTAŞ'ın artan doğalgaz tedarik maliyetlerini sanayi-elektrik üretimi alanları dışındaki konut kullanıcıları ve küçük tüketicilere uygulanan tarifelere yansıtılmamasına ilişkindir.

Cumhurbaşkanlığı tarafından BOTAŞ'a artan tedarik maliyetine rağmen küçük tüketicinin kullandığı doğalgaza zam yapmama talimatı verilmiş ve ortaya çıkan faaliyet zararının hazineden karşılanacağı garanti edilmiş, ancak bu ödeme yapılmamış durumdadır. Bulunan çözüm ise, maliyenin vergi alacağı ile hazinenin görev zararını karşılama taahhüdünü mahsuplaştırmaktır.

BOTAŞ ithalattan ve diğer işlemlerinden kaynaklanan vergi borcunu maliyeye ödeyememektedir. Çünkü, Cumhurbaşkanlığı görevlendirmesi gereği doğalgazı maliyetinin altında bir fiyattan satmakta ancak görevlendirmeden kaynaklı zararını hazineden tahsil edememektedir.

Bu işlemlerin *"merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin mahsup suretiyle"* yapılması ise bütçe ve kamu maliyesi mekanizmasının devre dışı bırakılması anlamına gelmektedir.

Anayasa'nın 87. maddesi; Bütçe ve Kesin Hesap Kanun Tekliflerinin görüşülmesini ve kabul edilmesini TBMM'nin görevleri arasında saymaktadır. Buna ilaveten, Anayasamızda Bütçenin TBMM'ye sevk, görüşülmesi ve yasalaşması ile ilgili özel düzenlemeler yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeler Anayasanın bütçe ve kesin hesaplara ilgili 161. maddesinde yer almaktadır.

Anayasamızda yer alan hükme göre sadece Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ve Kesin Hesap Kanun Teklifi bizzat Cumhurbaşkanınca verilmekte, diğer kanun teklifleri ise yasama organı üyelerince TBMM'ye sunulmaktadır.

Diğer taraftan, ilgili yıl bütçe kanununda yer alan miktarların TBMM üyesi milletvekillerce başka bir kanuna ek geçici madde eklenmesi suretiyle verilen kanun teklifi ile değiştirilmesi Anayasa'nın 161. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Kanun teklifindeki düzenleme 2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda yer alan bütçe büyüklüklerini etkileyecek bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca bütçeleme ilkelerinden olan gayrisafilik ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Nitekim 5018 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi *"Tüm gelir ve giderler gayrisafi olarak bütçede gösterilir."* hükmünü taşımaktadır. Buna göre, gelirlerin ve giderlerin ayrı ayrı muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Böyle bir mahsuplaşma yapıldığı zaman gelirler

ve giderler ayrı ayrı kesin hesapta izlenemeyecektir. Bu, Parlamentonun bütçe hakkının elinden alınmasıdır.

Söz konusu mahsuplaşma işlemlerinin sonucu ilgili yılın Kesin Hesap Kanun tekliflerinde de görülmeyecektir. Çünkü burada yapılan işlem karşılıklı mahsuplaşma, tahakkuk kayıtlarının karşılıklı olarak terkin edilmesi işlemidir. Bu durum açıklık, saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkelerine de aykırı bulunmaktadır

Söz konusu düzenleme ile ilgili olarak tartışılması gereken ikinci bir husus, Anayasa'nın 161. Maddesinde yer alan "*Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine mali yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.*" şeklindeki düzenleme ile bu değişiklik teklifinin bütçeye ilave bir mali külfet getirme ihtimali olduğundan bahisle kaynak gösterilmek şartıyla "bir ek bütçe teklifi" ile yasalaştırılması gereğidir.

Bu duruma ilişkin bir düzenleme 5018 sayılı Kamu Yönetimi ve Mali Kontrol Kanununun "Merkezi Yönetim Bütçesinin görüşülmesi" başlıklı 19. maddesinde yer almaktadır. "*...Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülmeeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.*" Yukarıdaki açıklamalar sonucunda kanun teklifinin 10. maddesinde yer alan düzenlemenin bizzat Cumhurbaşkanınca TBMM'ye sevk olunacak "ek bütçe" teklifi ile yapılmasının zorunlu olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca teklif metninin bizzat kendisinde herhangi bir net tutara yer verilmemiştir.¹¹ Bu sınırı belli olmayan bir yetkidir. Bu durum ayrıca Anayasa'nın 2 ve 7. maddeleri açısından da tartışmalıdır. Kanun teklifi metninde yer alan düzenleme Anayasa'nın 161. maddesi ile "bütçe hakkını" düzenleyen 87. Maddesi hükümlerine aykırı bulunmaktadır.

¹¹ Etki Analizi Raporunda "...Düzenleme ile, BOTAŞ'ın son düzenleme tarihi olan Temmuz 2024 döneminden Şubat 2026 dönemine kadar oluşan KDV borçlarının mahsup yolu ile terkin edilmesi sağlanmaktadır. BOTAŞ'ın doğal gaz ithalatı kapsamında ödemesi gereken KDV'nin ilgili tüketici gruplarına uygulanan sübvansiyon sonrasında oluşmuş ve/veya oluşacak görevlendirme alacaklarına karşılık aylık olarak mahsup edilmesi, oluşabilecek gecikme zammının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. ETKİ ANALİZİ: Düzenlemenin yürürlük tarihi itibarıyla 310 milyar TL BOTAŞ alacağı kapsamında aynı tutarda KDV borcu için mahsup yolu ile terkin işleminin gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2026 yılında ise terkin konu olacak yaklaşık 165 milyar TL KDV anapara borç oluşacağı hesaplanmakta olup yaklaşık 35 milyar TL gecikme zammının ise BOTAŞ'a ilave maliyet doğurmasının önüne geçileceği öngörülmektedir" şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir..

Dünya doğalgaz fiyatlarındaki dönüm noktası 2021 yılının Eylül ayı olmuştur. Pandemi sonrasında ve Şubat 2022’de Ukrayna ile Rusya arasındaki gerilimin geniş çaplı askeri çatışmaya dönmesi ile birlikte doğalgaz fiyatlarında 10 katı aşan yükselişler yaşanmıştır.

Spot piyasadaki fiyat artışının BOTAŞ’ın tedarik maliyetlerini aşırı derecede etkilemesini önlemenin tek yolu uzun vadeli doğalgaz kontratlarının zamanında yenilenmiş olmasıydı. Bu yenileme işlemlerinde geç kalınıp-kalınmadığının açıklığa kavuşturulması, yaşanan bu küçük çaplı kamu maliyesi krizinin nedeninin gerçekte bir grup bürokrat ve siyasinin ihmalinden kaynaklanıp kaynaklanmadığını ortaya çıkaracaktır.

Çünkü, sorunun kaynağı BOTAŞ’ın sağanak yağışa şemsiyesiz yakalanmış gibi, bir anda gaz tedarik maliyetlerinin aşırı derecede artmış olmasıdır.

Gaz tedarik fiyatları uzun vadeli kontratlarla makul düzeylere çekilmediği sürece bu tip düzenlemeler her yıl gündeme gelecektir.

Maddenin komisyondaki tartışmaları sırasında, kontrat yenileme işlemlerinde geç kalınıp-kalınmadığı, yaşanan bu küçük çaplı kamu maliyesi krizinin nedeninin gerçekte bir grup bürokrat ve siyasinin ihmalinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı, söz konusu mahsup ve terkin işlemlerinin devlet muhasebesi işlemleri açısından ne şekilde gerçekleştirileceği konusunda yöneltilen sorulara tatminkar cevaplar verilmemiştir.

Söz konusu düzenlemenin Anayasa’ya aykırı olduğu yönünde tarafımızca verilen önerge de komisyon çalışmaları sırasında kabul görmemiştir.

Doğalgaz fiyatlarında vatandaş lehine sübvansiyon uygulaması sosyal devlet ilkesinin uygulanması açısından gerekli ve zorunludur. Ancak söz konusu işlemlerin aynı zamanda başta Anayasa olmak üzere, diğer düzenleyici mevzuata aykırı olmayacak bir biçimde şeffaflıkla gerçekleştirilmesi, aynı zamanda T.B.M.M.’nin “bütçe hakkının” elinden alınmaması gerekir.

8. Teklifin 11. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesine yeni bir fıkra eklenmektedir.

Önerilen fıkrayla, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (II), (III) ve (IV) sayılı cetveller kapsamındaki kamu idareleri ve bu idarelere bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları ile kurdukları birlik, müessese, şirket ve işletmeler, fonlar, döner sermayeler, özelleştirme kapsam ve programında bulunmayan kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT) ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların; bu idarelerin talebi üzerine Özelleştirme İdaresi tarafından satılmasına olanak sağlanmaktadır.

Satıştan elde edilen gelirin, özelleştirmeye ilişkin giderler düşüldükten sonra kalan kısmı, ilgili idarenin muhasebe birimine aktararak bütçeye gelir kaydedilecektir. Cumhurbaşkanı, özel bütçeli idarelere kaydedilen gelirlere karşılık ilgili idarenin bütçesine ödenek kaydetmeye yetkili kılınmaktadır.

Getirilen fıkrayla, taşınmazlarının özelleştirme kapsamına alınarak Özelleştirme İdaresi tarafından satılmasına olanak sağlanan 5018 sayılı kanuna ekli:

- (II) sayılı listede YÖK ve üniversiteler ile özel bütçeli idareler,
- (III) sayılı listede bağımsız denetleyici kurum ve kuruluşlar
- ve (IV) sayılı listede ise Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile Türkiye İş Kurumu (İş-Kur) bulunuyor.

Kanunun mevcut halinde, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, döner sermayelerin, fonların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları hariç özel kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulmuş diğer kamu idarelerinin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müesseselerinin ve sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait diğer ortaklıklar ve şirketlerin mülkiyetinde ve tasarrufunda bulunan tatil köyü, termal tesis, eğitim ve dinlenme kampları, eğitim, dinlenme ve spor tesisleri, misafirhane ve diğer sosyal tesislerin maliklerinin kendilerince, Bakanlıkça, Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca veya Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca; değerlendirme işlemini yapacak idarenin mevzuatına göre satılmasına, kat/arsa karşılığı inşaat yaptırılmasına veya üzerlerinde sınırlı ayni hak tesis edilmesine olanak sağlanmaktadır.

Özelleştirmenin Türkiye'nin gündemine girdiği 1986 yılından bu yana Özelleştirme İdaresi tarafından toplam 5,7 milyar dolarlık gayrimenkul satışı gerçekleştirildi.

Bu satışın 5,6 milyar doları 2003-2025 yıllarını kapsayan AKP döneminde yapılmıştır.

Merkezi yönetim bütçe kapsamında yapılan taşınmaz satışlarından da 2025 yılında bütçeye 19,3 milyar liralık gelir kaydedilmiştir.

Önerilen düzenlemeyle kapsama alınan kuruluşlar içerisinde en büyük gayrimenkul varlığına SGK'nın sahip olduğu tahmin edilmektedir. Düzenlemenin özel amacının da özellikle AKP'li belediyelerden borçlarına karşılık olarak çok miktarda gayrimenkul alan SGK'ya yönelik olduğu tahmin edilmektedir.

Ayrıca kent merkezlerinde aslında kentin geçmişiyle özdeşleşmiş bulunan ancak “kupon arazi ve arsa” haline gelmiş bulunan bazı kamu idareleri ve KİT'lere ait taşınmazların da söz konusu kapsamda satışa çıkarılabileceği düşünülmektedir.

Etki analizine göre, bu madde kapsamında sosyal tesisler ile 230 adet ve yaklaşık 5,5 milyon metrekare taşınmazın özelleştirilmesinin talep edildiği ifade ediliyor. Bu satışlardan 35-45 milyar lira gelir elde edileceği, bunun da bütçe üzerindeki finansman yükünü azaltacağı belirtilmektedir.

Madde metninde yer alan “ihtiyaç fazlası” kavramı oldukça muğlak bir kavramdır.

Komisyonunda görüşlerine başvuru ÖZELLEŞTİRME İdaresi Başkanının açıklamalarından, aslında söz konusu gayrimenkullerin tespit işlemine çok önceden başlandığı, satışla ilgili değerlendirme ve diğer işlemlerin 4046 sayılı Kanun çerçevesinde belirlenen usullerle yapılacağı ifade edilmiştir.

Maddenin komisyonunda görüşülmesi sırasında metinde yer alan idarelerin ihtiyaç fazlası taşınmazlarını satma konusunda yetkili olup olmadığı, devlete, tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, bağlı, ilgili, ilişkili, düzenleyici kamu idarelerinin, özelleştirme kapsamında bulunmayan KİT'lerin ve kurdukları birlik, müessese, şirket ve işletmeler, fonlar, döner sermayelere ait ihtiyaç fazlası taşınmazların satışı ile ilgili olarak nerden tamamen Özelleştirme İdaresi Başkanlığının görevlendirildiği, Özelleştirme İdaresi Başkanlığının söz konusu işlemleri yerine getirecek ve yürütecek kadrolara sahip olup olmadığı, bu satış işlemlerinde değer takdirlerinin Özelleştirme İdaresince

görevlendirilecek gayrimenkul değerlendirme şirketleri tarafından yapılıp yapılmayacağı, bunların seçim usulünün ne şekilde kriterle gerçekleştirileceği vb konularında yöneltilen sorularımıza tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

2018 yılında uygulamaya başlanılan “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığının görev ve yetkilerini düzenleyen 4046 sayılı Kanunda da değişiklikler yapılmıştır.

Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK), 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş sürecinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ve ilgili genelgelerle kaldırılmıştır. Kurulun özelleştirme uygulamalarıyla ilgili görev ve yetkileri, yeni yapıda Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) ile Cumhurbaşkanlığı makamına devredilmiştir.

Yani söz konusu satış işlemleri görünürde Özelleştirme İdaresi Başkanlığının, aslında Cumhurbaşkanlığı makamının inisiyatifinde yürütülecektir.

Ayrıca madde metninde yer alan satıştan elde edilen gelirin, özelleştirmeye ilişkin giderler düşüldükten sonra kalan kısmı, ilgili idarenin muhasebe birimine aktararak bütçeye gelir kaydedilmesi, Cumhurbaşkanına, özel bütçeli idarelere kaydedilen gelirlere karşılık ilgili idarenin bütçesine ödenek kaydetmeye yetkili kılınması ile ilgili düzenlemenin örtülü bir biçimde bütçe açığının kamu taşınmazları satılarak elde edilen gelirlerin ödenekleştirilmesi yöntemiyle gizlenmesi amacına matuf olduğu düşünülmektedir.

Bu uygulamanın Anayasa'nın T.B.M.M.'nin bütçe hakkını düzenleyen 87., Merkezi Bütçe Kanununun hazırlanması, T.B.M.M.'nde görüşülmesi usulünü düzenleyen 161. maddesine uygunluğunun ayrıca tartışılması gerekir. Ayrıca Cumhurbaşkanına satış bedeline bağlı olarak tanınan limitsiz ödenek kaydetme işleminin de hem Anayasa'nın 2. maddesi hem de bütçeleme ilkeleri açısından sakıncalı olduğu düşünülmektedir.

Söz konusu maddenin teklif metninden çıkartılması için tarafımızca verilen önerge rededilmiştir.

9. Teklifin 12. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Maddeyle, 4760 sayılı Kanuna ekli (IV) sayılı listeye aşağıdaki kıymetli taşlar eklenerek ÖTV kapsamına alınmaktadır.

Doğal inci veya kültür incileri,

Elmaslar,

Kıymetli taşlar (elmaslar hariç) veya yarı kıymetli taşlar,

Sentetik veya terkip yoluyla elde edilen kıymetli veya yarı kıymetli taşlar,

Tabii veya sentetik, kıymetli veya yarı kıymetli taşların toz ve pudraları,

Tabii inci veya kültür incilerinden, kıymetli ya da yarı kıymetli taşlardan eşya.

Bunlara uygulanacak ÖTV oranı %20 olarak belirlenmiştir.

Cumhurbaşkanı, ÖTV Kanununun 12 nci maddesi uyarınca, bu mallar için belirlenen oranları sıfıra kadar indirmeye ve %25'e kadar artırmaya yetkili olacaktır.

Bu madde yayımını izleyen ikinci ay başında yürürlüğe girecektir.

Düzenlemenin yıllık olarak 1,9 milyar lira gelir getireceği tahmin edilmektedir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında görüşlerine başvurulmuş Mücevher İhracatçıları Birliği Başkanı;

“Aslında yurt dışından gelen pırlantalı ürünlere yüzde 47,5 vergi olduğunu, bu oranın önce yüzde 7,5, sonra yüzde 27,5 sonra da yüzde 47,5 olduğunu, bu vergi geldikten sonra Türkiye'ye pırlantalı ürün girişi neredeyse hemen hemen bittiğini, Türkiye'de artık dünya kalitesinde mücevher üretmeye ve dünyaya satmaya başladıklarını, dünyada hiçbir elmas borsasında ÖTV olmadığını, hammaddeye yeni bir vergi getirilmemesini, bu durumun istihdamı azaltacağını ve ihracaatı engelleyeceğini, sistemin kaçağa yöneleceğini”

İfade etmiştir.

Halkın çok zorunlu tüketim maddelerinin bile Özel Tüketim Vergisine tabi tutulduğu bir konjontürde lüks tüketim sınıfına giren söz konusu ürünlerin ÖTV'ne tabi tutulmamasının vergi adaletine aykırı bulunduğu kabul edilmektedir. Söz konusu ürünlerin ÖTV'ye tabi tutulmamasına geçmiş dönemde tarafımızca da dikkat çekilmiş bulunmaktadır.

Ancak kanun teklifinin bu maddesiyle bağlantılı olarak lux kol saatlerinin de ÖTV kapsamına alınması yönündeki önergemiz iktidar sahibi milletvekillerince rededilmiştir.

10. Teklifin 13. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Bilindiği üzere Gelir İdaresi Başkanlığının taşra örgütlenmesi 2/7/2024 tarihli ve 161 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiş, vergi dairesi başkanlıklarının unvanı defterdarlık olarak değiştirilmiştir.

Anılan Kararname ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde de değişiklik yapılmış, Bakanlık taşra teşkilatı olan Defterdarlık kaldırılmıştır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 239 uncu maddesinde yapılan değişiklik ile maddeye "(I) Bakanlığın taşra teşkilatı, muhasebat ve muhakemat birimlerinden oluşur. Bu birimler görevlerini, Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatı amiri olan defterdara bağlı çalışarak yürütür. Defterdar, bulunduğu ilde Bakanlığın en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haizdir." hükmü eklenmiştir.

Ancak, Cumhuriyet Halk Partisinin 161 sayılı Kararnamenin bazı hükümlerinin iptali ve yürütmesinin durdurulmasına ilişkin davada; Anayasa Mahkemesinin 10/07/2025 tarihli ve E.No: 2024/148 K.No: 2025/148 sayılı Kararıyla düzenlemelerin¹²

¹³ Anayasa'nın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesine . aykırı olduğu belirtilerek iptaline hükmedilmiştir.

Teklif edilen maddeyle Anayasa Mahkemesinin anılan kararı sonrasında, Gelir İdaresi Başkanlığı defterdarının bulunduğu ilde Bakanlığın en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haiz olduğu şeklinde kanuni düzenleme yapılmaktadır.

Anılan Anayasa Mahkemesi Kararıyla; 161 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 16 ncı maddesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 154 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasına eklenen "Defterdar aynı zamanda, bulunduğu ilde Bakanlığın taşra teşkilatındaki işlemlerin mevzuat hükümlerine göre yürütülmesi, denetlenmesi, merkez ve taşradan sorulan soruların cevaplandırılması, kanuna aykırı

¹² CBK'nın 3. Maddesiyle (1) Numaralı CBK'nın Değiştirilen 239. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Üçüncü Cümlesinin,

¹³ CBK'nın 16. Maddesiyle (4) Numaralı CBK'nın 154. Maddesine Eklenen (2) Numaralı Fıkranın

hareketi görülenler hakkında takibatta bulunulmasından görevli ve sorumludur.” hükmü, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarının Anayasa’nın 128 inci maddesi uyarınca münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği ve kamu görevlisi olduğunda tereddüt bulunmayan Gelir İdaresi Başkanlığına bağlı defterdarın, görev ve sorumluluklarının Kararname ile düzenlenemeyecek olması sebebiyle Anayasa’nın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

Anılan iptal kararı dikkate alınmış ve kanuni düzenleme ile Gelir İdaresi Başkanlığı taşra teşkilatının amiri olan defterdarın iptale konu görev ve sorumlulukları 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer aldığı şekliyle madde metnine taşınarak düzenleme yapılmaktadır.

Teklifin bu maddesiyle 5345 sayılı Kanunun mülga 26 ncı maddesi başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan düzenleme ile defterdarın bulunduğu ilde Hazine ve Maliye Bakanlığı Bakanlığının en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haiz olduğu hususu ile Defterdarın üzerinde doğan görev ve sorumlulukları tanımlanmış ve defterdarın bulunduğu ilde Bakanlığın taşra teşkilatındaki işlemlerin mevzuat hükümlerine göre yürütülmesi, denetlenmesi, merkez ve taşradan sorulan soruların cevaplandırılması, kanuna aykırı hareketi görülenler hakkında takibatta bulunulmasından görevli ve sorumlu olduğu kanuni olarak düzenlenmiştir.

Söz konusu düzenlenmenin gerekçesi, Anayasa Mahkemesinin 10/07/2025 tarihli ve E.No: 2024/148 K.No: 2025/148 sayılı Kararı’dır.

İlgili AYM Kararı şu şekildedir:

“8. 5442 sayılı Kanun’un 4. maddesinde il genel idaresinin başının ve merciin vali olduğu, bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre illerde gerektiği kadar teşkilatın bulunacağı, bu teşkilatın her birinin başında il idare şube başkanlarının bulunacağı hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda Bakanlık il müdürleri, bağlı oldukları bakanlıkların kuruluş kanunlarındaki görev ve yetkilerini il bazında yerine getirmekle sorumludur

9. Anılan Kanun’un 21. maddesinde il idare şube başkanlarının kendi şubelerine taalluk eden işlerin yürütülmesinden, şubeleri memur ve müstahdemlerinin kanun, CBK ve diğer mevzuatta belirtilen ödev ve görevlerinin sürat ve intizamları

yapılmasından valiye karşı sorumlu oldukları, il idare şube başkanlarının her birinin kanun, CBK ve diğer mevzuatın verdiği ödev ve görevleri ve valinin emirlerini yürüterek aldıkları işler üzerinde gereken incelemeleri yaparak bilgi ve düşüncelerini zamanında bildirmek ve valinin istediği her türlü malumatı vermekle ödevli oldukları hükme bağlanmıştır.

10. Kanun'un 27. maddesinde de ilçe genel idaresinin başının ve merciinin kaymakam olduğu, kaymakamın ilçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtası olduğu, ilçenin genel idaresinden kaymakamın sorumlu olduğu, bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre ilçede lüzumu kadar teşkilatı bulunacağı -adli teşkilat ile bir kısım askeri teşkilat hariç- bu teşkilatın kaymakamın emri altında olduğu hükme bağlanmıştır. Kanun'un 28. maddesinde ilçedeki genel idare teşkilatının başında bulunanların ilçe idare şube başkanları olduğu, bunların emri altında çalışanların ilçenin ikinci derecede memurları olduğu ifade edilmiştir.

11. Anılan düzenlemelerden il idaresinin başının vali, ilçe idaresinin başının kaymakam olduğu, bakanlıkların taşra teşkilatının vali ve kaymakamların emri altında olduğu, bakanlıkların taşra teşkilatının başında il ve ilçe idare şube başkanlarının bulunacağı, bu teşkilatta görev yapan ikinci derece memurların il ve ilçe idare şube başkanlarına bağlı olarak görev yapacakları anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle il ve ilçe idare şube başkanlarının bakanlıkların taşra teşkilatında görev yapan ikinci derece memurların amiri olduğu ve -teşkilatın başında olduğundan- il ve ilçe idare şube başkanlarının bulundukları yerde ilgili bakanlığın en büyük memuru olduğu ayrıca bakanlıkların taşra teşkilatının valinin ve kaymakamın emri altında olduğu Kanun'da açıkça düzenlenmiştir.

12. Dava konusu CBK kuralı defterdarın bulunduğu ilde bakanlığın en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haiz olduğunu düzenlemektedir. Ancak söz konusu kanuni düzenlemelerde vali ve kaymakamın bulunduğu il ve ilçede idarenin başı olduğu, Bakanlıkların taşra teşkilatının bunların emri altında olduğu, Bakanlıkların taşra teşkilatının başında il ve ilçe idare şube başkanlarının görev yapacağı ve Bakanlığın diğer memurlarının il ve ilçe idare şube başkanlarının emri altında görev yapacağı hüküm altına alındığından kural olmasaydı anılan kanuni düzenlemelerin uygulanacağı, dolayısıyla kuralın kanunla açıkça düzenlenen bir konuya ilişkin olduğu sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının dördüncü cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.”

“62. Kuralla, bulunulan ilde Bakanlığın taşra teşkilatındaki işlemlerin mevzuat hükümlerine göre yürütülmesi, denetlenmesi, merkez ve taşradan sorulan soruların cevaplandırılması, kanuna aykırı hareketi görülenler hakkında takibatta bulunulması hususlarından GİB'e bağlı defterdarın görevli ve sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır.

63. Anayasa Mahkemesi memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemelerin CBK'larla yapılmasının konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya uygun olup olmadığı hususunu daha önce değerlendirmiştir. Bu kapsamda memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarının Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiğinden Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesi uyarınca CBK ile düzenlenemeyeceğine karar verilmiştir.

64. Anayasa'nın 128. maddesi anlamında kamu görevlisi olduğunda tereddüt bulunmayan GİB'e bağlı defterdarın görev, yetki ve sorumluluklarına yönelik bir düzenleme öngören kural yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla kuralın konu bakımından yetki kuralları açısından CBK ile düzenlenemeyecek bir konuya ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

65. Açıklanan nedenle kural Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.

Görüldüğü üzere, Anayasa Mahkemesi, hem defterdarın statüsü hem de görev ve yetkileri açısından kanunla düzenleme olması ve Münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir alanda CBK ile düzenleme yapılması nedeniyle iptal kararı vermiştir. Söz konusu iptal kararı 1/5/2026 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Söz konusu madde düzenlemesi AKP iktidarı kendisinin hazırlanmasına ve yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine dahi uymadığını gösteren ilginç bir örneği teşkil etmektedir.

11. Teklifin 14. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Madde ile 5510 sayılı Kanunun prime esas kazançlar başlıklı maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ve 4/a (işçi) kapsamındaki sigortalıların prime esas kazançların hesabında kazanca dahil edilmeyecek ayni ve nakti ödemeler yeniden düzenlenmektedir.

Maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin mevcut hali şu şekildedir:

“ b) Ayni yardımlar ve ölüm, doğum ve evlenme yardımları, görev yollukları, seyyar görev tazminatı, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödeme, keşif ücreti, ihbar ve kasa tazminatları ile Kurumca tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları, işverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen ve aylık toplamı asgari ücretin % 30'unu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları, prime esas kazanca tabi tutulmaz.”

Teklif edilen düzenlemeyle prime esas kazanca dahil edilmeyecek ödemeler alt bentler şeklinde düzenlenmiştir.

Burada yeni getirilen düzenleme sadece yemek yardımında yapılmaktadır. İşverence yapılan yemek yardımının 300 TL'ye kadar olan kısmı prime esas kazanca eklenmeyeceği düzenlenmiş, ayrıca bu istisnai tutarın da her yıl bir önceki yıla ilişkin belirlenen yeniden değerlendirme oranında arttırılmak suretiyle arttırılacağı düzenlenmektedir. Halihazırda bu istisnai yemek yardımı miktarı 7 Ocak 2026'da yayınlanan Prime Esas Kazançların Alt ve Üst Sınırları ile Bazı İşlemlere Esas Tutarlar başlıklı SGK Başkanlığı Genelgesi'nde 31 Ocak 2026 tarihine kadar geçerli olacak 2026 nakit yemek ücreti SGK primi limiti 158 TL olarak açıklanmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu içerisinde yer alan özel bir istisna türü olan günlük yemek bedeli istisnası, işverenlere yemek ödemelerinde muafiyet sağlar. Her yıl güncellenen yemek bedeli istisna tutarı ile işverenler, çalışanlarına belirlenen ücrete kadar gelir ve damga vergisi ödemedi yemek yardımı yapabilir. Resmî Gazete'de belirlenen yemek bedeli istisna tutarı, 2026 yılı için 330 TL'dir (300 TL + %10 KDV). Bu tutar MultiNet Yemek Kartı gibi çözümleri tercih eden işverenler için geçerlidir. Yemek ücretini nakit gibi farklı ödeme yöntemleri ile ödeyen işverenler için ise yemek bedeli istisna sınırı 300 TL'dir.

Getirilen düzenleme ile yemek yardımı prim istisna tutarı ile Gelir Vergisi yemek yardımı istisna tutarı arasındaki fark giderilmiş ve bunlar 2026 yılı için aynı tutarda birleştirilmiştir.

Teklifin orijinal halinde bulunan yemek yardımı miktarının her yıl yeniden değerlendirme oranında artırılması hususunda SGK Yönetim Kuruluna verilen yetkiye¹⁴ ilişkin Anayasa'nın 2 ve 7. Maddelerine aykırı düzenleme muhalefetin haklı eleştirileri de dikkate alınarak verilen önergelerle madde metninden çıkartılmıştır.

12. Teklifin 16. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle, 7179 sayılı Askeralma Kanununun bedelli askerliği düzenleyen 9 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, bedelli askerliğin bedelinin hesaplanmasında memur aylık katsayısı ile çarpılmak üzere esas alınan gösterge rakamı yüzde 25 oranında artırılarak 240.000'den 300.000'e çıkarılmaktadır.

Dolayısıyla Ocak 2026'dan itibaren geçerli olan 1,387871 memur aylık katsayısına göre halen 333 bin 89 lira olan bedel, bu düzenlemeyle 416 bin 361 liraya yükseltilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılması önerilen değişiklikle de bu yolla artırılan bedelin 83 bin 272 lirasının Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılmasına olanak sağlanmaktadır.

Halen bedelli askerlik gelirlerinin tamamı merkezi yönetim bütçesine aktarılıyor.

Bedelli askerlikten 2025 yılında 59,6 milyar lira gelir sağlanmıştır.

Etki analizine göre yapılması öngörülen yüzde 25 artırımla 2026 yılında 19,2 milyar liralık ek gelir elde edilerek SSDF'ye aktarılacaktır.

Bedelli askerlikten bu yıl bütçeye ise 77 milyar lira civarında bir gelir kaydedilmesi beklenmektedir.

¹⁴ Kurum yönetim kurulunun bu miktarı tutarı düşürme veya arttırmaya yönelik yetkisi yetki devrinin sınırlarını aşmaktadır. Prim miktarının kendisinin kanun ile belirlendiği bir durumda istisna tutarının artışının da kanunilik ilkesine uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Kurumun yönetim kuruluna prim miktarını etkileyecek bir yetki devri kanunilik ilkesine aykırı olacaktır.

13. Teklifin 17. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin bu maddesiyle 7452 sayılı Kanuna eklenen geçici maddeyle, depremzedelerin kamu tarafından ulusal ve uluslararası projeler kapsamında inşa edilen konut ve iş yeri ödemelerinde peşin ödeme imkânı ve indirimi getirilmektedir.

Maddeyle, 6 Şubat 2023 depremleri nedeniyle afet bölgesi ilan edilmiş yerlerde, ulusal ve uluslararası projelerle inşa edilen konut ve işyerlerinin hak sahipleri, 2026 sonuna dek bu ilk konut ya da işyerlerini taksit yerine peşin ödemeleri halinde, konut/köy evinde kendilerine %74, iş yerinde ise %48 indirim sağlanacaktır.

Mevcut durumda ortalama bir deprem konutu için 1 milyon 890 bin TL, bir köy evi için 1 milyon 750 bin TL olarak belirlenen konut fiyatlarında, ilk 2 yıl ödemesiz olmak üzere 18 yıl (216 ay) faizsiz ve taksitle ödeme olanağı korunmaktadır. Fiyatlar evin büyüklüğüne göre değişmektedir. Depremzede hak sahibi mevcutta 20 yıllık bir ödeme takvimine sahiptir. Teklifte, depremzede hak sahibine, kamunun ürettiği ilk konutunu 2026 sonuna dek peşin ödemek isterse, konut fiyatı üzerinden %74 indirim sağlanacaktır. Ortalama bir deprem konutu, toplam 20 yıllık faizsiz/216 ay taksitli ödeme dönemi sonunda 1 milyon 890 bin TL olacakken, teklifteki indirimle, 2026 sonuna dek peşin ödenmesi halinde 484 bin TL'ye; köy evinde ise 455 bin TL'ye mal olacaktır.

İş yerlerinde ise hak sahibi mevcut durumda eşit bedelle iş yerine kavuşmamaktadır. Alanın büyüklüğüne bağlı olarak fiyat değişmekte, 2 yıl ödemesiz, 8 yıl vadeli + %4 yıllık faizle kamunun inşa ettiği iş yerlerini alabilmektedir. Teklifte, taksitle ödemelerde faiz kısmına ya da vade süresine müdahale edilmeyecek, peşin ödeme halinde, iş yeri için hak sahibine %48 indirim sağlanacaktır

Madde içeriği Cumhurbaşkanının 11.2.2026'da yaptığı açıklamanın teklife dönüşmüş halidir.

Cumhurbaşkanı, “depremzede evini faizsiz alacak” diyerek; “455 bin afet konutunun tüm altyapı bedellerini devletin karşılayacağını, kalan fiyattan %50 indirim sağlandığını, böylece deprem konutlarında devlet desteğinin %65'i bulunduğunu ve 2 yıl boyunca ödeme alınmayacağı”nı, ödemelerin 18 ay sabit taksitle yapıldığını duyurmuştu. 2 yıl ödemesiz dönem sonrasında başlayacak ve 18 yılda yani 216 ay taksitle ödenecek ortalama bir konut için aylık sabit ödemenin 8.750 TL'den toplam 1 milyon 890 bin TL olacağı belirtilmişti. Köy evleri için ise, yine ilk 2 yılı ödemesiz olmak

üzere, aylık ödemelerin 18 yıl boyunca sabit 8.102'şer TL'den 1 milyon 750 bin TL olacağı belirtilmişti. Mevcut durumda bu taksitli konut edindirme süreci işlemektedir, ancak peşin ödeme hali şimdi yasayla getirilmektedir. Cumhurbaşkanı, Şubat 2026'daki açıklamasında, peşin ödeme hali için yasal düzenleme yapılacağını ve ortalama bir konut fiyatının peşin ödemede 484 bin Liraya ineceğini, kredi kullanmak isteyenler için de kamu bankalarının destek vereceğini açıklamıştı

Maddenin ikinci fıkrasıyla, kamunun ürettiği iş yerleri için 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun ek 4 üncü maddesine atıf yapılıyor. İş yerleri yapılan hak sahiplerinin geçim durumları, deprem bölgesindeki maliyet artırıcı unsurların da göz önünde bulundurulabileceği, zorunlu hallerde bu iş yeri hak sahipleri için, Cumhurbaşkanı Kararıyla bu binaların (iş yeri) borçlandırma bedellerinin yarısına kadar indirimle gidilebileceği yetkisi alınmaktadır.

Etki analizine göre; kamunun ürettiği ortalama 1 milyon 890 bin Liralık bir konut peşin ödeme halinde 484 bin TL'ye, Köy evi ise 1 milyon 750 bin TL yerine peşin ödeme halinde 455 bin TL'ye inecektir.

Bu konutu peşin ödemek yerine taksitle ödemeye devam edecekler için usul değişmeyecek;

-Konut aylık ödemesi: İlk 2 yıl ödemesiz+18 yıl eşit ve faizsiz taksitle $1.890/216 \text{ ay} = 8.750 \text{ TL}$;

-Köy evi ödemesi: İlk 2 yıl ödemesiz+18 yıl eşit ve faizsiz taksitle 1 milyon 750 bin TL/216 ay= 8102 TL olarak devam edecektir.

Etki analizine göre; deprem bölgesinde borçlandırması yapılan ve kamunun inşa ettiği konut sayısı (köy evi hariç) 314.323'tür. Bu sayının tamamının peşin ödemededen yararlanması halinde toplam gelir beklentisi 152 milyar 132 milyon TL'dir. 2 yıl ödemesiz+18 yıl faizsiz/taksitli ödeme kapsamındaki bu konutlardan peşin ödeme imkanı olmaksızın 20 yılın sonunda elde edilecek gelir tahmini ise 2046 sonunda 594 milyar 70 milyon TL'ye ulaşmaktadır.

Maddeyle; depremzedelerin ödeme sürecinin kolaylaştırılması, kamunun deprem konutları tahsilinin hızlanması amaçlanmaktadır.

Etki analizinde teslim edilen köy evlerine yönelik sayısal veri yoktur, sadece konut sayısı üzerinden bir hesaplama yapılmıştır. İş yerlerinin teslimi ve ortalama büyüklükleri üzerinden %48 indirimin nasıl bir mali/sosyal etki doğuracağı açık değildir.

CHP Grubunca 6/2/2023 depremleri sonrasında hazırlanan 4/4/2023 tarihli kanun teklifinin 3 ila 8 nci maddeleriyle **depremzede hak sahiplerinin bir konutunun sosyal devlet ilkesi gereği devletçe bedelsiz inşasını ve hiçbir suretle borçlandırılmamalarını**; müstakil konutunu yapmak isteyenlere devletçe arsa ve proje kolaylığının sağlanmasını; evi, ahırları yıkılan çiftçilerin tümünün köy evlerinin ücretsiz inşasını; konutu yıkılan, orta-ağır hasarlı depremzedelerimize kalıcı konutlara geçinceye dek 2 yıl süreyle kira yardımını; kiracı depremzedeler için uygun koşullarda borçlandırılarak konut/iş yeri sahibi olabilmelerini; depremzedelerin su/iletişim/doğalgaz borçlarının silinmesi/icra takiplerinin durdurulmasını teklif etmiştir.

Dolayısıyla bugün peşin ödeme halinde %74 indirim ya da 20 yıla yayılan faizsiz konut edindirme söylemi yerine, Cumhuriyet Halk Partisi depremin 1. ayındaki kapsamlı teklifiyle deprem bölgesinde bir konutla sınırlı ücretsiz konut vaadinde bulunmuştu. Teklif, peşin ödemede indirimi içerse dahi, örneğin kiracıların konut edinme güçlüğüne odaklanmamakta; doğrudan resmi hak sahiplerinin ödeme imkanlarına kolaylık getirmemektedir.

Depremin ilk aylarındaki resmi raporlarda 6 Şubat depremlerinin toplam hasarının yaklaşık 103,6 milyar Dolar, bu hasar içinde konut maliyetinin 56.9 milyar Dolar olduğu; 680 bin konut+170 bin iş yeri olmak üzere toplam 850 bin yapının inşasının gerektiği belirtilmiştir. Tüm devlet kademeleri 680 bin konut verisini Mart 2023-Eylül 2024 arasında kullanmış; daha sonra özellikle 2024 Ekim ayından sonra konut sayısı 452 bine düşürülmüştür. Teslimi vaat edilen ve aylık takip ettiğimiz konut verileri iller bazında ilk 2 yılda hedeflenen teslim sayısına ulaşmamış, 2024 yılında her ay 15'er-20'şer bin konut teslim edileceği sözü verilse dahi, Nisan-Eylül 2024 döneminde toplu teslimler yapılamamış, 2024 Mart yerel seçimleri nedeniyle bir dizi teslim gerçekleştirilmiş, ancak 2024 yaz döneminde depremzedeler konteynerda bekletilmiştir. 2025 yılında ise teslim sayısı hedeflerine ulaşıldığı ve 1 yılda 254 bin konut teslim edildiği (köy evi dahil) belirtilse bile, anahtar teslim törenleri yapılan evlere birçok depremzede yerleşmemiştir. Konteynerlarda resmi veriyle 360.455 depremzede yaşamaya devam etmektedir. 3 yılın bitmesine rağmen, konteynerda yaşam sürmekte, elektrik ve sular kesilmektedir.

Resmi güncel veriyle, 26.1.2026 itibarıyla, hak sahibi sayısı 410.335'tir. Bunun 359.157'si konut hak sahibi, 39.121'i iş yeri, 12.057'si ahır olmak üzere toplam hak sahibi sayısı 410.335'tir.

26.1.2026 itibarıyla kurası çekilen toplam konut sayısı 433.667; kurası çekilmiş işyeri sayısı 21.690 olmak üzere toplam 455.357'dir. 2023-2025 döneminde, merkezi bütçeden yapılan deprem harcamalarının toplamı, resmi veriyle 3.6 trilyon TL (91.5 Milyar Dolar)'dır. 2026 Bütçesinde deprem bölgesi için 653 milyar TL kaynak ayrılmıştır.

AFAD bağış hesabı üzerinden yapılan ödemelerin dağılımı (AFAD hesabındaki tutar 147 milyar TL, hesaptan yapılan deprem harcamaları toplamı 137.6 milyar TL'dir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişim Raporuna (Şubat 2026) göre; 26 Ocak 2026 tarihi itibarıyla 242 konteyner kentte, 70.182 konteynerda halen 223.072 kişi; kırsalda ise 56.401 konteynerda 137.383 kişi olmak üzere konteynerlarda toplam 360.455 kişi barınmaktadır.

Deprem harcamaları ve taksitlendirme konusu sadece bir indirim üzerinden tartışılmamalıdır. Sorun deprem harcamaları, kentsel dönüşüm uygulamaları ve konut ihalelerinin şeffaflığı ve denetlenebilirliğidir.

4/12/2025 tarihli ve 7566 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 20, 34 ve 38. maddeleri önemlidir. 7566 sayılı Kanunun 20nci maddesiyle, bütçe disiplini ve ilkelerini tümüyle ihlal eder biçimde, Bütçe Kanunundaki borçlanma limitini aşacak düzenleme, bir torba kanuna Komisyonada eklenmiştir. 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna eklenen geçici maddeyle; 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına “deprem harcamaları ve ek finansman ihtiyacı” adı altında 595 milyar TL eklenmiştir.

7566 sayılı Kanunda, yine izaha muhtaç ve anayasaya aykırı biçimde, genel bütçe kapsamında yer almayan Kentsel Dönüşüm Başkanlığına, bu Kanunun 34 üncü maddesiyle, son derece sorunlu biçimde, **iç borçlanma yetkisi** dahi verilmiştir. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanuna eklenen ve itiraz ettiğimiz Geçici 5 inci maddeyle; Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, 31/12/2027 tarihine kadar, kanun kapsamındaki uygulamalarda kullanılmak üzere, kaynak temin etmek

maksadı ile taksitli toplam alacak miktarı esas alınarak sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilecektir. Anapara, faiz ve borçlanma nedeniyle oluşacak giderlerin toplamı, muhasebe kayıtlarında gösterilen taksitli toplam alacak miktarının %25 ini aşamayacaktır. Bu kapsamda yapılacak borçlanma miktarı ve ödeme yapısı, bu alacakların vade yapısına uyumlu olarak belirlenecektir. Bu kapsamda söz konusu alacaklardan tahsil edilen tutarlar, öncelikle borçlanma sebebiyle ortaya çıkan anapara, faiz ve diğer borçlanma giderleri için kullanılacaktır.

Özetle; 7566 sayılı Kanunla; Aralık 2025 itibarıyla, genel bütçe kapsamında olmayan bir kurum olan Kentsel Dönüşüm Başkanlığına tanınan geniş yetkiler haricinde, bütçe disiplinine tümüyle aykırı olarak Hazineye 595 milyar TL'lik ek borçlanma yetkisinin “kentsel dönüşüm ve deprem harcamaları” gerekçe gösterilerek sağlanması anayasaya açıkça aykırı bulunmaktadır. 7566 sayılı Kanunla, TOKİ ve Bakanlık haricinde, özel bütçeli kuruluş olan Kentsel Dönüşüm Başkanlığına neden yeni yetkiler verildiği, idari ve mali şeffaflık, hesapverebilirlik açısından son derece tartışmalıdır

Deprem konutlarının ihale süreçlerinin şeffaf olmaması, iller bazında ihale süreçlerinin şeffaf ilerlememesine ek olarak, deprem konut teslimlerinin 2024 Aralık ayına kadar söz verilen sayılarda yapılmadığını rakamlarıyla ortaya koymuştuk. TOKİ'nin son 22 yıldaki ortalama konut teslim sayıları ve ihale düzenleri de hesaba katıldığında, son 1 yıllık süreçte teslim adetlerinin artışında bu ödeneklerin nasıl kullanıldığı, bazı deprem bölgesindeki arazilerin karşılığında turizm illerindeki daha değerli arazilerin takasta kullanılıp kullanılmadığı iddiaları mevcut bulunmaktadır.

Madde metnin komisyonda görüşülmesi sırasında tarafımızca iki adet önerge verilmiştir.

Birinci önerge; depremde yıkılan ya da ağır hasar gören, imar planlan nedeniyle kamulaştırılması zorunlu olan binalardaki konut sahiplerinden tek kalıcı konut için herhangi bir bedel alınmaması ve bu nedenle borçlandırılmamaları, tek işyeri için % 50 oranında indirim ve taksitlendirme yapılması, evleri yıkılmış çiftçilere, modern tip ev, ahır ve ağılları ile bakıcı evlerinin bedelsiz temin edilmesi ile ilgilidir.

İkinci önerge; söz konusu maddeye fıkra ilavesi yapılarak 2021 ve 2025 yıllarında Antalya İli Manavgat, Akseki, Gündoğmuş, Alanya, Gazipaşa ilçeleri, Muğla Milas, Köyceğiz, Marmaris, Menteşe, Mersin Gülnar, İzmir Alağa, Çeşme, Ödemiş ilçeleri ve çevresinde etkili olan yangın afetleri sebebiyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca tespit edilmiş olan yanmış, yıkılmış, harap olmuş hasarlı taşınmazlarla ilgili olarak yürütülen projeler kapsamında üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin borçlandırma bedellerinin ödenmesi hakkında da madde metninin birinci fıkrasında yer alan ödeme ve teslim koşulların uygulanması ile ilgili idi.

Söz konusu önergeler iktidar partisi milletvekillerinin oyları ile rededilmiştir.

Teklif Metninin Görüşülmesi Sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekillerce Verilen Ve Ek Madde İhdasını İsteyen Ancak Reddedilen Önergelerin Değerlendirilmesi:

Söz konusu teklif metninin görüşülmesi sırasında Plan ve Bütçe Komisyonunun CHP'li üyeleri tarafından teklif metnine ek madde ihdasını isteyen

Birinci önerge

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda yer alan Ek Madde 18'in birinci fıkrasında değişiklik yapılarak, Kurumca bu Kanun ve ilgili mevzuat uyarınca gelir ve aylık ödemesi yapılanlara, bayramın içinde bulunduğu ayda gelir ve aylık alma şartıyla, Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramında yürürlükte bulunan net asgari ücret tutarında bayram ikramiyesi ödenmesi ile ilgili idi.

İkinci önerge 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (IV) sayılı listeye ekleme yapılarak halkın çok zorunlu tüketim maddelerinin bile Özel Tüketim Vergisine tabi tutulduğu bir konjontürde artık lüks tüketim sınıfına giren ve değeri 50.000 TL'yi aşan kol saatlerinin ÖTV'ne tabi tutulması ile ilgili idi.

Üçüncü önerge Son ekonomik koşullar köylümüzü güç durumda bıraktığından akaryakıt girdileri nedeniyle üstlenmiş oldukları verginin kendilerine iadelerinin sağlanması için, 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun "Diğer İstisnalar" başlıklı 7'nci maddesinin uygulanması kapsamında çiftçilerin tarımsal üretimde kullandıkları ve 4760 sayılı Kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan malların teslimlerinde ortaya çıkan Özel tüketim vergisi ve katma değer vergisine ilişkin giderlerin Merkezi Yönetim Bütçe

Kanunlarındaki Strateji ve Bütçe Başkanlığının 99-41.32-01-09.06 tertibinde yer alan ödenekten karşılanmasını talep eden önergeler idi.

Söz konusu önergeler komisyonda görev yapan çoğunluk partisi milletvekilleri ve çoğunluk partisini destekleyen partinin milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Teklifin; 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10 ve 15. maddelerinin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda, 6. maddesinin Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda, 9 ve 14. maddelerinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda, 16. maddesinin Milli Savunma Komisyonlarında, 17. maddesinin Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda, **tüm boyutlarıyla ele alınıp görüşülmeden acele ile sadece Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek yasalaştırılması gayretini uygun görmemekteyiz.**

Sonuç olarak; I'inci Bölümde açıklanan usul eksikliklerini içermiş olması nedeniyle, II'nci Bölümünde açıklandığı üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulamasının TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoyması nedeniyle olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılmasını genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, III'üncü Bölümde belirtilen nedenlerle Kanun teklifinde yer alan 9 ve 10 maddelerindeki düzenlemelerin Anayasa'nın bazı hükümlerine aykırılık taşıması nedeniyle, IV'üncü Bölümünde Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, V'inci Bölümde maddeler üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle “2/3560 esas numaralı “ Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” nin bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Veli Ağbaba
Malatya

Cavit Arı
Antalya

Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu
Manisa

Cevdet Akay
Karabük

Mustafa Erdem
Antalya

Tahsin Ocaklı
Rize

Ümit Özlale
İzmir

MUHALEFET ŞERHİ

GENEL DEĞERLENDİRME

İçtüzüğün Arkasına Sığınarak Yasamaya Saygısızlık Yapılıyor

İktidar, artık torba yasa usulünü kural bellemiş durumdadır. Meclis’e artık neredeyse torba yasa tekniğiyle hazırlanmamış hiçbir yasa teklifi gelmemektedir. Her defasında söyleyip haklı çıktığımız gibi torba yasa usulü yasama kalitesini düşüren bir tekniktir. Roma Hukuku’ndan gelerek evrenselleşen “bir kimse pek çok farklı hususta tek bir görüş bildirmeye zorlanamaz” ilkesinin ihlal edilmesidir.

2/3560 sayılı bu torba yasa teklifi 2 Mart Pazartesi günü yaklaşık 14:55’de Meclis’e sunulmuştur. Plan ve Bütçe Komisyonu ise önce 4 Mart Çarşamba günü saat 15:00’te, daha sonra saat 16:00’da yasa teklifini görüşmek üzere toplantıya çağırılmıştır. Yani torba yasa teklifinin Meclis’e sunulmasından 49 saat 5 dakika sonra teklifin görüşmelerine başlanmıştır.

TBMM İçtüzüğü’nün 36. Maddesi “Komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesine havale tarihinden itibaren kırk sekiz saat sonra başlanabilir” demektedir. Yani bir kanun teklifinin Meclis’e sunulduktan sonra en erken 48 saat sonra ilgili komisyonda görüşülebileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak içerisinde pek çok farklı kanunda ve alanda önemli düzenlemeler barındıran 19

maddelik bir teklifin üzerinde temsili demokrasinin gereğince hazırlık yapılabilmesi için bu süre yeterli bir süre değildir. İktidarın, muhalefetin üzerinde çalışmasına dahi fırsat vermeden bir yasa teklifini apar topar görüşmek istemesi İktüzüğün arkasına sığınarak yasamaya saygısızlık yapılmasından başka bir şey değildir.

Halkın temsilcileri, toplumsal kesimleri ilgilendiren pek çok hususu düzenleyen bir kanun teklifini ilgili sendikalara, STK'lara, yurttaşlara, kurumlara, kamuoyuna danışmadan, onlarla istişare edemeden kanun teklifi hakkında müzakere etmeye zorlanmaktadır. Bunu kabul etmemiz mümkün değildir.

İçerisinde Olanlar Kadar Olmayanların Önemli Olduğu Bir Yasa Teklifi

2/3560 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, içerisinde yer alanlar kadar içerisinde yer almayanların önemli olduğu bir yasa teklifidir. Uzunca bir süredir emeklileri, esnafı, öğrenciyi ilgilendiren şu düzenlemelerin Meclis gündemine geleceği yönünde kamuoyunda bir beklenti yaratılmıştı:

- 1- Kamuoyunda uzunca bir süredir emekli bayram ikramiyelerinin artırılması
- 2- Bağ-Kur'luların emekli olabilmesi için ödemesi gereken 9.000 prim gününün 7.200 güne indirilmesi
- 3- Yükseköğretim öğrenci affı

Ancak bu torba yasa teklifi bu toplumsal kesimlerin hiçbir talebini içermemektedir. Bayram öncesi getirilen bu torba yasa teklifinde ne emeklilerin bayram ikramiyesine ne Bağ-Kur'luların emekli olabilmesi için gereken prim gün sayısının 7.200 güne indirilmesine ne de aylar önce “üzerinde çalışma yapılıyor” denmesine rağmen öğrenci affına ilişkin bir düzenleme yer almıyor.

Bizler DEM parti olarak bu torba yasa teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde emeklilerin bayram ikramiyelerinin asgari ücret seviyesinde belirlenmesi, Bağ-Kur'luların emekli olabilmesi için ödemesi gereken 9.000 prim gününün 7.200 güne indirilmesi ve yükseköğretim öğrenci affının çıkması için bu yasa teklifine eklenmesi amacıyla üç adet önerge verdik. Ancak her üç önergemiz de AKP-MHP oylarıyla reddedildi.

Emekli Bayram İkramiyesi Asgari Ücret Seviyesinde Olmalıdır

Bizler DEM Parti olarak emekli bayram ikramiyesinin en az asgari ücret seviyesinde olması gerektiğini savunuyoruz.

Zaten 2018 yılında 1.000 lira olan emekli bayram ikramiyesinin 3 Mart 2026 tarihi itibarıyla Türkiye'deki enflasyonla güncellenmiş hali yaklaşık 8.100 liradır. Çünkü 2018-2025 döneminde yıllık enflasyon oranlarına göre (2018: ~%16–17, 2019: ~%15, 2020: ~%12, 2021: ~%20, 2022: ~%72, 2023: ~%54, 2024: ~%59, 2025: ~%35 ve kaba bir 2026 ilk çeyrek varsayımı) TÜFE'nin yaklaşık 8 kat arttığı tahmin edilebilir. Yani 2018'den bu yana her sene enflasyon oranında güncellenseydi emekli bayram ikramiyesinin minimum 8.100 lira olması gerekirdi.

Ancak iktidar, 4.000 lira olan bayram ikramiyesini güncellememektedir. Üstüne üstlük AKP TBMM grup başkanı, emekli bayram ikramiyelerine zam yapılması talebine ilişkin “kaynak yok” açıklamasını yapmıştır. Oysa kaynak vardır. Ancak iktidar ekonomi politik tercihlerinin emekliden yana kullanmamaktadır.

Bilindiği üzere geçtiğimiz 15 Şubat'ta bütçe gerçekleşmesi verileri açıklanmıştır. Buna göre sadece 2026 yılının ocak ayında faize 456,4 milyar lira ödenmiştir. Bu parayla Türkiye'deki her bir emekliye bir seferde yaklaşık 30 bin lira (28 bin 525 lira) ödeme yapılabilirdi! Dolayısıyla faiz lobilerine gelince

devasa kaynak bulan iktidar sıra emeklinin üç kuruluşluk bayram ikramiyesine geline “kaynak yok” diyebilmektedir.

Unutulmamalıdır ki emeklilik hem çalışmaya bağlı bir hak hem de çalışma hakkının devamı niteliğindedir. Tam da bu sebeple emeklilerin sorunları çalışma hayatı ve sorunlarının önemli bir parçasıdır. Ömürlerinin en verimli zamanlarını çalışarak geçirmiş olan yurttaşların emekliliklerini huzur ve refah içinde geçirmelerini sağlamak bir iktidarın en temel yükümlülüklerindendir. Ancak günümüzde emeklilerin büyük bir kısmı asgari ücretin dahi çok altında bir ücretle yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. Emekli maaşlarına yapılan sembolik zamlar yüksek enflasyon ve derinleşen ekonomik kriz karşısında anlamsız hâle gelmiştir.

DEM Parti olarak en düşük emekli aylığının ve asgari ücretin, sendikaların her ay açıkladığı yoksulluk sınırının en az yarısı düzeyinde belirlenmesini, bugün itibariyle yaklaşık 50 bin liraya yükseltilmesi gerektiğini ifade ediyoruz. Çünkü bizler için emeklilik bir maliyet kalemi değil, insan onuruna yakışır bir yaşamın teminatıdır. Emekliler, yıllarca bu ülkenin katma değerini üretmiş, vergisini ödemiş, prim yatırmış yurttaşlarıdır. Bugün onları açlık sınırının altında yaşamaya mahkûm etmek yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ahlaki ve siyasi bir tercihtir.

AKP’li Yıllarda Emekliler Büyük Hak Kayıpları Yaşıyor

Sosyal güvenlik hakkının ayrılmaz bir parçası olan emeklilik, Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış temel bir insan ve yurttaş hakkıdır. Emekliler, hak sahipleriyle birlikte Türkiye’nin en büyük ve en belirleyici toplumsal kesimlerinden birini oluşturmaktadır. Nüfus içindeki payları her geçen gün artmaktadır. Ancak bu büyüyen toplumsal kesim, derinleşen bir adaletsizlikle karşı karşıyadır.

Türkiye’de emeklilik sistemi artık bir hak sistemi olmaktan çıkmış, bir adaletsizlikler sistemi haline gelmiştir. Bugünkü emeklilik rejimi, tutarsız düzenlemelerle dikiş tutmaz hale gelmiştir. Hem emekli olabilmek hem de insanca bir emeklilik yaşamı sürdürebilmek her geçen gün daha zor hale gelmektedir.

Emeklilik sistemindeki yapısal sorunlar derinleşirken, emeklilerin yaşadığı yoksulluk görmezden gelinmekte, talepleri sistematik biçimde yok sayılmaktadır. Milyonlarca emekli yoksulluğa ve sefalete mahkûm edilmektedir.

AKP tarafından 2008 yılında çıkarılan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, bu sürecin en kritik kırılma noktalarından biri olmuştur. Bu yasayla birlikte emekli aylık bağlama oranları düşürülmüş, güncelleme katsayıları geriletilmiş, emekli aylıklarının hesaplanmasında milli gelirden alınan pay dramatik biçimde azaltılmıştır. Dahası, emekli aylıklarının artırılmasında yalnızca resmî enflasyon oranları esas alınarak emeklilerin reel kayıpları görmezden gelinmiştir.

Bugün çalışanlar daha uzun süre çalışmakta, daha fazla prim ödemekte ancak emekli olduklarında aldıkları maaş, temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak düzeyde kalmaktadır. Bu durum tesadüfî değildir. Emeklilik sisteminin bilinçli biçimde zayıflatılması, kamusal sosyal güvenlik yerine bireysel emeklilik ve özel sigorta modellerinin yaygınlaştırılmasının önünü açmaktadır. Bu yönüyle mevcut sistem, tamamlayıcı değil, açıkça tasfiye edici bir nitelik taşımaktadır.

Bu politikaların sonucu olarak emekli aylıkları ciddi biçimde gerilemiş, ardından bu gerilemeyi gizlemek için geçici ve göstermelik “yamalar” devreye sokulmuştur. Taban aylık uygulamaları, ikramiyeler, tek seferlik düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bu yamalar sorunu çözmemiş, aksine emekli aylıkları daha da dibe vurmuştur. Emeklilerin yaşam koşulları her geçen gün ağırlaşmıştır.

Bugün Türkiye’de milyonlarca emekli, asgari ücretin dahi altında bir gelirle yaşam mücadelesi vermektedir. Emeklilerin bütçeden aldığı pay azalmakta, ülkenin büyümesinden aldıkları pay sıfırlanmaktadır. Artan emekli yoksulluğu nedeniyle emekliler yeniden işgücü piyasasına itilmekte ya iş aramakta ya da çalışmak zorunda bırakılmaktadır.

Emeklilerin haklı taleplerine ise sürekli “kaynak yok” yanıtı verilmektedir. Emekliler başta olmak üzere Türkiye’deki yurttaşların büyük bir kısmı kronikleşmiş enflasyon sorunu, yoksulluk, geçim sıkıntısı, işsizlik, borçluluk, düşük ücret, emek sömürüsü, hayat pahalılığı, sefalet ve açlık gibi sorunların gölgesinde yaşam mücadelesi vermektedir. Yanlış politik kararlarının sonucu olarak ortaya çıkan bu tablonun çözümü adına alınan kararların faturası yine emekçilere çıkarılmaktadır. Bu ise açlık ve yoksulluk sınırının altında yaşayan milyonlarca insanın hali hazırda zor olan yaşamlarını daha güçleştirmektedir.

Ekonomik sorunların her geçen gün derinleştiği, yoksulluğun, enflasyonun, gelir dağılımı adaletsizliğinin ve işsizliğin artarak devam ettiği Türkiye ekonomisinde emekliler başta olmak üzere emeğiyle geçinen yurttaşlar gün geçtikçe yoksullaştırılarak açlığa mahkûm edilmektedirler. Sabit gelirliler başta olmak üzere alım gücünün her geçen gün düştüğü, enflasyon baskısının artarak devam ettiği ve işsizliğin arttığı bir ortamda emekçilerin yaşamı daha da zorlu hale gelmiştir. Zamların takip edilemediği günümüzde emeklilerin geçim derdi daha da artmıştır.

Özellikle son zamanlarda enflasyon, işsizlik, döviz kurları, dış ticaret açığı, dış borçlar, dış ödemeler açığı tarihin en yüksek seviyelerine çıkmıştır. Bu süreçte iktidarın dışa bağımlı bir üretimi ve sermayenin çıkarlarını merkeze alan ekonomi politik kararları enflasyonu hızla arttırmış, milyonlarca vatandaş enflasyon gölgesinde yaşam mücadelesi vermek zorunda kalmıştır. Özellikle son seçim sonrası döviz kurlarında meydana gelen hızlı yükseliş ve peşi sıra vergi oranlarında yapılan artışlar hem enflasyonu tetiklemiş hem hâlihazırda bozuk olan

vergi yapısını ve gelir dağılımını bozmuş hem de alım gücünü daha da düşürmüştür. Bu sebeple başta emekliler olmak üzere on milyonlarca yurttaş için hayat pahalılığı ve enflasyon en yakıcı mesele olmaya devam etmektedir.

İktidar son zamanlarda yaptığı düzenlemelerle emekliye, asgari ücretliye, emekçiye ve memura çay kaşığıyla verdiğini kepçeyle geri almıştır. Emeğiyle geçinen yurttaşların ve emeklilerin geçim endişesi gün geçtikçe artmaktadır. Türk-İş tarafından açıklanan son açlık ve yoksulluk verilerine göre, 2026 yılının şubat ayı itibarıyla, Türkiye’de açlık sınırı 32 bin 365 liraya yoksulluk sınırı 105 bin 425 liraya ulaşmıştır. Geline nokta yaklaşık 5 milyon emekli sadece 20 bin liraya mahkûm edilmiş, 16 milyon emekli için yaşam daha zorlu hale getirilmiştir.

15 Temmuz 2023’te yapılan maaş zammıyla memur emekli aylıkları için yüzde 17,55 olarak belirlenen zam oranı çıkan ek kararla yüzde 25’e tamamlanmış, SSK ve Bağ-Kur emeklilerine yüzde 5,23; memur emeklilerine ise yüzde 7,45 refah zammı yapılmıştı. Böylelikle en düşük memur emeklisi maaşı 9 bin 877 liraya çıkmış ancak bu durum yalnızca kök aylığı 7 bin 500 liranın üstünde olan emekliler için geçerli olmuştu. Ancak yapılan bu düzenlemeyle kök aylığı 6 bin liranın altında kalan emekliler maaşlarını yılsonuna kadar 7 bin 500 lira olarak almaya devam etmek zorunda kalmışlardı. Ayrıca aynı karara göre, tüm kamu personeline bir de eşit miktarda olacak şekilde, yani seyyanen 8 bin 77 liralık ilave ödeme yapılması kararlaştırılmış ancak alınan bu zamdan emekliler faydalanamamıştı. Bu düzenlemeyle emekliler yoğun hak kaybına uğramışlardı.

Yine ironik bir şekilde “Emekliler Yılı” ilan edilen 2024 yılında asgari insani yaşam koşullarından mahrum bırakılan emeklilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi yerine sadece sabretmeleri istenmiştir. Garanti ödemeleri başta olmak üzere kaynak bulma konusunda sıkıntı yaşamayan iktidar söz konusu emekli ve emekçiler olduğunda sabır ve umut dışında bir şey vermemektedir. Nitekim o dönem Erdoğan bir konuşmasında “Arzu ettiğimiz düzeye devlet millet olarak daha fazla çalışacak, daha fazla gelir elde edecek ortaya çıkan gelirden de

emeklilere hak ettiği parayı vereceğiz” demiştir. Ancak o dönem verilen vaatlere rağmen bugün geline nokta emeklilere yine hiçbir şey verilmemiştir.

2016 yılında emekli aylığı ödemelerinin GSYH’ye oranı yüzde 7,04 iken bu oran 2022 yılında yüzde 4,36’ya kadar düşmüştür. EYT ile birlikte emekli sayısındaki artışa rağmen emeklilerin milli gelirden aldığı pay artmamış aksine düşmüştür. Emeklinin milli gelir pastasındaki porsiyonundaki küçülme, emeklinin bugün yaşadığı sıkıntıları çok net açıklamaktadır. Emekli aylıklarının kişi başına GSYH’ye (aylık) oranı yüzde 52’den yüzde 29’a kadar gerilemiştir. Emekli aylıkları en az yüzde 45 düşmüştür. Emekli aylıklarının sefalet düzeyine düşmesinin sebebi AKP’nin sosyal güvenlik politikalarıdır. Zira emekliler 2000’li yılların başından itibaren hak kayıplarını yaşamaya devam etmektedirler. Bu mağduriyetlerin temel kaynağı ise 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’dur. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasa ile emekliliğe erişim hakkı zorlaşmış, emeklilik yaşı yükseltilmiş, emekli aylığı elde etme koşulları değişmiş ve emekli aylıkları düşmeye başlamıştır.

Emekliler iktidardan ne bir lütuf ne bir bahşış ne de bir kıyak beklememektedir. Emeklilerin talebi nettir. O da çalışarak kazandıkları ve primlerini ödeyerek hak ettikleri insanca yaşam hakkının teslim edilmesidir. Ancak bugün geline nokta emeklilik sosyal bir hak olmaktan çıkarılmış, yaşlılık dönemi, yoksullukla, güvencesizlikle ve hayatta kalma mücadelesiyle özdeş hale getirilmiştir.

Emekliler Her Geçen Gün Daha da Yoksullaşıyor

Türkiye’de emekli aylıkları son yıllarda yalnızca enflasyon karşısında erimekle kalmamış, tarihsel olarak emekçilerin milli gelirden aldığı pay da ciddi biçimde gerilemiştir. Bugün milyonlarca emeklinin yaşadığı yoksulluk, geçici ekonomik dalgalanmaların değil, uzun yıllara yayılan bilinçli politika tercihlerinin sonucudur.

2002 yılında en düşük SSK emekli aylığı, asgari ücretin yaklaşık yüzde 139’u düzeyindeydi. Yani en düşük emekli aylığı asgari ücretin belirgin bir biçimde üzerindeyken 2026 yılına gelindiğinde bu oranın yüzde 73,6’ya kadar düştüğünü görüyoruz. Yani iktidarın kararları dolayısıyla yüzde 70’lik bir kayıp söz konusu olmuştur. Bu dramatik gerileme emeklilerin çalışma dönemlerinde elde ettikleri hakların sistematik olarak aşındırıldığını göstermektedir. Eğer 2002’deki oranlar korunmuş olsaydı, bugün en düşük emekli aylığının yaklaşık 39 bin TL civarında olacaktı. Oysa fiili rakam bunun neredeyse yarısındadır. 2002’de en düşük SSK emekli aylığı kişi başına milli gelirin, 457 liranın, yüzde 56’sı kadardı. 2002-2026 arasında en düşük emekli aylığı 78 kat artarken, AKP hesabına göre, kişi başına milli gelir 164 kat artmıştır. Verilere göre, 2025 Temmuz ayı itibariyle ortalama emekli aylığı 23 bin 551 liradır. Bu ortalama, en düşük aylıktan sadece 3 bin 551 lira yüksektir. Yani yüzde 18 daha yüksektir. Oysa 2019 başında yüzde 109 daha yüksekti. Daha geçen yıl ise yüzde 24 daha yüksekti.

Sadece 1 yılda, 2025’ten 2026’ya en düşük emekli sandığı aylığının asgari ücrete oranı yüzde 74,8’den yüzde 72,4’e gerilemiştir. Ortalama Emekli Sandığı aylığının asgari ücrete oranı 1 yıl içinde yüzde 93’ten yüzde 89,2’ye gerilemiştir. Kaldı ki sorun sadece en düşük emekli aylıklarıyla sınırlı değildir. Ortalama emekli aylığı ile en düşük aylık arasındaki fark da hızla kapanmaktadır. 2019 yılında ortalama emekli aylığı en düşük aylığın yüzde 109 üzerindeyken bugün bu fark yüzde 18’e kadar gerilemiştir. Bu durum, emeklilerin refah düzeyinin yükseldiğini değil, tersine, emeklilerin büyük bölümünün “dipte eşitlendiğini” göstermektedir. Sistem, geniş bir emekli kitlesini yoksulluk sınırının hemen altına sıkıştırmaktadır.

Emekli aylıklarının milli gelirle ilişkisi de tabloyu daha net ortaya koymaktadır. 2002–2026 döneminde emekli aylıkları nominal olarak 78 kat artarken, kişi başına düşen milli gelir aynı dönemde yaklaşık 164 kat artmıştır. Bu

fark, ekonomik büyümeden emeklilerin pay almadığını, büyümenin meyvelerinin emeklilere sistematik olarak yansıtılmadığını açıkça göstermektedir.

2003 yılında çalışan veya iş arayan emekli sayısı yaklaşık 1,5 milyon iken bu sayı 2017 itibarıyla 4 milyonu aşmıştır. Günümüzde bu rakamın çok daha yüksek olduğu bilinmektedir. Emeklilerin çalışmak zorunda kalması bireysel bir tercih değil, açık bir ekonomik zorunluluk haline gelmiştir. Emekli maaşlarıyla geçinemeyen milyonlarca insan, yaşlılık döneminde dahi emek piyasasında tutunmaya çalışmaktadır.

Bu tablo, emekliliğin “çalışma hayatının devamı” değil, adeta çalışma hayatının bitmeyen bir uzantısı haline getirildiğini göstermektedir. Emekliler dinlenememekte, sağlık sorunlarıyla mücadele ederken dahi geçim kaygısıyla yaşamaktadır. Bu durum sosyal devlet ilkesinin açık bir ihlalidir.

Bu tablonun arkasında iki temel kırılma noktası bulunmaktadır. Birincisi, 1999 ve 2008 yıllarında yapılan sosyal güvenlik reformlarıdır. Bu düzenlemelerle emeklilik yaşı yükseltilmiş, aylık bağlama oranları düşürülmüş ve emekli maaşlarının alt sınırı asgari ücretle olan güçlü bağıni kaybetmiştir.

İkincisi ise sosyal güvenliğin bir “hak” olmaktan çıkarılıp, bütçe üzerinde bir “yük” olarak görülmesidir. Neoliberal ekonomi politikalarının etkisiyle sosyal güvenlik harcamaları kısıtlanmış, emekli aylıkları bilinçli biçimde baskılanmıştır. Bugün gelinen noktada yaklaşık 4,9 milyon emekli en düşük emekli aylığıyla geçinmeye çalışmaktadır. Bu aylık, yoksulluk sınırının çok altında kalmakta, özellikle dul, yetim ve yaşlı aylıkları açlık sınırına yakın seviyelerde seyretmektedir. Yapılan enflasyon zamları ise yalnızca nominal artışlar yaratmakta, emeklilerin reel alım gücünü korumaya yetmemektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de emekli aylıklarında yaşanan sefalet tesadüfi değildir. Bu tablo, AKP iktidarlarının, yıllara yayılan yasal düzenlemelerin, ekonomik tercihlerinin ve gelir dağılımı politikalarının doğal sonucudur. Emekliler hem asgari ücret karşısında hem de milli gelir içindeki payları açısından

sistematik biçimde geriye itilmiş, geniş bir kesim için emeklilik, dinlenme ve güvence dönemi olmaktan çıkıp yoksullukla mücadele sürecine dönüşmüştür.

Memur Emeklilerine Çifte Mağduriyet Yaşatılıyor

Memur emeklileri açısından tablo daha da çarpıcıdır. Bir yandan toplu sözleşme mekanizması nedeniyle enflasyonun altında zam alırlarken diğer yandan emeklilik bağlama oranlarındaki dramatik düşüş nedeniyle ciddi gelir kayıpları yaşamaktadırlar. Bir yıl önce emekli olan bir memur, maaşının yaklaşık yüzde 71’ini alabilirken bugün emekli olacak bir memur ancak maaşının yüzde 41’ini alabilmektedir. Bu düşüş yalnızca bireysel bir hak kaybı değil, kamu hizmetinin geleceğini de tehdit eden bir gelişmedir. Kamu emekçileri, emeklilikle yoksullaşma korkusuyla çalışmaya devam etmekte bu durum hem genç istihdamını engellemekte hem de kamusal hizmetlerin niteliğini olumsuz etkilemektedir.

Türkiye’de emekçilerin ve kamu emekçilerinin yıllar içinde mücadeleyle elde ettikleri kazanılmış haklara yönelik saldırılar, özellikle 2000’li yıllardan itibaren hız kazanmış; sosyal devlet ilkesini zayıflatan yasal ve idari düzenlemelerle çalışma yaşamında güvencesizlik, eşitsizlik ve yoksullaşma yaygınlaştırılmıştır. Bu sürecin en kritik dönemeçlerinden biri, ısrarla vurguladığımız gibi AKP döneminde, 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu olmuştur.

5510 sayılı Kanun, kamusal emeklilik sistemini güçlendirmek yerine tasfiye eden, sosyal güvenliği kamusal bir hak olmaktan çıkararak bireysel ve piyasacı mekanizmalara devreden bir anlayışla hazırlanmıştır. Bu yönüyle söz konusu düzenleme, emekçilerin ve kamu görevlilerinin emeklilik haklarında ciddi gerilemelere yol açmış, emekli aylıklarını düşürmüş ve sosyal güvenliği bir sosyal yardım alanına indirgemıştır.

AKP iktidarı döneminde hayata geçirilen bu yasa ile kamu emekçilerinin iş güvencesini ve sosyal güvenlik haklarını aşamalı biçimde ortadan kaldıran bir sürecin en önemli aşaması tamamlanmıştır. 5510 sayılı Kanun yalnızca emeklilik haklarını geriletmeyle sınırlı kalmamış, kamusal hizmetlerin niteliğini de olumsuz etkilemiştir. Sosyal devletin tasfiyesini hedefleyen bu yaklaşım, sağlık, eğitim ve diğer temel kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesini hızlandırmış, halkın bu hizmetlere erişimini zorlaştırmıştır. İş güvencesinin zayıflatılması ve güvencesiz istihdam biçimlerinin yaygınlaştırılması, kamu emekçileri arasında eşitsizlikleri derinleştirmiştir.

5510 sayılı Kanunla memurların sosyal güvenlik rejimi köklü biçimde değiştirilmiştir. Ekim 2008 öncesinde göreve başlayan memurlar mülga 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu’na tabi iken bu tarihten sonra göreve başlayanlar 5510 sayılı Kanun’un 4/c maddesi kapsamında sigortalı sayılmıştır. Böylece memurların statüsü değiştirilmiş, kamu görevlileri diğer sigortalılarla aynı primli sisteme dahil edilerek “sigortalı memur” konumuna indirgenmiştir. Bu değişiklik kamu emekçilerinin emeklilik güvencesini zayıflatan temel unsurlardan biri olmuştur.

5510 sayılı Kanun uyarınca emekli aylığının belirlenmesinde esas alınan temel unsur prime esas kazançtır. Ancak kamu emekçileri açısından prime esas kazancın kapsamı bilinçli biçimde daraltılmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında maaşı oluşturan ek ödeme, ilave ödeme, döner sermaye, fazla mesai, nöbet ücreti gibi kalemlerin büyük bir bölümü prime esas kazanca dahil edilmemektedir. Bordro tutarının en az yüzde 56’sının prime tabi tutulmaması nedeniyle 2008 Ekim sonrası göreve başlayan kamu emekçilerinin emekliliğe esas ortalama kazançları fiilen asgari ücret düzeyine sıkışmaktadır.

Yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte emeklilik yaşı kademeli olarak 65’e yükseltilmiş, primlerin güncellenmesinde yalnızca enflasyon ve büyüme hızının yüzde 30’u esas alınmıştır. Bu yöntem, yüksek ve kronik enflasyon koşullarında

emekli aylıklarını sürekli olarak aşağı çeken bir mekanizma yaratmıştır. Enflasyon, yalnızca mevcut alım gücünü değil, gelecekte bağlanacak emekli aylıklarını da eriten yapısal bir unsur haline gelmiştir. Bu nedenle emeklilikte alınacak aylığın öngörülebilirliği ortadan kalkmıştır.

Emekli aylıklarını düşüren bir diğer temel unsur ise aylık bağlama oranlarının düşürülmesidir. 5510 sayılı Kanun ile 25 yıllık çalışma sonunda aylık bağlama oranı yüzde 50'ye indirilmiş ve bu oran 2008 Ekim öncesi memurlara kıyasla yaklaşık 25 puanlık bir kayba yol açmıştır. 5434 sayılı Kanun'a tabi memurlar için görevde yükselme, kıdem artışı, ek gösterge ve tazminatlar emekli aylıklarını artırıcı bir etkiye sahipken; 5510 sayılı Kanun'da bu unsurların emekli aylığına etkisi büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır. Bu durum, kamu emekçileri açısından kariyer ilerlemesinin ve uzmanlaşmanın emeklilikte karşılıksız kalması anlamına gelmektedir.

Özetle 2008 sonrası göreve başlayan kamu emekçilerinin yaşadığı hak kayıplarının başlıca nedenleri; maaşın önemli bir bölümünün prime esas kazançta dahil edilmemesi, prim güncellemelerinin gerçekçi ve adil yöntemlerle yapılmaması, büyüme oranının tamamı yerine yalnızca yüzde 30'unun hesaba katılmasıdır. Ayrıca engellilik oranı yerine “çalışma gücü kaybı” kriterinin esas alınmasıyla engelli emekçilerin kazanılmış hakları ortadan kaldırılmış, emekli ikramiyesi hakkı geçici maddelere bağlanarak güvencesiz hale getirilmiştir. Memurların istifa etmeleri halinde sosyal güvenlik statüsünün değişmesi nedeniyle ikramiye hakkını kaybetme riski de bu sürecin bir başka sonucudur.

Sonuç itibarıyla 5510 sayılı Kanun, kamu emekçilerinin kazanılmış haklarının önemli bir bölümünü ortadan kaldırmış, emekli aylıklarını yoksulluk sınırının çok altına düşürmüş, emekliliği bir hak olmaktan çıkararak sosyal yardıma indirgemıştır. Kamusal emeklilik sistemi zayıflatılmış, kamu emekçileri güvencesiz ve geleceksiz bir yaşlılığa mahkûm edilmiştir. Bu durum yalnızca

emekçileri değil, sosyal devlet ilkesinin kendisini tehdit eden bir nitelik taşımaktadır.

Bu nedenlerle:

- Kamu emekçilerinin ek ödeme, döner sermaye, fazla mesai ve benzeri tüm ücret kalemlerinin tamamının prime esas kazançta dahil edilmesi,
- Prim güncelleme katsayısının iyileştirilerek büyüme oranının yüzde 30'unun değil tamamının dikkate alınması,
- Emekli aylıklarının hesaplanmasında gerçek enflasyon verilerinin esas alınması,
- Kıdem yılına göre aylık bağlama oranlarının kademeli biçimde yükseltilmesi,
- Genel Sağlık Sigortası primlerinin çalışanlardan değil devlet tarafından karşılanması,
- Yoksulluk sınırının üzerinde insan onuruna yakışır bir temel ücretin güvence altına alınması,
- Kamuda taşeronlaşma ve güvencesiz çalışmanın sona erdirilmesi, kadrolu ve güvenceli istihdamın yaygınlaştırılması zorunludur.

İktidar İşsizlik Sigortası Fonu'ndaki Devlet Payını Düşürmek İstiyor

Bu torba yasa teklifinin en önemli düzenlemelerinden biri de 9. Maddedir. Buna göre “yüzde 1 olan Devlet payı oranının, ihtiyaç duyulması halinde yarısına kadar artırılmasına, İşsizlik Sigortası Fonunun gelirlerinin ve varlıklarının ödeme yükümlülüklerini karşılamaya yeterli olduğu dönemlerde ise bütçe imkanları göz önünde bulundurularak yarısına kadar düşürülmesine Cumhurbaşkanının yetkili olduğu düzenlenmektedir.” hükmü getirilmek istenmektedir.

Bilindiği üzere 8 Eylül 1999 tarihli ve 23810 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ve yürürlüğe giren İşsizlik Sigortası Kanunu ile Türkiye’de işsizlik sigortası ödemeleri başlamıştır. İşsizlik sigortası ödemelerinin kaynağı olan İşsizlik Sigortası Fonu’nun (İSF) geliri ise işçi (yüzde 1) ve işveren (yüzde 2) tarafından ödenen işsizlik sigortası primi ile yüzde 1 devlet payından oluşmaktadır. Başka bir deyişle İSF gelirleri doğrudan ya da dolaylı olarak işçinin ücretinden elde edilmektedir.

Her şeyden önce niçin böylesi bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu açıkça ifade edilmelidir. Öte yandan iktidarın mevcut ekonomi politik tercihleri ve ekonominin durumu ortadayken, Cumhurbaşkanı’nın bu yetkisini İSF’deki devlet desteği oranını yükseltmek değil düşürmek için kullanacağını tahmin etmek zor değildir. İSF iktidar tarafından uzunca bir süredir “İşçiden Alıp Patrona Verme Fonu” haline getirilmiştir.

Emekçilerin işsiz kaldığı takdirde yararlanması için kurulan İSF, AKP iktidarlarının ekonomi politik tercihleri doğrultusunda patrona çalışmıştır. İşsizlikle mücadele amacıyla oluşturulan ve temel hedeflerinden biri işsizlik ödeneğine kaynaklık etmek olan İSF, AKP hükümetleri döneminde giderek “İşçiden Alıp Patrona Verme Fonu”na dönüşmüştür. AKP’li yıllarda fondaki işsizlerin payı yüzde 37’den 31’e inmiş, patronların payı yüzde 20,3’ten yüzde 49,2’ye çıkmıştır.

Emekçilerin taleplerine “kaynak yok” bahanesi sunan iktidar emekçilere işsiz kaldıkları zaman destek vermek amacıyla kurulan İSF’nin büyük bölümü işveren teşvik ve desteklerine ayırmaktadır.

DİSK-AR’ın İSF hakkında hazırladığı 13 Ocak 2026 tarihli araştırma bülteninde şunlar öne çıkmıştır:

- İSF giderlerinin büyük bölümü işveren teşvik ve desteklerine ayrılıyor.

- 10 yılda İSF giderleri içinde işsizlik ödemelerinin payı yüzde 37,4'ten yüzde 31,7'ye inerken doğrudan ve dolaylı işveren teşvik ve desteklerinin payı yüzde 20,3'ten yüzde 49,2'ye yükseldi.

- 2016-2025 arasındaki 10 yılda İSF'den işçilere ayrılan pay 5,7 puan azalırken işverenlere aktarılan kaynaklar 28,9 puan arttı.

- 2023-2025 arası son 3 yılda İSF'den işverenlere işçilerin yaklaşık 2 katı fazla kaynak ayrıldı.

- İşsizlerin ezici çoğunluğu işsizlik ödeneğinden yararlanamıyor: Kasım 2025'te her 100 işçiden yalnızca 16'sı işsizlik ödeneğinden yararlanabildi.

Ayrıca 14 Temmuz 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 10072 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 48. maddesinin 7. fıkrasında önemli bir değişiklik yapıldı. Bu değişiklikle, İşsizlik Sigortası Fonu'ndan kullanılacak gelir oranı yüzde 30'dan yüzde 50'ye çıkarılmıştır. Yüzde 50'ye yükseltilecek bu pay, Kanun'un 48. maddesi uyarınca istihdamı artırıcı ve koruyucu önlemler ile işgücü piyasasına yönelik hizmetlerin finansmanında kullanılacaktır.

Ancak Fon'dan ayrılan payın artırılması, işçiler açısından ciddi riskler barındırmaktadır. Söz konusu düzenleme, işsiz kalan işçilerin İSF'den yararlanma imkânlarının daha da daralmasına ve Fon kaynaklarının giderek artan ölçüde işverenlere aktarılmasına yol açabilecek niteliktedir. Mevcut eğilimler dikkate alındığında, Fon'un işçilere doğrudan yapılan ödemelerden uzaklaşıp, aktif işgücü programları ve teşvikler aracılığıyla işverenlere kaynak sağlayan bir yapıya dönüştüğü görülmektedir.

Bu dönüşümün boyutları verilerle açıkça çıkmaktadır. 2002 yılında İSF giderleri 56,9 milyon lira iken bunun 46,8 milyon lirası, yani yüzde 82,2'si, işsizlere ayrılmaktaydı. 2016 yılından itibaren işverenlere aktarılan teşvik ve desteklerin sürekli arttığı görülmektedir. Covid-19 pandemisi döneminde kısa

Çalışma deneği ve nakdi ücret desteğinin yaygın kullanımı nedeniyle işçilere yapılan ödemelerde geçici bir artış yaşansa da pandemi önlemlerinin sona ermesiyle birlikte bu tablo tersine dönmüştür. Nitekim 2022 yılında işverenlere aktarılan kaynak ve destekler, işçilere yapılan ödemelerin 3,4 katına ulaşmıştır.

2016 yılında İSF giderlerinin yüzde 20,3’ işverenlere aktarılırken işsizlik sigortası ödemelerinin payı ise yüzde 37,4’t. 2025 yılında toplam İSF giderlerinin yüzde 49,4’ işverenlere yönlendirilirken işçilere ayrılan pay yalnızca yüzde 31,7’de kalmıştır. Verilerden de anlaşılacağı üzere AKP döneminde Fon giderlerinden en büyük payı işverenler almaktadır.

Rakamlar bu durumu daha da netleştirmektedir. 2016 yılında toplam 12,1 milyar lira olan Fon giderlerinin yaklaşık 3 milyar lirası, yani yüzde 24,4’, işverenlere doğrudan veya dolaylı olarak aktarılmıştır. Aynı yıl işsizlere yapılan demeler ise işsizlik deneği, kısa çalışma, yarım çalışma ve ücret garanti fonu ödemeleriyle birlikte toplam 4,5 milyar liraya, yani yüzde 37,4’e, ulaşmıştır. Aktif işgücü programları için yapılan harcama ise 491,2 milyon lira olmuştur.

2025 yılına gelindiğinde ise tablo köklü biçimde değişmiştir. Toplam 256,5 milyar liralık İşsizlik Sigorta Fonu giderinin 97,2 milyar lirası işveren teşvik ve desteklerine, yaklaşık 29,1 milyar lirası ise işbaşı eğitim programlarına ayrılmıştır. Böylece işverenlere aktarılan toplam kaynak 126,3 milyar liraya ulaşmıştır. Aynı yıl aktif işgücü programlarına yapılan toplam harcama 43,8 milyar lira olurken, işçilere yapılan demeler 81,4 milyar lirada kalmıştır. Bu tutar 80,7 milyar lirası işsizlik sigortası ödemesi, kısa çalışma deneği, nakdi ücret desteği, yarım çalışma ve ücret garanti fonu ödemelerinden oluşmuştur.

İşKUR’un yayımladığı İşsizlik Sigortası Bltenlerine göre, 2016–2025 döneminde İSF’nin toplam gideri 825 milyar TL’ye ulaşmıştır. Bu dönemde işverenlere yapılan teşvik, destek ve demeler, işbaşı eğitimleri dâhil, toplam 421,4 milyar lira olurken, işçilere yapılan işsizlik sigortası ödemeleri sadece 264,4 milyar lirada kalmıştır. Son on yılda Fon giderlerinin yüzde 51,1’i işverenlere

aktarılrken, işçilere yönelik desteklerin payı yalnızca yüzde 31,6 olarak gerçekleşmiştir.

Bu veriler, İSF’nin kuruluş amacından giderek uzaklaştığını ve işçilerin hak kaybı riskinin her geçen yıl daha da derinleştiğini ortaya koymaktadır.

İşsizlik Sigortası Ödemeleri

	2024		2025		2026	
Aylar	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)
Ocak	409.395	2.339.549	489.671	5.035.337	553.497	7.831.538
Şubat	402.105	2.410.166	487.619	5.029.301		
Mart	397.801	2.475.389	473.626	5.082.478		
Nisan	367.472	2.506.619	469.792	5.118.844		
Mayıs	371.901	2.631.071	457.244	5.050.315		
Haziran	377.053	2.846.282	456.048	5.163.884		
Temmuz	403.134	3.216.660	480.602	5.663.664		
Ağustos	417.933	3.457.476	495.408	5.937.243		
Eylül	425.550	3.559.714	485.419	5.937.324		
Ekim	420.904	3.714.922	481.226	6.018.665		
Kasım	436.455	3.917.650	502.425	6.317.223		
Aralık	451.529	4.192.968	513.724	6.659.794		
Toplam		37.268.465		67.014.071		7.831.538

Not 1: Ödeme miktarlarına, kişiler adına ödenen GSS primleri, Damga Vergisi ve işlem giderleri dâhil değildir.

Not 2: İlgili aya ait ödemeler bir sonraki ayın beşinde yapılmaktadır.

Not 3: Kişi sayısı ödeme adedini ifade etmektedir.

AKP-MHP İktidarı Fon’u işsizler dışında herkese kullanırmaktadır. İSF’yi yağmalamayıp çarçur etmeye doymamaktadır. Gözleri emekçilerin alın teriyle birikmiş Fon’daki paradadır. 23 yılda İşsizlik Sigortası Fon’una yaklaşık 616 milyar lira toplanmıştır. Ancak adı İşsizlik Sigortası Fonu olan bu Fon’dan işsizler ve işçiler yararlanamamıştır. Çünkü işsizler için Fon’dan yararlanma koşulları ağırdır. Adı İşsizlik Sigortası Fonu ama sürekli sermayeye peşkeş çekilmektedir. Daha önce de söyledik. AKP-MHP iktidarı emekçileri kandırmayı bırakmalıdır. Bu fonun adını değiştirmelidir. Adını “İşsizlik Sigortası Fonu” değil “İşçiden Alıp Patrona Verme Fonu” yapmalıdır.

Sağlık Hakkını Piyasalaştıran AKP’nin Kendisidir

Bu torba yasa teklifinin 6. maddesiyle vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyette bulunan hastane ve benzeri sağlık kurumlarının kurumlar vergisi muafiyeti kaldırılmak istenmektedir. Kuşkusuz bu doğru bir adımdır. Hatta kanun teklifinin gerekçesinde şaşırtıcı bir biçimde sağlıkta piyasalaşmayı itiraf ve kabul eden ifadelere yer verilmiştir. Buna göre:

“vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumlarının; fiilen ticari işletme niteliği taşıdığı, sağlık hizmetlerini bedel karşılığında ve piyasa koşulları çerçevesinde sunduğu, bu durumun aynı sektörde faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükellefleri aleyhine sonuç doğurduğu görülmekte olup, bu yönüyle söz konusu sağlık kuruluşlarının faaliyeti, kamu idare ve kuruluşları tarafından sunulan kamusal nitelikteki sağlık hizmetlerinden farklı bir mahiyet arz etmektedir.

Yapılan düzenleme ile vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren sağlık kuruluşları söz konusu muafiyet kapsamı dışına çıkarılmaktadır.”

Ancak unutulmamalıdır ki bu sonucu ortaya çıkaran, sağlık hakkını piyasalaştıran AKP’nin ta kendisidir.

Türkiye sağlık sistemi, AKP hükümeti tarafından 2003 yılında başlatılan ve Dünya Bankası, IMF gibi kurumların küresel neoliberal reform paketinin Türkiye versiyonu olan Sağlıkta Dönüşüm Programı’nın yirmi yılı aşkın süredir uyguladığı piyasa politikalarının bir sonucu olarak derin ve yapısal bir krizle karşı karşıyadır. Bu süreçte sağlık hizmeti, kamusal haktan ticari bir metaya dönüştürülmüş; kamu kaynakları, Şehir Hastaneleri aracılığıyla özel sermayeye aktarılmış ve emeğin güvencesizleştirilmesi sistematik hale gelmiştir. Sağlıkta çeteleşme, sağlık emekçilerinin şiddet, göç ve tükenmişlikle mücadelesi;

yurttaşların yaşadığı bölgesel eşitsizliklerin derinleşmesi ve kadın bedeni üzerindeki siyasi baskılar, bu sistemik çözülmenin en somut göstergeleridir.

Ekonomik sonuçlar, halk sağlığı finansmanında ciddi bir yük kaymasına işaret etmektedir: Kişi başına düşen cepten sağlık harcaması oranı, 2003’ten 2023’e gelindiğinde %19’dan %34 seviyesine yükselmiş, bu da özellikle kronik hastalığı bulunan düşük gelirli yurttaşlar için borçlanma ve yoksullaşma sarmalını derinleştirmiştir. Kamu payı azalırken, özel sektörün sağlık hizmetleri içindeki payının %41’i aşması, kamusal kaynakların sistematik sermaye transferine dönüştüğünü göstermektedir. Eş zamanlı olarak, emek güvencesizleştirilmiş; taşeronlaştırma ve nicel çıktıyı önceleyen performans sistemi, sağlık çalışanlarını yoğun iş yükü, mobbing ve kolektif dayanışmanın parçalanması ile karakterize edilen bir tükenmişlik döngüsüne sokmuştur.

Sonuç olarak Sağlıkta Dönüşüm Programı, koruyucu hekimliği ihmal ederek ve yurttaşı müşteri memnuniyeti odaklı edilgen bir tüketiciye indirgeyerek, halk sağlığı yerine inşaat ve finans sermayesinin çıkarlarını maksimize eden yapısal bir çözülmeye neden olmuştur.

Sağlıkta dönüşümün temel adımları Türkiye’de şu şekilde ilerlemiştir: 2008’de yürürlüğe giren Genel Sağlık Sigortası (GSS) ile sağlık hakkı sigorta ilişkisine indirgenmiş, herkesi kapsayacağı iddiasıyla sunulsa da sağlık hizmetine erişimi prim ödeme koşuluna bağlanmıştır. Kamusal olan sağlık hizmetleri bu uygulamadan sonra devlet yurttaşları kendine borçlandırarak, sağlık hizmetini bir borç hizmetine dönüştürmüştür. 2010 yılında tüm sağlık ocakları aile hekimliği birimine dönüştürülmüştür. Aile hekimliği, bireysel hasta takibi açısından bazı avantajlar sunsa da birinci basamak sağlık örgütlenmesini (sağlık ocağı sistemini) dağıtmıştır. Koruyucu sağlık hizmetleri ikinci plana itilmiş, sistem hastalık üzerinden gelir üreten bir yapıya bürünmüştür. 2011’den itibaren hastaneler, Kamu Hastane Birlikleri (KHB) adı altında yeniden yapılandırıldı. Bu modelde her birlik, kendi maliyetini çıkaran, gelir-gider dengesini gözetken yarı özerk bir

işletme, başhekimlik makamı ise, “CEO” benzeri bir pozisyona evrilmiş; sağlık çalışanlarının performans sistemiyle ücretlendirildiği, rekabet temelli bir yapı kurulmuştur. 2013’ten itibaren Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) modeliyle inşa edilen şehir hastaneleri, sağlıkta dönüşümün finansal doruk noktası oldu. 25 yıllık garanti ödemeleriyle devlet bütçesinden devasa bir kaynak transferini temsil etmektedir.

ÖTV İktidarın Kolay Vergi Toplama Yöntemidir

Bu torba yasa teklifinde dikkat çeken bir diğer düzenleme de Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nda değişiklik yapılarak elmasların, kıymetli ve yarı kıymetli taşlar ile bu taşlardan üretilen bazı ürünlerin yeniden yüzde 20 oranında Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) kapsamına alınmak istenmesidir.

Bilindiği üzere 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, 6 Haziran 2002’de de TBMM Genel Kurul’unda kabul edilmiş, 12 Haziran 2002 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmış ve 1 Ağustos 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. ÖTV Kanunu süreç içerisinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. Bugün itibarıyla 22 madde ve 9 geçici maddeden oluşan 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu yaklaşık 25 yıldır yürürlüktedir.

Vergi gelirleri içerisindeki payı her geçen gün artan ÖTV sadece malın üretim ve ithalat aşamasında bir defaya mahsus alınır ve bu vergiye sadece mallar konu olur. Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nda sayılan yaklaşık 300 adete yakın mal türü ÖTV kapsamına girmektedir. Hizmetler ÖTV kapsamı dışındadır.

Aşağıdaki tabloda ÖTV’nin uygulanmaya başlandığı andan itibaren elde edilen tahsilat tutarları ile toplam vergi gelirleri içindeki payı görülmektedir.

Yıllar	Petrol ve Doğalgazdan alınan ÖTV (Bin TL) (a)	Motorlu Araçlardan alınan ÖTV (Bin TL) (b)	Aikolden alınan ÖTV (Bin TL) (c)	Tütünden alınan ÖTV (Bin TL) (d)	Kolalı Gazozlarda n alınan ÖTV (Bin TL) (e)	Dayanıklı Tüketim Mallarında n alınan ÖTV (Bin TL) (f)	Toplam ÖTV (Bin TL) g=a+b+c+d+e+f	Önceki yıla göre ÖTV tahsilatındaki artış oranı (h)	Toplam vergi tahsilatı (Bin TL) (k)	ÖTV tahsilatının toplam vergi oelin içindeki payı m=(g/k)*100
2024	398.047.078	537.587.500	104.995.778	309.250.519	11.898.958	89.482.415	1.451.262.248	56%	7.304.863.000	20%
2023	172.835.000	441.232.000	69.040.000	176.590.000	8.304.000	60.188.000	928.189.000	121%	4.500.866.000	21%
2022	76.765.023	167.141.619	43.702.394	101.275.219	4.170.968	26.736.434	419.791.658	104%	2.353.437.651	18%
2021	31.292.149	66.371.885	22.785.401	67.619.763	1.972.500	15.347.619	205.389.317	-1%	1.164.988.132	18%
2020	69.009.462	46.596.296	16.464.057	61.801.432	1.341.354	12.069.982	207.282.583	41%	833.250.502	25%
2019	60.996.638	13.807.149	14.714.743	50.358.402	1.022.123	6.234.986	147.134.041	10%	673.859.718	22%
2018	55.593.473	17.327.830	12.401.893	42.724.573	859.208	4.998.006	133.904.983	-3%	621.536.356	22%
2017	63.602.587	22.017.408	10.012.631	37.426.851	402.715	4.877.178	138.339.370	15%	536.617.206	26%
2016	56.296.381	18.872.615	7.903.644	32.235.133	361.516	4.726.061	120.395.350	14%	459.001.741	26%
2015	50.829.553	17.026.579	6.797.293	26.968.709	344.770	3.955.781	105.922.685	16%	407.818.455	26%
2014	45.628.139	12.850.802	5.888.632	23.024.332	310.659	3.392.471	91.095.035	7%	352.514.457	26%
2013	45.158.151	10.564.665	5.196.165	21.326.764	299.479	2.916.325	85.461.549	19%	326.169.164	26%
2012	35.934.622	8.408.972	4.642.864	19.975.803	276.449	2.466.816	71.705.526	12%	278.780.848	26%
2011	33.572.623	8.567.837	3.856.415	15.850.168	280.991	2.057.748	64.185.782	12%	253.809.179	25%
2010	31.697.176	6.192.786	2.868.288	14.784.461	221.356	1.521.054	57.285.121	31%	210.560.388	27%
2009	25.524.959	3.352.689	2.134.395	11.546.093	212.317	849.341	43.619.794	4%	172.440.423	25%
2008	23.941.458	3.804.892	1.986.817	10.888.211	205.102	1.005.243	41.831.723	7%	168.108.960	25%
2007	22.051.751	4.293.326	1.889.360	9.646.527	184.582	1.044.959	39.110.505	6%	152.835.111	26%
2006	20.550.743	4.138.481	1.897.552	8.918.380	446.112	974.907	36.926.175	11%	137.480.292	27%
2005	19.398.033	4.274.479	1.509.000	7.124.000	324.000	715.778	33.345.290	25%	119.627.685	28%
2004	15.751.124	2.750.634	1.298.000	6.125.000	279.000	444.303	26.648.061	18%	100.373.286	27%
2003	15.098.371	1.545.196	959.000	4.525.000	206.000	267.451	22.601.018	54%	82.491.122	27%
2002	11.237.776	737.073	432.000	2.036.000	93.000	93.918	14.629.767	-	60.355.987	24%

Tabloda da görüldüğü üzere son 23 yılda tahsil edilen ÖTV'nin toplam vergi gelirleri içindeki payının 23 yıldaki ortalaması yüzde 24,4 olmuştur. Yani son 23 yılda toplanan her bin liralık verginin 244 lirası ÖTV'den tahsil edilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere ÖTV, 2022 yılından itibaren inanılmaz bir artış göstermiştir. 2022 yılında 2021 yılının tahsilatına oranla yüzde 104, 2023 yılında 2022 yılına nazaran ise yüzde 121 artış göstermiştir. Bu durum, ÖTV'nin kapsamının genişletilmesinin ya da oran değişikliğinin yarattığı bir sonuç değildir. Ancak 16 Temmuz 2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan ve aynı gün yürürlüğe giren 7390 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile yüksek bir oranda akaryakıtta maktu ÖTV artışı yapılmıştır. 2023 yılında petrol ve doğal gazdan yapılan ÖTV tahsilatı 2022 yılına nazaran yüzde 125, 2024'te ise 2023'e

nazaran yüzde 130 artmıştır. 2025 yılında ise ÖTV’den toplamda 2 trilyon 24 milyar 315 milyon lira tahsil edilmiştir.

Türk lirası bazında 23 yılda yaklaşık 4,5 trilyon lira ÖTV tahsilatı yapılmıştır. Alkolden 343 milyar 376 milyon lira, tütünden ise 1 trilyon 62 milyar lira ÖTV tahsilatı yapılmıştır. Türk Lirası’nın değer kaybı dikkate alındığında bu tutarlar dolar kuru üzerinden hesaplandığında alkolden yaklaşık 46 milyar dolar, tütünden 175 milyar dolar, tütün ve alkolden toplamdan 221 milyar dolar tahsilat yapılmıştır. Özetle, ÖTV’ye tabi tüm ürünlerden toplamda 677 milyar dolar tahsilat yapılmıştır.

ÖTV’ye tabi ürünlerden ayrıca yüzde 20 KDV de hesaplandığından çıkan bu sonuca ayrıca yaklaşık yüzde 20’lik bir ek daha yapılması gerekmektedir. Şunu da hatırlatmakta fayda vardır: KDV oranları 7 Temmuz 2023 tarihli 7346 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı’yla değişmiştir. Bu durumda sadece 2024 yılında ÖTV’ye tabi ürünlerin bütçeye katkısı yaklaşık 53 milyar dolardır. Bu da toplam vergi gelirinin yaklaşık yüzde 23’üne isabet etmektedir.

Özetle, ÖTV dolaylı bir vergidir. Yani üzerine konulan bu vergi malın fiyatına eklenerek doğrudan tüketiciye yansıtılmaktadır. Bu durumda malın fiyatı yükselmekte, malı görece pahalı hale getirmekte ve sahte içki yapımı ya da alımı gibi tüketiciyi alternatif yollara yönlendirebilmektedir. Bir şişe içkinin ortalama yüzde 62’si ÖTV ve KDV’den oluşmaktadır ki bu oran oldukça yüksektir. Hatta tersten bakarsak bin liralık bir içkinin yaklaşık 620 lirası vergi olduğuna göre, 380 lira vergisiz fiyatı olmaktadır. Yani vergisiz fiyatının yaklaşık iki katı (1,63 katı) vergi ödenmektedir. Devletin insanları zararlı ürünlerden korumak amacıyla vergilemesi kabul edilebilir bir yöntemdir ancak Türkiye’de bunun ucu ziyadesiyle kaçmış gibi görünmektedir.

ÖTV sorunu aynı zamanda bir vergi adaletsizliği sorunudur. Türkiye’de verginin çok büyük bir bölümü tüketimden toplanmaktadır. Dolaylı vergilerin oranı çok yüksektir. Oysa verginin kaynağı esasen yüksek kazançlar olmalıdır.

Yüksek gelir grupları, büyük sermaye kazançları ve servet birikimi esas alınarak doğrudan vergilendirme yoluna gidilmelidir. “Az kazanan az, çok kazanan çok” vergi ilkesi işletilmediği sürece Türkiye’deki vergi adaletsizliğinin giderilmesi mümkün değildir. Gerçek çözüm emekçiler lehine kapsamlı ve radikal bir yapısal vergi reformu yapılmasından geçer.

Şirketlerin Elindeki Gayrimenkullerin Kiralanması İşlemlerinde KDV’den Muaf Tutulması Düzenlemesi Yasa Teklifinden Çıkartıldı

2/3560 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nin Plan ve Bütçe Komisyonu’na sunulan ilk versiyonunda 7. maddede şirketlerin elindeki gayrimenkullerin kiralanması işlemlerinde KDV’den muaf tutulmasına dair bir düzenleme yer almaktaydı. DEM Parti olarak bu düzenlemenin şirketlere çok büyük bir vergi kıyağı getireceğini ifade ederek teklif metninden çıkartılmasını talep ettik. Yürütülen müzakereler sonucunda, partimizin muhalefetine de etkisiyle bu hüküm yasa teklifinden çıkartıldı.

Yasa teklifinin komisyona sunulan versiyonunda şirketlerin veya iktisadi işletmelerin bünyesinde bulunan konutların kiraya verilmesi işlemlerinin, kısmi KDV istisnası kapsamına alınarak bu alandaki vergi yükü hafifletildiği iddia edilmekteydi. Başka bir ifadeyle ticari konut kiralamaalarında vergi kolaylığı sağlandığı söylenmekteydi. Ancak iktisadi işletmelere dahil olan konutların kiralanması işlemlerinin KDV istisnası kapsamına alınmasının her ne kadar “konut sektöründeki arz sıkıntısını giderme” iddiasıyla sunulsa da gerçekte büyük gayrimenkul sermaye gruplarına yeni bir vergi avantajı sağlayacağı sonucunu vereceği açıktı. Bu haliyle düzenleme barınma hakkı ve vergi adaleti açısından ciddi sakıncalar barındırmaktaydı.

Öte yandan getirilmek istenen bu düzenleme, konutun bir “insan hakkı” değil, bir “yatırım aracı” olarak görülmesini pekiştiren, şirketlerin konut piyasası

üzerindeki hakimiyetini artırarak küçük kiracıları daha da savunmasız bırakan düzenlemeydi.

Halkımız fahiş kira artışları altında ezilirken, ülkede ciddi bir barınma krizi yaşanırken çözüm devasa portföyleri elinde tutan şirketlere vergi muafiyeti tanımak değil, kamusal konut politikalarını hayata geçirmek, emekçilerin barınma krizini çözecek projeler gerçekleştirmektir.

MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

Madde 1, 3, 4 ve 5: Kanun teklifinin 1, 3, 4 ve 5. maddeleri, Türkiye’de her geçen gün işlem hacmi genişleyen kripto varlık piyasasının vergilendirilmesini ve yasal bir zemine oturtulmasını düzenlemektedir.

DEM Parti olarak 2024 yılından bu yana, kripto varlıklar üzerinden haksız kazanç elde edilmesinin kabul edilemez olduğunu ve bu alanın mutlaka vergilendirilmesi gerektiğini Meclis tutanaklarına da geçecek şekilde defalarca savunduk. Bu nedenle, kripto varlıkların vergilendirilmesine yönelik bir adım atılmasını ilkesel olarak olumlu ve önemli bir ihtiyaç olarak görüyoruz. Ancak, düzenlemelerin Meclis’e getiriliş biçimi ve içerdiği eksiklikler, bu maddelerin mevcut haliyle kabul edilmesini olanaksız kılmaktadır.

Kripto varlıklar dünyası, teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan, oldukça teknik, karmaşık ve riskler barındıran yeni bir finansal piyasadır. Böylesine spesifik bir alanın, yeterli hazırlık ve kamuoyu tartışması yürütülmeden, bir torba yasanın içine sıkıştırılmış birkaç maddeyle düzenlenmesi son derece yanıltıcı. Kripto varlık piyasasını tam anlamıyla regüle edecek, uzmanların ve ortak aklın katkısıyla hazırlanmış, riskleri bertaraf edecek müstakil bir “kod yasa” çıkarılması zorunludur.

Teklifin 1. maddesiyle, kripto varlık satış ve transfer işlemleri üzerinden on binde üç (%0,03) oranında bir “kripto varlık işlem vergisi” ihdas edilmektedir. Ancak aynı maddeyle Cumhurbaşkanına, bu işlem vergisi oranını sifıra kadar indirme veya beş katına kadar artırma yetkisi verilmektedir. Vergi oranlarının yürütmenin başı tarafından bu denli geniş bir makas aralığında keyfi olarak değiştirilebilme ihtimali, piyasadaki hukuki öngörülebilirliği zedelemekte, yurttaşın vergi planlaması yapmasını engellemekte ve yatırım güvenliği açısından ciddi bir belirsizlik yaratmaktadır.

Teklifin 3. ve 4. maddeleriyle kripto varlıklar “gayrimenkul sermaye iradı” ve “değer artışı kazancı” kapsamına alınarak ticari ve bireysel kazançların vergilendirilmesinin önü açılmakta, 5. maddeyle ise elde edilen kazanç ve iratlar üzerinden %10 oranında stopaj (tevkifat) getirilmektedir. Kripto piyasalarında devasa paralarla işlem yapan ve yüksek kazanç sağlayan büyük yatırımcıların vergilendirilmesi vergi adaleti açısından şarttır. Ancak, bu piyasada işlem yapan düşük bütçeli, dar gelirli küçük yatırımcılar için mutlaka bir vergiden muafiyet sınırı getirilmesi gerekmektedir. Küçük yatırımcıyı koruyacak kademeli bir vergilendirme veya muafiyet sistemi kurulmaması, teklifin en büyük eksikliklerinden biridir.

Teklifin 5. maddesi uyarınca, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) yetkili yerli platformlar üzerinden işlem yapan yatırımcıların ödeyeceği %10’luk stopaj “nihai vergi” kabul edilecek ve bu kişiler için beyanname verme zorunluluğu olmayacaktır. Buna karşın, SPK’ya tabi olmayan yabancı veya platform dışı borsalarda (global platformlar) işlem yapan sıradan yatırımcılar, elde ettikleri geliri yıllık gelir vergisi beyannamesi ile bizzat bildirmek zorunda bırakılmaktadır. Bu durum, sıradan kripto varlık kullanıcıları için çok ciddi bir teknik muhasebe takibi ve vergi danışmanlığı ihtiyacı doğuracak; yasal karmaşayı tam olarak bilemeyen yurttaşların denetim ve ağır vergi cezalarıyla karşı karşıya kalma riskini büyük ölçüde artıracaktır.

Sonuç olarak kripto varlık piyasasına ilişkin hukuki düzenlemelere gidilmesi ve vergilendirilmeyen yüksek kazançların vergi ağına alınması niyetini desteklemekle birlikte küçük yatırımcıyı korumayan, hukuki belirlilik ilkesini Cumhurbaşkanına verilen yetkilerle aşındıran ve sıradan kullanıcıları altından kalkamayacakları beyanname süreçlerine mahkûm eden bu maddelerin mevcut halleriyle yasalaşması doğru değildir. Düzenlemeler, vergi adaleti ve hukuki güvenlik ilkeleri çerçevesinde, katılımcı bir süreçle yeniden ele alınmalıdır.

Madde 6: Kanun teklifinin 6’ncı maddesine ilişkin gerekçede, mevcut yasal çerçevede, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (Madde 56 ve Ek Madde 7) uyarınca vakıf üniversitelerinin, kamu kurumlarına sağlanan mali ayrıcalıklardan ve istisnalardan bütünüyle faydalanabildiği belirtilmektedir. Bu uygulama çerçevesinde hastane, klinik, dispanser ve bakımevi gibi toplum sağlığına hizmet eden ve kamu tarafından işletilen kuruluşlara 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu kapsamında tanınan vergi muafiyeti, vakıf üniversitelerine bağlı sağlık birimleri için de geçerli sayıldığı ancak yapılan incelemeler ve güncel piyasa koşulları doğrultusunda:

- Vakıf üniversitelerine bağlı hastanelerin ve benzeri sağlık merkezlerinin operasyonel olarak ticari bir işletme kimliğine büründüğünün gözlemlendiği,
- Söz konusu kurumların sunduğu sağlık hizmetleri, kamusal hizmet anlayışından ziyade bedel karşılığında ve serbest piyasa dinamikleri içerisinde yürütüldüğü,
- Mevcut muafiyet durumu, aynı sektörde yer alan ve kurumlar vergisi ödeyen diğer özel sağlık kuruluşları aleyhine haksız bir rekabet ortamı yarattığı,

- Bu kuruluşların faaliyetleri, devletin sunduğu doğrudan kamusal sağlık hizmetlerinden yapısal olarak ayırdığı ifade edilmektedir.

Bu gerekçeler doğrultusunda hazırlanan Kanun teklifinin 6. maddesiyle, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun ek 7. maddesinde değişiklik yapılarak vakıf üniversitelerine bağlı faaliyet gösteren hastane ve sağlık kurumlarının Kurumlar Vergisi muafiyetine son verilmesi öngörülmektedir. Başka bir ifadeyle kanun teklifinin 6. maddesi, vakıf üniversitelerine bağlı hastanelerin kurumlar vergisi muafiyetini kaldırmayı amaçlamaktadır.

Siyasi iktidar bu düzenlemeyi “vergi adaleti” ve bu kurumların “fiilen ticari işletme haline gelmesi” gerekçesiyle savunmaktadır. Ancak bu madde, anayasal bir hak olan sağlık ve eğitim hizmetlerini kamusal bir görev olmaktan çıkarıp tamamen piyasa koşullarına terk etme niyetinin açık bir itirafıdır.

Vakıf üniversiteleri, kâr amacı gütmeyen tüzel kişilikler olarak kurulmuştur. Bu kurumların vergi yükü altına sokulması, verilen hizmetin maliyetini artıracak ve sonuçta bu yük, sağlık hizmeti alan yurttaşların cebine yansıyacaktır.

Vakıf üniversitesi hastaneleri sadece sağlık hizmeti sunan merkezler değil, aynı zamanda tıp öğrencilerinin ve asistanların eğitim gördüğü akademik uygulama alanlarıdır. Bu kurumlardan vergi alınması, üniversitelerin araştırma-geliştirme ve eğitim bütçelerinden kısıntıya gitmesine yol açacaktır. Nitelikli tıp eğitime vurulan her darbe, halk sağlığının geleceğini tehlikeye atmaktadır.

Siyasi iktidar, “vergi adaleti” sağlamak adına eğitim kurumlarının hastanelerini hedef alırken, aynı teklif içerisinde şans ve bahis oyunlarına yönelik düzenlemelerle veya belirli sermaye gruplarına hizmet eden istisnalarla çelişkiye düşmektedir. Gerçek bir vergi adaleti, kamu yararına hizmet eden eğitim kurumlarını vergilendirmekle değil yandaş şirketlere sağlanan vergi muafiyetlerini ve vergi aflarını iptal etmekle sağlanır.

Özellikle Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde kamu hastanelerinin kapasite yetersizliği ve anadilinde sağlık hizmeti sunumundaki eksiklikler bilinmektedir. Vakıf üniversitelerinin bu alandaki katkısını zayıflatmak, halkın alternatıfsız kalmasına ve özel sektörün insafına terk edilmesine neden olacaktır. Sağlık hizmeti bir “ticari faaliyet” olarak görülemez; bu alanın vergilendirilmesi, devletin kamusal sorumluluklarından bir adım daha geri çekilmesidir.

Siyasi iktidar, gerçek bir vergi adaleti peşinde olsaydı, kamu yararına hizmet eden eğitim kurumlarını değil; yandaş şirketlere sağlanan milyarlarca liralık vergi muafiyetlerini, “görev zararı” adı altında silinen BOTAŞ borçlarını ve sermaye gruplarına tanınan özel imtiyazları hedef alırdı. Teklifin bütününde yoksuldan alıp sermayeye veren bir anlayış hâkimken, 6. madde ile eğitim kurumlarının hedef seçilmesi samimiyetten uzaktır.

Sonuç olarak; vakıf üniversitesi sağlık kurumlarının muafiyet kapsamından çıkarılması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin ticarileşmesini derinleştirecek bir adımdır. Sosyal devlet ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Madde 7: Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu’nun 17. maddesinde iki kritik değişiklik yapmaktadır. Bu değişikliklerle hem kripto varlık işlemleri KDV dışına çıkarılmakta hem de kamulaştırma süreçlerindeki mülkiyet devirlerine vergi istisnası getirilmektedir.

Teklifle, kripto varlık işlem vergisi kapsamındaki işlemler KDV’den muaf tutulmaktadır. Bu durum hem dolaylı vergi adaletsizliğine sebebiyet vereceği, spekülasyonun teşvikini sağlayacağı ve hem de şeffaflık ve denetim sorunu yaratacağı için sakıncalıdır.

Belirtmek gerekir ki; kripto varlık piyasası, niteliği gereği spekülasyonlara açık ve takibi zor bir alandır. Bu alanın vergi dışı bırakılması, kayıt dışı

ekonominin teşvik edilmesine ve vergi yükünün dar gelirli yurttaşlardan sermaye sahiplerine doğru kaydırılmasına hizmet etme riski taşımaktadır.

Ayrıca, temel gıda ve ihtiyaç maddelerinde halk %10 ile %20 arasında KDV öderken, spekülative bir finansal aracın KDV’den muaf tutulması sosyal devlet ilkesiyle hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır.

Türkiye’de vergi gelirlerinin yaklaşık %70’i KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergilerden oluşmaktadır. Emekçinin ekmeğindeki, sütündeki KDV’sinden vazgeçmeyen iktidar, dijital finans alanındaki spekülative hareketleri KDV kapsamı dışına alarak sınıfsal bir tercih yapmaktadır. Bu ülkede her geçen gün daha fazla yoksullaştırılan halk temel gıda ve ihtiyaç maddelerinde %10 ile %20 arasında KDV öderken, spekülative bir finansal aracın KDV’den muaf tutulması sosyal devlet ilkesiyle hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır. Bu durumun dolaylı vergi adaletsizliğini pekiştireceği aşîkardır.

Bunun yanı sıra, üretim ekonomisi yerine finansal ranta dayalı bir yapıyı besleyen bu istisna, emeğiyle geçinenlerin ödediği vergilerin, dijital kumar ve spekülasyon araçlarını kullanan kesimlere aktarılması anlamına gelir. Bu tam ifadesiyle spekülasyonun teşviki anlamına gelecektir.

Ayrıca madde ile kripto varlıkların tesliminin KDV’den istisna tutulması öngörülmektedir. Kripto varlıkların KDV dışına itilmesi, bu alandaki işlem hacminin ve mali hareketliliğin takibini zorlaştırırken, kayıt dışı ekonominin bu “gri alanlara” sığınmasına kapı aralamaktadır. Aralanan bu kapıyla şeffaflık ve denetim sorunu da söz konusu olacağı gibi aynı zamanda bu durum vergi yükünün dar gelirli yurttaşlardan sermaye sahiplerine doğru kaydırılmasına hizmet etme riski taşımaktadır.

Teklifin 7. maddesi ile getirilen (ğ) bendi, taşınmazların kamulaştırma yoluyla devrini KDV’den istisna etmektedir. Bu düzenleme, ilk bakışta idari bir kolaylık gibi görünse de derin yapısal sorunları bünyesinde taşımaktadır. Bu çerçevede geçmiş yıllardaki acı deneyimlerimiz bizlere kamulaştırma işlemlerinin

çoğunlukla “acele kamulaştırma” adı altında yerel halkı mülksüzleştirmek, köyleri boşaltmak veya kentsel dönüşüm rantı yaratmak için kullanıldığını hatırlatmaktadır. KDV istisnası, idarenin bu tür “mülksüzleştirme operasyonlarının” maliyetini düşürerek bu süreçleri hızlandırmasına hizmet edecektir.

Özellikle Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları coğrafyada güvenlik barajları, maden projeleri ve ekolojik yıkıma yol açan “stratejik” yatırımlar için yapılan kamulaştırmalarda, bu vergi avantajı halkın değil, sermayenin ve merkezi yönetimin elini güçlendirecektir. Doğayı tahrip eden yol, köprü ve enerji projeleri için yapılan kamulaştırmaların vergi yükünden arındırılması, ekokırım projelerinin dolaylı yoldan teşvik edilmesi başka bir deyişle ekolojik yıkımın finansmanı anlamına gelecektir.

İktidar, deprem konutları için halktan para toplarken (Madde 17) ve askeralma bedellerini artırırken (Madde 16), bir yandan da kripto varlıklara ve devletin kamulaştırma maliyetlerine vergi kıyağı geçmektedir.

Oysa yapılması gereken açıktır, kripto varlıklardan elde edilen rantsal kazançların, halkın temel ihtiyaçları olan eğitim ve sağlık harcamalarına aktarılacak şekilde “servet vergisi” mantığıyla vergilendirilmelidir. Ve bunun yanı sıra kamulaştırma işlemlerinde KDV istisnası yerine, mülksüzleştirilen yurttaşın yerinde ve daha iyi koşullarda barınma hakkının anayasal güvence altına alınmasıdır.

Madde 8: Bu kanun teklifi iktidarın ekonomik krizin faturasını toplumsal kesimlere yayma ve kamusal kaynakları sermaye odaklı yönetme anlayışının bir ürünüdür. Torba kanun yöntemiyle getirilen bu düzenlemeler, demokratik tartışma süreçlerini baypas ederek, halkın temel haklarını ilgilendiren meseleleri teknik ayrıntılar arasında gizlemektedir. Özellikle 8. madde “Serbest Bölgeler

Kanunu” üzerinden sermayeye yeni vergi imtiyazları sağlarken toplumsal adaleti zedeleyen bir mahiyet taşımaktadır.

Teklifin 8. maddesi, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu’nun geçici 3. maddesinde değişiklik yaparak; serbest bölgelerde üretilen ürünlerin sadece yurt dışına değil, “serbest bölge içine veya diğer serbest bölgelere” satışından elde edilen kazançların da gelir veya kurumlar vergisinden istisna tutulmasını öngörmektedir.

Türkiye’de asgari ücretliler ve dar gelirli ağır bir vergi yükü altındayken, serbest bölgelerdeki şirketlere halihazırda tanınan geniş muafiyetlerin daha da genişletilmesi kabul edilemez. Serbest bölgeler arasında yapılan ticaretin de vergi dışı bırakılması, kamu gelirlerinde ciddi bir aşınmaya yol açacaktır.

Serbest bölgelerin kuruluş amacı ihracatı ve döviz girişini teşvik etmektir. Ancak bu düzenleme, bölge içindeki ticareti de vergi muafiyeti kapsamına alarak, gerçek bir dış ticaret gerçekleşmeden şirketlerin vergi avantajı elde etmesine olanak sağlamaktadır. Bu durum, üretim ekonomisinden ziyade “muafiyet ekonomisi”ne hizmet etmektedir.

İktidar, serbest bölgedeki şirketlerin kâr transferlerini ve vergi istisnalarını tek bir maddeyle güvence altına alırken; emekçilerin ve halkın talepleri görmezden gelinmektedir. Siyasi iktidar, milyonlarca emeklinin bayram ikramiyesinde artış talebine “kaynak yok” diyerek sırt dönmektedir. Şirketlere sağlanan bu tür “dolaylı destekler”, halkın bütçesinden çalınan paylardır.

Serbest bölge dışındaki yerli üreticiler ağır vergi ve maliyetlerle boğuşurken, serbest bölgeler arası ticaretin vergisiz hale getirilmesi, ülke içindeki diğer üreticiler aleyhine haksız rekabet yaratacaktır.

Bizler DEM Parti olarak vergi politikasının temel amacının servetin yeniden dağıtımı ve sosyal adaletin tesisi olması gerektiğini savunuyoruz. Serbest bölgeler gibi halihazırda “vergi cenneti” haline getirilmiştir. Yapılması gereken

bu alanlarda istisnaların genişletilmesi değil, bu bölgelerin toplumsal denetime açılması ve kamusal yarar ilkesine göre yeniden düzenlenmesidir.

İktidarın sermayeyi önceleyen, halkı ise borç ve yoksulluk sarmalına iten yaklaşımına karşı kaynaklar emekçilerin, emeklilerin ve yoksulluk sınırının altında yaşayan milyonların yaşam standartlarını yükseltmek için kullanılmalıdır.

Madde 9: Teklifin 9. maddesi, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu’nda değişiklik yaparak, devletin İşsizlik Sigortası Fonu’na ödediği prim payını değiştirme yetkisini tek başına Cumhurbaşkanı’na devretmektedir.

Mevcut sistemde İşsizlik Sigortası Fonu; çalışanlardan %1, işverenlerden %2 ve devletten %1 oranında alınan primlerle oluşturulmaktadır. Bu kanun teklifinin 8. maddesinde öngörülen düzenlemeyle, %1 olan devlet payı oranı üzerinde Cumhurbaşkanı’na esnek karar alma yetkisi verilmesi öngörülmektedir.

Buna göre Cumhurbaşkanına, %1’lik devlet payını yarısı kadar artırarak %1,5 seviyesine çıkarabilecek ve öte yandan bütçe imkanları doğrultusunda bu payı yarısına kadar indirerek %0,5 seviyesine çekebilmek hususunda tam yetki verilmektedir.

İşsizlik Sigortası Fonu, işçinin kötü gün dostu olması gereken bir kamusal havuzdur. Devletin bu fona katkısını %0,50’ye kadar düşürme ihtimali, devletin anayasal bir görev olan “sosyal güvenliği sağlama” sorumluluğundan mali olarak el çekmesi anlamına gelir, bu durumun kabul edilmesi mümkün değildir.

Genel gerekçede fonun gelirlerinin ödeme yükümlülüklerini karşılamaya yettiği dönemlerde indirimin yapılabileceği belirtilmiştir. Ancak fonun güçlü olduğu dönemlerde devletin katkısını kesmek yerine, işçilere ödenen işsizlik ödeneği miktarlarının artırılması veya faydalanma şartlarının (prim gün sayısı vb.) esnetilmesi toplumcu bir yaklaşımın gereğidir.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlölüklerin muaflık, istisna ve oranlarına ilişkin değışiklik yapma yetkisi Anayasa’nın 73. maddesi uyarınca Meclis’tedir. Devlet katkısı bir “vergi” olmasa da kamusal bir mali yükümlölüktür. Bu oranın belirlenmesinin doğrudan yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanına bırakılması, yasama yetkisinin devri niteliğindedir.

Kanun teklifinin 9. maddesi ile İşsizlik Sigortası Fonu’ndaki devlet payını belirleme yetkisinin doğrudan Cumhurbaşkanına devredilmesi, Türkiye’nin içinde bulunduğu “otoriter yetki yoğunlaşması” sürecinin tehlikeli bir halkasını teşkil etmektedir. Bütçenin her kaleminde, vergi oranlarında ve kamusal fonlarda son sözün tek bir makama bırakılması, Meclis’in “bütçe hakkını” elinden almakta ve halkın iradesini etkisizleştirmektedir.

Mali yükümlölüklerin ve sosyal hakların belirlenmesi yetkisi, toplumun tüm kesimlerinin temsil edildiğı Meclis’ten alınarak “şahsım rejiminin inisiyatifi”ne bırakılamaz. Bu düzenleme, anayasal denge-denetleme mekanizmalarını felç eden ve “tek adam” iradesini her türlü kamusal kaynağın üzerinde konumlandıran anti-demokratik bir hamledir. Söz konusu yetki devri hükmü metinden çıkarılmalıdır.

Maddede, Cumhurbaşkanı’nın bu yetkiyi hangi somut ekonomik verilere veya kriz koşullarına dayanarak kullanacağı belirtilmemiştir. Başka bir ifadeyle, maddede hangi ekonomik koşullarda veya hangi somut veriler ışığında artırım ya da indirim yapılacağına dair hiçbir objektif kriter yer almamaktadır. Bu durum, hukuk devletinin en temel ilkelerinden olan “belirlilik” ilkesini yok sayarak sosyal güvenlik sistemini keyfi kararlara açık hale getirmektedir. “İhtiyaç duyulması halinde” veya “bütçe imkanları göz önünde bulundurularak” gibi ifadeler keyfi uygulamalara kapı aralayabilir.

Öte yandan Meclis çatısı altında tartışılması gereken mali politikaların kapalı kapılar ardında, tek bir imza ile karara bağlanması, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine de açıkça aykırıdır.

Kaldı ki İşsizlik Sigortası Fonu uzun süredir işveren teşvikleri ve istihdam destekleri adı altında işveren lehine kullanılmaktadır. Devletin kendi payını düşürme yetkisini alması, bütçe açıklarını kapatmak için işçinin fonundan tasarruf edilmesi riskini doğurmaktadır. İşçinin ücretinden kesilen %1’lik paya dokunulmazken, devletin kendi payını azaltma seçeneğini getirmesi sınıfsal bir adaletsizlik teşkil etmektedir.

Sonuç olarak bu madde, fonun asli öznesi olan işçilerin haklarını korumaktan ziyade merkezi yönetim bütçesine esneklik kazandırma odaklıdır. Devlet payının indirilmesine ilişkin yetkiyi içeren bu madde teklif metninden çıkarılmalıdır.

Devlet katkısı azaltılmak bir yana artırılmalı ve bu kaynak sadece işsizlik ödeneği için kullanılmalıdır. İşsizlik ödeneğinden yararlanma şartları (600 gün prim ve 120 gün sigortalılık şartı gibi) işçi lehine esnetilmeli, ödenek miktarı asgari geçim şartlarına uygun hale getirilmelidir. Fon üzerindeki tüm harcamalar TBMM denetimine tabi olmalı, Cumhurbaşkanı’na verilen bu tür sınırsız yetkiler iptal edilmelidir.

Madde 10: Teklifin 10’uncu maddesi ile 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu’na eklenmesi öngörülen geçici düzenleme, kamu maliyesinin şeffaflığı ve bütçe hakkı açısından ciddi sakıncalar içermektedir. Madde kapsamında BOTAŞ’ın Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine olan vergi, fon, pay ve idari para cezası borçlarının; Hazine’den olan “görevlendirme bedeli” alacaklarıyla mahsup edilerek terkin edilmesi öngörülmektedir.

Bu düzenleme ile yaklaşık 475 milyar TL büyüklüğünde bir kamu alacağının, merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla açık biçimde ilişkilendirilmeden ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Bu yöntem, kamu maliyesinin gerçek yükünün bütçe içerisinde görünmez hale getirilmesi sonucunu doğurmakta ve mali şeffaflık ilkesini zedelemektedir. Kamunun alacağı yine

kamu kaynakları kullanılarak silinmekte, ortaya çıkan maliyet ise toplumun geneline yayılmaktadır.

Enerji alanında uzun süredir uygulanan dışa bağımlı enerji politikalarının yarattığı mali yükün nedenleri tartışılmadan ve yapısal sorunlara kalıcı çözümler üretilmeden yalnızca muhasebe teknikleriyle borçların kapatılması tercih edilmektedir. Bu yaklaşım enerji sektöründeki yapısal sorunları çözmemekte, aksine mali yükün ilerleyen yıllara ertelenmesine yol açmaktadır.

Bunun yanı sıra vergi, faiz ve cezaların terkin edilmesi vergi adaleti açısından da önemli bir eşitsizlik yaratmaktadır. Yurttaşlar, emekçiler ve küçük işletmeler en küçük vergi borcunda dahi ağır yaptırımlarla karşı karşıya kalırken, kamu şirketlerine yönelik bu ölçekte bir borç silme uygulaması mali sistemin adalet duygusunu zedelemektedir. Ayrıca yüz milyarlarca liralık bir kamu alacağının bütçe mekanizmaları dışında mahsup edilmesi TBMM'nin bütçe hakkını ve parlamenter denetim yetkisini de fiilen zayıflatmaktadır.

Enerji politikalarında kalıcı çözüm, borçların muhasebe yöntemleriyle kapatılması değil, dışa bağımlılığı azaltan, kamusal yararı önceleyen, yenilenebilir kaynaklara dayalı ve demokratik denetime açık bir enerji politikasının oluşturulmasıdır.

Bu nedenlerle söz konusu düzenleme kamu maliyesinde şeffaflığı zedeleyecek, vergi adaletini aşındıracak ve enerji alanındaki yapısal sorunları görünmez kılacaktır.

Madde 11: 4706 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle; kamu idareleri, bağlı kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların ortak olduğu şirketlerin mülkiyetinde bulunan taşınmazların, ilgili idarelerin talebi üzerine Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aracılığıyla özelleştirme kapsamına alınarak satışa konu edilmesi mümkün hale getirilmektedir.

Düzenleme kapsamının geniş tutulması, kamuya ait taşınmazların önemli bir bölümünün özelleştirme süreçlerine açılmasına zemin hazırlamaktadır. Halihazırda 230 taşınmaz ve 5,5 milyon metrekare büyüklüğünde alan için özelleştirme talebi bulunduğu ve bu satışlardan 35-45 milyar TL civarında gelir elde edilmesinin hedeflendiği ifade edilmektedir. Ancak düzenleme kamu mülkiyetinin korunması ve kamusal yararın gözetilmesi bakımından ciddi riskler barındırmaktadır.

Öncelikle düzenlemede yer alan “ihtiyaç fazlası taşınmaz” kavramının açık ve nesnel kriterlerle tanımlanmamış olması, kamuya ait sosyal tesislerin, lojmanların, hizmet alanlarının ve kamusal kullanım alanlarının kolaylıkla satışa konu edilmesine zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Bu durum kamunun toplumsal ihtiyaçlara cevap verme kapasitesini zayıflatma riski taşımaktadır.

Düzenleme aynı zamanda kısa vadeli bütçe gelirleri yaratmak amacıyla kamusal varlıkların tasfiye edilmesini teşvik eden bir mali yaklaşımı yansıtmaktadır. Oysa kamu taşınmazlarının satışı geri dönüşü olmayan bir süreçtir. Geçici mali rahatlama sağlamak amacıyla kamusal varlıkların elden çıkarılması sürdürülebilir bir kamu maliyesi politikası değildir.

Ayrıca satış süreçlerinin Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aracılığıyla yürütülmesi yerel denetim ve demokratik katılım mekanizmalarını daha da zayıflatabilecek bir uygulamadır. Yerel halkın kullanımında olan veya kamusal hizmet üretiminde değerlendirilebilecek alanların merkezi idare tarafından özelleştirme kapsamına alınması yerel yönetimlerin karar süreçlerindeki rolünü daraltmaktadır.

Kamusal mülkiyet yalnızca ekonomik bir değer değil; toplumsal refahın, ortak yaşam alanlarının ve kamusal hizmetlerin güvencesidir. Bu nedenle söz konusu düzenlemenin kamusal mülkiyetin korunması ve kamu yararı ilkeleri açısından uygun değildir.

Madde 12: 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu’na ekli (IV) sayılı listede değişiklik yapılarak elmaslar, kıymetli ve yarı kıymetli taşlar ile bu taşlardan üretilen bazı ürünlerin yeniden yüzde 20 oranında Özel Tüketim Vergisi kapsamına alınması öngörülmektedir. Bu düzenlemenin yaklaşık yıllık 1,9 milyar TL tutarında ek gelir yaratması hedeflenmektedir. Bununla birlikte düzenleme Türkiye’de uzun yıllardır devam eden dolaylı vergilere dayalı mali yapının sürdürülmesinin bir başka örneğini oluşturmaktadır.

Türkiye’de vergi sisteminin temel sorunlarından biri, vergi yükünün büyük ölçüde tüketim üzerinden alınan dolaylı vergilere dayanmasıdır. Bu yapı düşük ve orta gelirli kesimlerin vergi yükünü artırırken yüksek gelir ve servet sahiplerinin mali sisteme katkısının görece sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Söz konusu düzenleme vergi sistemindeki bu yapısal adaletsizliği gidermeyi içermemekte aksine kamusal gelir ihtiyacının yine tüketim üzerinden karşılanması yönündeki yaklaşımın devamı niteliği taşımaktadır. Vergi adaletinin sağlanabilmesi için yüksek gelir gruplarını, büyük sermaye kazançlarını ve servet birikimini esas alan doğrudan vergilendirme mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan geçmişte aynı ürünlerin ÖTV kapsamından çıkarılmış olması vergi politikalarında istikrar ve öngörülebilirlik sorununun da devam ettiğini göstermektedir. Bu yönleriyle değerlendirildiğinde düzenlemenin vergi sistemindeki yapısal eşitsizlikleri gidermediği ve dolaylı vergilere dayalı mali yapıyı pekiştirdiği görülmektedir.

Madde 13: Bu madde, 5345 sayılı Kanunun mülga 26’ncı maddesi yeniden düzenlenerek defterdarın görev ve sorumlulukları kanun düzeyinde

tanımlanmakta bulunduğu ilde Hazine ve Maliye Bakanlığının en büyük memuru ve il ile bağlı ilçeler teşkilatının amiri olduğu hüküm altına alınmaktadır.

Bu düzenleme ile daha önce Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yapılan ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenlemenin kanun yoluyla yeniden tesis edilmesi amaçlanmaktadır. Her ne kadar düzenlemenin gerekçesi olarak Anayasa Mahkemesi kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğun giderilmesi gösterilse de teklif edilen hüküm esasen merkezi idarenin taşra üzerindeki yetkilerini genişleten bir idari anlayışın devamı niteliğindedir.

Defterdarın il düzeyinde Bakanlığın en büyük memuru olarak tanımlanması ve mali idareyi tek merkezde toplayan geniş bir amirlik yetkisiyle donatılması taşra yönetiminde aşırı merkeziyetçi bir idari yapı oluşturma riski taşımaktadır. Bu yaklaşım yerel idari denge ve denetim mekanizmalarını zayıflatabileceği gibi kamu yönetiminde katılımcılık ve yerinden yönetim ilkeleriyle de uyumlu değildir.

Ayrıca kamu yönetiminde son yıllarda sıkça görülen kararname iptali ve kanunla yeniden düzenleme döngüsü, kurumsal istikrar açısından da sorun yaratmaktadır. İdari yapılanmaların kısa aralıklarla değiştirilmesi kamu hizmetlerinin sürekliliğini olumsuz etkilemekte ve kamu yönetiminde öngörülebilirliği zayıflatmaktadır.

Kamu idaresinde temel yaklaşım yetkilerin merkezde yoğunlaştırılması değil, şeffaf, hesap verebilir ve yerinden yönetim ilkeleriyle uyumlu bir idari yapılanmanın güçlendirilmesi olmalıdır. Bu çerçevede söz konusu düzenleme yerel idari denge ve demokratik denetim mekanizmaları açısından sakıncalar barındırmaktadır.

Madde 14: 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun “Prime Esas Kazançlar” 80. maddesinde yapılan değişikliği içermektedir.

Maddeyle işverenlerin çalışanlara yaptığı hangi ödemelerin SGK prim kesintisine tabi olacağını, hangilerinin ise bu “kazanç” kapsamı dışında tutulacağı belirleniyor. Düzenlemede aynı yardımlar, doğum-ölüm yardımları ve aile/çocuk zamlarının prime esas kazanç dışında tutulması olumlu olmakla birlikte, bu düzenleme sosyal yardımların kapsamını genişletmek yerine sınırlı bırakmaktadır. Sosyal devlet ilkesi gereği çocuk ve aile yardımlarının merkezi bütçe tarafından daha güçlü ve yaygın şekilde desteklenmesi gerekmektedir.

İşyerinde yemek verilmediği durumlarda günlük 300 TL’ye kadar yemek bedelinin prime esas kazançtan istisna tutulması, çalışanların yaşam maliyetleri dikkate alındığında yetersizdir. Özellikle yüksek enflasyon koşullarında çalışanların satın alma gücünü koruyacak şekilde yemek ve benzeri sosyal haklar gerçek piyasa koşullarına göre belirlenmelidir.

Düzenleme, bazı sosyal ödemeleri SGK priminden muaf tutarak çalışanlara kısmi avantaj sağlasa da çalışanların refahını artırmak için yeterince kapsamlı değildir.

Madde 15: 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler’e ilişkin 11’nci maddesinin birinci fıkrasına “Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderleri.” ibaresi eklenmiştir.

Madde şans ve bahis oyunlarına yönelik reklam harcamalarının kurum kazancından indirilmesini engelleyerek bu sektörün ticari cazibesini mali politikalarla kısıtlamayı amaçlamaktadır.

Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderlerinin kurum kazancından indirilememesi, bu sektörün reklam faaliyetlerinin vergi avantajı yoluyla teşvik edilmemesi açısından olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir.

Şans ve bahis oyunlarının yaygın reklamı özellikle gençler ve düşük gelir grupları üzerinde ekonomik ve sosyal riskler doğurabilir. Bu nedenle reklam giderlerinin indirilememesi, bu tür alanlarda sosyal politika ve bağımlılıkla mücadele mekanizmalarının güçlendirilmesini de gerekli görür. Yapılması gereken geniş bir düzenleme çerçevesiyle şans ve bahis sektörünün sosyal etkilerinin bütüncül biçimde ele alınmasıdır. Eğer amaç toplumu kumardan korumaksa, çözüm vergi tekniğiyle oynamak değil, bu sektöre dair denetim süreçlerini kökten gözden geçirmek olmalıdır.

Sadece yasal platformların reklam gücünü kısıtlayan bu hamle, zaten hiçbir denetime ve vergiye tabi olmayan yasa dışı bahis baronlarının ekmeğine yağ sürmektedir. Bu düzenlemeyle amaçlanan asıl şeyin toplumsal ahlaki korumaktan ziyade, bütçe açığını kapatmak için palyatif geçici bir kaynak yaratma çabası olduğu aşıkardır.

Madde 17: Madde ile 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun'a eklenen Geçici Madde 2 ile, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri sonrasında afet bölgelerinde yapılan konut ve işyerlerine ilişkin borçlandırma bedelleri için erken ödeme indirimi getirmektedir.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri sonrasında afet bölgelerinde inşa edilen konut ve işyerlerine ilişkin borçlandırma bedellerinin peşin ödenmesi halinde önemli oranlarda indirim yapılması öngörülmektedir. Ancak indirimin yalnızca defaten ödeme koşuluna bağlanması, ekonomik imkânları sınırlı olan depremzedelerin bu haktan mahrum bırakmaktadır. Bu nedenle düzenleme, peşin ödeme gücü olmayan depremzedeleri dışarıda bırakmaktadır.

Afet sonrası barınma hakkı, devletin sosyal sorumluluğu kapsamında ele alınması gereken temel bir ihtiyaçtır. Bu nedenle konut ve işyerlerinin borçlandırılması yerine, özellikle dar gelirli hak sahipleri için daha kapsayıcı ve

eşitlikçi destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak iktidar, barınma hakkını ücretsiz sağlamak yerine yurttaşını borçlandırmaktadır.

Öte yandan düzenleme, hak sahipliği ve ödeme koşullarını belirlerken, deprem bölgesinde yaşayan yurttaşların sosyal ve ekonomik koşullarını yeterince gözetmemektedir. Afet sonrası yeniden yapılanma politikalarının temel amacı, yalnızca finansal tahsilatı kolaylaştırmak değil, barınma hakkını güvence altına alan, yerel halkın ihtiyaçlarını gözetken ve sosyal adaleti güçlendiren bir yaklaşım olmalıdır.

31/12/2026 tarihine kadar nakit parası olan azınlığa hitap eden bu yüksek oranlı indirimlerle, aslında ödeme gücü kalmamış yoksul depremzedeyi dışlayan bir “servet transferi” modelini devreye sokmaktadır.

Adalet Kaya
Diyarbakır

Hakkı Saruhan Oluç
Antalya

MUHALEFET ŞERHİ

2-3560 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi esas komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu; tali komisyonu Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu olmak üzere 2 Mart 2026 Cuma günü meclise sunulmuştur. 4 Mart 2026 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmüştür.

Teklif, yürürlük ve yürütme maddeleri dâhil toplam 19 madde olarak Komisyona sunulmuş olup Komisyon görüşmelerinde bir maddenin çıkarılıp bir maddenin eklenmesiyle birlikte 19 madde olarak kabul edilmiştir.

Teklif;

- 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu
 - 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
 - 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu
 - 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
 - 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu
 - 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu
 - 18/4/2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu
 - 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu
 - 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu
 - 5/5/2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
 - 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
 - 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
 - 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu
 - 5/4/2023 tarihli ve 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanun
- olmak üzere 14 farklı kanunda düzenleme içermektedir.

Usul Üzerine Değerlendirmeler

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) en temel ve devredilemez işlevi olan yasama yetkisinin, son yıllarda iktidar bloğu eliyle sistematik bir şekilde itibarsızlaştırılması ve içinin boşaltılması, parlamenter geleneğimiz ve demokratik hukuk devleti ilkeleri açısından telafisi güç bir boyuta ulaşmıştır. 2/3560 esas numaralı Kanun Teklifi'nin hazırlanış ve komisyon görüşme süreçleri incelendiğinde, bu erozyonun tüm emareleri bir kez daha açıkça görülmektedir. Yasama sürecinin asli unsuru olan milletvekillerinin, teklifin teknik detayları üzerinde gerçek bir hâkimiyet kurmasına ve toplumsal etkilerini analiz etmesine izin verilmeden yürütülen bu süreç, demokratik müzakere kültüründen tamamen uzaklaşmış bir siyasi anlayışın ürünüdür.

İktidarın yasa yapma kalitesini ve ciddiyetini aşağı çeken "torba kanun" mantığı, bu teklifte de uygulanmıştır. Birbirinden tamamen alakasız olan; kripto varlıklardan, bedelli askerlik ücretine, deprem konutlarından çeşitli vergi muafiyetlerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan düzenlemelerin tek bir metin içine hapsedilmesi, Meclis iradesini yürütme bürokrasisinin hazırladığı metinlerin onay makamına indirgemektedir. Bu yasa yapma tekniği, her bir maddenin kendi uzmanlık alanında derinlemesine tartışılmasını engellemekte ve yasama faaliyetini sadece bir oylama mekanizmasına dönüştürmektedir.

Teklifin usulüne dair en temel eleştirilerimizden biri, tali komisyonların işlevsizleştirilmesidir. TBMM İçtüzüğü uyarınca, bir kanun teklifinin teknik, hukuki ve sektörel boyutlarının kendi uzmanlık alanları ışığında incelenmesi için tali komisyonlara havale edilmesi ve gerekirse bu komisyonlar marifetiyle olgunlaştırılması bir gerekliliktir. Ancak bu teklif sürecinde uzmanlık komisyonları devre dışı bırakılmış, kolektif akıl reddedilmiştir.

Bununla birlikte, teklifin TBMM Başkanlığına sunulması ile komisyon görüşmeleri arasındaki sürenin son derece kısa tutulması, milletvekillerine ve muhalefet gruplarına üzerinde çalışılması için yeterli zaman tanınmaması demokratik nezaket ve yasama etiği ile bağdaşmamaktadır. Teklif sahiplerinin dahi metne yeterince hâkim olmadığı, teknik savunmanın büyük ölçüde yürütme bürokrasisine bırakıldığı bir ortamda, yasama yetkisinin fiilen devredildiği görülmektedir.

Geneli Üzerine Değerlendirmeler

2/3560 esas numaralı Kanun Teklifi'nin geneli incelendiğinde, iktidarın yapısal sorunlara kalıcı çözümler üretmek yerine, günübirlik pansuman tedbirlerle ve teknik hatalarla dolu düzenlemelerle yasama sürecini meşgul ettiği açıkça görülmektedir.

Teklifin geneli üzerine yaptığımız incelemelerde, toplumun en geniş kesimini ilgilendiren ve kamuoyunda büyük bir beklenti yaratan "emekli bayram ikramiyeleri" konusunun iktidar tarafından tamamen görmezden geldiği anlaşılmaktadır. İktidar temsilcilerinin "kaynak yok" savunmasının arkasına sığınarak bu talebi reddetmesi, sadece mali bir tercih değil, aynı zamanda 16 milyon emeklimizin yaşam standartlarına yönelik bir ilgisizlik beyanıdır.

Bütçe, özünde vatandaştan toplanan kaynakların yeniden vatandaşa tahsis edilmesi mekanizmasıdır. 2018 yılında emekli bayram ikramiyesi ilk kez uygulamaya konulduğunda, ödenen iki bayram ikramiyesinin toplam yıllık vergi gelirlerine oranı %3,33 seviyesindeydi. Bugün gelinen noktada, ikramiyenin 4 bin lira olarak kalması durumunda bu oran %0,83'e gerilemektedir. 2018'de verginin %3,3'ünü emeklisine ikramiye olarak verebilen devletin, bugün bu payı %1'in bile altına düşürmesinin izahı "kaynak yokluğu" değil, bütçe tercihlerinin emekliden yana kullanılmamasıdır.

Bir diğer çarpıcı rasyo, ikramiyelerin faiz giderlerine oranıdır. 2018 yılında yıllık bayram ikramiyesi ödemelerinin yıllık faiz giderine oranı %28 iken, bugün bu oran %4,2'ye kadar düşmüştür. Yani devlet, faize 100 lira öderken emekli ikramiyesine ayırdığı payı 28 liradan 4,2 liraya indirmiştir. Bu dramatik düşüş, emeklinin payından alınıp faiz lobilerine aktarıldığının en net kanıtıdır.

- Dolar Cinsinden: 2018'de bir ikramiye 250 dolara tekabül ederken, bugün 4 bin liralık rakam baskılanmış kurla dahi 91 dolara düşmüştür.
- TÜFE (Enflasyon) Cinsinden: 2018'deki başlangıç rakamı sadece TÜİK'in manşet enflasyonu kadar artırılsaydı, bugün konuşulması gereken rakam 11.150 TL olmalıydı.
- Asgari Ücret Cinsinden: 2018'de bir ikramiye asgari ücretin %62'siydi. Bu rasyo korunsaydı, ikramiyenin bugün 17.400 TL olması gerekirdi.

- Fitre Cinsinden: 2018’de bin liralık ikramiye 53 adet fitreye karşılık gelirken, bugün 4 bin lira sadece 17 fitreye düşmüştür. 53 fitre standardını korumak için ikramiyenin 12.720 TL olması gerekmektedir.
- Kurban Bedeli Cinsinden: 2018’de bin liralık ikramiye, Diyanet’in 850 TL olan yurt içi kurban vekalet bedelinden %18 daha fazlaydı; yani bir emekli ikramiyesiyle bir kurban alıp üzerine para artırabiliyordu. Bugün ise kurban vekalet bedelinin yaklaşık 16.875 TL olacağı öngörüldüğünde, 4 bin liralık ikramiye kurbanın ancak dörtte birine (çeyreğine) yetmektedir. 2018’deki alım gücünün korunması için rakamın 19.900 TL olması şarttır.

Yukarıdaki beş temel kriterin (Dolar, TÜFE, Asgari Ücret, Fitre, Kurban) ortalaması alındığında, bugün bir bayram ikramiyesi için bilimsel ve adil olan rakam **14.434 TL**’dir. İYİ Parti olarak sunduğumuz "Refah Paketi" kapsamında da önerdiğimiz üzere; ikramiyelerin her yıl tartışma konusu olmaktan çıkarılması için kalıcı bir kurala bağlanması şarttır. En makul ve uygulanabilir kural, bir bayram ikramiyesinin **net asgari ücretin yarısına** (yıllık toplamda bir tam asgari ücrete) endekslenmesidir. Ancak bu yöndeki önergemiz AK Parti ve MHP milletvekillerince reddedilmiştir.

Teklifin bir diğer önemli ayağını oluşturan "Kripto Varlıklar" ile ilgili düzenlemeler ise tam bir teknik beceriksizlik örneğidir. Dünyanın dijital bir dönüşümden geçtiği, finansal piyasaların yeniden şekillendiği bir dönemde, Türkiye’nin bu alanı düzenlemesi elbette elzemdir. Kripto varlıklara yönelik vergisel yaklaşımlar ve tanımlamalar, sektörün paydaşlarıyla istişare edilmeden, uluslararası normlar yeterince analiz edilmeden getirilmektedir. Bu tür bir yaklaşım, Türkiye’yi bu alanda bir merkez yapmak yerine, mevcut potansiyeli de kaçırmamıza neden olacaktır. Bir kanun metninde kavramların bu kadar muğlak bırakılması, gelecekte çok sayıda hukuki ihtilafa ve vatandaşın mülkiyet hakkının zedelenmesine yol açacaktır.

Teklifin 16. maddesiyle, bedelli askerlik ücretinin hesaplanmasında esas alınan gösterge rakamının 240.000’den 300.000’e çıkarılması öngörülmektedir. Bedelli askerlik ücreti hali hazırda memur maaş katsayısına endekslidir; dolayısıyla her yıl enflasyon oranında veya memur maaş artışları nispetinde otomatik olarak güncellenmektedir. Hal böyleyken, gösterge rakamının ayrıca yükseltilmesi, bedelli ücretine ilave %25’lik bir zam yapılması anlamına gelmektedir. Çok zengin kesim için bu farkın bir önemi olmayabilir ancak askerlik

yükümlülüğünü yerine getirmek için borç harç, kıt kanaat bu parayı denkleştirmeye çalışan vatandaşlarımız için %25'lik ek artış çok ciddi bir mali yüküdür.

İktidar, bu artışın gerekçesi olarak elde edilecek kaynağın Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na aktarılacağını ileri sürmektedir. Eğer Fon'un kaynağa ihtiyacı varsa, yapılması gereken "bütçeden" ödenek tahsis etmektir. Bedelli askerliği bu amaçla bir gelir kapısı haline getirmenin mantıklı bir izahı yoktur. Geçmişte fonun ciddi kaynak fazlasının olduğu da bilinmektedir. Buradaki asıl niyet, bütçe disiplini dışına çıkarak yürütmeye esneklik sağlamaktır. Bu düzenleme, milli savunma ihtiyacından ziyade, vatandaşın cebinden ek kaynak olarak bütçedeki açıkları üstü kapalı şekilde kapatmaya çalışmaktan ibarettir.

Deprem bölgesindeki konut ödemeleri ve indirim oranlarına dair düzenlemeler de teklifin toplumsal duyarlılıktan uzak bir diğer bölümüdür. Asrın felaketini yaşayan vatandaşlarımıza yönelik "lütuf" gibi sunulan indirim oranları, aslında iktidarın deprem sonrası verdiği sözleri tam anlamıyla tutamadığının bir itirafıdır. Depremzedelerin ödeme kapasiteleri göz ardı edilerek hazırlanan modeller, yeni mağduriyetlerin kapısını aralamaktadır. Konutların teslim sürelerindeki gecikmeler, altyapı sorunları ve belirsizlikler devam ederken, mali yükümlülüklerin öncelenmesi sosyal devlet ilkesiyle çelişmektedir.

Teklifin Maddeleri Üzerine Değerlendirmeler

1, 3, 4 ve 5. Maddeler

Kripto varlıkların vergilendirilmesine yönelik düzenlemeler, modern finansal sistemin bir gereği olarak kabul edilse de teklifte yer alan teknik muğlaklıklar ve kavramsal hatalar, bu yeni alanın sağlıklı gelişimini tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. Özellikle bu varlıklardan elde edilen getirilerin "faiz" veya "menkul sermaye iradı" yerine "kira" olarak nitelendirilmesi, hukuki uyumsuzlıklara zemin hazırlamaktadır. Bu tür temel tanımlama hataları, kanunun ruhu ile lafzı arasında büyük bir uçurum yaratmakta ve sistemin daha en başından yanlış bir zemin üzerine inşa edilmesine neden olmaktadır.

Düzenlemenin en kritik zayıf noktalarından biri, uluslararası piyasalardaki teknik ve hukuki gerçeklerin göz ardı edilmesidir. Küresel finansal sistemde kripto varlıkların takibi ve vergilendirilmesi ancak ülkeler arası koordinasyonla mümkündür. OECD bünyesinde yürütülen ve 2027 yılı başında yürürlüğe girmesi planlanan bilgi paylaşımı ve veri değişimi anlaşması tesis

edilmeden, Türkiye'nin tek taraflı ve alelacele bir vergi rejimi kurgulaması, yerli platformları zora sokacaktır. Diğer ülkelerden veri akışı sağlanamadığı bir ortamda getirilen bu yükümlülükler, sermayeyi ve yatırımcıyı takibi imkânsız olan yurt dışı platformlara veya kişisel soğuk cüzdanlara kaçırmaya teşvik edecektir. Bu durum, kazancını dürüstçe beyan eden vatandaşı %40'a varan ağır bir gelir vergisi yükü altında ezerken, kazancını sistem dışına çıkaranları denetleyemeyen adaletsiz bir yapı oluşturacaktır.

Kanun teklifinde kullanılan "varlık" ve "aynı türden kripto varlık" gibi ifadelerin sınırlarının belirsizliği, vergide kanunilik ilkesini ağır bir biçimde zedelemektedir. Hangi dijital değerlerin aynı kategoride değerlendirileceği, Bitcoin veya Ethereum gibi coinler ile farklı işlevleri olan tokenların veya NFT'lerin bu tanımların neresinde duracağı kanun metninde netleşmemiştir. Bu tür önemli tanımların ikincil düzenlemelere, yani bürokrasinin kararlarına bırakılması, parlamentonun asli görevi olan vergi koyma yetkisinin yürütmeye devredilmesi anlamına gelmektedir. Kripto dünyası gibi dinamik ve her an yeni enstrümanların çıktığı bir alanda, kuralların muğlak bırakılması sadece belirsizliği artıracak ve teknolojik yatırımları Türkiye'den uzaklaştıracaktır. Şeffaf ve öngörülebilir bir vergi hukuku için, tüm bu teknik kavramların ucu açık yorumlara izin vermeyecek şekilde yasada yer alması zorunluluktur.

Cumhurbaşkanına; kripto varlığın türü, elde tutma süresi, ihraç ve iktisap tarihi gibi son derece geniş ve teknik parametreler üzerinden vergi oranlarını belirleme yetkisi verilmesi, ekonomi yönetimindeki strateji eksikliğinin bir itirafı niteliğindedir. Bu durum, iktidarın karşılaşılabilecek finansal senaryolara dair net bir projeksiyonunun olmadığını, bunun yerine geniş bir yetki devriyle, çıkacak sorunları kararnamelerle çözme pratiğiyle hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Oysa vergi oranları ve istisnalar, piyasa aktörlerinin önünü görebileceği şekilde sabit ve kanunla belirlenmiş olmalıdır. Sürekli değişebilecek idari kararlarla yönetilen bir piyasada kurumsal yatırımcının kalıcı olması beklenemez. İhtisas kurumları, sektör temsilcileri ve akademik çevrelerle yeterli koordinasyon kurulmadan, sadece bütçe açığını kapatma refleksiyle hazırlanan bu madde, dijital ekonomi hedeflerine hizmet etmekten uzaktır.

Son olarak, düzenlemenin yürürlük maddesine ilişkin tercihler de mülkiyet hakkı ve vergi adaleti açısından sorunludur. Kanun teklifinin yürürlüğe girdiği tarihten önce iktisap edilmiş varlıkların, bugün getirilen yüksek stopaj ve beyan yükümlülüklerine tabi tutulması, geriye dönük bir vergi yükü yaratma riski taşımaktadır. Vatandaşın geçmişteki yatırım

kararlarını, o günün hukuk kurallarına göre aldığını unutmamak gerekir. Lisanslı platformlar üzerinden işlem yapmaya zorlayan ancak yurt dışı çıkışları kontrol edemeyen bu hantal yapı, Türkiye'nin dijital finans merkezi olma iddiasına zarar vermektedir. Dijital pazarın büyümesini destekleyecek, kayıt dışılığı teşvik etmeyecek ve uluslararası standartlarla uyumlu bir reform yerine, eksik tanımlarla dolu bu metinde ısrar edilmesi, Türkiye'nin bu modern alanda rekabet gücünü zayıflatacaktır.

2. ve 15. Madde

Şans oyunları ve bahis reklamlarının vergilendirilmesiyle ilgili düzenlemeler, toplumsal yapıyı zedeleyen ve aileleri maddi-manevi yıkıma sürükleyen bir alanın devlet eliyle nasıl teşvik edildiğini acı bir şekilde ortaya koymuştur. Bugüne kadar bahis reklamlarının "gider" olarak yazılmasına izin verilmesi ve bu yolla bir vergi avantajı tanınması, kamu otoritelerinin bu tür alışkanlıkları teşvik edici bir pozisyon aldığının göstergesidir. Düzenleme ile bu avantajın kaldırılmak istenmesi prensipte desteklense de iktidarın "yasal kumar" ile "yasa dışı kumar" arasındaki çizgide takındığı tutarsız tavır büyük bir çelişki barındırmaktadır. Yasal kumarın vergi teşvikleriyle önü açılırken, yasa dışı olanın ise devletin kendi imkanlarıyla dolaylı yoldan reklamının yapılmasına göz yumulmaktadır.

Özellikle devletin resmi yayın kuruluşu olan TRT'nin dijital platformlarında yayınlanan müsabakalarda, yasa dışı bahis sitelerinin reklamlarının saha kenarlarında açıkça yer alması bu zafiyetin en somut örneğidir. Günümüz teknolojisiyle bu tür reklamların karartılması veya farklı içeriklerle kapatılması mümkünken, kamu yayıncısının bu konuda gerekli hassasiyeti göstermemesi düşündürücüdür. Bir yandan yasal bahis reklamlarını vergiden düşerek avantaj sağlayan bir sistem işletilmekte, diğer yandan devletin televizyonları üzerinden yasa dışı bahis reklamlarının yapılmasına müsaade edilmektedir. Bu durum, kumarın her türlüyle mücadele edilmesi gerekirken, kamu kurumlarının bu sürece dahil olduğunu göstermektedir.

Düzenlemenin etkisinin ölçülememesi ve vergi matrahından indirilen giderlerin detaylı bir tasnifinin yapılamaması ise modern mali yönetim anlayışıyla bağdaşmamaktadır. İşletmelerin kazançlarından indirdikleri giderlerin neler olduğunun, yapay zekâ ve ileri veri işleme teknolojilerinin kullanıldığı bu çağda "toplu bir kalem" olarak sunulması kabul edilemez. Bir mükellef vergi avantajı sağlıyorsa, devletin bu giderlerin niteliğini, miktarını ve kapsamını

en ince ayrıntısına kadar analiz etmesi bütçe disiplininin bir gereğidir. Gelir İdaresi'nin bu detaylandırmayı bir an evvel yapması, vergi adaletinin tesisi açısından zorunludur. Etki analizi yapılamayan ve denetimi zayıf bırakılan bu tür vergi düzenlemeleri, mali şeffaflık ilkesini temelinden sarsmaktadır.

7. Madde

Teklifin 7. maddesi ile iktisadi işletmelerin bünyesinde bulunan konutların kiralanması işlemlerinin Katma Değer Vergisi'nden (KDV) istisna tutulması öngörülmektedir. İktidarın bu düzenlemeyi “konut arzını teşvik etmek” veya “kira fiyatlarındaki artışı dizginlemek” gibi bir gerekçeyle savunması, ekonomik gerçeklerle ve vergi adaletinin temel ilkeleriyle örtüşmemektedir. Bu düzenleme konut krizine çözüm üretmekten ziyade, elinde konut stoku bulunan belirli sermaye gruplarına ve iktisadi işletmelere yönelik bir “vergi kıyağı” niteliği taşımaktadır.

Vergi hukukunun en temel prensiplerinden biri olan “ayırımcılık yapılmaması” ve “eşitlik” ilkesi bu madde ile açıkça çiğnenmektedir. Mevcut sistemde şahısların konut kiralamaları zaten KDV'nin konusuna girmemektedir; ancak bir iktisadi işletme bu faaliyeti yürüttüğünde, bu bir ticari faaliyet sayılmakta ve KDV'ye tabi olmaktadır. Getirilerek istenen istisna ile ticari amaçla konut kiralayan işletmeler, vergi dışı bırakılmak istenmektedir. Devletin vergi gelirlerinden vazgeçerek sağladığı bu avantajın, nihai tüketici olan kiracıya yansıtacağına dair hiçbir mekanizma veya garanti bulunmamaktadır. Tecrübelerimiz göstermektedir ki, bu tür vergi istisnaları kiracıya indirim olarak değil, işletmenin kâr marjına ilave olarak dönmektedir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu konut ve kira krizi, bu tür dolaylı vergi muafiyetleriyle çözülebilecek bir aşamayı çoktan geçmiştir. Enflasyonun kontrol altına alınmadığı, inşaat maliyetlerinin öngörülemediği ve vatandaşın alım gücünün sistematik olarak düşürüldüğü bir ortamda, iktisadi işletmelere KDV muafiyeti sağlamak konut fiyatlarını aşağı çekmeyecektir. Aksine, bu durum bütçe gelirlerinin azalmasına ve zaten kısıtlı olan kamu kaynaklarının verimsiz kullanılmasına neden olacaktır. İktidar, barınma hakkını anayasal bir sorumluluk olarak ele almak yerine, meseleyi yine bir “sektörel teşvik” mantığıyla çözmeye çalışmaktadır.

Düzenlemenin teknik boyutu da ciddi soru işaretleri barındırmaktadır. İktisadi işletmelerin konut kiralama faaliyetlerinde KDV istisnası getirilmesi, bu işletmelerin konut alımı veya inşası sırasında yüklendikleri KDV'lerin indirim konusu yapılıp yapılamayacağı hususunda ciddi bir karmaşa yaratacaktır. Vergi sisteminde yapılan bu tür parçalı ve plansız müdahaleler, verginin nötrlüğü ilkesini bozmakta ve vergi uyumunu zorlaştırmaktadır. Bir yandan bütçe açığını kapatmak için sürekli yeni vergiler icat eden iktidarın, diğer yandan ticari amaçlı konut kiralayan işletmelerden alacağı KDV'den vazgeçmesi, hangi toplumsal önceliğe hizmet etmektedir?

İktisadi işletmelerin konut kiralamalarındaki KDV istisnasına yönelik itirazlarımızın temelinde, Türkiye'nin yıllardır süregelen ve artık tıkanma noktasına gelmiş olan inşaata dayalı ekonomi modelinin bu tür düzenlemelerle yeniden üretilmesi yatmaktadır. Ülkenin kıt kaynaklarının ve ticari işletmelerin sermayesinin teknolojiye, inovasyona ve katma değerli üretime yönlendirilmesi gerekirken; bu düzenleme ile işletmelerin konuta yatırım yapması teşvik edilmektedir. Ticari bir işletmenin, kendi uzmanlık alanında yatırım yapıp işini geliştirmek yerine, sağlanan bu vergi avantajını fırsat bilerek konut yatırıma yönelmesi iktisadi bir akıl tutulmasıdır. Bugüne kadar alınan KDV'den dahi vazgeçilerek sunulan bu istisna, sanayicinin ve ticaret erbabının inovatif yatırımlar yerine gayrimenkul odaklı bir modele hapsolmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin geleceği konut stoklarında değil, teknolojik dönüşümdedir; bu nedenle ticari işletmeleri asli işlerinden uzaklaştırıp gayrimenkul piyasasına çeken her türlü teşvik, ülke ekonomisinin orta ve uzun vadeli çıkarlarına aykırıdır.

Ayrıca bu düzenleme, kayıt dışılığı teşvik etme riski de taşımaktadır. Ticari nitelikteki kiralama faaliyetlerinin istisna kapsamına alınması, vergi denetimini zorlaştıracak ve "iktisadi işletme" çatısı altında yürütülen pek çok lüks kiralama faaliyetinin vergi yükünden kaçınmasına zemin hazırlayacaktır. İyi Parti olarak, kira fiyatlarının düşürülmesi için yapılması gereken; arz güvenliğinin sağlanması, sosyal konut projelerinin hayata geçirilmesi ve genel ekonomik istikrarın tesisi olduğunu savunuyoruz. Sermaye sahiplerine sağlanan bu tür istisnalar, sokaktaki vatandaşın kira yükünü hafifletmeyeceği gibi, vergi adaletine duyulan güveni bir kez daha sarsacaktır. **Tüm bu itirazlarımız sonucu iktidar grubu bu hatalı uygulamadan dönerek ilgili bölümü teklif metninden çıkarmıştır.**

8. Madde

Serbest bölgelerdeki kurumlar vergisi istisnasına yönelik bu düzenleme, ekonomi yönetiminin vergi politikalarındaki istikrarsızlığını bir kez daha tescillemiştir. Yaklaşık iki yıl önce, serbest bölgelerdeki istisna kapsamı sadece ihracat gelirleriyle sınırlandırılmış ve bölge içi ticaret vergi kapsamına alınmıştı. O dönemde hükümet tarafından büyük bir kararlılıkla getirilen bu kısıtlama, serbest bölgelerin kendi içindeki ticari ekosistemini bozmuş ve işletmeler üzerinde ciddi bir mali yük oluşturmuştur. Bugün geline nokta ise bizzat bu kısıtlamayı getiren irade, yarattığı mağduriyeti gidermek adına eski sisteme geri dönmekte ve bölge içi işlemleri yeniden istisna kapsamına almaktadır.

Düzenleme sürecinde yaşanan gel-gitler, yasama kalitesindeki düşüşü ve etki analizi yapılmadan meclise getirilen kanunların yarattığı tahribatı göstermektedir. Serbest bölge işletmecilerinden gelen yoğun talepler doğrultusunda, bölge içi ve bölgeler arası ticaretin de istisna edilmesi gerektiği defaatle dile getirilmiş, ancak bu yöndeki düzenleme Genel Kurul aşamasında metinden çıkarılmıştır. Şimdi ise aynı teklifin yeniden getirilmesi, iktidarın kendi koyduğu kuralları yine kendi eliyle düzeltmeye çalışması anlamına gelmektedir. Bu durum, Türkiye'nin yatırım iklimi için en temel ihtiyaç olan "öngörülebilirlik" ilkesine ağır bir darbe vurmaktadır.

Her ne kadar yapılan değişiklik serbest bölgelerdeki ticari tikanıklığı açmayı hedeflese de vergi mevzuatının bu kadar kısa aralıklarla taban tabana zıt şekillerde değiştirilmesi devlet ciddiyetiyle bağdaşmamaktadır. Bir ülkede vergi rejiminin iki yıl içinde bu denli savrulması hem yerli hem de yabancı yatırımcı nezdinde güven kaybına yol açmaktadır. İktidarın ne olduğunu anlamadan getirdiği, sonra ne olduğunu anlamadan çıkardığı ve nihayetinde yeniden gündeme aldığı bu düzenleme, tutarlı bir maliye politikasının bulunmadığının somut bir kanıtıdır.

9. Madde

Teklifin 9. maddesi ile 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nun 49'uncu maddesinde bir değişiklik yapılarak, İşsizlik Sigortası Fonu'na ödenen %1 oranındaki devlet payının yarısına kadar artırılması veya yarısına kadar indirilmesi konusunda Cumhurbaşkanına yetki verilmesi öngörülmektedir.

İşsizlik Sigortası Fonu, adından da anlaşılacağı üzere, işçinin alın terinden ve işverenin katkısından oluşan, zor zamanlarda emekçinin sığınağı olması gereken bir “emanet” kumbarasıdır. Devletin bu fona katkısı, sosyal devlet ilkesinin bir gereği ve fonun aktüeryal dengesinin garantörüdür. İktidar, son yıllarda bu fonu asli amacı olan işsiz kalan vatandaşla destek vermekten uzaklaştırmış, bir işveren teşvik fonu veya Hazine’ye kaynak yaratma aracı haline getirmiştir. Getirilmek istenen bu yeni yetkiyle, bütçe sıkışıklığı yaşandığında Devlet payının %0,5’e kadar düşürülmesinin önü açılmaktadır. Bu durum, Devletin kendi sorumluluğundan kaçması ve fonun gelir yapısını keyfi kararlara mahkûm etmesi demektir.

Türkiye’de işsizlik ödeneğinden yararlanma şartlarının ağırlığı ve ödenen tutarların düşüklüğü ortadayken, iktidarın önceliği devletin payını nasıl azaltabileceği değil, fonun kapsayıcılığını nasıl artırabileceği olmalıdır. İktidar, asgari cüret desteği vermek ve bütçe açığını kapatmak için emekçinin güvencesi olan İşsizlik Sigortası Fonu’nu bir mali manevra alanı olarak görmekten vazgeçmelidir. Devlet payının düşürülmesi ihtimali, fonun uzun vadeli sürdürülebilirliğini tehlikeye atacak ve olası bir ekonomik krizde işsizlere sunulacak desteğin kısıtlanmasına zemin hazırlayacaktır.

10. Madde

BOTAŞ, geçmişte kamu kesimi dengesi içerisinde adeta bir darphane gibi çalışan, mali yapısı son derece güçlü bir kuruluş olmasına rağmen; özellikle son yıllarda uygulanan yanlış ve öngörüsüz politikalar neticesinde vergi yükümlülüklerini dahi yerine getiremeyen bir kurum haline getirilmiştir. 2021 yılının son çeyreğinde sona eren ve yaklaşık 16 milyar metreküplük hacmi kapsayan devletler arası doğalgaz anlaşmalarının zamanında yenilenmemesi, bu zafiyetin en somut kanıtıdır. 300 dolardan bağlanabilecek anlaşmaların ihmal edilmesi sonucu, dünya piyasalarında fiyatların fırladığı bir dönemde doğalgazın 2 bin dolarlardan ithal edilmesi, BOTAŞ’ın içine düştüğü mali batağın temel sebebidir. İktidarın bu öngörüsüzlüğü bugün karşımıza BOTAŞ’ın vergi borçlarının silinmesi zorunluluğu olarak çıkmaktadır.

Maddede öngörülen borç mahsuplaşma yöntemi, bütçenin en temel prensiplerinden biri olan "gayrisafilik ilkesini" açıkça ihlal etmektedir. Görevlendirme giderleri ile KDV alacaklarının karşılıklı olarak silinmesi, bu işlemlerin ne gelir ne de gider kalemlerinde gösterilmemesi anlamına gelmektedir. Bu durum, devlet harcamalarının şeffaf bir şekilde

izlenmesini engellediği gibi, parlamentonun bütçe ve denetim yetkisini de baypas etmektedir. Eğer vatandaşa veya hanelere bir sübvansiyon uygulanacaksa, bunun yolu bütçeye ilgili ödeneğin konulması, bir tarafta vergi gelirin diğer tarafta ise harcamanın açıkça gösterilmesidir. Adı konulmamış ve ödeneği olmayan harcamalarla devlet yönetmek, mali disiplini temelinden sarsmaktadır.

Bu şeffaflıktan uzak yaklaşım, sadece denetimi engellemekle kalmamakta, aynı zamanda Türkiye'nin mali verileri üzerinde çalışma yapan akademisyenleri ve analistleri de yanlış yola sevk etmektedir. Vergi gelirlerinin ve kamu harcamalarının olduğundan düşük gösterilmesi, veriye dayalı analiz yapma imkanını ortadan kaldırmaktadır. İktidar, "vatandaşa destek oluyoruz" kisvesi altında kendi yönetim hatalarının faturasını bütçe ilkelerini çiğneyerek gizlemeye çalışmaktadır. Gerçek bir mali yönetim anlayışı, BOTAŞ'ı yeniden kendi ayakları üzerinde duran bir yapıya kavuşturmayı ve yapılan tüm transferleri Meclis denetimine açık, gayrisafi bir şekilde bütçeleştirmeyi gerektirir.

11. Madde

Kamu kurumlarına ait taşınmazların Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) eliyle satışına imkân tanıyan düzenleme, devletin mülkiyet yönetimi anlayışındaki stratejik sapmayı ortaya koymaktadır. Bir kamu kurumunun asli varlığı olan arsa ve arazilerini elden çıkararak, buradan elde edilecek kaynağı bina yapımı veya demirbaş alımı gibi cari nitelikli harcamalara yönlendirmesi, sürdürülebilir mali yönetim ilkeleriyle çelişmektedir. Devletin kalıcı varlıklarının, gününbirlik ihtiyaçlar veya tüketim odaklı harcamalar için tasfiye edilmesi, uzun vadeli kamu çıkarlarını zedeleyen ve varlık bütünlüğünü bozan bir yaklaşımdır.

Düzenlemenin en temel sorunu, satışa gerekçe gösterilen "ihtiyaç fazlası" kavramının nesnel ve hukuki bir tanımının yapılmamış olmasıdır. Hangi taşınmazın neye göre ihtiyaç fazlası sayılacağına dair somut kriterlerin eksikliği, bu sürecin keyfiyete açık bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır. Bu belirsizlik, belirli taşınmazların rant odaklı beklentiler doğrultusunda "ihtiyaç fazlası" olarak tescil edilmesine dair ciddi riskler barındırmaktadır. Kamu kurumlarının kendi varlıklarını yönetme iradesinin kısıtlanarak bu yetkinin Özelleştirme İdaresi'ne devredilmesi, kamu yönetimindeki uzmanlaşma ve özerklik ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın geçmişteki uygulamaları, bu denli geniş yetkilerin yaratabileceği riskler konusunda endişeleri artırmaktadır. Türk Telekom örneğinde olduğu gibi, mülkiyetin sınırlarının ve özellikle stratejik öneme sahip altyapı varlıklarının devir kapsamına girip girmediğinin şartnamelerde muğlak bırakılması, kamuya ağır maliyetler yüklemiştir. Geçmişteki bu tür şeffaflıktan uzak ve teknik hatalarla dolu özelleştirme tecrübeleri ortadayken, yeni bir yetki devriyle mülkiyet satışlarının önünün açılması, benzer hukuki ve mali karmaşaların yaşanmasına zemin hazırlayacaktır.

Son olarak, yasama denetiminin en temel gereği olan şeffaflık ilkesi bu madde özelinde açıkça ihlal edilmiştir. Komisyon görüşmeleri sırasında, satışa konu edilmesi planlanan 230 taşınmaza dair listenin sunulması talep edilmiş olmasına karşın, Komisyona yalnızca 94 taşınmazı içeren eksik bir döküm iletilmiştir. Geriye kalan taşınmazların akıbetine dair bilginin milletin temsilcilerinden saklanması, parlamentonun denetim yetkisini işlevsiz kılmaktadır. Halkın ortak malı olan arazilerin akıbetine dair bu gizlilik, sürecin kamu yararı değil, kapalı kapılar ardındaki mülkiyet transferleri ekseninde yürütüldüğü şüphesini güçlendirmekte ve düzenlemeyi demokratik hesap verebilirlik ilkeleri açısından meşruiyet dışına itmektedir.

16. Madde

Teklifin bu maddesiyle bedelli askerlik ücretine esas gösterge rakamının 240.000'den 300.000'e (bedelli askerlik ücretinin 333.089 TL'den 416.361 TL'ye) çıkarılması, mevcut sistemdeki otomatik güncelleme mekanizmasına rağmen yapılmış yanlış bir müdahaledir. Bedelli askerlik ücreti halihazırda memur maaş katsayısına endeksli olup, enflasyon ve maaş artışları oranında her yıl güncellenmektedir; dolayısıyla bu katsayı artışı, vatandaşın üzerine %25 oranında ilave bir yük bindirmektedir. Ekonomik krizin derinleştiği ve geçim sıkıntısının arttığı bir dönemde, bu bedeli zor şartlar altında denkleştirmeye çalışan vatandaşlar için söz konusu artış, askerlik yükümlülüğünün ifasını zorlaştıran bir adaletsizliğe dönüşmektedir.

Düzenlemenin gerekçesi olarak sunulan ek gelirin Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na aktarılması ise bütçe disiplini ve şeffaflık ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Savunma sanayiinin finansman ihtiyacı, doğrudan merkezi yönetim bütçesinden ayrılacak ödeneklerle karşılanmalı; bedelli askerlik bir gelir kapısı haline getirilmemelidir. Bu yöntem, bütçeden fona aktarılması gereken kaynağı azaltarak bütçeyi yapay bir şekilde rahatlatma çabasıdır. Kamu

kaynaklarının bu şekilde "arka kapıdan" dolaştırılarak yönetilmesi, parlamentonun denetim yetkisini zayıflatmakta ve mali süreçleri belirsizliğe itmektir.

17. Madde

Teklifin 17. maddesiyle deprem konut ve iş yerleri için getirilen peşin ödeme iskontoları, iktidarın depremzede vatandaşlarımıza sunduğu bir "kolaylık" gibi yansıtılsa da mali gerçekler durumun aksini göstermektedir. İki yıl ödemesiz, on sekiz yıl vadeli ödeme planının peşin ödemeye çekilmesi durumunda konutlar için sunulan %74, iş yerleri içinse %48 oranındaki iskonto, yıllık bazda bakıldığında konutta %13,2, iş yerinde ise %6,1 gibi sembolik oranlara tekabül etmektedir. Gelecek yirmi yıl içerisinde Türkiye'nin ortalama enflasyonunun bu oranların çok üzerinde seyredeceği aşikârken, depremzedeye "peşin öde" demek, aslında vatandaşa rasyonel olmayan bir mali yüklemeye yapmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Deprem bölgesindeki barınma ve ticari hayatın canlandırılması için asıl odaklanılması gereken nokta, bu amaçla toplanan kaynakların nereye harcandığıdır. 2023 Temmuz ayından itibaren "depremin yaralarını sarmak" mazeretiyle artırılan ve yeni konulan vergilerden 2026 yılı itibarıyla elde edilecek gelir toplamda 1 trilyon 240 milyar liraya ulaşmaktadır. Buna karşın, aynı dönemde deprem harcamaları için ayrılan ödenek sadece 653 milyar liradır. Yani iktidar, depremi gerekçe göstererek vatandaştan topladığı vergilerin yaklaşık yarısını deprem dışı alanlarda kullanmak üzere Hazineye aktarmış, yaklaşık 587 milyar liralık kaynağı depremeden esirgemiştir.

Bu durum, kamu yönetimindeki kronikleşmiş bir samimiyetsizliği de ifşa etmektedir. Tıpkı 1999 depremi sonrası toplanan vergilerin koruyucu önlemler için kullanılmaması gibi, bugün de Hazine ve Maliye Bakanı ile diğer yetkililerin "deprem için" diyerek savundukları ek vergiler, deprem bölgesindeki vatandaşlarımızın yaralarını sarmak yerine bütçe açıklarını kapatmak için kullanılmaktadır.

Sonuç olarak, depremzedeyi rasyonel olmayan iskonto oranlarıyla peşin ödemeye zorlamak yerine, zaten bu amaçla toplanmış olan devasa vergi gelirlerinin doğrudan bölge halkına aktarılması gerekmektedir. Toplanan 1,24 trilyon liranın tamamı deprem bölgesi için harcanmalı; konutlar ve iş yerleri, vatandaşın üzerinde ek bir mali baskı oluşturmaktan teslim edilmelidir. Deprem için toplanan kaynakları genel bütçeye hibe ederek afetzedeyi

borçlanmaya mahkûm eden bu yaklaşım, yaşanacak muhtemel afetlerin yeniden "asrın felaketine" dönüşmesine zemin hazırlamaktadır.

İYİ Parti olarak Teklifin bazı maddelerindeki düzenlemeleri desteklemekle birlikte muhalefet şerhimizde detaylarıyla belirttiğimiz gerekçelerden ötürü karşı oy kullanıyoruz.

Ayyüce Türkeş Taş

Adana

Erhan Usta

Samsun

MUHALEFET ŞERHİ

1. KANUN TEKLİFİNİN GENELİ ÜZERİNDE DEĞERLENDİRME

Komisyonumuzda görüşülen “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, içerdiği düzenlemelerin kapsamı ve niteliği itibarıyla son yıllarda giderek yaygınlaşan torba kanun uygulamalarının bir örneğini daha oluşturmaktadır. Teklif incelendiğinde, birbirleriyle doğrudan bağlantısı bulunmayan çok sayıda düzenlemenin aynı metin içerisinde bir araya getirildiği görülmektedir. Vergi hukukuna ilişkin hükümlerle sosyal güvenlik alanındaki düzenlemelerin, enerji sektörüne ilişkin mali işlemlerle kamu taşınmazlarının özelleştirilmesine yönelik hükümlerinin ve hatta askerlik sistemine ilişkin değişikliklerin aynı kanun teklifinde yer alması, yasama tekniği bakımından ciddi bir sorun yaratmaktadır.

Kanun yapma süreci yalnızca teknik bir metin hazırlama faaliyeti değildir. Yasama faaliyeti, aynı zamanda kamu politikalarının tartışıldığı, farklı görüşlerin değerlendirildiği ve toplumsal etkileri yüksek düzenlemelerin bütün boyutlarıyla ele alındığı bir demokratik süreçtir. Torba kanun yöntemi ise bu tartışma zemininin önemli ölçüde daralmasına yol açmaktadır. Farklı alanlara ilişkin düzenlemelerin tek bir teklif içerisinde sunulması, hem komisyon aşamasında hem de Genel Kurul görüşmelerinde her bir düzenlemenin ayrıntılı biçimde ele alınmasını zorlaştırmaktadır. Bu durum, yasama faaliyetinin niteliğini zayıflattığı gibi Meclis’in denetim fonksiyonunu da sınırlamaktadır.

Teklifin dikkat çeken yönlerinden biri, içerdiği düzenlemelerin önemli bir kısmının vergi mevzuatına ilişkin olmasıdır. Vergi sistemine yeni yükümlülükler getiren, bazı alanlarda istisna ve muafiyetleri değiştiren ya da yeni vergisel uygulamalar öngören düzenlemeler, teklifin büyük bölümünü oluşturmaktadır. Vergi politikası, devletin ekonomik ve sosyal politikalarını şekillendiren en güçlü araçlardan biridir. Bu nedenle vergi düzenlemeleri yapılırken yalnızca kamu gelirlerinin artırılması hedefi değil, aynı zamanda ekonomik faaliyetler üzerindeki etkiler, gelir dağılımı sonuçları ve piyasa dengeleri de dikkate alınmalıdır. Ancak teklif metninde bu tür kapsamlı değerlendirmelerin yeterince yapıldığına dair güçlü bir iz görülmemektedir.

Teklifte yer alan kripto varlıkların vergilendirilmesine yönelik düzenlemeler bu açıdan dikkat çekicidir. Dijital ekonominin hızla gelişmesi ve kripto varlık piyasalarının büyümesi, bu alanın

hukuki ve mali açıdan düzenlenmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Pek çok ülke, bu yeni ekonomik alanı vergi sistemine dahil etmek amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Bununla birlikte kripto varlık piyasaları son derece dinamik ve karmaşık bir yapıya sahiptir. İşlem türleri, platformlar arası hareketler, cüzdan transferleri ve değerlendirme yöntemleri klasik finansal araçlara kıyasla oldukça farklı özellikler göstermektedir.

Bu nedenle kripto varlıkların vergilendirilmesine yönelik düzenlemelerin son derece dikkatli hazırlanması gerekir. Belirsizlik içeren hükümler, yatırımcı davranışlarını olumsuz etkileyebilir ve kayıt dışı işlemlerin artmasına yol açabilir. Teklifte yer alan düzenlemelerde ise özellikle “transfer” kavramının kapsamı, işlem değerinin nasıl belirleneceği ve platform dışı işlemlerin nasıl izleneceği gibi konuların uygulamada çeşitli tartışmalara yol açabileceği değerlendirilmektedir. Bu tür belirsizlikler, vergi sisteminde öngörülebilirlik ilkesini zedeleyebileceği gibi idare ile mükellefler arasında yeni ihtilafların doğmasına da neden olabilir.

Teklifte ayrıca şans ve bahis oyunlarına ilişkin reklam giderlerinin vergi matrahından indirilememesine yönelik düzenleme de yer almaktadır. Bu düzenleme ilk bakışta toplumsal açıdan olumlu bir yaklaşım gibi değerlendirilebilir. Kumar ve bahis faaliyetlerinin özellikle gençler üzerinde yarattığı olumsuz etkiler, birçok ülkede tartışılan önemli bir sosyal sorundur. Ancak söz konusu düzenleme yalnızca vergi mevzuatı üzerinden yapılmış sınırlı bir müdahale niteliği taşımaktadır. Kumar ve bahis sektörünün reklam faaliyetlerinin sınırlandırılması daha geniş bir düzenleme çerçevesi gerektirir. Yalnızca vergi indirimi yasağı getirilmesi, sektörün reklam faaliyetlerini farklı kanallardan sürdürmesine engel olmayabilir.

Teklifte yer alan bir diğer düzenleme, vakıf üniversitelerinin sağlık hizmeti faaliyetlerine ilişkin vergi uygulamalarında değişiklik yapılmasını öngörmektedir. Vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastaneler yalnızca ticari sağlık hizmeti sunan kuruluşlar değildir. Bu kurumlar aynı zamanda tıp eğitimi verilen, araştırma faaliyetlerinin yürütüldüğü ve sağlık sisteminin önemli bir parçasını oluşturan yapılardır. Bu nedenle söz konusu kurumların vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler yapılırken yalnız mali etkiler değil, sağlık hizmetinin sürdürülebilirliği ve üniversite hastanelerinin eğitim fonksiyonu da dikkate alınmalıdır.

Konut kiralamalarına ilişkin KDV istisnası getiren düzenleme de teklifin önemli başlıklarından biridir. Son yıllarda büyük şehirlerde konut fiyatlarının ve kira bedellerinin hızlı biçimde artması, barınma meselesini ciddi bir toplumsal sorun haline getirmiştir. Konut piyasasında yaşanan bu gelişmeler, kamu politikalarının yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Ancak konut krizinin temel nedenleri yalnızca vergi mevzuatından kaynaklanmamaktadır. Arz-

talep dengesi, şehirleşme politikaları, yatırım amaçlı konut alımları ve kira piyasasındaki yapısal sorunlar birlikte değerlendirilmeden yalnızca vergi istisnası yoluyla çözüm üretilmeye çalışılması sınırlı bir etki doğuracaktır.

Teklif kapsamında yer alan bir diğer önemli düzenleme ise işsizlik sigortası primlerinde devlet katkısının artırılması veya azaltılmasına yönelik yetki değişikliğidir. İşsizlik sigortası fonu, işini kaybeden vatandaşların belirli bir süre gelir güvencesine sahip olmasını sağlayan temel sosyal politika araçlarından biridir. Bu nedenle fonun yapısına ilişkin düzenlemelerin yalnız mali açıdan değil, sosyal devlet ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Devlet katkısının miktarına ilişkin kararların yürütmenin takdirine bırakılması, fonun geleceği açısından dikkatle ele alınması gereken bir konudur.

Teklifte ayrıca BOTAŞ'ın görev zararlarına ilişkin mali işlemlerin düzenlenmesi, kamu taşınmazlarının özelleştirme kapsamına alınması ve bedelli askerlik ücretinin artırılması gibi farklı alanlarda düzenlemeler de bulunmaktadır. Bu başlıkların her biri kendi içinde önemli sonuçlar doğurabilecek niteliktedir. Enerji piyasasına ilişkin mali düzenlemeler kamu bütçesi üzerinde doğrudan etkiler yaratırken, kamu taşınmazlarının özelleştirilmesi kamu varlıklarının yönetimi açısından stratejik sonuçlar doğurabilir. Benzer şekilde bedelli askerlik ücretine ilişkin düzenleme de doğrudan vatandaşların ekonomik yükünü etkileyen bir konudur.

Bütün bu düzenlemelerin tek bir kanun teklifinde bir araya getirilmesi, yasama sürecinin sağlıklı işleyişi bakımından sorun yaratmaktadır. Her biri farklı politika alanlarına ait olan bu düzenlemelerin ayrı kanun teklifleri halinde ele alınması, hem Meclis çalışmalarının niteliğini artıracak hem de kamuoyunun bu düzenlemeleri daha sağlıklı biçimde tartışmasına imkân sağlayacaktır.

Sonuç olarak teklif, farklı alanlarda çeşitli değişiklikler içermekle birlikte yasama tekniği açısından parçalı ve dağınık bir görünüm arz etmektedir. Düzenlemelerin bir kısmı belirli ihtiyaçlara cevap verme amacı taşısa da teklifin genel yaklaşımı, kapsamlı bir politika çerçevesinden ziyade farklı başlıkların aynı metin içinde bir araya getirilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, kanun teklifinin bütüncül bir reform niteliği taşımaktan uzak olduğunu göstermektedir.

Bu nedenlerle teklifin geneli üzerinde yapılan değerlendirmede, yasama tekniği bakımından ortaya çıkan sorunların ve düzenlemelerin yaratabileceği muhtemel etkilerin dikkate alınması gerektiği kanaatine varılmıştır.

2. ANAYASA VE HUKUKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRME

Kanun teklifinin anayasal çerçevede değerlendirilmesi, yalnızca maddelerin içerdiği düzenlemelerin hukuka uygunluğunu incelemekle sınırlı değildir. Aynı zamanda kanun yapma yönteminin anayasal ilkelerle uyumlu olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda söz konusu teklif, hem yasama tekniği hem de içerdiği bazı düzenlemeler bakımından çeşitli anayasal ilkeler açısından tartışma doğurabilecek niteliktedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu açıkça ifade edilmiştir. Hukuk devleti ilkesi, yalnızca devletin işlemlerinin hukuka uygun olması anlamına gelmez. Aynı zamanda kanunların açık, anlaşılır ve öngörülebilir olmasını da gerektirir. Bireylerin hangi davranışlarının hangi hukuki sonuçları doğuracağını önceden öngörebilmeleri hukuk güvenliğinin temel şartıdır. Bu nedenle kanun metinlerinde kullanılan kavramların belirsizlik yaratmayacak şekilde tanımlanması büyük önem taşır.

Teklifte yer alan bazı düzenlemelerde kullanılan kavramların uygulamada farklı yorumlara açık olabileceği görülmektedir. Özellikle kripto varlık işlemlerinin vergilendirilmesine ilişkin hükümler bakımından “transfer”, “işlem değeri”, “platform dışı işlem” gibi kavramların kapsamının net biçimde ortaya konulmaması, ilerleyen süreçte idare ile mükellefler arasında ihtilaflara yol açabilecek bir durum yaratabilir. Vergi hukukunda belirsizlik yalnızca uygulama sorunlarına neden olmaz; aynı zamanda ekonomik faaliyetlerin yönünü de etkileyebilir. Bu nedenle vergilendirmeye ilişkin düzenlemelerde hukuki açıklık ve belirlilik ilkeleri özellikle önem taşımaktadır.

Vergi düzenlemeleri bakımından dikkate alınması gereken bir diğer anayasal ilke ise Anayasa'nın 73. maddesinde yer alan vergide kanunilik ilkesidir. Söz konusu maddeye göre vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Bu ilke yalnızca verginin kanun metninde yer almasını değil, verginin temel unsurlarının da kanunla belirlenmesini gerektirir. Verginin konusu, mükellefi, matrahı ve oranı gibi unsurların idari düzenlemelere bırakılması verginin kanuniliği ilkesinin zedelenmesine yol açabilir.

Teklifte bazı alanlarda yürütme organına geniş düzenleme yetkileri verildiği görülmektedir. Özellikle vergi oranları veya bazı mali yükümlülüklerin uygulanmasına ilişkin konularda yürütmeye bırakılan takdir alanı dikkat çekmektedir. Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi çerçevesinde, kanunların temel unsurlarının idari tasarruflarla belirlenmesi uygun değildir. Elbette kanun koyucu bazı teknik ayrıntıların düzenlenmesini idareye bırakabilir; ancak bu durum kanunun temel çerçevesinin idare tarafından belirlenmesi sonucunu doğurmamalıdır.

Teklif kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğer anayasal ilke de eşitlik ilkesidir. Anayasa'nın 10. maddesi, herkesin kanun önünde eşit olduğunu hükme bağlamaktadır. Eşitlik ilkesi yalnızca bireyler arasında ayırım yapılmamasını değil, aynı durumda bulunan kişilere aynı hukuki kuralların uygulanmasını da gerektirir. Kanun koyucu farklı durumdaki gruplar için farklı düzenlemeler yapabilir; ancak bu farklılıkların objektif ve makul bir temele dayanması gerekir.

Teklifte yer alan bazı düzenlemeler bakımından eşitlik ilkesi açısından dikkatli değerlendirme yapılması gerekmektedir. Örneğin bedelli askerlik ücretine ilişkin düzenleme, ekonomik gücü yüksek olan bireylerle daha sınırlı gelir düzeyine sahip olan bireyler arasında fiili bir farklılık yaratabilecek niteliktedir. Bu tür düzenlemelerin toplumsal etkileri değerlendirilirken eşitlik ilkesi ile sosyal devlet ilkesi birlikte ele alınmalıdır.

Sosyal devlet ilkesi de teklifin değerlendirilmesinde önemli bir ölçüt oluşturmaktadır. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan sosyal devlet ilkesi, devletin ekonomik ve sosyal hayatı düzenlerken toplumsal adaleti gözetmesini ve özellikle dezavantajlı kesimleri koruyucu tedbirler almasını gerektirir. İşsizlik sigortası fonuna ilişkin düzenlemeler bu açıdan önem taşımaktadır. İşsizlik sigortası sistemi, işsiz kalan vatandaşların geçici süreyle gelir güvencesine sahip olmasını sağlayan önemli bir sosyal politika aracıdır. Bu nedenle fonun yapısına ilişkin değişiklikler yapılırken sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği kadar işsiz bireylerin korunması da dikkate alınmalıdır.

Teklifte ayrıca kamu taşınmazlarının özelleştirme kapsamına alınmasına ilişkin hükümler de bulunmaktadır. Kamuya ait taşınmazların değerlendirilmesi kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından önemlidir. Ancak bu tür kararların kamu yararı ilkesi doğrultusunda alınması gerekir. Anayasa'nın 47. maddesi kamu hizmetlerinin ve kamu varlıklarının özelleştirilmesine ilişkin düzenlemelerin kamu yararı gözetilerek yapılmasını öngörmektedir. Bu nedenle kamu taşınmazlarının satışına ilişkin düzenlemelerde kamu yararının somut biçimde ortaya konulması büyük önem taşımaktadır.

Enerji sektörüne ilişkin mali düzenlemeler bakımından ise bütçe hakkı ilkesinin dikkate alınması gerekir. Bütçe hakkı, parlamenter demokrasilerin en temel unsurlarından biridir. Kamu gelirlerinin toplanması ve harcamaların yapılması üzerinde nihai karar yetkisi yasama organına aittir. Bu nedenle kamu maliyesine ilişkin düzenlemelerin şeffaf ve denetlenebilir olması gerekir. Enerji piyasasında ortaya çıkan görev zararlarının bütçe dışı yöntemlerle telafi edilmesi veya mali işlemlerin karmaşık mahsuplaşma mekanizmalarıyla yürütülmesi, bütçe denetiminin etkinliğini zayıflatabilecek sonuçlar doğurabilir.

Son olarak teklif kapsamında yapılan bazı düzenlemelerin idari yapıya ilişkin olduğu görülmektedir. Defterdarların görev ve yetkilerinin kanun düzeyinde düzenlenmesine ilişkin madde bu çerçevede değerlendirilebilir. Anayasa Mahkemesi’nin daha önce verdiği kararlar, kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi gerektiğini açık biçimde ortaya koymuştur. Bu nedenle söz konusu düzenleme, kanunilik ilkesinin güçlendirilmesi bakımından olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tür düzenlemelerin yalnızca iptal edilen hükümlerin kanun metnine aktarılması şeklinde değil, daha sistematik bir idari yapı reformu çerçevesinde ele alınması daha sağlıklı olacaktır.

Bütün bu değerlendirmeler birlikte ele alındığında, teklifin bazı maddelerinin anayasal ilkeler açısından dikkatli biçimde incelenmesi gerektiği görülmektedir. Hukuk devleti, vergide kanunilik, eşitlik ve sosyal devlet ilkeleri, kanun yapma sürecinin temel referans noktalarıdır. Bu ilkelerin yeterince gözetilmediği durumlarda kanunların uygulanmasında çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmekte ve hukuk güvenliği zedelenebilmektedir.

Bu nedenle söz konusu kanun teklifinin anayasal ilkeler ışığında yeniden değerlendirilmesinin yararlı olacağı kanaatine varılmıştır.

3. MADDELERİN AYRI AYRI DEĞERLENDİRİLMESİ

Madde 1

Birinci maddeyle, daha önce farklı bir vergisel başlık altında yer alan düzenleme alanı genişletilmekte ve kripto varlık satış ve transfer işlemleri üzerinden yeni bir işlem vergisi ihdas edilmektedir. Teklifin mantığı açıktır: hızla büyüyen, büyük ölçüde teknoloji temelli ve sınır aşan bir piyasayı kayıt altına almak, bu alandan kamuya pay aktarmak ve klasik vergi sistemi dışında kalan bir alanı görünür hale getirmek. Bu hedefin kendi başına yanlış olduğunu söylemek mümkün değildir. Tam tersine, dijitalleşen ekonomik ilişkiler karşısında kamu otoritesinin tamamen seyirci kalması da savunulamaz. Ne var ki sorun, vergileme iradesinin varlığında değil; bu iradenin hangi hukuki teknikle ve nasıl bir piyasa gerçekliği dikkate alınarak hayata geçirildiğinde düğümlenmektedir.

Madde metni, “satış” ile birlikte “transfer” işlemlerini de verginin konusuna dâhil ederek daha ilk aşamada önemli bir belirsizlik üretmektedir. Çünkü kripto varlık piyasasında transfer her zaman kazanç doğuran, tasarrufi mahiyeti açık bir işlem değildir. Aynı kişinin kendi hesapları arasında yaptığı teknik aktarım, varlığın bir platformdan diğerine taşınması, saklama amaçlı hareketler, teminat benzeri kullanımlar ya da işlem güvenliği nedeniyle gerçekleştirilen teknik

yönlendirmeler de transfer başlığı altında görülebilir. Bu kadar geniş bir kavramın, alt ayrımları kanunda yapılmadan verginin konusuna sokulması; gerçekte gelir yaratmayan veya ekonomik sonuç doğurmayan bazı hareketlerin de vergi kapsamına girmesi riskini ortaya çıkarmaktadır. Bir vergi düzenlemesi, vergiye tabi olayın sınırlarını netleştirmeden kaleme alınırsa, amaçlanan kayıtlılık yerine ihtilaf üretir.

Buna ek olarak, transfer anındaki “rayiç değer”in esas alınacağı belirtilmekle yetinilmesi de ciddi bir sorun alanıdır. Kripto varlık piyasalarında fiyat oluşumu klasik piyasalara benzemez; aynı varlık farklı borsalarda farklı fiyatlardan işlem görebilir, fiyat birkaç dakika içinde ciddi ölçüde değişebilir, ulusal para birimine çevrim yöntemleri farklılaşabilir. Hangi zamanın, hangi platformun, hangi kurun ve hangi fiyat ölçütünün esas alınacağı kanunda çerçevelenmeden sadece “rayiç değer” denildiğinde, kanun koyucu esasen bir teknik alanı tanımsız bırakarak ihtilafı idarenin omuzlarına ve yargının önüne itmiş olur. Oysa bu kadar oynak bir piyasada değerlendirme usulü belirsiz bırakıldığında mükellef bakımından öngörülebilirlik, idare bakımından da eşit uygulama kabiliyeti zayıflar.

Dahası, verginin oranı bugün düşük görünse bile meselenin yalnız oran olmadığını görmek gerekir. Kripto piyasası yüksek frekanslı işlemlerin yaygın olduğu bir piyasadır. Tek tek bakıldığında küçük gibi görünen işlem maliyetleri, çok sayıda işlem yapanlar açısından birikimli bir yük haline gelebilir. Böyle bir durumda vergilemenin piyasa davranışını nasıl değiştireceği, işlemlerin Türkiye’de lisanslı ya da denetlenebilir kanallarda kalıp kalmayacağı, kullanıcıların başka ülke merkezli platformlara veya daha denetimsiz alanlara yönelip yönelmeyeceği etki analizinin merkezinde yer almalıdır. Oysa burada gelir tahmini yazılmış olsa da davranışsal etkinin yeterince tartışılmadığı anlaşılmaktadır. Verginin tasarımı yalnız tahsil kolaylığına göre yapılırsa, kayıt altına alma hedefi tersine dönebilir.

Bir başka sorun da oran konusunda yürütmeye verilen geniş takdir alanıdır. Cumhurbaşkanına tanınan sifıra kadar indirme ve beş katına kadar artırma yetkisi, verginin ekonomik mahiyetini tek bir işlemle değiştirebilecek ölçüde geniştir. Bugün küçük görünen oran, yarın piyasa yapısını baştan aşağı etkileyecek bir seviyeye çıkabilir. Vergilendirmede belirlilik ilkesi, salt kanunda bir oran yazılmasıyla sağlanmış sayılmaz; oranı değiştirme yetkisinin de ölçülü, gerekçeli ve sınırları belirlenmiş olması gerekir. Bu haliyle madde, kripto varlıkların tamamen vergisiz kalmasına karşı bir adım olarak anlaşılabilir; ancak mevcut kurgusuyla hukuki belirlilik bakımından sorunlu, piyasa davranışı bakımından ise riskli bir zemine sahiptir. Satış ve transfer ayırımının keskinleştirilmesi, aynı kişiye ait teknik hareketlerin istisna edilmesi, değerlendirme esaslarının açıkça gösterilmesi ve oran değişikliği yetkisinin daraltılması gerekir. Aksi halde bu

madde, kayıtlılık ve adalet gerekçesiyle savunulsa da uygulamada yeni bir uyumsuzluk fabrikasına dönüşebilir.

Madde 2 ve 15

Bu iki madde aynı amaca hizmet ettiği, hatta aynı siyasal tercihin gelir ve kurumlar vergisi sistemindeki iki ayrı yansımasını oluşturduğu için birlikte değerlendirilmelidir. Bir tarafta Gelir Vergisi Kanunu’nda, diğer tarafta Kurumlar Vergisi Kanunu’nda yapılan değişiklikle her türlü şans ve bahis oyunlarına ilişkin ilan ve reklam giderlerinin matrah tespitinde gider veya indirim olarak kabul edilmemesi öngörülmektedir. Yani devlet açık biçimde şunu söylemektedir: Bu alanın reklamını yapan, görünürlüğü artırarak, toplumsal yaygınlaşmasına katkı sunan harcamalara vergi sistemi eliyle dolaylı destek vermeyeceğim.

Bu yaklaşımın ilkesel düzlemde anlaşılır bir tarafı vardır. Çünkü şans oyunları ve bahis faaliyetleri yalnızca bireysel tercih meselesi olarak görülemez; borçlanma, bağımlılık, aile içi yıkım, gençlerin hızlı kazanç algısına yönelmesi ve dijital mecralarda kontrolsüz reklam bombardımanı gibi çok ağır toplumsal sonuçlar doğurabilen bir alandan söz ediyoruz. Özellikle son yıllarda telefon uygulamaları, sosyal medya içerikleri, çevrimiçi yayınlar ve dolaylı reklam teknikleri üzerinden bu alanın olağanlaştırıldığı açıktır. Devletin bir taraftan toplumsal zararları kabul edip diğer taraftan bu reklam harcamalarının vergisel avantajını sürdürmesi zaten kendi içinde bir çelişki oluştururdu. O bakımdan, kamunun bu tür faaliyetleri vergi sistemi yoluyla teşvik etmeme yönünde tavır alması prensipte savunulabilir.

Ancak burada mesele yalnız “doğru niyet” meselesi değildir. İyi niyetli görünen düzenlemeler de kötü kurgulandığında etkisiz, hatta kimi zaman göstermelik hale gelebilir. Bu maddelerde en büyük eksiklik, reklam yasağı ya da sınırlamasıyla vergi politikası arasındaki ilişkinin bütünlüklü kurulumamış olmasıdır. Reklam giderini indirim dışına çıkarmak, tek başına bahisle mücadele politikası değildir. Sadece vergi matrahını etkileyen dar bir enstrümandır. Eğer hedef gerçekten bu alanın toplumsal görünürlüğü azaltmaksa; düzenlemenin medya denetimi, dijital platform sorumluluğu, çocuk ve gençlere erişim engelleri, örtülü reklam yaptırımları ve içerik kaldırma mekanizmalarıyla birlikte düşünülmesi gerekir. Aksi halde vergi hukukuna yazılan bir cümle, geniş reklam ekosistemi içinde sınırlı bir etki doğurur.

Burada dikkat edilmesi gereken ikinci husus kapsam meselesidir. “Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderleri” ifadesi ilk bakışta genişlik sağlıyor gibi görünse de uygulamada sınır tartışmaları çıkarabilir. Sponsorluk benzeri faaliyetler, fenomen pazarlaması, marka yerleştirme, kullanıcıya dönük ödül kampanyaları, uygulama içi yönlendirmeler, dolaylı

tanıtımlar ve yurtdışı merkezli mecralar üzerinden yapılan harcamaların ne ölçüde bu kapsama gireceği açık değildir. Kanun ne kadar genel yazılırsa, uygulama o kadar yoruma açıktır. Yorumla açık alan büyüdükçe de hem idarenin farklı uygulamaları hem de mükellefin farklı beyan stratejileri ortaya çıkar. Bu da tam da kaçınılmak istenen tabloyu, yani parçalı uygulamayı ve hukuki tartışmayı doğurur.

Üçüncü mesele, düzenlemenin mali değil davranışsal bir araç olarak tasarlanmış görünmesidir. Etki analizinde gelir etkisinin ölçülememesi de aslında buna işaret etmektedir. Buradaki başarı ölçütü bütçeye kaç para geldiği değil, reklamın görünürlüğünün azalıp azalmadığı, hedef kitlenin etkilenme düzeyinin gerileyip gerilemediği ve bahisin toplumsal yaygınlaşmasının zayıflayıp zayıflamadığıdır. Ne var ki bu sonuçların ölçülmesi için de yalnız vergi idaresinin değil, iletişim denetimi yapan kurumların ve dijital platformları izleyen mekanizmaların da birlikte çalışması gerekir.

Bu nedenle söz konusu iki maddeye yaklaşımımız kategorik bir ret değildir. Aksine, devletin toplumsal zararı yüksek bir alana vergisel destek vermemesi ilkesi yerindedir. Fakat düzenleme bu haliyle eksik, dağınık ve tek başına bırakılmıştır. Bu şerh bakımından itirazımız, hedefe değil, hedefin yetersiz araçlarla yürütülmesine yöneliktir. Yapılması gereken; bu iki maddeyi bir vergi tedbiri olarak korurken, buna eşlik edecek biçimde internet sitelerinde, televizyonlarda, telefon oyunlarında, sosyal medya mecralarında ve dolaylı reklam kanallarında bu alanın tanıtımını sınırlayan, yaptırımını açık ve denetimi mümkün daha geniş bir çerçeveye kurmaktır. Aksi halde burada yapılan iş, toplumsal yararı yüksek bir mücadeleyi yalnız vergi metninin içine sıkıştırmak olur.

Madde 3

Üçüncü madde, kripto varlıkları Gelir Vergisi Kanunu’nun 70’inci maddesindeki yapı içine dâhil ederek bu alandan elde edilen bazı gelirleri açık bir kanuni zemine bağlamayı amaçlamaktadır. İlk bakışta bu düzenleme, uzun süredir belirsiz kalan bir alanı görünür kıldığı için olumlu görülebilir. Gerçekten de kripto varlık ekonomisinin büyüdüğü bir dönemde “bu alan hiç yokmuş gibi davranmak” sürdürülebilir değildir. Vergi hukukunun belirlilik ihtiyacı bakımından kripto varlığın kanun metninde adının geçmesi önemlidir.

Ne var ki burada tercih edilen yöntem tartışmasız değildir. Kripto varlığı, gayrimenkul sermaye iradı sistematığına yakın bir yapı içinde düşünmek ve “mal, hak ve benzeri unsurlar” mantığıyla kanuna yerleştirmek, uygulamada çeşitli kavram sorunları doğurabilir. Çünkü kripto varlıklar ne klasik anlamda bir maldır, ne de telif, lisans, marka benzeri tipik bir haktır. Üstelik bu

alandan doğan her gelir de aynı nitelikte değildir. Alım-satım kazancı başka bir şeydir, staking benzeri gelirler başka bir şeydir, platform içi ödüller başka, teknik kullandırma ilişkileri başka niteliktedir. Kanun bir alanı tanımlarken, o alanın içindeki farklı gelir türlerini aynı sepete koyarsa, görünürde belirlilik yaratırken içerikte yeni belirsizlikler üretir.

Buradaki temel sorun, kanuna “kripto varlık” ibaresinin eklenmesinden ziyade, bu eklemenin hangi vergilendirme mantığıyla yapıldığının yeterince net olmamasıdır. Kripto varlık gelirin hangi durumda kira benzeri bir irat, hangi durumda değer artışı kazancı, hangi durumda ticari kazanç sayılacağı keskin biçimde ortaya konulmadıkça mükellefler bakımından öngörülebilirlik sağlanmış olmaz. Vergi hukuku bakımından en tehlikeli alanlardan biri, aynı gelir unsurunun farklı hükümler altında farklı yorumlanabilmesidir. Bu da tam olarak burada ortaya çıkabilecek bir risk görünümündedir.

Ayrıca etki analizinde sağlıklı veri seti bulunmadığı için gelir etkisinin ölçülemediğinin belirtilmesi, kanun koyucunun henüz vergi tabanının gerçek büyüklüğünü, işlem türlerini ve beyan kapasitesini yeterince netleştiremediğini göstermektedir. Böyle bir alanda yalnız kavramsal ekleme yapmak yetmez; beyan, tespit ve denetim mekanizmasının da işleyebileceği bir çerçeve kurulmalıdır. Aksi halde “vergiledik” denilen alan gerçekte ölçülemeyen, dağınık ve ihtilafa açık bir yapı halinde kalır.

Bu nedenle üçüncü maddeye ilişkin kanaatimiz şudur: Kripto varlıkların tamamen mevzuat dışı bırakılmasına elbette itiraz ediyoruz; fakat bunları kanuna eklerken hangi gelir türünün hangi vergileme kategorisine girdiği net, sade ve tartışmasız biçimde yazılmalıdır. Aksi halde belirlilik sağlama iddiasıyla çıkan madde, yeni yorum ayrılıklarının başlangıç noktasına dönüşebilir.

Madde 4

Dördüncü madde, bir önceki maddenin devamı niteliğindedir ve kripto varlıkların elden çıkarılmasından doğan kazançları değer artışı kazancı kapsamına açık biçimde sokmayı hedeflemektedir. Burada yasa koyucunun amacı anlaşılmalıdır: kripto varlık kazançlarını gri alandan çıkarmak ve özellikle bireysel düzeyde elde edilen alım-satım kazançları bakımından vergi rejimini somutlaştırmak.

Bu yaklaşım, vergi adaleti yönünden bakıldığında tamamen haksız değildir. Bugün klasik menkul ve gayrimenkul işlemlerinde oluşan değer artışları vergisel sonuç doğururken, çok yüksek hacimli kripto işlemlerinin bütünüyle görünmez kalması zaten savunulamaz. Ancak burada yine aynı yapısal sorun karşımıza çıkmaktadır: değer artışı kazancı rejimi, ancak maliyet

bedelinin, alış tarihinin, satış tarihinin, karşılık unsurunun ve işlem zincirinin izlenebildiği durumlarda sağlıklı işler. Kripto piyasasında ise bu unsurların önemli bölümü platformdan platforma, ülkeye ülkeye ve kullanıcı davranışına göre değişmektedir.

Bu nedenle madde, teorik olarak doğru görünen bir başlığı sahaya taşıırken tek başına yeterli olmamaktadır. Çünkü kanuna “varlık” ibaresini eklemekle uygulamadaki ölçüm sorunları çözülmez. Maliyet bedelinin ispatı nasıl yapılacaktır? Farklı zamanlarda farklı fiyatlarla alınan aynı varlıkların elden çıkarılmasında hangi maliyet yöntemi uygulanacaktır? Platform dışı cüzdan hareketleri ve merkeziyetsiz finans kanallarında yapılan işlemler nasıl izlenecektir? Bu sorulara açık yanıt verilmeden değer artışı kazancı rejimi kurulursa, sistem teorik olarak kapsamlı ama pratikte dağınık bir hale gelir.

Buradaki önemli itiraz noktası, kanun koyucunun maddi gerçekliği tam taşıyacak bir vergileme mekanizması kurmak yerine, metin düzeyinde kapsamı genişletmekle yetinmesidir. Kanunda yer alan bir kavram değişikliği, ancak uygulanabilir ikincil yapı ile anlam kazanır. Aksi halde kripto kazançlarının vergilendirileceği yazılır ama sahada bunun nasıl beyan edileceği, nasıl denetleneceği ve nasıl tahsil edileceği belirsiz kalır. Bu bakımdan dördüncü madde, amacına rağmen eksik bir tamamlayıcı niteliğindedir; geliştirilmeye, teknik altyapıyla desteklenmeye ve yoruma açık alanların daraltılmasına ihtiyaç vardır.

Madde 5

Beşinci madde, kripto varlıklardan elde edilen kazanç ve iratlar bakımından stopaj esaslı yeni bir sistem kurmaktadır. Yetkili platformlarda yapılan işlemlerde platformların vergi kesintisi yapması, platform dışındaki işlemlerde ise yıllık beyanname yoluna gidilmesi öngörülmektedir. Ayrıca FIFO yöntemi, dönem içi işlemlerin tek işlem sayılması, zarar mahsup sınırları ve bazı teknik esaslar da bu maddeyle düzenlenmektedir.

İlk bakışta bu sistemin idare açısından cazip olduğu açıktır. Çünkü kripto piyasasında en büyük sorunlardan biri, kazancın tespitindeki güçlük ve beyan uyumunun zayıflığıdır. Kaynakta kesinti yöntemi, özellikle lisanslı veya yetkilendirilmiş platformlarda gerçekleştirilen işlemler için tahsil kabiliyetini artırabilir. Platformların vergi sorumlusu haline getirilmesi, idarenin işlem bazlı denetim yükünü azaltabilir; mükellef bakımından da belirli ölçüde sadeleşme sağlayabilir. O nedenle stopaj modeli, teorik olarak “uygulanabilir bir idari çözüm” niteliği taşımaktadır.

Ancak sistemin iki kulvarlı kurulmuş olması yeni bir eşitsizlik potansiyeli doğurmaktadır. Platform içi işlemler için otomatik kesinti varken platform dışı işlemler için bireysel beyan

öngörülmesi, sistemin en zayıf halkasını tam da denetimin zor olduğu alana bırakmaktadır. Yani denetlenebilir olan yer otomatikleşmekte, denetlenmesi güç olan yer ise büyük ölçüde kişisel beyana dayanmaktadır. Bu durum hem vergi adaleti hem de fiili tahsil kapasitesi bakımından ikili bir yapı yaratabilir. Aynı ekonomik nitelikteki iki kazanç, sadece işlem kanalı farklı olduğu için çok farklı denetim rejimlerine tabi hale gelebilir.

Ayrıca stopaj oranı ile yürütmeye verilen yetkinin genişliği de sorunludur. Kripto piyasası gibi hassas ve hızlı tepki veren bir alanda oranı sifıra kadar indirme veya bir katına kadar artırma yetkisi, yatırım davranışları üzerinde çok güçlü etkiler doğurabilir. Burada devletin esnekliğe ihtiyaç duyduğu ileri sürülebilir; fakat esnekliğin sınırı belirsiz bırakıldığında öngörülebilirlik zedelenir. Vergi rejiminin ne kadar ağırlaşılabileceğini ya da ne kadar hafifleyebileceğini tek bir siyasi iradenin takdirine bırakmak, özellikle yeni gelişen piyasalarda güven sorunu yaratır.

Bu maddeye yönelik temel kanaatimiz şudur: Kaynakta kesinti prensibi kendi başına reddedilecek bir model değildir; hatta belirli ölçüde uygulanabilirlik sağlar. Ancak sistemin adil sayılabilmesi için platform dışı işlemlerin izlenmesi, maliyet ve alış bedelinin ispatı, zarar mahsubu ve farklı işlem türlerinin sınıflandırılması konularında daha güçlü bir teknik çerçeve kurulmalıdır. Aksi halde bu madde, vergi tekniği bakımından “yakalanabileni otomatik vergileyen, yakalanması zor olanı beyana bırakan” parçalı bir düzene dönüşür.

Ayrıca, Yurt dışındaki kripto varlık platformları Türkiye’deki düzenleyici kurumlara veri sağlama yükümlülüğüne tabi değildir. Bu nedenle idarenin, mükelleflerin yurt dışı platformlardan elde ettiği kazançları **doğrudan ve güvenilir şekilde tespit etmesi oldukça güçtür**. Bu durum vergi kaybı ve kayıt dışılık riskini artırabilir. Düzenlemede, kripto varlığın platforma ilk transferinde alış bedelinin **mükellefin beyanına dayanması** mümkündür. Yurt dışı işlemler açısından bu durum, alış maliyetinin gerçeğe aykırı gösterilmesi yoluyla **vergilendirilecek kazancın azaltılması ihtimalini** doğurabilir. Gelir idaresinin yurt dışı kripto borsalarındaki işlemleri denetleyebilmesi için **uluslararası bilgi paylaşım mekanizmaları** gereklidir. Ancak mevcut düzenlemede bu konuda açık bir sistem veya otomatik bilgi değişimi mekanizması bulunmamaktadır.

Madde 6

Altıncı madde ile vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren hastane ve benzeri sağlık kurumlarının kurumlar vergisi muafiyeti dışında bırakılması hedeflenmektedir. Gerekeç açıktır: Piyasa koşullarında gelir elde eden, hizmet bedeli alan ve benzer sağlık hizmeti sunan diğer işletmeler karşısında vergi yükü taşımayan bu yapıların “haksız rekabet” yarattığı ileri

sürülmektedir. Kağıt üzerinde bakıldığında bu tez bütünüyle yabana atılacak bir tez değildir. Aynı pazarda aynı tür hizmeti sunan yapılar arasında vergi yükünün tamamen farklılaşması elbette tartışma yaratır.

Fakat mesele sağlık alanı olunca salt piyasa mantığıyla hüküm kurmak her zaman doğru sonuç vermez. Çünkü vakıf üniversitesi hastaneleri yalnızca gelir üreten sağlık işletmeleri değildir; aynı zamanda hekim yetiştiren, uzmanlık eğitimi taşıyan, araştırma ve uygulama faaliyetlerini sürdüren akademik yapılardır. Bu kurumların sunduğu hizmet, eğitim ve kamu yararı boyutu nedeniyle klasik özel hastane faaliyetinden ayrışır. Dolayısıyla muafiyeti toptan kaldırmak, sadece vergi adaleti tartışmasıyla açıklanabilecek bir karar değildir; eğitim sistemine, sağlık hizmeti fiyatlarına ve üniversite hastanelerinin mali dengesine doğrudan etki edebilecek bir tercihtir.

Burada asıl sorun, kanun koyucunun nüanslı bir ayırım yapmak yerine kolay olanı seçmesidir. Gerçekten ticari nitelik taşıyan faaliyetler, yan gelirler, belirli özel hizmet kalemleri ya da doğrudan piyasaya dönük işlemler ayrı vergileme rejimine tabi tutulabilirken; eğitim ve araştırma fonksiyonu taşıyan sağlık hizmetlerinin bütünüyle aynı kefeye konulması, hakkaniyetli bir yöntem değildir. Böyle bir yaklaşımın orta vadede hizmet bedellerini yukarı çekmesi ve bunun da dolaylı olarak vatandaşa yansması kuvvetle muhtemeldir.

Bu nedenle bu maddeye yönelttiğimiz eleştiri “vergi adaleti” kavramına değil, vergi adaleti adına kamu yararı boyutu güçlü bir alanın fazla mekanik biçimde ele alınmasına ilişkindir. Yapılması gereken, üniversite hastanelerinin faaliyetlerini gelir kalemlerine ve işlevlerine göre ayırtırmak; ticari mahiyeti açık olan faaliyetlerde vergileme yapmak, kamusal ve akademik niteliği ağır basan bölümlerde ise farklılaştırılmış bir rejim kurmaktır. Aksi halde madde, görünürde eşitlik sağlarken gerçekte sağlık hizmetine erişimi zorlaştıran ve eğitim altyapısını zedeleyen sonuçlar doğurabilir.

Madde 7

Yedinci madde aynı hüküm içinde üç farklı konuya ilişkin KDV düzenlemesi yapmaktadır: iktisadi işletmelere ait konutların kiralanması, kripto varlık işlem vergisi kapsamındaki kripto varlıkların teslimi ve kamulaştırma kapsamında taşınmazların kamuya devri. Üç ayrı başlığın tek maddede bir araya getirilmiş olması dahi, teklifin torba karakterini ve yasama tekniği sorununu göstermektedir. Fakat maddeye içerik yönünden bakıldığında her başlık ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Konut kiralamalarında getirilen istisna, ilk bakışta barınma krizine cevap verme amacıyla savunulabilir. Ne var ki burada getirilen istisna tam değil, kısmi istisnadır. Bu teknik ayırım son derece önemlidir. Çünkü yüklenilen KDV'nin indirilememesi, maliyetin başka kanallardan fiyatlara yansması sonucunu doğurabilir. Yani kağıt üzerinde kiralamayı kolaylaştırmak için atılan adım, uygulamada maliyeti artırıp kiraya dolaylı yansıyabilir. Bu nedenle konut piyasası gibi zaten kırılğan bir alanda vergi tekniğiyle sosyal sonuçlar arasındaki ilişki çok dikkatli kurulmalıdır. Ayrıca düzenlemenin yalnız iktisadi işletmelere ait konutlarla sınırlı tutulması, piyasadaki farklı mülkiyet biçimleri arasında yeni farklılıklar yaratabilir.

Kripto varlık tesliminin KDV'den istisna edilmesi ise aynı paket içindeki kripto işlem vergisiyle birlikte okunmalıdır. Muhtemelen burada amaç, aynı işlemin hem özel işlem vergisine hem de KDV'ye maruz kalması halinde ortaya çıkabilecek ağır yükü önlemektir. Bu niyet anlaşılırdır. Ancak istisna yalnız “işlem vergisi kapsamına giren” kripto varlıklarla sınırlandırıldığında, kapsam dışındaki kripto türleri ve işlemler bakımından uygulama ayrımları gündeme gelir. Bu da zaten yeni kurulan bir vergileme rejimini daha ilk aşamada parçalı hale getirebilir.

Kamulaştırma kapsamındaki taşınmazların kamuya devrinin KDV'den istisna edilmesi ise bu madde içindeki en makul ve en net düzenlemedir. Kamu yararı amacıyla yürütülen kamulaştırmalarda KDV yükünün ayrıca doğmaması, işlemin ekonomik mantığıyla da uyumludur. Burada amaç açıktır, kapsam nettir ve kamu yararı doğrudan görünür durumdadır.

Sonuç olarak yedinci madde içinde aynı ölçüde sorunlu olmayan üç başlık yan yana getirilmiştir. Kamulaştırma kısmı daha savunulabilir görünürken, konut ve kriptoya ilişkin bölümlerde hem kapsam hem teknik sonuçlar hem de piyasa davranışları yönünden daha dikkatli bir çerçeveye ihtiyaç vardır.

Madde 8

Sekizinci madde, serbest bölgelerde üretim yapan mükelleflere tanınan kazanç istisnasının kapsamını genişletmektedir. Mevcut yapıda esas olarak yurt dışına satıştan doğan kazanç istisna kapsamındayken, teklif bu alanı serbest bölge içi ve diğer serbest bölgelere yapılan satışları da içine alacak şekilde büyötmektedir. Bu yaklaşım, üretim zincirini kolaylaştırma ve serbest bölgeler arası ekonomik akışı hızlandırma gerekçesiyle savunulabilir. Serbest bölgelerin zaten ihracat, döviz kazandırma ve uluslararası rekabet avantajı sağlama amacıyla kurulduğu düşünüldüğünde, bu genişlemenin tamamen sebepsiz olduğu söylenemez.

Ancak sorun tam da burada başlamaktadır. Vergi istisnası genişledikçe teşvik ile imtiyaz arasındaki çizgi incilir. Serbest bölgelerin işlevi üretimi ve ihracatı desteklemek olabilir; ama

bu destek zamanla “vergisiz alanı büyötmek” algısı yarattığında, yurt içinde aynı faaliyeti vergi yükü altında sürdüren firmalar bakımından rekabet adaleti tartışması büyöür. Özellikle son dönemde vergi tabanının genişletilmesi, asgari kurumlar vergisi gibi araçların tartışıldığı bir dönemde, bazı alanlarda istisna zırhının daha da genişletilmesi iktisat politikası bakımından çelişkili bir tablo doğurur.

Üstelik bu başlığın daha önce de gündeme gelip tartışmalara konu olması, teknik gerekçenin siyasal ve toplumsal düzlemde yeterince ikna edici kurulamadığını göstermektedir. Eğer amaç gerçekten ihracatı ve üretim kapasitesini artırmaksa, bunun ne kadar ilave döviz geliri yaratacağı, hangi tedarik zinciri sorununu çözeceğı ve yurt içi üretici üzerinde ne etki doğuracağı daha net verilerle ortaya konulmalıdır. İstisna vermek kolaydır; zor olan, verilen istisnanın kamu yararına dönüştüğünü ikna edici biçimde gösterebilmektir.

Bu yüzden maddeye itirazımız ilkesel değil, ölçü ve denge üzerinedir. Serbest bölge üretimini desteklemek adına vergi adaleti duygusunu zedeleyen, teşviki sürekli genişleten ama karşılığında net performans kriteri koymayan bir yapıya karşı çıkıyoruz. Teşvik varsa bunun sınırı, denetimi ve hedefi de açık olmalıdır.

Madde 9

Dokuzuncu maddeyle işsizlik sigortası primindeki devlet payının yarısına kadar artırılması veya yarısına kadar indirilmesi konusunda Cumhurbaşkanına yetki verilmektedir. Mevcut düzende sigortalı %1, işveren %2, devlet %1 oranında prim ödemektedir; teklif ise devlet payının %0,5 ile %1,5 arasında değiştirilebilmesine kapı açmaktadır. Dosyadaki etki analizinde Fonun güçlü bir varlık birikimine sahip olduğu, gelir fazlası verdiği ve bu nedenle ihtiyaç halinde devlet katkısının düşürülebileceğı ifade edilmektedir.

Tam da bu gerekçe, maddeyi sorunlu hale getirmektedir. Çünkü İşsizlik Sigortası Fonu bir bütçe tamponu değildir; işsiz kalanın en zor anında devreye girmesi gereken bir sosyal güvence mekanizmasıdır. Fon güçlü diye devlet katkısını azaltma yetkisi vermek, sosyal devlet mantığını mali disiplin mantığına tâbi kılmaktır. Bugün fon varlığı yüksek olabilir; ama işgücü piyasası her zaman bugünkü gibi seyretmez. Ekonomik daralma, istihdam kaybı veya sektörel kriz dönemlerinde fonun yükü hızla artabilir. Böyle dönemlerde devlet katkısının hangi ölçüte göre artırılacağı, hangi şartlarda yeniden yükseltileceğı ve kararın hangi nesnel göstergelere dayanacağı ise kanunda yer almamaktadır.

Dahası, devlet payı yalnız teknik bir finansman oranı değildir. Devletin işsizlik riskine ortak olma iradesinin de simgesidir. Bu oranı tek taraflı siyasi takdire açmak, işçilerin ve işverenlerin

uzun vadeli öngörüsünü zayıflatır. Sosyal güvenlik alanında esas olan, geniş yürütme takdiri değil; açık kurallar ve Meclis denetimidir. Eğer esneklik sağlanacaksa bunun kriterleri işsizlik oranı, fon büyüklüğü, ödeme/gelir dengesi ve ekonomik daralma göstergeleri gibi ölçütlere bağlanmalıdır.

Bu haliyle madde, fonun gücünü sosyal koruma için daha etkin kullanmak yerine, devletin mali yükümlülüğünü azaltma imkânı olarak gören bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bizce bu yaklaşım sosyal devlet ilkesine uygun değildir. Devlet katkısının oynak bir yönetim aracına değil, açık kanuni ölçütlere bağlı güvence mekanizmasına dönüştürülmesi gerekir.

Madde 10

Onuncu madde, BOTAS’ın doğal gaz sübvansiyonu nedeniyle Hazineden doğan görevlendirme alacakları ile ithalata bağlı kamu borçlarının mahsup ve terkin yoluyla kapatılmasını düzenlemektedir. Burada esasen uzun süredir fiilen işleyen bir yöntemin daha sistematik hale getirildiği anlaşılmaktadır. Dosyadaki bilgiler, Temmuz 2024 – Şubat 2026 arasında birikmiş KDV borçlarının görevlendirme alacaklarına karşılık mahsup edileceğini, yürürlük sonrasında da 31 Aralık 2026’ya kadar benzer yöntemin süreceğini ve yaklaşık 310 milyar TL’lik bir büyüklüğün bu kapsamda dikkate alındığını göstermektedir.

Konutlarda ve belli tüketici gruplarında doğal gaz fiyatlarını sınırlamak amacıyla sübvansiyon uygulanmasının sosyal gerekçesi olabilir. Türkiye’nin net ithalatçı yapısı nedeniyle BOTAS’ın finansman baskısıyla karşı karşıya kalması da şaşırtıcı değildir. Ne var ki burada asıl tartışmamız sübvansiyonun varlığı değil, bu sübvansiyonun maliyetinin kamu maliyesi içinde nasıl görünür kılındığıdır. Borcun bir kısmını açık biçimde bütçeye yazmak yerine, vergi borcunu ödemeyip sonra mahsup-terkin yoluyla kapatmak; şeffaflığı azaltan, mali tabloyu karmaşıktır ve gerçek yükün takibini güçleştiren bir yöntemdir.

Bu madde bir bakıma kamu maliyesindeki görünmezleştirme sorununu yansıtmaktadır. Mesele sadece BOTAS’ın gecikme zammı yükünden kurtarılması değildir. Mesele, enerji sübvansiyonunun gerçek maliyetinin Meclis ve kamuoyu tarafından ne kadar açık izlenebildiğidir. Merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla tam ilişkilendirilmeden yürüyen her büyük mahsup-terkin mekanizması, bütçe hakkını maddi olarak zayıflatır. Çünkü Parlamento hangi kaynağın kim için, ne ölçüde kullanıldığını açık biçimde göremez hale gelir.

Bu nedenle burada savunduğumuz şey, enerji desteğinin ortadan kaldırılması değil; destek varsa bunun maliyetinin bütçe içinde açık, şeffaf ve denetlenebilir biçimde gösterilmesidir.

Aksi halde mahsup-terkin yöntemi kısa vadeli muhasebe rahatlığı sağlasa da uzun vadede mali saydamlığı aşındırır.

Madde 11

On birinci madde ile bazı kamu idarelerinin mülkiyetindeki veya tasarrufundaki, faaliyetleriyle doğrudan ilişkili görülmeyen atıl yahut ihtiyaç fazlası taşınmazların özelleştirme kapsamına alınıp satılabilmesine imkân tanınmaktadır. Dosyada yaklaşık 230 adet ve 5,5 milyon metrekare taşınmaz için bu çerçevede işlem düşünüldüğü, 35–45 milyar TL arasında kaynak hedeflendiği belirtilmektedir.

Kamu taşınmazlarının gerçekten atıl kalması ve hiçbir kamusal yarar üretmemesi halinde değerlendirilmesine kimse kategorik olarak itiraz etmez. Sorun, “ihtiyaç fazlası” veya “atıl” denilen alanın tanımının son derece esnek ve idari takdire açık olmasıdır. Bugün doğrudan kullanılmayan bir taşınmaz, yarın kent planlaması, afet yönetimi, eğitim, sağlık ya da başka bir kamu hizmeti için stratejik hale gelebilir. Bu nedenle satış yetkisinin genişletilmesi, yalnız varlık yönetimi meselesi değildir; gelecek kuşakların ortak kamusal alanı üzerinde karar verme meselesidir.

Ayrıca özelleştirme gelirin ilgili kuruma aktarılması, kamu varlıklarının uzun vadeli planlama içinde değil, kısa vadeli finansman ihtiyacını karşılayacak bir araç gibi görülmesine yol açabilir. Bir kurumun hizmet binası, dijitalleşme veya yatırım ihtiyacı olabilir; fakat bu ihtiyaçları çözenin ana yöntemi kamu malını satmak olmamalıdır. Aksi halde “taşınmaz sat, gelir yarat, açığı kapat” mantığı yerleşir. Bu mantık ise kamu yönetiminde yapısal çözüm değil, geçici nefes arayışıdır.

Bu nedenle maddeye yönelik temel tutumumuz şudur: Atıl varlığı değerlendirme fikri, nesnel kriterler, bağımsız değerlendirme, açık ihale, güçlü denetim ve satış sonrası gelir kullanımının sıkı izlenmesi şartına bağlı olarak tartışılabilir. Fakat bu güvenceler olmadan kamu taşınmazı satışını genişletmek, kamu yararını değil mali sıkışmışlığı önceleyen bir tercih olur.

Madde 12

On ikinci maddeyle bazı kıymetli taşlar yeniden ÖTV kapsamına alınmakta ve bunlar için %20 oran öngörülmektedir. Dosyada yıllık yaklaşık 1,9 milyar TL gelir etkisi öngörüldüğü belirtilmektedir. Lüks tüketimin daha yüksek vergilendirilmesi vergi adaleti tartışmalarında öteden beri savunulan bir yaklaşımdır. O bakımdan kıymetli taşların vergilendirilmesine baştan karşı çıkmak tutarlı olmaz.

Fakat burada da asıl sorun vergileme iradesinde değil, piyasanın yapısında yatmaktadır. Kıymetli taş ticareti değer tespiti, sınıflandırma, belge düzeni, ürün niteliği ve ithalat zinciri açısından zaten hassas bir alandır. Yeterli denetim ve izleme olmaksızın yüksek oranlı bir vergi getirildiğinde, piyasanın bir bölümünün kayıt dışına kayması, değerın düşük gösterilmesi, ürünlerin başka kalemler altında işlem görmesi veya izlenmesi güç ticaret kanallarına yönelmesi riski büyür. Bu da hedeflenen geliri azaltmakla kalmaz, vergi adaletini de bozar. Çünkü vergiyi dürüstçe ödeyen ile kayıt dışına kayan arasındaki fark açılır.

Kaldı ki düzenleme sadece ham veya belirli nitelikteki taşları değil, bunlardan yapılan eşyayı da etkileyebilecek bir çerçeve taşımaktadır. Böyle olunca kuyumculuk ve mücevherat sektöründe zincirleme maliyet etkisi doğabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: lüks tüketimin vergilendirilmesi adına sahada uygulanamayacak, kaçakçılığı ve kayıt dışılığı teşvik edecek bir düzenleme kurulursa sonuç alınamaz. Dolayısıyla bu madde, güçlü denetim, doğru GTİP ayrımı, belge takibi ve sektörel izleme altyapısıyla birlikte düşünülmelidir. Aksi halde vergi adaleti gerekçesiyle atılan adım, piyasa gerçekliği karşısında boşa düşebilir.

Madde 13

On üçüncü madde, defterdarların görev, yetki ve sorumluluklarını kanun seviyesinde düzenlemektedir. Bu düzenlemenin dayanağı, Anayasa Mahkemesinin 10 Temmuz 2025 tarihli iptal kararı sonrasında doğan hukuki boşluğun giderilmesi ihtiyacıdır. Dosyada da açıkça belirtildiği üzere mesele esasında bir “kanunilik” meselesidir; Mahkeme kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarının kararnameyle değil, kanunla düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiş; teklif de bu boşluğu kanuni zeminde doldurmayı amaçlamıştır.

Bu nedenle diğer bazı maddelerden farklı olarak burada düzenlemenin çıkış mantığı esasen isabetlidir. Kamu idaresinde görev sınırlarının kanunla belirlenmesi, yetki çatışmalarını ve yorum farklılıklarını azaltır. Taşra teşkilatında defterdarın konumu gibi doğrudan idari hiyerarşiyi ilgilendiren bir konuda belirsizlik bırakılması zaten doğru olmaz. O nedenle bu maddeye yaklaşımımız, sırf muhalefet etmek adına karşı çıkmak şeklinde değildir.

Bununla birlikte, kanunilik ihtiyacının karşılanıyor olması her metni otomatik olarak kusursuz hale getirmez. Kanuna taşınan hükümlerin il idaresi sistemiyle uyumu, görev alanlarının açıklığı ve başka taşra yapılarıyla çakışma doğurup doğurmadığı dikkatle incelenmelidir. İptal edilen düzenlemeleri kanun metnine olduğu gibi taşımak yerine, uygulamada yeni tereddütler üretmeyecek sade ve sistematik bir dil kurulmalıdır. Yani bu maddeyi desteklenebilir kılan şey,

kanun seviyesine dönüşmüş olmasıdır; fakat bu dönüşümün içeriği de açık ve uyumlu olmak zorundadır.

Madde 14

On dördüncü madde, yemek bedelinin prime esas kazanç karşısındaki durumunu daha açık hale getirmekte; özellikle işyerinde yemek verilmediği hallerde sağlanan yemek yardımı için günlük istisna tutarını 158 TL'den 300 TL'ye yükseltmektedir. Ayrıca bu tutarın yeniden değerlendirilmesine göre güncellenmesi ve Kurum Yönetim Kuruluna belirli ölçüde artırma-azaltma yetkisi tanınması öngörülmektedir.

Bu düzenleme ilk bakışta çalışan lehine görünmektedir. Gerçekten de yemek yardımı, özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde çıplak ücret kadar hissedilen günlük yaşam maliyetlerinden biridir. İşyerinde yemek hizmeti sunulmuyorsa, kart, kupon veya benzeri araçlarla sağlanan desteğin gerçek hayat koşullarına uygun seviyede tutulması gerekir. O bakımdan istisna tutarının artırılması yalnız teknik bir SGK meselesi değildir; ücretin satın alma gücüyle ve çalışan refahıyla bağlantılıdır.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken iki yön vardır. Birincisi, işverenin bu kalemi ücret artışının yerine ikame etme eğilimidir. Yani nominal ücrette yapılması gereken iyileştirme, yemek yardımı üzerinden telafi edilmeye çalışılırsa görünürde çalışan lehine olan düzenleme, başka bir kanaldan maliyet yönetim aracına dönüşebilir. İkincisi ise idari yetkinin sınıridır. Kurum Yönetim Kuruluna verilen artırma-azaltma yetkisi belirli bir esneklik sağlasa da sosyal hak niteliği taşıyan bu tür bir istisnada öngörülebilirlik önemlidir. Çalışan da işveren de hangi koşullarda hangi tutarın uygulanacağını makul biçimde önceden bilmek ister.

Bu nedenle maddeye yaklaşımımız olumlu unsurları teslim eden ama uygulamayı dikkatle izleme ihtiyacını vurgulayan bir yaklaşımdır. Eğer amaç gerçekten çalışanı desteklemek ve ihtilafı azaltmaksa, yemek yardımının ücret yerine ikame edilmemesi, bildirim sisteminin güçlendirilmesi ve güncelleme kriterlerinin şeffaf olması gerekir. Aksi halde düzenleme teknik sadelik sağlasa bile sosyal etki bakımından eksik kalabilir.

Madde 16

On altıncı maddeyle bedelli askerlik tutarının hesabında kullanılan gösterge 240.000'den 300.000'e çıkarılmakta ve artıştan doğan gelirin bir bölümünün Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılması öngörülmektedir. Bu düzenlemenin iki boyutu vardır: birincisi doğrudan bedelli askerlik ücretinin yükselmesi, ikincisi ise artıştan elde edilen kaynağın bir kısmının belirli amaçlı fona yönlendirilmesidir.

Savunma sanayiine kaynak yaratılması, elbette devletin meşru politika alanlarından biridir. Hele içinde bulunduğumuz bölgesel koşullarda savunma kapasitesinin güçlendirilmesi kamuoyu nezdinde de önem verilen bir konudur. Ancak buradaki temel sorun, bu kaynağın hangi toplumsal araç üzerinden ve hangi adalet duygusu pahasına yaratıldığıdır. Bedelli askerlik zaten başlı başına gelir düzeyiyle bağlantılı tartışmalı bir alandır. Ücret yükseldikçe, askerlik yükümlülüğü ile ödeme gücü arasındaki fark daha görünür hale gelir. Bu yüzden burada yapılan artış sadece mali bir ayarlama değil, toplumsal adalet algısını doğrudan etkileyen bir tercihtir.

Üstelik bedelli ücretindeki artışın gelir etkisi de otomatik değildir. Fiyat yükseldikçe başvuru sayısının aynı kalacağını varsaymak ekonomik davranışı görmezden gelmektir. Bazı yükümlüler başvuruyu erteleyebilir, bazıları sistem dışına düşebilir, bazıları için bedelli fiilen ulaşamaz hale gelebilir. Dolayısıyla burada “göstergeyi artırdık, gelir de aynı ölçüde artacak” varsayımı fazla mekaniktir. Bir de buna, gelirin bir bölümünün Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılması eklendiğinde başka bir problem ortaya çıkar: bütçe içi önceliklendirme yerine bütçe dışı veya özel amaçlı fonlar üzerinden kaynak tahsisi yapılması, Meclis denetimini zayıflatabilir.

Bu nedenle bu maddeye yönelttiğimiz eleştiri, savunma sanayiine kaynak yaratılmasına değil; kaynağın sosyal adalet duygusunu zedeleyen bir yöntemle ve yeterince şeffaf olmayan bir kanal üzerinden oluşturulmasına ilişkindir. Eğer artış yapılacaksa bunun gerekçesi, etkisi ve fon kullanım ölçütleri çok daha açık ortaya konulmalıdır.

Madde 17

On yedinci madde, 6 Şubat depremleri sonrasında afet bölgesinde üretilen konut ve işyerlerine ilişkin borçlandırma bedellerinin 31 Aralık 2026’ya kadar peşin ödenmesi halinde indirim uygulanmasını öngörmektedir. Dosyada yer alan bilgilere göre en düşük borçlandırma bedelleri konutlarda 1.890.000 TL, köy evlerinde 1.750.000 TL olarak hesaplanmış; ilk iki yıl ödemesiz dönem sonrasında uzun vadeli taksit imkânı tanımlanmıştır. Yeni düzenleme ise peşin kapama halinde ilk konutlar için %74, ilk işyerleri için %48 indirim getirmektedir. Hesaplamalarda, tüm konutlar için 20 yılda yaklaşık 594,1 milyar TL geri dönüş varsayımı ile peşin ödeme senaryosunda toplam yaklaşık 152,1 milyar TL tahsilat öngörülmektedir.

İlk bakışta bu düzenleme depremzede lehine bir kolaylık gibi sunulabilir. Çünkü peşin ödeme yapan hak sahibinin borç yükü ciddi biçimde azalacaktır. Fakat burada asıl mesele, bu kolaylıktan fiilen kimlerin yararlanabileceğidir. Deprem bölgesinde ağır yıkım yaşamış, gelir

kaybına uğramış, işini, düzenini, birikimini kaybetmiş çok sayıda insan varken; peşin ödeme avantajı esas olarak yeterli nakit veya varlık gücüne sahip olanlara açılmaktadır. Bu durumda aynı afeti yaşamış yurttaşlar arasında yeni bir eşitsizlik hattı oluşur: ödeme gücü olan büyük indirim alır, olmayan uzun yıllar boyunca borç taşır.

Sosyal devletin görevi, ödeme kapasitesi güçlü olana ayrıcalık tanımaktan önce, ödeme kapasitesi zayıf olanı korumaktır. Afet sonrası barınma politikası da bu açıdan değerlendirilmelidir. Elbette kamu, uzun vadeli alacaklarını öne çekmek isteyebilir; mali yönetim açısından peşin tahsilat cazip görülebilir. Fakat bunun bedeli, depremzedeler arasında fiili gelir temelli ayrışma yaratmamalıdır. Bugün 484 bin lira civarında peşin ödeme yapabilecek durumda olanlarla bunu yapamayacak olanlar arasındaki fark, salt finansman farkı değil; sosyal koruma farkı haline gelir.

Bu nedenle maddeye itirazımız peşin ödeme kolaylığının varlığına değil, bu kolaylığın afetin toplumsal yıkımını yeterince gözetmeyen biçimde kurgulanmasına yöneliktir. Daha adil bir yaklaşım; sadece peşin ödeme yapanı ödüllendiren değil, gelir düzeyi düşük hak sahipleri için farklı koruma mekanizmaları, esnek ödeme modelleri ve ilave destek unsurları da içeren bir sistem kurmaktır. Aksi halde bu madde, deprem yarasını sarmaya yönelik bir araç olmaktan çok, ödeme gücü olan için avantaj yaratan bir mali enstrüman gibi görünür.

4. GENEL POLİTİKA ELEŞTİRİSİ

Bu kanun teklifine yalnızca madde bazında bakmak, meselenin asıl mahiyetini eksik görmek olur. Çünkü önümüzde duran metin, tek tek bazı vergi veya idari değişikliklerden ibaret değildir. Bu teklif aynı zamanda mevcut iktidarın ekonomi yönetimine, kamu maliyesine, sosyal devlet anlayışına ve Meclis'i nasıl gördüğüne dair çok açık bir zihniyet belgesidir. Maddeler birbirinden farklı görünse de hepsinin arkasında ortak bir yaklaşım vardır: kamu yönetimini uzun vadeli ilke ve plan çerçevesiyle değil, günü kurtarmaya dönük araçlarla yürütmek; mali sıkışıklıkları yapısal reformla değil, parça parça gelir arayışıyla gidermek; toplumsal sorunları kalıcı çözümlerle değil, idari yetki genişleterek yönetmek.

Bugün Türkiye’de yurttaşın karşı karşıya olduğu temel sorunlar ortadadır. Hayat pahalılığı kalıcılaştırmıştır. Gelir dağılımı bozulmuştur. Geniş kesimler için barınma, gıda, enerji ve temel hizmetlere erişim her geçen gün daha ağır bir yük haline gelmiştir. Gençler geleceğe güvenle bakamamaktadır. Çalışanlar ücret artışı alsa bile bunu kısa sürede enflasyona teslim etmektedir. İşsiz kalan için gerçek güvence zayıflamış, emekli için insanca yaşam sınırı aşağı çekilmiş, dar gelirli için kamu hizmeti ile piyasa koşulları arasındaki mesafe neredeyse kapanmıştır. Böyle

bir tabloda devletin görevi, yurttaşı yeni mali yüklerle kuşatmak değil; kamusal korumayı güçlendirmektir.

Ne var ki bu teklifin genel mantığı tam tersini göstermektedir. Bir yandan vergi tabanı genişletilmek istenmekte, bir yandan belli alanlarda yeni mali yükler tanımlanmakta, öte yandan sosyal güvence mekanizmaları daha esnek ve yürütmenin takdirine açık hale getirilmektedir. Başka bir ifadeyle iktidar, ekonomide yarattığı yapısal bozulmanın faturasını kamusal planlamayı güçlendirerek değil; yeni vergi alanları açarak, kamu varlıklarını satışa çıkararak ve sosyal koruma alanlarını oynak hale getirerek yönetmeye çalışmaktadır.

Teklifin dikkat çekici yönlerinden biri de kamu maliyesinde şeffaflıktan uzaklaşan çizgiyi sürdürmesidir. BOTAŞ örneğinde olduğu gibi, büyük mali yükler açık bütçe tartışmasının parçası haline getirilmek yerine mahsup, terkin ve özel mekanizmalarla yönetilmektedir. Kamu taşınmazlarının satışında olduğu gibi, kısa vadeli gelir sağlama arzusu uzun vadeli kamu yararı değerlendirmesinin önüne geçmektedir. Bedelli askerlikte olduğu gibi, gelir yaratma ihtiyacı toplumsal adalet tartışmasının üstünü örtmektedir. Bu yaklaşım, maliye politikasını bir kamusal denge sanatı olmaktan çıkarıp geçici tahsilat refleksine dönüştürmektedir.

Burada asıl mesele yalnız bütçe açığını kapatma çabası değildir. Devlet elbette gelir toplar, harcama yapar, yeni kaynak arar. Sorun, bu kaynak siyasetinin hangi ilkelerle yürütüldüğüdür. Eğer kamu maliyesi şeffaf değilse, harcamaların gerçek yükü toplumdan gizleniyorsa, kimi alanlarda ayrıcalık yaratılırken başka alanlarda yurttaşın sırtına yeni yük bindiriliyorsa, o zaman teknik olarak düzgün görünen mali araçlar bile siyasal meşruiyet sorunu doğurur. Maliye politikası sadece rakamlarla değil, adalet duygusuyla da ölçülür.

Teklifin bir başka yönü, yürütme organına verilen geniş takdir alanlarında kendini göstermektedir. Vergi oranlarında, fon katkılarında, istisna sınırlarında ve uygulama esaslarında Cumhurbaşkanına ya da idareye bırakılan geniş yetkiler, son yıllarda giderek yerleşen bir yönetim tarzının devamıdır. Kanun koyucu, esas çerçeveyi belirlemek yerine sık sık boşluklu metinler yazmakta; sonra bu boşlukları yürütmenin düzenleme gücüyle doldurmaktadır. Oysa Meclis'in asli görevi, yetki devretmek değil, sınır çizmektir. Bu sınırlar silikleştikçe hukuk devleti de aşınır, öngörülebilirlik de kaybolur, yurttaşın devlete olan güveni de zedelenir.

Sosyal devlet bakımından da teklifin çizdiği tablo kaygı vericidir. İşsizlik sigortası fonuna ilişkin yaklaşım, fonun işsiz için bir güvence olmaktan çok bir mali araç gibi görüldüğünü düşündürmektedir. Deprem bölgesindeki borçlandırma sistemine getirilen peşin ödeme

indirimi, ilk bakışta kolaylık gibi görünse de fiilen ödeme gücü yüksek olanla ödeme gücü düşük olan arasında yeni bir ayrım üretmektedir. Yemek yardımı gibi çalışan lehine görünen düzenlemelerde bile, ücret politikasının yerine geçme riski mevcuttur. Bu tablo, iktidarın sosyal korumayı genişleten değil, sınırlı alanlarda kontrollü destek sunan ve sonra bunu mali sınırlarla geri çeken bir anlayışla hareket ettiğini göstermektedir.

Bu teklifin ekonomi politikası bakımından bir başka zayıflığı da seçici ve parçalı oluşudur. Kripto varlıklarda vergi getirilmektedir; fakat dijital ekonominin bütününe ilişkin kapsamlı bir vergi mimarisi ortada yoktur. Lüks tüketim kalemlerinden biri yeniden vergi kapsamına alınmaktadır; fakat servet vergisi, yüksek değerli mülkiyetin etkin vergilendirilmesi, rant gelirlerinin daha adil paylaşımı gibi başlıklarda aynı cesaret gösterilmemektedir. Şans ve bahis reklam giderleri vergi dışı bırakılmaktadır; fakat bu alanın dijital yaygınlığına, çocuklar ve gençler üzerindeki etkisine dönük daha güçlü düzenleyici irade ortaya konulamamaktadır. Yani iktidar, büyük resmi kurmamakta; parçalarla görüntü vermektedir.

Bir başka ifadeyle bu teklif, reform görüntüsü veren ama reform mantığı taşımayan bir metindir. Reform; hedefi, gerekçesi, etki analizi, kurumsal uyumu ve toplumsal sonucu birlikte düşünülmüş düzenleme demektir. Burada ise çoğu başlıkta böyle bir bütünlük yoktur. Her madde kendi içinde bir ihtiyaca temas ediyor gibi görünse de, bunları aynı siyasal ve ekonomik çerçeve içinde bir araya getiren şey güçlü bir kamusal vizyon değil; dağınık bir idari müdahale alışkanlığıdır.

Muhalefet açısından bakıldığında bu teklifin en temel problemi de tam burada yatmaktadır. Çünkü biz, devletin yeni gelişen ekonomik alanları düzenlemesine, kamu zararını azaltmasına, sosyal alanlarda iyileştirme yapmasına veya idari boşlukları gidermesine kategorik olarak karşı değiliz. Bizim itirazımız, bunların hangi yöntemle, hangi adalet anlayışıyla ve hangi kurumsal ciddiyetle yapıldığına yöneliktir. Meclis'in görevi, önüne gelen her torba metni hızla onaylamak değildir. Meclis'in görevi, toplum adına denetlemek, sorgulamak, düzeltmek ve gerektiğinde durdurmaktır.

Bu teklif bütün olarak okunduğunda; gelir yaratma baskısının, hukuk tekniğinin önüne geçtiği; yürütme esnekliğinin, yasama ciddiyetinin önüne konulduğu; kısa vadeli mali rahatlamının, uzun vadeli kamu yararına tercih edildiği bir anlayışı yansıtmaktadır. Bu anlayış sürdüğü sürece, kanun metinleri kalınlaşabilir ama hukuk güçlenmez; tahsilat artabilir ama adalet hissi büyüzmez; yeni yetkiler verilebilir ama devletin kurumsal itibarı tahkim edilmez.

İşte bu nedenle söz konusu teklif, yalnızca bazı maddeleri sorunlu bir metin değil; aynı zamanda Türkiye’nin nasıl yönetildiğine dair daha geniş bir sorunun da yansımasıdır. Biz bu sorunu görmek, göstermek ve kayda geçirmek zorundayız.

5. SONUÇ VE TUTUM

Komisyonumuzda görüşülen “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, şeklen farklı alanlarda değişiklik yapan bir düzenleme paketi görünümünde olsa da içerik bakımından ortak bir siyasal tercihi yansıtmaktadır. Bu tercih; yasamayı parçalı metinlerle işletmek, toplumsal etkisi yüksek konuları torba kanun içine sıkıştırmak, kamu maliyesindeki sorunları kalıcı ve açık çözümlerle değil geçici araçlarla yönetmek ve birçok başlıkta yürütmeye geniş takdir alanı bırakmaktır.

Teklifte yer alan bazı maddelerin belirli ihtiyaçlara cevap verme iddiası taşıdığı inkâr edilemez. Dijital ekonominin vergilendirilmesi ihtiyacı vardır. Kumar ve bahis alanının toplumsal etkileri nedeniyle sınırlandırılması gerekir. İdari yapılardaki hukuki boşlukların giderilmesi doğrudur. Çalışan lehine görünen bazı sosyal düzenlemeler de önemlidir. Ancak bir düzenlemenin ihtiyaçtan doğuyor olması, onun doğru kurgulandığı anlamına gelmez. Kanun yapma sürecinde asıl ölçü, yalnızca niyet değil; o niyetin hangi hukuk tekniğiyle, hangi toplumsal denge gözetilerek ve hangi kurumsal ciddiyetle hayata geçirildiğidir.

Bu teklifte ise söz konusu denge birçok noktada kurulamamıştır. Kripto varlıklara ilişkin maddelerde belirlilik sorunu vardır. Vergi tekniği ile piyasa gerçekliği arasında ciddi boşluklar bulunmaktadır. Şans ve bahis oyunlarına ilişkin düzenleme, toplumsal bir probleme temas etmekte ancak bunu dar bir vergi tedbirine indirgemektedir. Vakıf üniversitesi hastanelerine ilişkin tercih, eğitim ve sağlık hizmetinin kamusal boyutunu yeterince dikkate almamaktadır. İşsizlik sigortası fonuna dair yaklaşım, sosyal devlet ilkesini mali esnekliğe tâbi kılmaktadır. BOTAŞ düzenlemesi, mali şeffaflık bakımından soru işaretleri taşımaktadır. Kamu taşınmazlarının satışına ilişkin hüküm, kamu varlığını kısa vadeli gelir kaynağına çevirme riskini büyötmektedir. Bedelli askerlikteki artış toplumsal adalet tartışmasını derinleştirmektedir. Deprem bölgesine ilişkin peşin ödeme indirimi ise fiilen ödeme gücü olanı koruyan, ödeme gücü zayıf olanı ise daha uzun süre borçla baş başa bırakan bir sonuç doğurmaktadır.

Daha önemlisi, teklifin bütününde güçlü bir reform mantığı bulunmamaktadır. Burada kapsamlı bir ekonomi politikası, bütüncül bir vergi adaleti yaklaşımı ya da sosyal korumayı genişleten açık bir kamusal irade görölmemektedir. Bunun yerine, çeşitli başlıklara dağılmış, birbirinden

kopuk ama aynı yönetim zihniyetinden beslenen düzenlemeler vardır. Bu nedenle teklif, teknik değişiklikler toplamı olmanın ötesinde, mevcut iktidarın devlet yönetimindeki dağınık ve merkezileşmiş tarzının yeni bir örneğini oluşturmaktadır.

Bizim açımızdan bu şerhin özü şudur: Türkiye’nin ihtiyacı, torba kanunlarla yürütülen parçalı idare değil; açık, hesap verebilir, öngörülebilir ve adil bir yasama anlayışıdır. Türkiye’nin ihtiyacı, kamu gelirini artırırken vergi adaletini büyüten; kamu harcamasını yaparken şeffaflığı koruyan; sosyal güvenceyi mali baskı karşısında zayıflatmayan; afet, barınma, işsizlik ve gençlik gibi alanlarda vatandaşın yanında duran bir devlet aklıdır. Önümüzdeki teklif ise bu ihtiyaca tam anlamıyla cevap vermemektedir.

Bu nedenlerle, teklifin hem hazırlanış yöntemi hem de içerdiği birçok düzenlemenin hukuki, sosyal ve ekonomik sonuçları dikkate alındığında; kanun teklifinin mevcut haliyle kamu yararını yeterince gözetmediği, hukuk devleti ve sosyal devlet ilkeleri bakımından ciddi sakıncalar içerdiği, yasama tekniği yönünden de sağlıklı bir örnek teşkil etmediği kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”ne bu gerekçelerle katılmıyor; teklifin mevcut şekliyle yasalaşmasına **muahalefet ettiğimizi** açıkça ifade ediyoruz.

Sadullah Kısacık

Adana

AKSARAY MİLLETVEKİLİ HÜSEYİN ALTINSOY VE ELAZIĞ MİLLETVEKİLİ
EJDER AÇIKKAPI İLE 46 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun İkinci Kısımının İkinci Bölümünün başlığı “Konaklama Vergisi ve Kripto Varlık İşlem Vergisi” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 35 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kripto varlık işlem vergisi

MADDE 35- Kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan veya aracılık edilen kripto varlık satış ve transfer işlemleri kripto varlık işlem vergisine tabidir. Vergiyi doğuran olay kripto varlık satış veya transferi ile meydana gelir.

Verginin mükellefi, kripto varlık hizmet sağlayıcılarıdır.

Kripto varlık işlem vergisi, kripto varlık satış tutarı veya kripto varlığın transfer edildiği andaki rayiç değeri üzerinden onbinde üç oranında uygulanır.

Vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılamaz.

Bir aya ait kripto varlık işlem vergisi, izleyen ayın onbeşinci günü akşamına kadar mükellefin gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine beyan edilerek aynı süre içinde ödenir.

Bu maddenin uygulamasında kripto varlıklara ilişkin tanımlamalar bakımından, 6362 sayılı Kanun hükümleri geçerlidir.

Bu maddede belirtilen vergi oranını her bir işlem türü itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sıfıra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı; bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 2- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 41 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“12. Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderleri.”

MADDE 3- 193 sayılı Kanunun 70 inci maddesinin birinci fıkrasına “mal” ibaresinden sonra gelmek üzere “, varlık” ibaresi, fıkranın (5) numaralı bendine “ses ve görüntü bantları,” ibaresinden sonra gelmek üzere “kripto varlıklar,” ibaresi, ikinci fıkrasına “mallar” ibaresinden sonra gelmek üzere “, varlıklar” ibaresi ve üçüncü fıkrasına “haklar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve varlıklar” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 4- 193 sayılı Kanunun mükerrer 80 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “mal” ibaresi “mal, varlık” şeklinde, (2) numaralı bendinde yer alan “hakların (ihtira beratları hariç)” ibaresi “hak (ihtira beratları hariç) ve varlıkların” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “mal” ibaresi “mal, varlık” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “hakların” ibaresi “hak ve varlıkların” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- 193 sayılı Kanuna 94 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Kripto varlıkların vergilendirilmesi

MÜKERRER MADDE 94- 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi platformlarda kripto varlıklarla ilgili olarak gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen kazanç ve iratlar üzerinden, söz konusu platformlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla %10 oranında vergi tevkifatı yapılır. Gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olması, vergi mükellefiyetinin bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması yapılacak tevkifatı etkilemez.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 13/7/1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun İkinci Kısımının İkinci Bölümünün başlığı “Konaklama Vergisi ve Kripto Varlık İşlem Vergisi” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 35 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kripto varlık işlem vergisi

MADDE 35- Kripto varlık hizmet sağlayıcıları tarafından yapılan veya aracılık edilen kripto varlık satış ve transfer işlemleri kripto varlık işlem vergisine tabidir. Vergiyi doğuran olay kripto varlık satışı veya transferi ile meydana gelir.

Verginin mükellefi, kripto varlık hizmet sağlayıcılarıdır.

Kripto varlık işlem vergisi, kripto varlık satış tutarı veya kripto varlığın transfer edildiği andaki rayiç değeri üzerinden onbinde üç oranında uygulanır.

Vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılamaz.

Bir aya ait kripto varlık işlem vergisi, izleyen ayın onbeşinci günü akşamına kadar mükellefin gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine beyan edilerek aynı süre içinde ödenir.

Bu maddenin uygulanmasında kripto varlıklara ilişkin tanımlamalar bakımından, 6362 sayılı Kanun hükümleri geçerlidir.

Bu maddede belirtilen vergi oranını her bir işlem türü itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sıfıra kadar indirmeye, beş katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı; bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

MADDE 2- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 41 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“12. Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderleri.”

MADDE 3- 193 sayılı Kanunun 70 inci maddesinin birinci fıkrasına “mal” ibaresinden sonra gelmek üzere “, varlık” ibaresi, fıkranın (5) numaralı bendine “ses ve görüntü bantları,” ibaresinden sonra gelmek üzere “kripto varlıklar,” ibaresi, ikinci fıkrasına “mallar” ibaresinden sonra gelmek üzere “, varlıklar” ibaresi ve üçüncü fıkrasına “haklar” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve varlıklar” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 4- 193 sayılı Kanunun mükerrer 80 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “mal” ibaresi “mal, varlık” şeklinde, (2) numaralı bendinde yer alan “hakların (ihtira beratları hariç)” ibaresi “hak (ihtira beratları hariç) ve varlıkların” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “mal” ibaresi “mal, varlık” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “hakların” ibaresi “hak ve varlıkların” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- 193 sayılı Kanuna 94 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Kripto varlıkların vergilendirilmesi

MÜKERRER MADDE 94- 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi platformlarda kripto varlıklarla ilgili olarak gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen kazanç ve iratlar üzerinden, söz konusu platformlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla %10 oranında vergi tevkifatı yapılır. Gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da tam veya dar mükellef olması, vergi mükellefiyetinin bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmaması ve elde edilen kazancın vergiden istisna olup olmaması yapılacak tevkifatı etkilemez.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ Milletvekili
Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekilinin Teklifi)

Aynı kripto varlıklardan değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Alış ve satış işlemleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ile ödenen işlem vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınır.

Tevkifat dönemi içerisinde aynı türden kripto varlıklar ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak kabul edilir. Aynı türden kripto varlık alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir. Kripto varlık sahibinin bu varlıkları başka bir platforma aktarması halinde, söz konusu varlıkların alış bedeli ve alış tarihi aktarma yapılan platforma bildirilir. Kripto varlığın platforma ilk defa transfer edilmesi halinde alış bedeli olarak, tevsik edilmesi kaydıyla, varlık sahibinin beyanı esas alınır.

Bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname, dar mükellef kurumlarca özel beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla gerçek kişilerce verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticari kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, gerçek kişi ve kurumlarca tevkifata tabi kazançların beyan edildiği yıllık beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

6362 sayılı Kanuna tabi olan platformlar dışında gerçekleştirilen kripto varlık işlemlerinden elde edilen gelirler, yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilir. Kripto varlık işlemlerinden doğan zararlar, yalnızca bu varlıklardan elde edilen kazançlardan mahsup edilebilir.

Birinci fıkranın uygulanması bakımından kripto varlıkların alım satımına aracılık edenler, kendilerinde bulunan veya ulaştırılan bilgi ve belgeler kapsamında tarhiyattan sorumlu tutulurlar. Bilgilerin eksik veya yanlış olması nedeniyle eksik beyan edilen kısım için bildirim yapan adına gerekli tarhiyat yapılır.

Platformlar, tevkif ettikleri vergileri, şekli ve muhteviyatı Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini izleyen ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan eder ve aynı süre içinde öderler.

Bu maddede geçen, “kripto varlık”, “cüzdan” ve “platform” kavramları, 6362 sayılı Kanunda tanımlanan kripto varlık, cüzdan ve platform kavramlarını ifade eder.

Cumhurbaşkanı birinci fıkra da yer alan oranı; kazanç ve irat türü, kripto varlık türleri, elde tutulma süresi, ihraç veya iktisap tarihi, bunları ihraç edenler, kazanç veya iradı elde edenler ile cüzdan türleri itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sifıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye; Hazine ve Maliye Bakanlığı, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, birinci fıkra kapsamında vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutmaya yetkilidir.”

MADDE 6- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kurumları” ibaresinden sonra gelmek üzere “(13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki muafiyet hükmü hariç)” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 7- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (d) bendine “İktisadi işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “İktisadi işletmelere dahil olan konut niteliğini haiz taşınmazların kiralanması işlemleri,” ibaresi, (g) bendine “Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Aynı kripto varlıklardan değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Alış ve satış işlemleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ile ödenen işlem vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınır.

Tevkifat dönemi içerisinde aynı türden kripto varlıklar ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak kabul edilir. Aynı türden kripto varlık alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir. Kripto varlık sahibinin bu varlıkları başka bir platforma aktarması halinde, söz konusu varlıkların alış bedeli ve alış tarihi aktarma yapılan platforma bildirilir. Kripto varlığın platforma ilk defa transfer edilmesi halinde alış bedeli olarak, tevsik edilmesi kaydıyla, varlık sahibinin beyanı esas alınır.

Bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname, dar mükellef kurumlarca özel beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla gerçek kişilerce verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticari faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticari kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, gerçek kişi ve kurumlarca tevkifata tabi kazançların beyan edildiği yıllık beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

6362 sayılı Kanuna tabi olan platformlar dışında gerçekleştirilen kripto varlık işlemlerinden elde edilen gelirler, yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilir. Kripto varlık işlemlerinden doğan zararlar, yalnızca bu varlıklardan elde edilen kazançlardan mahsup edilebilir.

Birinci fıkranın uygulanması bakımından kripto varlıkların alım satımına aracılık edenler, kendilerinde bulunan veya ulaştırılan bilgi ve belgeler kapsamında tarhiyattan sorumlu tutulurlar. Bilgilerin eksik veya yanlış olması nedeniyle eksik beyan edilen kısım için bildirim yapan adına gerekli tarhiyat yapılır.

Platformlar, tevkif ettikleri vergileri, şekli ve muhteviyatı Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini izleyen ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan eder ve aynı süre içinde öderler.

Bu maddede geçen, “kripto varlık”, “cüzdan” ve “platform” kavramları, 6362 sayılı Kanunda tanımlanan kripto varlık, cüzdan ve platform kavramlarını ifade eder.

Cumhurbaşkanı birinci fıkra da yer alan oranı; kazanç ve irat türü, kripto varlık türleri, elde tutulma süresi, ihraç veya iktisap tarihi, bunları ihraç edenler, kazanç veya iradı elde edenler ile cüzdan türleri itibarıyla ayrı ayrı veya birlikte sifıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye; Hazine ve Maliye Bakanlığı, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye, birinci fıkra kapsamında vergiye tabi işlemlere taraf veya aracı olanları verginin ödenmesinden sorumlu tutmaya yetkilidir.”

MADDE 6- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kurumları” ibaresinden sonra gelmek üzere “(13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki muafiyet hükmü hariç)” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 7- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (g) bendine “Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları” ibaresinden sonra gelmek üzere “, kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıklar” ibaresi ve fıkra ya (g) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ Milletvekili
Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekilinin Teklifi)

sermaye piyasası araçları” ibaresinden sonra gelmek üzere “, kripto varlık işlem vergisi kapsamına giren kripto varlıklar” ibaresi ve fıkraya (g) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiştir.

“ğ) 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devri,”

MADDE 8- 3065 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “11” ibaresi “11 inci maddesi” şeklinde, “13,” ibaresi “13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c), (d), (e), (f), (g), (ğ), (ı), (j), (m) ve (o) bentleri,” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasına ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Devlet payını yarısına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.”

MADDE 10- 18/4/2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9- BOTAŞ’ın, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geldiği halde ödenmemiş olan her türlü vergi, fon ve paylar, idari para cezaları ile bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizi borçları BOTAŞ’ın Hazineden görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık, merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin mahsup suretiyle, Ticaret Bakanlığınca terkin edilir. Bu kapsamda mahsuba konu olacak borçlara bu maddenin yayımlandığı tarihten sonra ferî alacak hesaplanmaz.

BOTAŞ’ın bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine ödemesi gereken her türlü vergi, fon ve paylar, BOTAŞ’ın Hazineden 31/12/2026 tarihi sonuna kadar oluşmuş ve/veya oluşacak görevlendirme alacaklarına karşılık, merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin mahsup suretiyle Ticaret Bakanlığınca aylık olarak terkin edilir ve terkin edilecek her türlü vergi asıllarına ilişkin ferî alacak hesaplanmaz.

İkinci fıkra hükmü uyarınca yapılacak mahsup işlemine konu görevlendirme bedeli hesaplamasında BOTAŞ’ın muhasebe kayıt ve belgeleri esas alınır. Görevlendirme uygulamasının son bulmasını müteakip 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 35 inci maddesinde öngörülen usule uygun olarak yapılan inceleme sonucunda hesaplanan görevlendirme bedelinin Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan terkin tutarlarından az olduğunun tespit edilmesi halinde BOTAŞ tarafından yükümlülükler faizsiz olarak yerine getirilir ve söz konusu tutar Genel Bütçeye gelir kaydedilir.

Bu madde kapsamında yapılacak mahsup ve terkin işlemleri, terkin kararı alınması nedeniyle mahsup edilecek tutarlar dışında kalan görevlendirme bedellerinin ödenmesine engel teşkil etmez; idarenin bu bedellere ilişkin ödeme yetkisini ortadan kaldırmaz veya zamanını sınırlandırmaz.

Bu madde kapsamında BOTAŞ’ın Hazineden olan görevlendirme bedeli alacağı tutarını tespit etmeye ve mahsup suretiyle yapılacak terkin işlemlerini belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanı yetkilidir.”

MADDE 11- 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“ğ) 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında taşınmazların kamulaştırmayı yapan Devlet ve kamu tüzel kişilerine devri,”

MADDE 8- 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “yurt dışına” ibaresi “yurt dışına, serbest bölge içine veya diğer serbest bölgelere” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 49 uncu maddesinin birinci fıkrasına ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Devlet payını yarısına kadar artırmaya veya yarısına kadar indirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.”

MADDE 10- 18/4/2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9- BOTAŞ’ın, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine vadesi geldiği halde ödenmemiş olan her türlü vergi, fon ve paylar, idari para cezaları ile bunlara bağlı gecikme zammı ve gecikme faizi borçları BOTAŞ’ın Hazineden görevlendirme bedeli alacaklarına karşılık, merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin mahsup suretiyle, Ticaret Bakanlığınca terkin edilir. Bu kapsamda mahsuba konu olacak borçlara bu maddenin yayımlandığı tarihten sonra ferî alacak hesaplanmaz.

BOTAŞ’ın bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil dairelerine ödemesi gereken her türlü vergi, fon ve paylar, BOTAŞ’ın Hazineden 31/12/2026 tarihi sonuna kadar oluşmuş ve/veya oluşacak görevlendirme alacaklarına karşılık, merkezi yönetim bütçesinin gelir ve gider hesaplarıyla ilişkilendirilmeksizin mahsup suretiyle Ticaret Bakanlığınca aylık olarak terkin edilir ve terkin edilecek her türlü vergi asıllarına ilişkin ferî alacak hesaplanmaz.

İkinci fıkra hükmü uyarınca yapılacak mahsup işlemine konu görevlendirme bedeli hesaplamasında BOTAŞ’ın muhasebe kayıt ve belgeleri esas alınır. Görevlendirme uygulamasının son bulmasını müteakip 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 35 inci maddesinde öngörülen usule uygun olarak yapılan inceleme sonucunda hesaplanan görevlendirme bedelinin Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan terkin tutarlarından az olduğunun tespit edilmesi halinde BOTAŞ tarafından yükümlülükler faizsiz olarak yerine getirilir ve söz konusu tutar genel bütçeye gelir kaydedilir.

Bu madde kapsamında yapılacak mahsup ve terkin işlemleri, terkin kararı alınması nedeniyle mahsup edilecek tutarlar dışında kalan görevlendirme bedellerinin ödenmesine engel teşkil etmez; idarenin bu bedellere ilişkin ödeme yetkisini ortadan kaldırmaz veya zamanını sınırlandırmaz.

Bu madde kapsamında BOTAŞ’ın Hazineden olan görevlendirme bedeli alacağı tutarını tespit etmeye ve mahsup suretiyle yapılacak terkin işlemlerini belirlemeye Hazine ve Maliye Bakanı yetkilidir.”

MADDE 11- 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesine dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ Milletvekili
Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekilinin Teklifi)

“10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (II), (III) ve (IV) sayılı cetveller kapsamındaki kamu idareleri ve bu idarelere bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları ile kurdukları birlik, müessese, şirket ve işletmeler, fonlar, döner sermayeler, 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olup özelleştirme kapsam ve programında bulunmayan kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar ilgili idarelerin talebi halinde özelleştirme kapsam ve programına alınarak bu Kanun kapsamında özelleştirilebilir. Özelleştirme gelirinin giderler düşüldükten sonra kalan kısmı ilgili idare muhasebe birimi hesabına aktarılır ve bütçesine gelir kaydedilir. Kaydedilen bu gelirler karşılığı ilgili idare bütçesine ödenek kaydetmeye Cumhurbaşkanını yetkilidir. Yatırım niteliğindeki ödenekler yılı yatırım programı ile ilişkilendirilir.”

MADDE 12- 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (IV) sayılı listede yer alan “7013.91.90.00.00 (Kurşun kristalden tuvalet, yazıhane ve ev tezyinatı ve benzeri işler için diğer cam eşya) Makina imali olanlar” satırından sonra gelmek üzere gümrük tarife istatistik pozisyon numaraları, mal isimleri ve karşısında gösterilen vergi oranlarıyla birlikte aşağıdaki mallar eklenmiştir.

“

71.01	Tabii inci veya kültür incileri (işlenmiş veya tasnife tabi tutulmuş olsun olmasın) (fakat ipliğe dizilmemiş, mıhlanmamış veya takılmamış); tabii inci veya kültür incileri (taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla geçici olarak ipliğe dizilmiş)	20
71.02	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mıhlanmamış veya takılmamış) (7102.21.00.00.00, 7102.29.00.00.00 hariç)	20
71.03	Kıymetli taşlar (elmaslar hariç) veya yarı kıymetli taşlar (işlenmiş veya tasnife tabi tutulmuş olsun olmasın) (fakat ipliğe dizilmemiş, mıhlanmamış veya takılmamış); kıymetli taşlar (elmaslar hariç) veya yarı kıymetli taşlar (tasnife tabi tutulmamış) (taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla geçici olarak ipliğe dizilmiş)	20
71.04	Sentetik veya terkip yoluyla elde edilen kıymetli veya yarı kıymetli taşlar (işlenmiş veya tasnife tabi tutulmuş olsun olmasın, fakat ipliğe dizilmemiş, mıhlanmamış veya takılmamış); tasnife tabi tutulmamış sentetik veya terkip yoluyla elde edilen kıymetli veya yarı kıymetli taşlar (taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla geçici olarak ipliğe dizilmiş) (Yalnız 7104.91.00.00.19, 7104.99.00.00.19)	20
71.05	Tabii veya sentetik, kıymetli veya yarı kıymetli taşların toz ve pudraları (7105.10.00.00.11, 7105.90.00.00.11 hariç)	20
71.16	Tabii inci veya kültür incilerinden, kıymetli ya da yarı kıymetli taşlardan eşya (tabii, sentetik veya terkip yoluyla elde edilmiş)	20

”

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli (II), (III) ve (IV) sayılı cetveller kapsamındaki kamu idareleri ve bu idarelere bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşları ile kurdukları birlik, müessese, şirket ve işletmeler, fonlar, döner sermayeler, 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olup özelleştirme kapsam ve programında bulunmayan kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar, ilgili idarelerin talebi halinde özelleştirme kapsam ve programına alınarak 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında özelleştirilebilir. Özelleştirme gelirinin giderler düşüldükten sonra kalan kısmı ilgili idare muhasebe birimi hesabına aktarılır ve bütçesine gelir kaydedilir. Özel bütçeli idarelere kaydedilen gelirler karşılığı ödenek kaydetmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. Yatırım niteliğindeki ödenekler yılı yatırım programı ile ilişkilendirilir.”

MADDE 12- 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (IV) sayılı listede yer alan “7013.91.90.00.00 (Kurşun kristalden tuvalet, yazıhane ve ev tezyinatı ve benzeri işler için diğer cam eşya) Makina imali olanlar 20” satırından sonra gelmek üzere gümrük tarife istatistik pozisyon numaraları, mal isimleri ve karşısında gösterilen vergi oranlarıyla birlikte aşağıdaki satırlar eklenmiştir.

“

71.01	Tabii inci veya kültür incileri (işlenmiş veya tasnife tabi tutulmuş olsun olmasın) (fakat ipliğe dizilmemiş, mihanmamış veya takılmamış); tabii inci veya kültür incileri (taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla geçici olarak ipliğe dizilmiş)	20
71.02	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mihanmamış veya takılmamış) (7102.21.00.00.00, 7102.29.00.00.00 hariç)	20
71.03	Kıymetli taşlar (elmaslar hariç) veya yarı kıymetli taşlar (işlenmiş veya tasnife tabi tutulmuş olsun olmasın) (fakat ipliğe dizilmemiş, mihanmamış veya takılmamış); kıymetli taşlar (elmaslar hariç) veya yarı kıymetli taşlar (tasnife tabi tutulmamış) (taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla geçici olarak ipliğe dizilmiş)	20
71.04	Sentetik veya terkip yoluyla elde edilen kıymetli veya yarı kıymetli taşlar (işlenmiş veya tasnife tabi tutulmuş olsun olmasın, fakat ipliğe dizilmemiş, mihanmamış veya takılmamış); tasnife tabi tutulmamış sentetik veya terkip yoluyla elde edilen kıymetli veya yarı kıymetli taşlar (taşınmasında kolaylık sağlamak amacıyla geçici olarak ipliğe dizilmiş) (Yalnız 7104.91.00.00.19, 7104.99.00.00.19)	20
71.05	Tabii veya sentetik, kıymetli veya yarı kıymetli taşların toz ve pudraları (7105.10.00.00.11, 7105.90.00.00.11 hariç)	20
71.16	Tabii inci veya kültür incilerinden, kıymetli ya da yarı kıymetli taşlardan eşya (tabii, sentetik veya terkip yoluyla elde edilmiş)	20

”

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ Milletvekili
Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 13- 5/5/2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun mülga 26 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Defterdarın görev ve sorumlulukları

MADDE 26- Defterdar, bulunduğu ilde Hazine ve Maliye Bakanlığının en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haiz olup, bulunduğu ilde Bakanlığın taşra teşkilatındaki işlemlerin mevzuat hükümlerine göre yürütülmesi, denetlenmesi, merkez ve taşradan sorulan soruların cevaplandırılması, kanuna aykırı hareketi görülenler hakkında takibatta bulunulmasından görevli ve sorumludur.”

MADDE 14- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“b) Aşağıda sayılanlardan;

- 1) Ayni yardımlar,
- 2) Ölüm, doğum, evlenme yardımları,
- 3) Görev yollukları,
- 4) Seyyar görev, kıdem, ihbar ve kasa tazminatı,
- 5) İş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödemeler,
- 6) Keşif ücreti,
- 7) Kurumca tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek çocuk ve aile zamları,
- 8) İşverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine

ödenen ve aylık toplamı asgari ücretin % 30’unu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları,

9) İşverence işyerinde veya müştemilatında yemek verilmeyen durumlarda, çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 300 Türk lirasına kadar olan kısmı,

Prime esas kazanca tabi tutulmaz. (9) numaralı alt bentte belirtilen tutar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (B) fıkrasına göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında arttırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan tutarın yüzde beşini aşmayan kesirler dikkate alınmaz. Kurum Yönetim Kurulu yeniden değerlendirme oranı esas alınarak belirlenen tutarı düşürmeye ya da arttırmaya yetkilidir.”

MADDE 15- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 11 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“k) Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderleri.”

MADDE 16- 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “240.000” ibaresi “300.000” şeklinde ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) Bu uygulama kapsamında tahsil edilen tutarlar Bakanlık merkez muhasebe birimi hesabına yatırılır. Bu tutarın 240.000 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak kısmı genel bütçeye gelir kaydedilir, kalan kısmı Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılır.”

MADDE 17- 5/4/2023 tarihli ve 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 13- 5/5/2005 tarihli ve 5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun mülga 26 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Defterdarın görev ve sorumlulukları

MADDE 26- Defterdar, bulunduğu ilde Hazine ve Maliye Bakanlığının en büyük memuru ve il ve bağlı ilçeler teşkilatının amiri sıfatını haiz olup, bulunduğu ilde Bakanlığın taşra teşkilatındaki işlemlerin mevzuat hükümlerine göre yürütülmesi, denetlenmesi, merkez ve taşradan sorulan soruların cevaplandırılması, kanuna aykırı hareketi görülenler hakkında takibatta bulunulmasından görevli ve sorumludur.”

MADDE 14- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“b) Aşağıda sayılan;

- 1) Ayni yardımlar,
- 2) Ölüm, doğum, evlenme yardımları,
- 3) Görev yollukları,
- 4) Seyyar görev, kıdem, ihbar ve kasa tazminatı,
- 5) İş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödemeler,
- 6) Keşif ücreti,
- 7) Kurumca tutarları yıllar itibarıyla belirlenecek çocuk ve aile zamları,

8) İşverenler tarafından sigortalılar için özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödenen ve aylık toplamı asgari ücretin %30’unu geçmeyen özel sağlık sigortası primi ve bireysel emeklilik katkı payları tutarları,

9) İşverence işyerinde veya müstemilatında yemek verilmeyen durumlarda, çalışılan günlere ait bir günlük yemek bedelinin 300 Türk lirasına kadar olan kısmı,

prime esas kazanca tabi tutulmaz. (9) numaralı alt bentte belirtilen tutar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesinin (B) fıkrasına göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan tutarın %5’ini aşmayan kesirler dikkate alınmaz.

MADDE 15- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 11 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

“k) Her türlü şans ve bahis oyunlarına ait ilan ve reklam giderleri.”

MADDE 16- 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “240.000” ibaresi “300.000” şeklinde ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) Bu uygulama kapsamında tahsil edilen tutarlar Bakanlık merkez muhasebe birimi hesabına yatırılır. Bu tutarın 240.000 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak kısmı genel bütçeye gelir kaydedilir, kalan kısmı Savunma Sanayii Destekleme Fonuna aktarılır.”

MADDE 17- 5/4/2023 tarihli ve 7452 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Kabul Edilmesine Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Elazığ Milletvekili
Ejder Açıkkapı ile 46 Milletvekilinin Teklifi)

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde yürütülen ulusal ve uluslararası projeler kapsamında üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin borçlandırma bedellerinin 7269 veya 6306 sayılı Kanun kapsamında hak sahibi olarak kabul edilenler tarafından, 31/12/2026 tarihine kadar, defaten ödenmesi halinde bu bedele ilk konutlar için %74, ilk iş yerleri için %48 oranında indirim uygulanır.

(2) Birinci fıkrada belirtilen projeler kapsamında üretilen iş yerleri bakımından, 6306 sayılı Kanunun ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 7269 sayılı Kanunun ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır.”

MADDE 18- Bu Kanunun;

- a) 1 inci, 3 üncü, 4 üncü, 5 inci, 7 nci, 8 inci ve 12 nci maddeleri yayımını izleyen ikinci aybaşında,
 - b) 6 ncı maddesi 1/1/2027 tarihinde,
 - c) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 19- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) 6/2/2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi olarak kabul edilen yerlerde yürütülen ulusal ve uluslararası projeler kapsamında üretilen konutlara ve iş yerlerine ilişkin borçlandırma bedellerinin 7269 veya 6306 sayılı Kanun kapsamında hak sahibi olarak kabul edilenler tarafından, 31/12/2026 tarihine kadar, defaten ödenmesi halinde bu bedele ilk konutlar için %74, ilk iş yerleri için %48 oranında indirim uygulanır.

(2) Birinci fıkrada belirtilen projeler kapsamında üretilen iş yerleri bakımından, 6306 sayılı Kanunun ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 7269 sayılı Kanunun ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır.”

MADDE 18- Bu Kanunun;

a) 1 inci, 3 üncü, 4 üncü, 5 inci, 7 nci ve 12 nci maddeleri yayımını izleyen ikinci aybaşında,

b) 6 ncı maddesi 1/1/2027 tarihinde,

c) 8 inci maddesi 1/1/2026 tarihinden itibaren elde edilen kazançlara uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

ç) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
yürürlüğe girer.

MADDE 19- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

